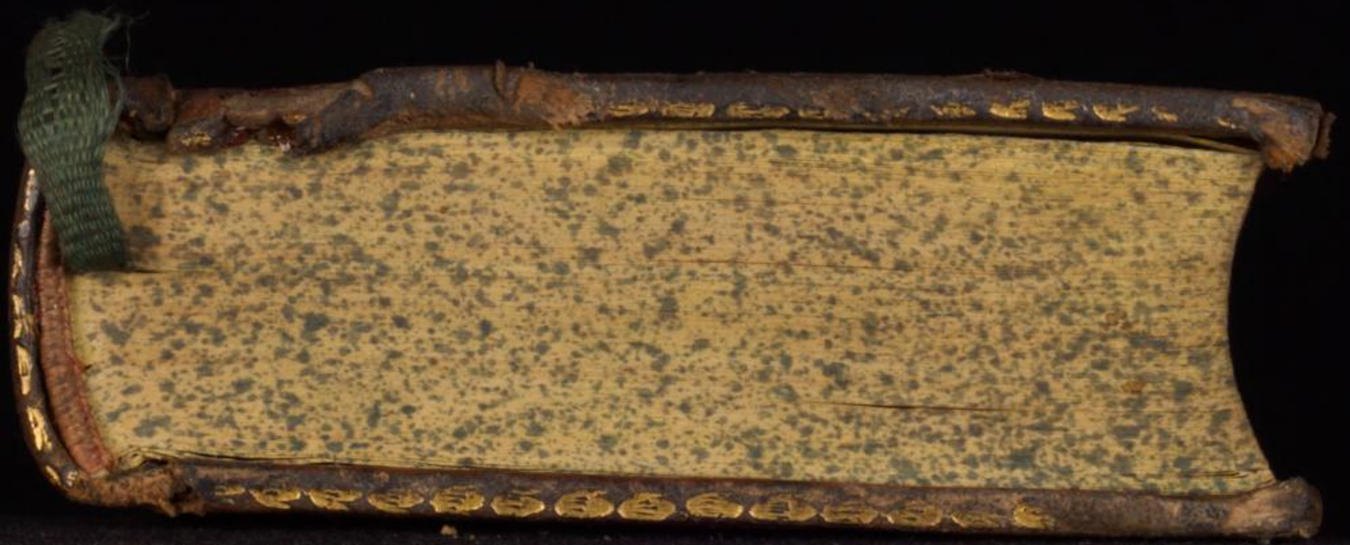

GALENI
HIPPOCRATIS
ET
PLATONIS
SAENTETIE
G • B

151
E54 — 48

4423

43

Gaspar Bianchi

CL. GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS DOGMATIBVS

Libri ix. [illegible] Cornario

Medico Physico

interprete.

His accedunt ultra editiones cæteras, dispositiones argumentorum ad sua quælibet capita, adnotationes præterea quædam, eorum quæ præstantiora uisa sunt : cum suo Indice proprio & peculiari.

LVGDVNI,

Apud Paulum Mirallietum, sub insigni Diui Pauli.

M. D. L.

& regiminis curas ad ea, quæ pro illustrißimo ac Rom. Cardinali Ferrariẽsi hic Lugduni tractatis) ut consonent sententiis & sono, Italica latinis sic uestra studia & uirilem operam dedicastis, ut iam tot sint numero psalmi Dauidis, Italis, quot Hæbræis, quot Græcis & Latinis nec perperam id uel utcunque constructum elaboratum, sed consultis per omnia omnibus interpretibus, qui ad id facere & conuenire uisi sunt. Et quis ergo pro summis & raris his uestris uirtutibus, non dignum uos huius consortii iudicabit? Habeant igitur qui Hippocratẽ, qui Platonem & Galenum habent, Alexandrum & etiam Zerbinatum dignum uestrum nomẽ ad immitationem & monumenta perpetua: & me ut uestris uirtutibus & clementia deuinctum. Lugduni Calendis Maii anno quinquagesimo supra sesquimilesimum.

INDEX EORVM QVAE IN HOC LIBELLO DECLARANTVR COPIOSISSIMVS.

ma

Ani

Anim

Ani

Aristo

Arte

B

Bilis

C

Chry

Chry

Chry

Con

Cor

Cor

can

Fœmi-

Gale

H

I

Icos

Irac

Mem

Mot

N

Polyc

de co

Pulch

Q

R

Rationis

Spirit

Temerè

V

Vena

Vir

Z

FINIS INDICIS.

CL. GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLAtonis Dogmatibus liber primus, ſine principio, [redacted] Medico Phyſico interprete.

ARGVMENTVM LIBRI SEQVENTIS.

Multis rationibus euincit, cor ſãguine plenum eſſe, ac principium arteriarum, cerebrũ autem neruorũ: redarguens aliquot philoſophos, Eraſiſtratum primò qui ſiniſtrum cordis ventriculum non ſanguine, ſed vitali ſpiritu plenũ aſſerit: deinde Chryſippum, qui eundem ventriculum animali ſpiritu plenũ facit. Poſtremò Praxagoram & Ariſtotelem illum quidem durius, quia cum videret nullum neruum ex corde naſci, tamen cerebrũ neruorum principio penitus priuare voluit, confingens arterias dum finduntur, & anguſtæ fiunt, in neruos traſire. Ariſtotelem modeſtius taxat, quòd rationibus aliquot probabili. inductus, aſſeruit ex corde neruos naſci.

ARGVMENTVM CAP. I.

Nullum eſt iuſtum capitis huius principium,

quare quod de puero protulit Galenus, qui corde denudato saluus mansit, intellectu paulo est obscurius. Inde docet, cor in vtrisque vasculis sanguine plenum esse. contrà quemuis cerebri ventriculum carere sanguine, qui in eo non nisi per accidẽs reperiri possit. si videlicet vnà cum caluaria contundatur. vt in eo arteriæ ac venæ quædam rumpantur, aut vas aliquod cerebri per violentiam frangatur.

SEd & illius, pars ea quæ cũ pectore cohæret cõputruerat, & cor ita manifeste videre licebat, velut etiã in animantium resectionibus, vbi volentes id denudamus. Puer itaq; seruatus est, partib. circa pectus carne obductis, ac inter se concretis, vt eiusmodi operculum cordis essent, quale prius erat tunicæ apex. Nec illud mirum videri debet, q corde denudato seruatus est puer. Neq; enim amplior affectio erat, q̃ sunt perforationes quæ quotidie in thoracem fiunt: neq; tunica cordi obsita proprium aliquod insigne periculum affert, quemadmodũ etiam alicubi Herophilus dixit, itemq; alii multi medici. Neque igitur puer ille per totam curationem actione lædebatur, neq; si similiter resecemus animal lædi poterit. Qua igitur de causa hæc protuli? Vt ostenderẽ cor sanguine tũc plenũ esse

in vtrisq; ventriculis. Vnde hoc cognoscere datur? Si saucies ipsum, statim effundit̃ sanguis. Oportebat aũt iuxta Chrysippi sñiam, aut spiritũ prius euacuari apparere, atq; ita sanguinẽ seq: aut oĩno nõ sequi, quẽadmodũ neq; in vẽtriculis cerebri sequit̃. Nã vbi excisa caluaria, mẽbranã crassam abstulerim⁹, & toto cerebro denudato, quẽcũq; vẽtriculũ ipsius sauciare tẽtauerimus, neq; statim in ipsis sanguis contineri videt̃, neq; posterius sequi. Ita verò in mortuo etiã animãte, in sinistro cordis ventriculo nusq̃ nõ sanguinis grumos cõpereris. In cerebri verò vẽtriculis nõ inuenies, præterq̃ si ipso vnà cũ caluaria cõtuso, arteriæ aut venæ quædã in ipso rumpant̃. Hoc vero modo etiã in bobus qui circa primũ medullæ dorsi exortũ sauciant̃, quãdoq; reperit̃ sanguis, ad anteriorẽ aliquẽ vẽtriculũ distributus. Et neque hic miri quicq̃ est, vbi posterior ventriculus sauciatus est, & multa ac magna vasa cum ipso vulnerata, vt etiam quandoque sanguis ad anteriores vsq; perueniat. Possit etiam aliquando animãte p laqueũ strãgulato, vas aliqđ cerebri rũpi, ꝓpter ingentẽ violẽtiã, velut sępe fieri cõspicitur etiã circa aliã quãcũq; partẽ rupto vase præ copia sanguinis aut fusura. At si in aqua suffocetur animal, non simili-

ter vas rumpi poterit. Per alia tamē omnia mortis animantium genera, sanguinis grumum in cerebri ventriculo non repereris cōtineri, velut perpetuò in corde.

ARGVMENTVM CAP. II.

Primum declarat, sinistrum cordis ventriculū sanguine plenum esse, quòd statim ad factum vulnus, sanguis sequatur, confutatis duobus philosophis Erasistrato, qui hunc vitali spiritu Chrysippo, qui animali spiritu plenum facit. Deinde monstrat, quot qualiaque mala animantis corripiant corpus aliquo cerebri vasculo sauciato, aut violentius presso. Corde autem per vim comprehenso, solum arteriarum motum sisti.

VErum ea quę in mortuis videntur, abūdè me retulisse puto. Redeo rursus ad animalia viuentia, ostendamq́; tibi, denudato corde, non solum si scalpellum immissum sit in sinistrum vētriculum, sanguinem profundi, sed etiam si stilus aut acus, aut aliud quid huiusmodi: quanquā si necessarium id esset, oportebat prius euacuari spiritū, quo sanguis sequeretur. Nam foraminis angustia, ad temporis longitudinem, non parum contulerit. Sed non ita se habet res ipsa. Statim enim ad factum vulnus, sequitur sanguis, adeò vt neque si valde festines in sauciando, instrumentum quo vulnus effeceris, educere possis incruentum. Ex quo clarum

est,

eſt, ſiniſtrum ventriculum ſanguine eſſe plenum. Nam quod ab Eraſiſtrato dicitur, ꝙ antea quàm denudaretur, ſpiritus ſolum in ipſo contentus fuerit: & quòd poſt factam denudationem, ſanguis interlabitur, hoc nihil aliud eſt, q̄ ſermo hominum, quos redargui non pudet. Sed & hæc ipſius impudentia facile redargui poteſt. Si enim præter naturam in ſpiritalem cordis ventriculum ſanguis incideret, omnia ipſius opera naturalia confundi, vt arbitror, oportebat: & neque arterias amplius ſimiliter pulſare, velut tum, quum ex ſpiritu ab ipſo implebantur. Oportebat item multas omnino actiones perire, vtpote fonte ipſarum, non amplius extante. Eraſiſtratus enim vitali ſpiritu. Chryſippus animali ſpiritu, hunc ventriculũ plenum eſſe ait. At nullum tale ſymptoma, animal apprehendit. & hoc ſi quis velit, ex nobis diſcere poterit, quemadmodum ſanè ſæpe oſtendimus, non paucis qui non credebant, alio ſtatim animali ipſis obiecto, ſæpe vero etiam in vno eodemq́ue, quot & qualia mala corripiunt vniuerſum corpus cerebri ventriculo ſauciato. Quanquàm quid dico ſauciato? Si enim etiã prius quàm ſaucies, quemcunque ipſorum comprimas, ſtatim & motum, & ſenſum, & ſpiritum, & vocem ani

Siniſtrũ vẽtriculũ cordis ſanguine eſſe plenum.

Aduerſus Eraſiſtra.

mal amittit. Atque ita etiam in hominibus ipſis vulneratis, accidere videtur. Nam dum fracta oſſa excidimus, & ſecuritatis gratia membranarũ cuſtodes ſubiicere cogimur, ſi paulò violentius per ipſos cerebrũ quis cõprimat, & ſenſu, & omni volũtario motu, homo priuatur. At hoc nõ contingit, ſi quis cor denudatũ comprimat. Imò ſcio me permiſiſſe aliquãdo cuidam, vt ipſum forcipe fabrili apprehẽderet, quum vehementer palpitans de digitis exiliret. Sed neq; tunc quicq̃ patiebatur animal, neq; in ſenſum, neq; in motũ volũtariũ, ſed magnopere vociferabatur, & expeditè reſpirabat, & omnes artus vehemẽter mouebat. Solus enim arteriarum motus læditur, corde ſic apprehenſo, nihil verò aliud patitur animal, ſed quamdiu viuit, & mouet omnia membra, & reſpirat. At ſi cerebrum ita ſit cõpreſſum, vice verſa omnia accidũt: & pulſant quidẽ arteriæ ſecundũ naturã, vnà cũ corde, nullũ autẽ mẽbrũ mouet, neq; reſpirat animal, neq; vociferatur.

ARGVMENTVM CAP. III.

Notat primò Chryſippum, qui ſpiritũ animalẽ in cerebri ventriculis contentum in corde collocat. Deinde Ariſtotelem Praxagoram, qui ſectionis corporum imperiti, cor principium neruorum eſſe pronunciãt, cum palàm ſit, aliquos è cerebro na-

ſci

sci, nonnullos ex spinali medulla: quæ ipsa ex cerebro est. Imprimis autem reprehendit Praxagorã, quòd confingeret arterias dum finduntur & angustæ fiunt, in neruos abire.

IAm igitur ex his aliud quiddã maius educet, quòd neque cor, cerebro aliquo opus habet ad suum motum, neque cerebrum corde. Non tamen huius rei gratia memini eorum, quæ ex resectione apparent, verum vt ostenderem animalem spiritum in cerebri ventriculis contineri. Quare nunc vel maximè reprehenderim Chrysippum, eo quòd quum sincerum & purum spiritum eum esse velit, qui est in animæ principatu, ipsum tamen in corde minime conuenienter locat. Tametsi Chrysippo venia pateat, qui moderate sententiam suam protulit, vt neque huius rei cognitionem sibi arroget, quòd neruorum principium cor sit, neque alterius alicuius rei ex his quæ circa hoc propositum, in quæstionem venire solent. Confitetur enim artis resecandi corpora imperitum se esse. At Aristoteli & Praxagoræ meritò quis hoc vitio verterit, quòd præter rei euidentiam, cor principium neruorum esse pronunciant. Nam quòd alia multa circa resectiones non viderint, ex his libris quos reliqrunt cognoscere datur. Quòd

vero aut ipſi cæcutientes, aut ad cæcos verba facientes. de neruorum principio ſcripſerint, non eſt opus multis verbis adſtruere, ſed ad ipſum ſenſum progredi oportet. Apparet enim velut etiam prius oſtendi, aliquos neruos palàm ex cerebro enatos eſſe, aliquos ex ſpinali medulla, medullā uero ipſam ex cerebro. Melius igitur eſſe, neq; ſimpliciter principium neruorum, cor pronunciare, id quod Ariſtoteles fecit: neque ex inſidioſa malicia, velut Praxagoras. Hic enim vir, quum nullū neruum ex corde enaſci videret, & tamen aduerſus Hippocratem contenderet, & cerebrum neruorū principio penitus priuare vellet, non paruum mendiciū contra arterias confingere auſus fuit, aſſerēs in progrediendo, ac dum finduntur & anguſtæ fiunt, in neruos tranſire. Nam quum corpus ipſarum ſit neruoſum quidem, ſed cauū, interim dum ſemper amplius in animante finduntur, atq; ita paruæ cauitates redduntur, vt tunicæ inter ſe coincidāt, vbi hoc primum contingit, neruum iam apparere vas ipſum adſtruit. Eraſiſtratus igitur ne contra dicere quidem huic ſermoni voluit, vt quem impudenter adſtruere auſus eſſet. Ergo vero quia ſemel conſtitui de omnibus conſiderare, pauca aduerſus Praxagoram producere

Neruorum origo.

volo

volo, & hoc maxime propterea quod etiam Chryſippus viri mentionem facit, dum ſe opponit his qui à capite neruos initium ſumere putant. Nam ita rem ipſam ex reſectionibus apparere oportere, velut Praxagoras dixit, ſi quis cor neruorum principiũ eſſe bona ratiocinatione aſſerere velit, neq; nos ambigimus. Quòd autem non ita ſe habeat, ſexcenties iam veritatem cognoſcere volentibus, in animalibus oſtendi.

ARGVMENTVM CAP. IIII.

Ad confutandum Praxagoram, copioſe explicat arteriarum ſectionem, quarum vna cor ambiens dicitur alię in thorace, alię extra thoracẽ, quarum coniugium eſt varium, germinans ex ſpinali medulla.

NOn tamen pigebit me etiam hoc loco arteriarum reſectionem exponere, velut antea neruorum. Enaſcitur equidem ex ſiniſtro cordis ventriculo Arteria maxima, velut truncus quidam omnium in animali arteriarum. Ab ipſa vero pullulat, primum ea quæ cor ambit, & ob id cor ambiens, ab anatomicis appellata. At non dicere poſsis præclarè Praxagora, hãc arteriã interim dũ finditur ac minuit, in neruos deſinere. Ab hac conſequenter magna arteria bifido fiſ-

Arteriarũ principia.

ſa, maior pars deflexa ad ſpinam, in medijs verticulis firmatur, altera ſublimis è directo ad clauiculas ſurſum tendit. Primum igitur conſidera mihi eas, quæ ab ipſis ad thoracem feruntur, & aliquam in neruum tranſmutari dicere aude. Sunt enim duæ & viginti, in vnoquoque intercoſtali muſculo vna. Cum ipſi verò nerui à ſpinali medulla enaſcuntur, & per totum thoracem ſimul extendi, ſimulq́ue findi videntur hæc duo vaſorum genera, tum in ſuccingentem coſtas tunicã, tum in intercoſtales muſculos, ita vt etiam tertium venoſum genus ſimul cum ipſis enaſcatur, extendatur, ac ſcindatur. Verum in præſenti, nihil opus habeo de venis diſſerere. Nam & illas alibi non exigua oratio expectat, Redeo itaque rurſus ad arterias. Et relinquamus iam eas quæ in thorace ſunt, quum neque ipſe Praxagoras auſus fuerit pronunciare, vllam arteriam in thorace in neruum mutari, quanquàm ſi multi in thorace apparent nerui, & nulla arteria in ipſo in neruum tranſit, clarum ſanè fit, quòd nerui ex arteriis, non generantur. At enim ad arterias extra thoracem progrediamur.

Neruos ex arteriis nõ fieri.

Quarum primum coniugiũ eſt earum quæ ſurſum ad ſcapulas feruntur, à quibus non exigua pars etiam ad ſpinalem medullam

ſubit

ſubit intrò, & in muſculos in collo diſpergitur. Secundum earum eſt, quæ ad manus deferuntur, de quibus mihi vel imprimis innuere Praxagoras videtur, velut quæ in neruos mutentur: quanquàm ſanè manifeſtius videre detur has, quàm illas in thorace, quanto hæ maiores ſunt, in totos artus diffindi, ad ipſos vſque digitos: attamé neque vlla harũ, neruus fieri videtur. Etenim quæ circa manuum iunctura ſunt, quas febrium cognitionis gratia contingere ſolemus, & quæ inter indicem & magnũ digitum conſiſtunt, paruæ quidem omnino ſunt, ſed neque in neruum iam tranſierunt, manifeſteque pulſare vidẽtur, etiam ante reſectionem. At in his fortaſsis, non amarulente Praxagoram reprehendere oportet, ſed etiam veniam tribuere, quòd paruas adeo arterias non viderit, etiamſi quum in neruos mutari ipſas minores dicat, certè non viſus hebetudinem prætendat, ſed acute ſecernere confiteatur. Verum eas quæ ſub alis ſunt, (eſt autem in vtroque brachio vna) & magnæ exiſtunt, ſimulq́ue quatuor paria neruorum magnorum circum ſe habent, qui memoriam enecare volo, his qui Praxagoræ do-

gm

gmati adhærent. Nondum enim findi cœpit, circa has partes neutra arteria, & tamẽ magni adeò ſunt nerui, vt etiam ſi cæcus quis ſit, tactum ſaltem ipſius non fallant. Vnde igitur generati ſunt hi? & ex quibus arteriis germinauerunt? iuſtum certè eſt, vt Praxagoras hoc dicat. Quanqua quid prouoco illũ vt dicat, quũ nos rẽ, vt ſe habeat proferre liceat. Nam primũ quatuor prædictorum neruorum coniugium, ex ſpinali medulla manifeſte germinat, qua parte, quartum colli verticulum, cũ quinto committitur. Secundum conſequenter ab illo, inter quintum & ſextum verticulum. Tertium qua parte ſextum cum ſeptimo committitur. Quartum deinceps. At vltimum neruorum coniugium, ex intermedia regione enaſcitur, vltimi colli verticuli, & primi in thorace. atq; hoc eſt id, quod ad ſummas manus procedit. Ita enim reſectionis corporum, ante nos peritiſsimi ſcripſerunt, quorum & in priorib. ſcriptis, & in nunc propoſitis doctrinã ſeruo, relictis his, quæ per negligentiam præterierunt, aut non exactè elaborauerunt. In alia enim tractatione de his dicemus. Non igitur arterias quærere oportet, ex quibus neruos per rationem generemus,

his

hisq; aut digitos, aut aliam quandā in manibus partem moueamus. Habemus enim iam neruos & plures, & maiores arteriis, non ex tragica illarum transformatione, sed ex spinali medulla generatos. Proinde Praxagoræ nugę, clarè iam sunt deprehensæ, neq; Praxagoræ gratia, opus est sermonem de arteriis persequi.

ARGVMENTVM CAP. V.

Pergit in sectione arteriarū, quas facit quadruplices. Quædam ad mammas feruntur, aliæ sunt supra thoracem: quarum coniugium quod circa medium iugulum est, non rectè carotidum nomen habet. Aliquæ sunt infra thoracem, postremò quædam ad crus distribuuntur. His subiungitur arteria, quæ in pulmonem totum, aut partem illi respondentē, vt in piscibus finditur.

VErum quandoquidem promisi, sicut antea neruorum in omnes animātis partes, distributionem declaraui, ita etiam nunc eādem de arteriis docere, ad reliquas me conuertam. Et primum, eas quæ ad māmas feruntur proponam. Deinde eas quæ supra thoracem. Tertio loco, quæ infra, & quarto eas quæ ad crura distribuūtur. Māmarum itaq; arteriæ, ab ea quæ ad iugulū fertur, enascuntur, ad pectus autem ascen-

den

dentes, paulò infra coarticulationem clauicularum ad ipſum pectus, perpetuò ſub ipſum feruntur,& tandem ſub pectore,excidunt. Non tamen hic totæ finduntur. Apparet enim pars quędã ipſarum, per ſummũ ventrem,ſiue abdomen deſcẽdere, atq; illic in plures findi,& cũ his quæ ab inguinibus emergunt,in eundẽ locum deuenire. Dicetur autẽ de illis, paulò poſterius, vbi ſermonis ordo ita tulerit. Nunc ad eas quæ ſupra clauiculas ſunt,progredi tempeſtiuũ eſt,inde ſermonis initio accepto. Arteria recta,vbi primũ ex thorace emerſa, & clauiculas trãſgreſſa,circa mediũ iugulũ fuerit,bifariam finditur. Quod verò hinc generatũ eſt magnarum arteriarũ coniugiũ, non recte Carotidũ nomen habet. Verum, nunc id nomẽ inualuit ob multã imprudẽtiã omnium philoſophorũ ac Medicorum, qui poſt Hippocratẽ vixerunt. Sed ꝙ & hi male opinati ſint caron, hoc eſt grauẽ ſoporem, relatarũ arteriarum affectionẽ eſſe,& ꝙ neq; Hippocrates ita ſenſerit,in ſecundo horũ cõmentariorũ receſſere neceſſe mihi eſt. In præſenti verò,nomẽ illud arteriis nõ inuidebo,ſed etiã nũc Carotides appellẽtur. Quomodo ſitæ ſint ac ſcindantur, totaq; ipſarũ diſtributio,ſurſum ad partes

Arteria recta.

ſupra

ſupra clauiculas fiat, nũc exponã. Efferuntur quidẽ, adhuc nunc rectæ, velut ab initio proceſſerunt. Qui vero velut trũcus eſt ipſarũ, recta caput petit. Germina autẽ ad collũ demittũt parua, in muſculos qui illic ſunt. Vbi verò iã prope maxillã fuerint vtraq; bifido finditur. Atq; ſic iã quatuor omnes effectæ, duæ quidẽ in linguam, & vniuerſam faciẽ, & quantũ capitis extra caluariã eſt, findũtur: duæ verò reliquæ caluariã penetrantes, ad cerebrũ deueniũt. Et oportet etiã harum arteriarũ meminiſſe. Non enim paucis eſt ipſarũ ratio perſequenda, quia neq; ſimpliciter, neq, prout contigit, ad cerebrũ aſcendunt, ſed ſub craſſa mẽbrana, mirabile illud plicamentũ reti ſimile efficiunt. Nunc verò neq; harum arteriarũ, neq; vllius alterius, totã formam quę ex reſectione cognoſcitur, dicere neceſſe habemus. Nã ad tractationẽ de vſu partiũ, & reſectionũ aggreſsionis, talis explicatio magis pertinet. In præſenti verò, quãtũ vtile eſt, prout ex ſiniſtro cordis vẽtriculo, oẽs arteriæ ortũ habẽt, reſectionẽ ipſarũ perſequar. Maior itaq; pars maximæ arteriæ, in media ſpina firmatur, nõ circa dorſũ ſolũ, ſed etiã ꝑ totã lũborũ regionẽ. Propagines aut primas ꝗdẽ, velut antea dicebamus

ad

ad totum thoracẽ demittit. Et poſtea vbi iam ſeptum tranſuerſum pertranſit, etiam huic alterum coniugium impertit. Conſequenter autem à prima illa, in partib. infra thoracem arteria duplex, ſtatim poſt ipſum ſeptum tranſuerſum, ab ea quæ ad ſpinam eſt germinans, ad ſplenem, & ventriculum, & hepar, ac omnia inteſtina fertur, perq́; totum meſenteriũ diſpergitur. Deinceps autem per coniugium iam, duæ quidem ad rhenes, prædicta multò maiores: aliæ vero duæ, ſecundum abdomen & lumbos, ſecundum ſingula verticula vnũ cõiugium, vſq; ad os latum: atq; hinc etiã ad vteros ac teſtes deueniunt: & quædam abſq; coniuge ad meſenterium. Quin & in ipſam intrò ſpinalem medullam, à magna arteria per totam ſpinam, paruæ quædam arteriæ enaſcuntur, duæ circa vnũquodq; verticulum. Vbi vero iuxta ſacrum os fuerit, hinc iam in magnas partes finditur, & in vtrumq; crus deſcendit, vbi in tranſitu partib. circa os ſacrum germina diſtribuit veſicæ, & vteri partibus infernis, & vt in ſumma dicam, genitalibus omnibus membris. Neque enim hic amplius neceſſe eſt, referre diſtributionis modum. Ab his arteriis quæ ad crura feruntur, vbi pro

pe

pe inguina venerint, enaſcitur vna iuxta vtrumq; inguen, ſurſum ad corpus per abdomen emergens, atq; hic fiſſæ in eundem locum deueniunt, cum his quæ à mammis deferuntur, vt quatuor hæc vniantur. De his arteriis etiam antea dicebã, quum eas quæ in thorace ſunt recenſebam. Reliquæ vero duæ crurum arteriæ, vna iuxta vtrũque illata inguen, ad partes intra femur extentata eſt, vſq; ad genu. Ab vtraq; harũ, in vtriuſq; femoris muſculos, arteriæ finduntur. Reliquum ipſarum per poplitẽ illatum, in omnes circa tibiam & pedem partes diſtribuitur, & neq; hic opus habeo diſtributionis modum recenſere, ſed ſatis eſt, breui ſermone oſtendiſſe, omnes in animante arterias, ab vna illa exoriri, quam ex ſiniſtro cordis ventriculo, velut truncũ ex terra quadam, naſci dicebamus. Et porrò etiam alia quædam arteria, ex eodem ventriculo enaſcens, tunicam venoſam habens. Hæc in totũ pulmonem finditur, omnibus animantibus, quibus pulmo eſt, quibus autem non eſt, in aliam quandam partem pulmoni reſpondentem, quemadmodum piſcibus in branchias. Hanc arteriam infernæ trunci plantæ parti, quis aſsimilare poſsit, ei videlicet, quæ in terra contine

tur:& oportet quoque hanc findi, velut in radices quaſdam,in eas,quæ in pulmonem inſerũtur arterias. Aut magnã illã in totũ corpus diſtributã,velut ramos quoſdã à ſe impertiri,oẽs in animãte arterias,de quib. paulò ante dixi.Ita enim etiã Hippocratẽ aſsimilaſſe arbitror,&cor,arteriarũ radicationẽ pronunciaſſe,quẽadmodũ hepar venarũ.Dicã aũt de hac ſimilitudine,ampli⁹ in ſequẽtibus,vbi de hepate & venis tractabo.Nũc aũt ſufficiũt ea quæ dicta ſunt, ad oſtendendũ,& arterias omnes è corde enaſci,& nullã ipſarũ, in neruũ mutari. Verũ omniũ neruorũ principiũ, eſſe cerebrum.

ARGVMENTVM CAP. VI.

Ariſtoteles cõfutatur,,qui aſſeruit cor principium eſſe neruorũ: cũ in corde non nerui, ſed tãtũ neruoſa corpuſcula ſint. Quare Ariſtotelẽ ſuæ ipſiuſmet doctrinæ rationem habere debuiſſe qua docuit,ſingulas partes actionibus ac vſibus, non corporis forma aut ſtructura iudicari oportere.Ita neruus,ligamentũ & tendo,nõ idẽ ſunt quanquã inter ſe multa ex parte cõueniant quorũ affinitatẽ & diſcrimina copioſè explicat Galenus. Porrò triplices cauſſæ occaſionem erroris præbuerũt Ariſtoteli.duæ veræ,prior,quòd inſtrumentis animalis mẽbra moturis,robore opus ſit altera,quod nihil huiuſmodi à cerebro appareat.

veat. tertia probabilis ſed falſa eſt, nempe in corde neruorum eſſe copiā. Explicat inde Galenus modum, quo animalis corpora per neruos muſculos & tendines mouentur.

RElicto igitur iam Praxagora impudēter iſta cauillante, rurſus ad Ariſtotelem tranſeamus quādoquidem etiā ipſe ex corde neruos naſci ait. Confuſè tamē ac indiſtinctè bis ab ipſo dictum eſt, de neruorum principio. Oportebat enim arbitror, eum qui è corde ipſos naſci diceret, oſtendere, quomodo in ſingulas animantis partes, neruus ab illo venit, quemadmodū nos paulò ante arteriam oſtendimus: & nō ſimpliciter hoc ſolum dicere, ſufficiens eſſe putare. Quapropter id quod in tertio de animalium partibus ſcripſit, nequaquam Ariſtotelem decebat. Adſcribam ipſius verba. Habet etiam neruorum copiam cor, & hoc merito. Ab hoc enim ſunt motus. Perficiuntur autem per attractionem ac remiſſionem. Huiuſmodi igitur miniſterio ac robore ipſi opus eſt. Quod equidem huiuſmodi miniſterio ac robore opus ſit illi corporis parti quæ animæ principatum in ſe continet, omnibus manifeſtum eſt.

Quòd verò hæc pars cor ſit, non ſolum non demonſtrauit Ariſtoteles, ſed

neq; probabili argumento comprobauit: niſi fortaſsis id ſufficiens indicium eſſe putat, quòd principium ſit neruorũ, eo quod neruorum copiam habet. Verum hoc argumento etiam manus & pedes, neruorum principia eſſe putabimus. Si enim ſatis eſſe putauerimus, principium neruorum id ponere, quod multos neruos habet, nihil prohibebit etiam has partes neruorũ principia putare. Si, etiam plicamentum illud, reti ſimile ſub craſſa membrana, arteriarũ principium eſſe dicemus, non cor. In eo enim plicamento, innumerabilis arteriarum copia eſt. Hæc igitur ex ſuperabundanti à me dicta ſint ad hoc, vt non propterea quòd multi apparent in corde nerui, inde adeo quis putet cor merito omniũ in animantis corpore neruorum, principium haberi. Quum vero neq; habeat cor neruos, maior eſt Ariſtotelis abſurditas. Sunt enim quædam in ipſo neruoſa corpuſcula, non tamen iam etiam nerui. Oſtendi autem hoc poterit, non ita longis ambagibus, ex ipſo Ariſtotele. Hic enim eſt qui docuit nos, ad actionem & vſum ſingulorum inſtrumentorũ reſpicere, non ad ſtructuram, vbi de quacunq; tandem re, quidnam ſit ipſa, conſideramus. Proinde de oculo,

lo,

lo, quid ſit interrogati, reſpōdemus inſtrumentum viſorium. Non enim quòd ex tot ac talibus humoribus, tuuicisq́ue ac membranis, & muſculis hoc modo compoſitis, conſtructus eſt, hoc ipſum eſſentiam oculorum eſſe vult Ariſtoteles rectiſsime ſentiens, velut etiam à nobis alibi demōſtratum eſt: neque opus eſſe puto, noſtra in re præſenti demonſtratione, quum ipſe Ariſtoteles ita ſenſerit. Nam ſi ad alium verba facerem, demonſtrare conarer ſingulas partes actionibus ac vſibus, non corporis forma iudicari. Quandoquidem vero contra Ariſtotelem diſſero, qui ipſe longe prius quam ego, ita ſenſit, in memoriā ſaltem reuocare volo, ea quæ ipſe in ſecundo de anima, & in opere de partib. pronunciauit, idem & diuerſum inſtrumentum, ex actionibus, non ex corporis forma iudicari volens. Si enim viſorium fuerit inſtrumentum, oculus eſt, etiam ſi aliter conſtructum illum habeat homo, aliter cancer. Si gradiendi fuerit inſtrumentum, crus eſt, ſiue elephantis, ſiue capræ, ſiue ouiculæ, ſiue hominis fuerit. Si vero hæc ita ſe habent, iudicentur iam à te nerui chariſſime Ariſtoteles, non corporis forma, velut à multis & ratione inexercitatis fieri

ſolet,ſed actione & vſu ac vtilitate. Tria enim ſunt inſtrumenta corporis,forma inter ſe ſimilia,verum nō parum actionibus ac vſibus euariātia.Ex his primum appellatur neruus,ſecundum ligamentum, tertium tendo. Et neruus ſanè ex cerebro omnino,aut ex medulla ſpinali oritur, ſenſū aut motū,aut vtrunq; ſimul, partibus quibus inſeritur inducens.Ligamentū aūt ſenſus quidē expers eſt. Vſus verò ipſius pro appellationis ratione.Reſtat tendo,qui finis muſculi neruoſus eſt,& ex ligamēto ac neruo generatur, velut in libris de motu muſculorum oſtendimus,& in anatomicis aggreſsionib. Neruus equidē omnis exactè rotundus eſt.Tendines autē nō omnes. Et adhuc minus ligamēta. Pleraq; ipſorū pars in membranæ formā dilatatur. Verū mēbrana omnis exactè tenuis eſt, & mollis.Ligamentū autem durum, & omnino craſſum. Et aliqua ex ipſis neruo chartilaginoſa & ſunt,& appellātur.Sed neq; mēbrana,neruus,neq; tēdo ad tātā deuenerint duriciā. Verum nerui quidā, valde molles natura ſunt,ad ſenſū ſolū idonei.Quidam verò etiam ſi duriores his ſint, in corporis ſubſtātia,tamē à ligamēti duricia lōgè abſunt. Ita etiā mēbranæ,etiā ſi inter ſe differan

ferãt in duricia, tñ à ligamentis multũ absunt. Tẽdines aũt cõpositi quidẽ sunt ex ligamẽtis ac neruis durioribꝰ. in medio autẽ amborũ sunt meritò, tãto duriores neruo, quãto molliores ligamẽto. Oĩa verò hęc tria genera alba sunt, & exanguia, & cauitates nõ habent, & in fibras rectas soluũtur exceptis valde duris ligamẽtis. Nõ eĩ fieri põt, vt hæc in fibras resoluãtur. Si igiť ita nominare voles, velut Hippocr. nominauit, id quod sensũ & motũ inducit, neruũ siue tonum, (vtrisq; eĩ nominib. vtiť) qđ verò sensus expers est, ligamentum, in qđ autem musculis desinit, tendinẽ: ostendã tibi clarè cor neruorũ copiam non habere. Si verò etiam confundere voles appellationes, velut plerique post Hippocratem, omnia quidẽ neruos voca, differentias aũt in ipsis triplices pone: & eos quidẽ qui ex cerebro & spinali oriuntur medulla, sensu prædictos, & voluntarios appella: qui verò sensus exortes sunt, colligantes: & tertii ad hæc generis, eos qui ex musculis in neruos finientibus nascũtur. Sed & sic euidenter ostẽdemus, sensu prædictos & voluntarios neruos, magnitudine aut copia memorabile, cor non habere, sed velut antea dictũ est, neruũ à cerebro descendentẽ, qui in

ipſum inſeritur. Quid igitur eſt id, quod ,, dictum eſt ab Ariſtotele, habet etiam neruorum copiam cor? Neque enim mendacia amat hic vir, neque refectionis corporum artis omnino imperitus, vt etiam hũc velut Chryſippum, alios mentitos ſequutũ eſſe quis putet. Mihi ſanè videtur, quæ Herophilus neruoſa corpuſcula appellauit, ea non neruoſa, ſed palam neruos dixiſſe. Sunt autem hæc extremitates membranarum, in oſculis cordis. De quibus Eraſiſtratus quidem exacte, Herophilus autem negligenter ſcripſit. Concreſcunt autem & colligantur per ipſas membranæ illæ ad cor, & vſus ipſarũ, eſt qualis ligamétorum, non qualis neruorum. Verum etiã ſi neruos eſſe quis ipſas concedat, & non neruoſa corpuſcula, tamen cor principiũ neruorum eſſe, hinc non neceſſario ſequitur, quum oſtendere nequeamus, vllũ neruum, in vllam aliquam corporis partem ab ipſo ferri, velut à cerebro & ſpinali medulla ferri antea oſtendimus. Videtur autem mihi, quum duo quidem recte ſuppoſuiſſet hic Ariſtoteles, Vnum quidem quòd robore opus eſſet non vulgari, ad voluntarias actiones: Alterum vero, quòd nullum tale robur in cerebro eſſet: tertium

ſupra ipſa, ex ſenſu aſſumpſiſſe, quòd neruoſorum ligamentorum copia in corde eſſet, & non amplius expectaſſe, vt particularem reſectionem cõſuleret ac quæreret, quomodo in ſingulas corporis partes, neruus ex corde procederet, ſed velut hoc palam ad illa conſequeretur pronunciaſſe. Multa enim huiuſmodi decreta reperire licet, etiam apud medicos prauè conſcripta, quũ non voluerint expectare id quod ex reſectione apparet, ſed ex conſequentia quadam ſperauerint, velut vidiſſent. Ita ſane etiam Ariſtoteles deceptus eſſe mihi videtur, duas quidem veras ſumens ac proponens ſententias, tertiam vero propinquam veritati, probabilem ac veriſimilẽ. Vera igitur eſſe aſſero hæc, & quòd inſtrumentis animalis, membra moturis robore opus ſit, & quòd nihil eiuſmodi à cerebro appareat. Verum probabile, & non verum illud, quòd in corde copia ſit neruorum. Sed nos ſanè oſtendere poſſumus inſtrumentum illud, quod ratione ab ipſo cognitum eſt, à quo animantis partes moueri oportet. quia verò per reſectionem id quę rere neglexit, ideo inuentionem per ſenſus effugit, & ignotũ viro permanſit. Nullus enim neruus eiuſmodi eſt: verum qui

minantur muſculi, illos ſuſcipientes membra mouēt, & videri poterit velut vectis, vim quandam habere muſculus ad neruū. Quemadmodum enim pondera quæ manibus mouere nequimus, per vectes mouemus: Sic etiam, quū corporis membra per neruos mouere nequeamus, muſculos inſuper adepti ſumus. Neruꝰ enim in vnoquoque muſculo in fibras ſoluitur, & fibris ex ligamentis permiſcetur ac implicatur. Deinde ex ambobus, vnum quoddam neruoſum corpus generatum, ex muſculi corpore enaſcitur, & tendo appellatur. Ita enim non ſolum Hippocrates, ſed etiam Homerus ipſum appellauit. Hic tendo ex muſculorum inſtrumentis enaſcēs, proportionē habet ad vectis extremitatē, quæ pondera ipſa contingit. Neq; reperire datur in corpore membrū, quod ex noſtra voluntate moueatur, cui non præpoſitus ſit muſculus aliquis ex cerebro neruum ſuſcipiens. Quicunq; verò etiam de his conſtanter diſcere volet, huic ſcripti ſunt à nobis libri duo, ſeorſim vterq;, quorum alter omnes muſculos, & qualis eſt in vnoquoq; actio, exactè docet: alter verò neruorū in ipſos diſtributionem recenſet. Quin & in anatomicis aggreſsionibus, & de vſu partium

libris,amplius de omnibus his tractamus. Quare nihil amplius hic ſermo requirere videtur, ſed cum ſeipſo, & cum his quæ euidenter apparent conſentire, & cerebrũ neruorum principium ponere. Sic verò etiam demonſtrauimus arteriarum principium cor eſſe. Quòd verò etiam venarum principium hepar ſit, in ſequentibus demonſtrabitur. Hic igitur ſine primo libro impoſito, ad ea quæ cohærẽt cum his quæ in ipſo demonſtrata ſunt, in ſecundo libro me conuertam.

Cerebrum neruorum principiũ, & cor arteriarum.

CL. GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS DECRETIS LIBER II. Ioãne Bernardo Felic. iuterprete.

ARGVMENTVM LIBRI SEQVENTIS.

Caput diſputationis in hoc verſatur, ſi in corde præcipua animæ vis exiſtat, vnde ſenſus & motus voluntarius ad reliqua corporis membra dimanant? Ad hanc priuſquam accedit, quatuor ſumptionum genera explicat: ſcientificũ, dialecticũ, oratoriũ & ſophiſticum. quibus plurimi male vtũtur, & inter eos inprimis Chriſippus, qui

qui ad fidem faciendam vti conſueuit vulgaribus aſſumptionibus, citans poetas, vel etymologiam, vt fecit, conatus oſtendere principatum animæ cordi tribuendum ex etymologia dictionis ἐγώ. quod reprobat Galenus. Aſſumptiones hæ, partim ſunt internæ, quæ demonſtratiuæ ſeu ſcientificæ dicuntur, ab ipſa rei natura de qua quærimus, ſumptæ: aliæ extrinſecæ, vt dialecticæ, rhetoricæ & ſophiſticæ. quas omnes probe tenere, & in iis diu multumq́ue ſe exercere debet, quiſquis rem aliquam probe demonſtrare conabitur. Merito igitur Galenus deſpicit Chryſippi ſectatores & Stoicos, qui iſtam methodum neglexerũt: Laudat vero Peripateticos, qui hanc diligenter excoluerunt. His præmiſsis, ad quæſtionem accedit capite quinto: eamq́ue iuxta prædictarum ſumptionum doctrinam tractare volens, enumerat ea quæ cordi inſunt: ſtatum, qualitatem, nexum, formationem, diſpoſitionem, & motum. Cæterum qui ex ſitu cor fecerunt omnium facultatũ animæ vocis ac reſpirationis principium, variè confutantur à Galeno, quando multis argumentis oſtendit, reſpirationem à pulmone, vocem è cerebro procedere: Zenonem item, Diogenem & Chryſippũ phi

loſophos, quos refellit, in errorẽ inductos fuiſſe hoc pronunciato: Omnibus functionibus, ex propinquis membris origo eſt. Inde declarat Chryſippum ad veri confeſſionem fuiſſe coactũ: Zenonis autem ſententiæ deeſſe aſſumptiones. Continuo ad Chryſippum reuerſus, eum de vocis ac ſpirationis principio veri notitiã intellexiſſe dicit: at de affectuum ſede repugnãtia ſibi ſcripſiſſe. Hanc quæſtionem de affectuũ loco incipit Gal. cap. 12. cui connexa eſt ea quæ de cardialgia tractat cap. 14. vbi de loco & cauſis eius morbi diſſeritur. Poſtremo Ariſtotelem notat, qui cordi neruorum originẽ aſsignat: deinde philoſophos alios, qui ob id cor, principium omnium animæ facultatũ opinati ſunt, quòd nutritionis principium & ſpirituum fons eſſet.

ARGVMENTVM CAP. I.

Quæ ſuperiori libro dicta ſunt, breuibus repetit, ad ſequentia tranſitum faciens. præmittit lẽmatum differentiam, quibus illi qui male quãlibet quæſtionem tractant, vti conſueuerunt: aut enim planè falſa ſunt, aut probabilia pro ſcientificis adducta ſed quæ propoſitæ contemplationi minime accommodata ſint. Cæterum Chryſippus ad fidem faciendam, vulgaribus vtitur & rhetoricis aſſumptionibus, citans poetas vel

etymologiam, aut id genus aliud: quæ vt nihil conficiunt, ita frustra terunt tempus.

Ratio quare, principiũ huius tractatus sumptũ sit à facultatibus.

VM de Hippocratis Platonisq́ue decretis tractare instituissem, principium ab eo sumpsi, quod vi ac potestate primum est: ad quod postea cętera ferè omnia sigillatim referri demonstraui. Hoc est de iis q̃ corpus nostrum regũt facultatibus ac virtutibus ꝑtractaui, quot numero: qualesq́; singulæ essent, explicando, quemq́; in animalis corpore, locũ sibi quæq; vẽdicarint, nihilq́; huiusmodi in causa, tam cauendum esse cẽsui, quàm nequid ponatur, quod perspicuis, & euidentibus rebus aduersetur: perinde atque illi faciunt, qui vel nullum brutum animal cõcupiscere, aut irasci, vel originem neruorum esse in corde asserũt: cuiusmodi omnia arroganter, ab iis hominibus fuisse conficta, satis constat, qui vt nouam aliquam priuatam sectam constituerẽt, quæ à veteribus præclarè dicta fuerant, labefactare atque euertere studuerunt. Hæc igitur atque id genus cætera hominum commenta, & mendacia, in primo libro refutaui: nunc ad alterum orationis illorum genus descendam: ac quàm manifestißimè potero, quonam modo etiam

hac

hac in parte errent, aperire conabor. Rectius fortaſſe agetur, ſi perſpicuitatis gratia, in huiuſce libri initio diſtingamus, quænam rationum differentia ea ſit, quibus illi, qui perperam quamlibet quæſtionem pertractant, vti conſueuerunt. Dico itaque ſumptiones, id eſt græcè lemmata, quas concludendi gratia aſſumunt, partim planè falſas eſſe, partim propoſitæ cōſiderationi minimè accommodatas. prorſus falſæ illæ ſunt, de quibus in primo libro latius actum eſt. Cum videlicet vel nullum irrationale animal concupiſcere, aut iraſci, ſicuti Stoici, vel etiam ex corde oriri neruos, quiſpiam dixerit. non accommmodatæ rebus, quot natura ſint, abunde in commentariis de demonſtratione dictum eſt: in quibus omnibus ſatis explicauimus, qualis nam ſit via, ratioq́ue demonſtrandi, hortatiq́ue ſumus in primo horum commentariorum libro, vt in ea ſe exerceat vnuſquiſque, qui ad aliquid demonſtrandum, animum adiiciat: de qua quidem demonſtratione, optimè à veteribus philoſophis Theophraſto atque Ariſtotele in ſecundorum reſolutoriorum libris ſcriptum eſſe affirmo: atque ob eã cauſam præcipuè, ſpero minimè longam

gam mihi cũ illis de tribus animalis principiis futuram eſſe diſputationem. vulgares enim & oratorias aſſumptiones reiiciũt ac verentur in demonſtrationibus ſcientiã ingenerantibus aſſumere: quibus tamen Chryſippi libri, referti ſunt, dum ad fidem ſumptionum, quas ponit, faciendam, interdum vulgares quoslibet, interdum poetas, vel ipſam, ſi diis placet, etymologiam, vel talia quæpiam adducit, quæ vt nihil conficiunt, ita incaſſum conſumunt, ac terunt tempus: nobis primo reclamantibus, vnũq; hoc probantibus, concluſionis ſumptiones, minime eſſe demonſtratiuas. deinde etiam in certamen deſcendentibus, ac conte͂dentibus vulgares, ac poetas nihilominus, imò interdũ amplius nobis, quàm illis atteſtari, ac fauere: neq; aliter, cum paulo liberius ocium nacti ſumus, etymologiã quoq; oſtendimus non magis illis, quàm nobis aſtipulari.

ARGVMENTVM CAP. II.

Quàm ſit etymologia temerarius ad probandum teſtis, exponit per ea quæ Chryſippus ſcripſit de hac voce ἐγὼ, per quam probare voluit, animæ principatum cordi deferendum, quod copioſe repellit Galenus.

Qua

Etymologia temerarius testis.

QVàm vero temerarius testis sit etymologia, quippe quæ & sæpissimè æquè veritati contradicentibus, & non rarò mentientibus magis, quàm vera dicentibus attestetur, in alio tractatu qui est de recta nominum ratione, à nobis demonstratum est: vbi Chrysippum falsa super hac voce ἐγώ vti etymologia etiam probauimus. Sed quid opus est, eadem etiã hic repetere? Chrysippo is mos est, vt bis terúe, quin etiam quater interdum, & quinquies de eadem re diuersis in libris disserat: id quod illis, qui temporis rationem habent magnopere cauendum est. Quæ tamen in primo de anima, cum de principali animæ parte ageret, de voce hac, ἐγώ, scripserit Chrysippus, exempli causa hic adscribam. Ita verò cũ ἐγώ, dicimus, hac in parte nos ipsos monstramus, vt nostram ibi esse mẽtem asseueremus: quasi proprie & natura duce, monstratio illa huc deferatur. Quin etiam sine hac per manum facta monstratione, nutu in nos ipsos relato, solemus vocem hanc ἐγώ proferre: cùm protinus talis sit naturę, vt cum demonstratione, quã mox subscribam, pronuncietur: ἐγώ enim ita pronũciamus, vt in prima syllaba eius proferenda labrum inferius in nos ipsos

cum demonstratione quadam deprimamus. Secunda verò syllaba, ita apposite ad menti motum nutumque in pectus inclinatum, talemque demonstrationẽ subsequitur, atque adiuncta est, vt nulla remotio ac separatio inde, quemadmodum in verbo ἐκεῖνος appareat. Tota igitur hac ratione Chrysippus, sicut nullam demonstratiuam sumptionem, qua probaret animæ principatum in corde esse assumit, ita duas ad propositam quæstionem minimè idoneas, in vnum complicat: alteram ab etymologia, quòd cùm ἐγὼ vocem pronũciamus, in prima syllaba quæ ε, os ac mentum inferiorem in partẽ, quasi ad pectus retrahamus: alteram ꝙ pronunciando, manu ad pectus admota, nos ipsos significemus: cùm dicimus, ad me hoc pertinebat: tibi hoc ego dico. Quòd verò nasum etiã attingant plerique homines, dum dicunt mihi hoc dato, ad me hoc pertinet, tibi hoc ego dico, prorsus est oblitus: atqui cùm de voce ἐγὼ ageret, minime est oblitus, neque subticuit, ἐκεῖνος non à simili, sed ab eadem prorsus syllaba, quæ est ε, incipere: cùm debuisset, quemadmodum de hac re meminit, nec tamen absurditatem dis-

sol

ſoluit, ita etiam ſuper pectoris monſtratione, de digiti ad naſum admotione mentionem non ſupprimere, atque hic quoque, ſi licuiſſet, inſolutam dubitationẽ omittere: niſi fortaſſe quiſpiam opinetur, ſimplicem per ſe prolatam Chryſippi negationem, demonſtrationem eſſe. Quid enim inquit? Secunda verò ſyllaba ita appoſitè ad menti motum, nutumq́ue ad pectus inclinatum, talemq́ue demonſtrationem ſubſequitur, atq; adiuncta eſt, vt nulla remotio ac ſeparatio, quemadmodũ in verbo ἐκεῖνος appareat. cùm animaduertiſſet enim vocem hanc ἐκεῖνος ab eadem qua ἐγὼ ſyllaba incipere, opusq́ue ea de cauſa eſſe, vt eandem quoque præ ſe ferret ſignificationem, in ſequentium ſyllabarum diuerſitatem, quæſiti ſolutionẽ reiecit: quæ in hunc modum ſe habet: dixerat ſecundam vocabuli huius ἐγὼ ſyllabam, remotionem nullam ſignificare, ſubiunxit id in κει ſyllaba accidere. Quod quid aliud eſt, niſi ſola ac mera negatio? quæ nullam demonſtrationem non modo certam, ac ſcientiæ effectricẽ in ſe habeat, ſed ne probabilem quidem, aut vt ad oratoriam, aut cauillatoriã propè accedere vi

deatur: cur enim κει syllaba, remotionem quandam potest significare, γὼ non potest? nónne demonstrationem huiusce rei, afferre debebat? cur etiam si digitum ad pectus admouerimus, principatum animę ibi esse significamus, manu ad nasum admota id non fit? nempe æquum est, vt si monstratio ipsa idoneum est argumentum, ad principalis partis animæ indagationem, haud quaquã ea in pectore valeat, in naso non valeat, sed eandem in hoc etiã vim habeat: vel si minus in hoc idonea est, neq; in pectore esse existimetur. Quid verò est, quamobrem cùm in assentionibus, annuimus capite, in quam partem inclinarit caput, in ea significemus animę principatum esse potius, quàm in ipso illo, quod mouetur? veri enim similius est, vt quod primùm in nobis annuẽtibus mẽbrum moueatur, in eo animæ principatũ, esse existimemus, quàm in alia quapiam parte, ad quam quod mouetur, membrum feratur, atque inclinet: vt taceam de hominibus illis, qui cùm assentiuntur capite, renuere consueuerunt: occurreret enim fortasse & diceret, barbaros, sicuti in cæteris, peiores ac stultiores Græcis sunt, ita in hoc etiam errare: omnia igitur quæcunq;

ad

ad argumentationes ſpectare, in libris de demonſtratione oſtendimus, ad rem de qua quæſtio eſt, non ſunt accommodata: propterea differendũ de his fuſius in præſentia non eſt: ſed ita moderandum in his, perinde atq; illis, quæ ab etymologia fuerant petita: nam etiam de illis, in libro de recta nominum ratione ſatis ſuperque diſputatum eſt.

ARGVMENTVM CAP. III.

Probationes partim intrinſecæ, partim extrinſecæ ſunt. Intrinſecæ ſunt demonſtratiuæ, quæ ab ipſa rei de qua quærimus ſubſtantia ſumuntur: vt iſta, Si ea animæ parte principalis pars eſt, vnde ſenſus motusque voluntarius proficiſcuntur, certè cor erit, quod omnem motum arbitrarium reliquis animantis partibus diſpẽſat, ac in ipſum ſenſus omnis redit ac reflectitur. Quod poſt quatenus verum ſit, ex corporis ſectione monſtrandum. Extrinſecæ ſunt dialecticæ, rhetoricæ, & ſophiſticæ. Harum omniũ probationum differentiam probè tenere debet, & in iis longo ſe tempore exercere, quiſquis rẽ aliquam demonſtrare nititur, Quemadmodum calculator futurus, primùm numeros omnes ediſcit: inde multo tempore in multiplicando partiendoque ſe exercet: poſtremo pauciſſimis adhibitis regulis, ad quamlibet propoſitam

ſummam ſubducendam promptus redditur.

VONIAM verò quas debeamus propoſitæ quæſtioni idoneas ſumptiones conquirere, abunde in libris de demonſtratione cùm à veteribus obſcurius paulò, ac preſſius, tum verò à nobis qui illorum ſcripta expoſuimus, illuſtrius ac vberius explicatum fuit: iccirco in præſentia ſatis erit, ſi ſummam tantum ex commentariis illis deprompſero, ad quã tanq̃ ad ſcopũ, omnis ſingularium indagatio dirigatur. Summa eiuſmodi eſt. Ab ipſa quæſitæ rei ſubſtantia, accommodatas ad rem ſumptiones eſſe ducendas: verbi cauſa in his de quibus Chryſippus tractat, id eſt, animę principatu: vt definitione rei, qua de controuerſia eſt, prius explicata, ea tanq̃ formula, ac ſcopo rerum omnium, quę ſigillatim erunt dicendæ, poſtmodũ vtamur. Principalis igitur pars vt ipſi iidem volunt, animæ eſt, vnde & ſenſus & motus, qui per appetitionem fit, principium exiſtit. Ex quo fit, vt qui cor, in ſe eundem principatum habere conetur demonſtrare, non aliunde probare debeat, quàm ex eo quod omnis, quæ p̃

Sumptio ex libris de demonſtratione.

Principalis animæ pars.

appetitionem fit, motionis origo, in reliqua omnia animantium membra, ex corde emanet: atque in id ſenſus omnis redeat ac reflectatur. Quod vnde euidentius conſtare, quàm ex diſſectionibus poſsit, non video. Nam ſi cor, membris generatim omnibus, & ſenſus, & motus facultatem ſuppeditat, ex eo conceptaculum aliquod ac vas exoriatur neceſſe eſt, ꝑ quod diſtributio illa fieri poſsit. Quare ex via ratio neque demonſtrandi, iam patet, vtilius eſſe, vt diſectis animalibus, ibi primùm exploremus, quæ nam ſint hæc, & quot genera corporum, quæ à corde exeant ac reliquis membris diſpenſationem illam procurent: deinde ſi hæc talia ac tot eſſe conſtiterit, videamus per quod ſenſus, vel motus, ſiue vtrũque ſimul, & per quod aliud quid traducatur: atque ita demum, quarum in animalibus cor facultatum fons exiſtat, pro comperto habeamus. Quodcũque verò extra hanc viam inciderrit, & ſuperuacaneum, & alienũ à propoſito, exiſtimari debet. Atq; hac potiſsimũ ratione, ſciẽtiã pariẽs ac demõſtratiuũ cõcluſionis aſſumptũ ab oratorio, exercitatorio, & captioſo diſtat: de qb⁹ quidẽ nullã prorſus

neq; artem,neq; meditationem à Zenone vel Chryſippo traditã fuiſſe, ſatis liquet. Inde ſiquidem effectum eſt,vt in eorum libris omnis generis aſſumptiones confuſę, nullo habito delectu commixtę ſint:ſępeq́ue præcedat,ſi ita inciderit, oratoria argumentatio, ſequatur exercitatoria ac diſſertatoria,deinceps ſcientiam efficiẽs, poſtremo loco,ſi ita fors tulerit captioſa collocetur,nempe quòd ignorabant ſcientiæ effectrices ſumptiones, ad rei de qua ageretur ſubſtantiam referri,eumq́; finem ac ſcopum habere.Ex reliquis verò omnibus quæ extrinſecus petuntur, ſumptionibus,

Sumptiones extrinſecæ.

eas quibus vtitur dialecticus,tum ad exercitationem, tum ad ſophiſtas coarguẽdos, tum etiam,vt de adoleſcentis profectu,periculum faciat,eiusq́; ex animo fœtũ educat,atque ad inuentionem alicuius rei,dubitatione aliqua oblata, eum promoueat: eas inquam omnes ſiue diſſertatorias, ſiue exercitatorias,ſiue locales, ac topicas, tuo arbitratu appelles licet:denomnibus enim parũ laboro, modo diſtinguere eas ab iis, quibus ſcientia comparatur ſummo ſtudio nitaris.

Remotiores.

Quæ autem ab his etiam remotiores ſunt, maximeq́ue exemplis, veriſimilibus ſcilicet,ac ciuilibus rebus, indu-

ctioni

ctionibusq́ue huiuſcemodi quibuſdam, vel teſtimoniis nituntur, vtro libuerit modo, ſiue probabiles, ſiue oratorias dicere, non magni faciendum: illud curandum, vt naturam ipſarum, diligenter agnoſcas: longiſsimè demum à rei de qua quæſtio ſit ſubſtantia, abſunt cauillatoriæ ac captioſæ. De quibus vniuerſis tractatum à veteribus ſigillatim eſt: de cauillatoriis propoſitis, ſeu, malis pronunciatis, ſeu propoſitionibus, ſeu ſumptionibus, ſeu rationibus [nihil enim ad præſens negocium intereſt] in captioſis coargutionibus, quos elenchos appellant: de oratoriis, in artibus rhetoricis: de diſceptatoriis, in topicis: de ſcientiam facientibus, in libris de demonſtratione, quæ videlicet ſecunda reſolutoria ipſi inſcripſerunt. Quamobrem quicũque aliquid conatur demonſtrare, debet is priùs ſumptionum ipſarum differentiam ꝓbè tenere, deinde multa diuturnaq́; exercitatione id aſſequi, vt vel ſi alius dixerit, ex quo quidq; genere ſumptum ſit, ex dictis agnoſcat: vel ſi nemo dicat, ſtatim ipſe ad quamlibet rem propoſitam accommodata poſsit inuenire. atque vt vno exemplo complectar, quemadmodum in ſupputandi arte fieri conſueuit, ita hic quoque

Demõſtrare conatib, quid facere debeãt.

faciendum. Supportator quis effici cupit? principiò numeros omnes quos illi quadratos, vel parte altera oblongos nominant, ediſcit: deinde non exiguum tempus in partiendi, & multiplicandi meditationem impendit: poſtremò quàm pauciſſimis quibuſdam regulis adhibitis, iam ad quamlibet propoſitam ſummam ſubducẽdam, idoneus euadit. Vnde non poſſum non mirari ſæpenumerò, arrogantem iſtã vulgarium hominum ſapientiæ venditationem, qui ſi fortè proponatur, Atticarũ drachmarum quinque & viginti millium, ſexcentarum triginta ſeptem, fœnus centeſimum, quod nam ſit menſibus quatuordecim exactis, rem ſtatim ad ſupputatores deferunt, planè conſcii, propterea quòd neque exercuerint, neque didicerint quidpiã vt puto, nullam ſe huiuſmodi ſupputandi peritiam callere. Demonſtrationis tamen vſum, vnuſquiſque ſibi temerè arrogat: quamuis neq; ab aliis quicquàm prorſus didiciſſe, neque per ſeſe ipſe inueniſſe; cũ non quæſiuerit, certo ſciat: præſertim cũ etiam ſi demonſtrandi viam aliquam didiciſſet, ſatis id non erat futurum, ſed adhuc adhibenda fuiſſet proculdubio prius exercitatio: ſiquidem neque oratores ſi de

tiendis quibuslibet causis, artem assumpserint, satis habent, sed insuper ad artis præcepta exercitationem quoque adiungunt. Vellem itaque qui se demonstrandi peritum esse ait, viam prius ac rationem qua ad demonstrationes tractandas vtitur in medium afferret, deinde quàm exercitatus in ea fuerit, manifestaret. Nunc verò multos inuenias, qui quomodo syllogismi qui ex tribus de modo propositionibus constant, qua item ratione qui indifferenter concludunt, vel si qui tales sunt, vt prima vel secunda vtantur positione, resolui debeant, apprimè sint exercitati. Sicuti denique in aliis huiuscemodi, vt ex tertia, vel quarta propositione syllogismos resoluant: quanquàm alio modo poterant & breuius iuxta Antipatri traditiones id facere: vt omittam interim quod tota hæc talium syllogismorum complexio, nihil aliud est, quàm maxima inutilis rei curiositas: quod ipse etiam Chrysippus re videtur comprobare, qui in operibus & scriptis suis, nusquàm ad decreti confirmationem horum syllogismorum adminiculis indigeat.

ARGVMENTVM CAP. IIII.

Triplices sunt aduersarij, Chrysippei, Peripatetici, & Stoici. Chrysippi sectatores ridet, quod nihil mentione dignũ conscripserint, aut vsi fuisse videntur, quomodo discernantur scientificæ sumptiones à dialecticis, rhetoricis: & sophisticis. Cum Peripateticis ac alijs qui exercitatione, sumptionum formas norunt & inueniunt, ait non longiore opus esse contentiones Contra Stoicos verò agendum fusius, homines in inutilibus logicæ speculationis argutijs abunde exercitatos, in vtilibus inexercitatissimos: pariter & prauis argumentationum vijs assuetos. Promittit deinde se tractaturum de scientificis sumptionibus, quatenus ab alijs & inter sese distãt.

QVomodo autem internosci, ac distingui scientiæ effectrices sumptiones à dialecticis, oratoriis, ac captiosis possint, neq; quicquã alicuius momẽti tradiderũt Chrysippei, neq; aliqua ad id aliorũ pręceptione vti videntur. At non erubescũt scriptis mandare, cor animæ principatum esse eo argumento posse patere, ꝙ manũ ad pectus, cùm nostri ipsorum cõmonstratione adducamus, ꝙ capite inferiorem in partem annuamus: vbi vocabulum hoc ἐγὼ pronũciamus. Atqui monstratio ipsa, nihilò magis

gis in corde, quàm in naſo & fronte, hæc enim interdum ab hominibus ſolent monſtrari,& nutus non minus in capite,quàm in pectore principem animæ partem eſſe ſignificat. De voce verò ἐγὼ quàm abſurdè adducta in argumentum fuerit,in ſecũdo de recta nominum ratione explicatum eſt. Quod ſi quis exercitatione conſecutus fuerit,vt ſumptionum differẽtias & agnoſcat,& inueniat,cum eo minimè longa mihi opus erit diſputatione, ſicuti cum peripateticis,quibus cum, ꝙ principalis partis animæ principatus in capite, iraſcendi vis in corde, cupiendi in iecore contineatur, iuxta proprias ipſorum doctrinas mihi erit agendum. Contra Stoicos verò longa neceſſe erit vti oratione, homines ſanè ſicut in friuolis inutilibusq́ue logicæ contemplationis argutiis,admodum exercitatos,ita in vtilibus & inexercitatiſsimos,& prauis quoque argumentationum viis aſſuetos: vt labor mihi duplex ſubeundus ſit vt non modo: quid rectum bonumq́ue ſit, doceam, ſed etiam longè prius, à praua conſuetudine eos remoueam, id quod licet difficile factu admodum ſit, non deſperarem tamen confici poſſe, ſi quis ex ipſis eſſet,qui paulo vlterius, vellet tractatui de

dem

demonſtratione acquieſcere, & iuxta eum tum audire, tũ dicere circa vllam pertinaciam, benigneq́ue & amicè conuinci pateretur: ſed non patiuntur. Quin de propoſita ſubinde re, ſæpius quærunt, quàm quo modo quæri debeat, ſtatuerint. Vnde quænã amplius nobis, ſpes reliqua eſſe poteſt, vt à falſis illis ſuis opinionibus, homines retrahamus? Sed quoniam non illos tantum, ſed omnes alios, docere conſtitui, qui tamen nondum prauarum rationum conſuetudine vitiati, haudquaquàm inemendabilem animi peruerſitatem contraxerũt incipiam rurſus ad propoſitam materiam, à principio demonſtrare, quemadmodum ſcientiæ effectrices, ſumere aliquis poſsit, quæ veram demonſtrationem conſtituant ſumptiones: qua item ratione, has ab aliis internoſcat: præterea ſumptionum earum quæ demonſtrationem quidem, ſed quæ videatur, neque ſit demonſtratio, conſtituant, naturam in ipſa hac, quæ in manibus eſt, diſputatione explicabo, quæ omnium horum inter ſe ſit differentia, quoad eius fieri poterit, manifeſtiſsimè, ac planiſſimè dicturus.

ARGVMENTVM CAP. V.

Probatio huius quæſtionis, vtrum in corde principalis animæ vis exiſtat, vnde ſenſus & motus voluntarius in reliqua corporis membra diffunditur: ducitur ab iis quæ cordi inſunt: vna ſcientifica, alia ſcientificis probationibus propinqua, nempe dialectica Tertij generis eſt Rhetorica ab opinionibus vulgarium, poetarum, aut philoſophorum, aut ab etymologia aliqua ſiue nutibus, aut reliqua huiuſmodi ſumpta, nõ multum à ſophiſtica differens. Numerantur deinde ſex quæ cordi ſunt: ſitus, quantitas, nexus, formatio, diſpoſitio, & motus,

CVm itaq; diſcutienda, de corde quæſtio propoſita ſit, an in ipſo, animæ principalis vis exiſtat, ex qua videlicet & ſenſus, & quæ per appetitionem fit motionis origo, in reliqua omnia membra diffunditur, ſciendum eſt, eorum omnium quæ ab iis, quæ in corde inſunt, ſumentur, duplicem futuram eſſe differentiam. Quæ enim ex ipſa, quæ in quæſtionem venit re ſumpta fuerint, ſcientiam parient: cætera omnia, in alterum genus, quod ſcientiam parientibus adiacet, referentur, quæcunq; autẽ ab hominum opinionibus, vulgarium ſcilicet, poetarũ, vel philoſophorũ, ſiue ab etymologia aliqua, ſiue à nutib⁹, ſiue re qua

Quæ ſciẽtiam pariãt & quæ adiaceãt ſciẽtiã pariẽtibus,

piam

piam alia huiuſcemodi ducentur, tertii generis ea cenſebuntur, quæ cum duplici interuallo, ab his quibus ſcientia fit diſtent, à captioſis, non longè abſunt, æquiuocis nominum communibus, verborumq́; figuris plerunq, conſtantia. Exordiendum igitur ab iis quæ in corde inſunt: de omnibusq́; ordine prius per capita, & generatim, deinde etiam ſigillatim, & per ſpecies diſſerendum eſt. In corde eſt ſitus, quantitas, nexus, formatio, diſpoſitio, & motus: à quorum primo, hoc eſt à ſitu incipiemus: quotque inde propoſita exoriri poſsint, aperiemus.

ARGVMENTVM CAP. VI.

Agit de ſitu cordis: quòd thoracis ratione quodammodo in medio eſt: ad totum corpus collatum, tantò longius à medijs partibus recedit, quãtò ab vmbilici regionibus diſtat. Deinde per medium pulmonem aſperæ iũgitur arteriæ. Qui ex hoc ſitu aſtruebãt, cor eſſe principium omniũ quæ in anima ſunt facultatum multis modis refelluntur. Similiter illi, qui ideò vocem ex corde emitti dicebant, propterea quòd aſperæ arteriæ copularetur: oſtendens vocem edi, nempe aſperæ arteriæ, muſculorum qui illam mouent, & neruorum qui è cerebro procedunt. Cuius rei experientia abunde teſtis eſt.

Coll

COllocatum cor eſt, ſi ad thoracē quidem ſpectemus, in media ferè parte, baſis enim eius, in medio prorſus totius thoracis ſita eſt loco: mucro verò, inferiorq́; pars, tantum protenditur, quantū cordis magnitudo occupat ſpatii: ſi verò ad totum corpus, tantò à mediis partibus ſuperius recedit, quāto ab vmbilici, quod exquiſitiſsimum medium eſt, ſedibus diſtat. ad guttur quoque, per quod reſpiramus, ita apta poſitura eius eſt, vt per medium pulmonē ipſi annexus ſit: à ſiniſtro enim cordis ſinu, quædam venoſo corpore conſtans arteria, exoritur, quæ in totidē, quot ſunt pulmonis fibræ, ſcinditur partes: quæ quidem partes, poſteà in multas etiam ipſæ diuiſæ portiunculas, ſingulæ in ſingulas fibras diſtribuuntur, donec tota in illud officium arteria abſumpta euaneſcat: cum huius autem extremis partibus, quæ arborum germinationis in modum quam plurimæ diffunduntur, aſperæ arteriæ, capita poſtrema committuntur: quæ quidē arteria, eodem modo quo venoſa illa in totum viſcus diuiſa, diſperditur. Sanè ad pulmonem, eo ſitu adiunctum eſt cor, vt ab ipſo vndecunque exteriore in parte cooperiatur. Cordis poſitura in hunc modum

d eſt

eſt à qua ſumi argumēta poſſunt, tū quantum ad totum corpus, quòd ſitum in medio fuerit, vt facultatum quæ ab ipſo exeunt, in omnem corporis partem, æquè fiat diſtributio: tum etiam quantum ad arteriam, quod per eam vocē emittat. Quin etiam, ſi quis & vſum & actum ſpirandi cordi applicaret, nonnulla etiam inde ſumerentur argumenta. pari ratione quoq; qui nullum argumentum omittere vellet, ex eo quod mediam pectoris ſedem obtineat, haberet aliquid quod ad hoc probandum facere poſſet. Nihil tamen ex his adhuc ſcientiæ effectiuum eſſet, neque eiuſmodi, quod propoſitam rem demonſtraret, donec per ea, ſenſus, & voluntarii motus in animalibus originem in corde eſſe, non efficiatur: non enim neceſſario conſequitur, vt cor omnium principium propterea ſit, quod in medio collocatum fuerit. quanquam ne id quidem, quod in medio ſit, verum eſſe conſpicitur. ſi quis enim exactè rem perpendere voluerit, is inueniet, vmbilici ſedem, medium in animali locum obtinere. Simili modo non eſt neceſſe, vt idcirco origo omnium, quæ in animali ſunt facultatum cor ſit, quia in medio ſitum eſt pectore. neque etiam ſi

quis

quis ita dixerit, cerebrum in capite tanquam in arce, magni inſtar regis collocatum, ſenſus omnes quaſi apparitores & ſatellites habere circumiectos, quicquam is conficiet, vt ea in parte, principatus animæ eſſe neceſſe ſit. Nihil etiam probamus cùm dicimus, quod in vniuerſo eſt cœlum idem in homine eſſe caput, ac propterea ſicut illud, deorum domicilium habetur, ita in hominis cerebro rationis ſedem haberi debere. Quæ omnia licet iis quæ de corde dicta fuerunt, longè ſint probabiliora, non ſecus tamen ad exquiſitæ ſcientiæ fidem faciendam idonea ſunt, atque illa quæ de voce afferebantur, quod à corde crearetur, atque emanaret. Nam ſi demonſtrationem aliquam, ſuper hac re nos doceant, libenter audiemus. ſi vero à poſitione ac ſitu, tantum ſibi progrediendum cēſent, illud quidem vitio non vacat, cùm eadem ratione tum pulmonem, tum aſperam arteriam vocis originem eſſe poſſumus aſſerere: atque eo etiam probabilius, quo hæc vocalibus inſtrumentis, quàm cor viciniora eſſe conſtat. ſiquidem primum ac proprium vocis inſtrumentum, aſperæ arteriæ ſummum eſt. Quod eo argumento patet, quòd ſi infra ipſum,

d 2 aſpe

aſperã arteriam incideris, vocale animal amplius non erit, liberè tamen, & ſine vllo impedimento, anhelitum ducere adhuc valebit. Quod ſi homo fuerit, qui vulnus ea in parte acceperit, poteris ad loquendum eum inuitare. accinget ſe ille ad vocem emittendam, & loqui cupiet, nihil tamen, niſi quandam cum ſibilo expirationem audies. quam exufflationem appellare conſueuimus. At vero ſine loquendi cupiditate, in expirationibus extra quidem fertur ſpiritus, non tamen cum ſibilo aliquo, neque profusè ſtatim, ſed paulatim egreditur. Iam verò quum animal ad vocem emittendam ſeſe præparat, thoracis, & abdominis muſculi, admodum in eo conſpiciuntur diſtendi: hos ipſos tamen videre licet, priùs etiam quàm ex vulnere arteriæ læſio aliqua acciderit, inflari, ſi paulo intentius vociferare voluerimus. at vulnere affecta arteria, ad vocis expreſsionem & generationem, labor omnis fruſtra ſuſcipitur: quum exſufflatio tantum illa ſequatur, quam à ſimplici expiratione, in eo diſcrepare docuimus, quod hic cum ſono ſimul, atque impetu, expulſus ſpiritus exinanitur, ibi ſenſim & quietè exit.

Vnde accidit, vt duplex error ab iis committatur, qui vocem ex corde oriri, atque emitti aiunt. vnus quòd à positura eius argumentantur: alter quòd ne ab ea quidem, ita vt debebant, progrediuntur. nam etiam thoracis & abdominis, vbi quis vocem edere voluerit, musculi omnes distenduntur, intentionem, motionemq́ue illam neutiquam a corde consecuti. quippe quòd nulla noua atque aduentitia, ad id functione vti potuerit, neque præterea cũ ab inferioribus locis sursum ascendit spiritus, nisi priùs temperetur, formeturq́ue ab asperæ arteriæ summo, continuò vocis, sed vt superius iam dictum est, exsufflationis speciem adipiscitur: quod in tractatu de voce, planius demonstrauimus. Percutitur enim a summæ partis asperæ arteriæ chartilaginibus, perinde vt plectro quodã exsufflatio hæc, atque ita in vocem euadit. tribus verò chartilaginibus quæ a multis, variisq́ue musculis mouentur, summum asperæ arteriæ caput constat. Quibus quidam de rebus, qua scilicet ratione & chartilagines ipsæ consistant, & musculi moueantur, sicut a me in propriis libris satis explicatum fuit, ita iis qui a positura tantum argumenta accipiunt, nihil per-

ceptum,cognitumq́ue eſt.Ex eo fit,vt poſt ea mirentur,ac ſtupeant,cùm nec opinato orationem illam,quæ ait à cerebro vocem creari, audiuerint, quod magis etiam facient,ſi dixerimus,omnes voluntarias motiones,muſculorum officio procurari.mirantur quippe, noſq́ue incredibilium,abſurdarumq́ue rerum aſſertores appellant: cùm ipſi abſurdiores quàm nos, in eo ſint, quòd nos quæ oratione pollicemur,eadem poſſumus in animalium diſſectionib.monſtrare.illi nihil amplius habent quod dicant, quàm propterea effici, vt ex corde vocis originem eſſe credamus,quia cor iuxta guttur collocatum fuerit.Sed antepoſuerunt iſti certè compendiariam,planámque diſcendi viam longæ illi atque aſperæ.tametſi illa ad rem quam quærimus deducit,hæc plana & breuis,longè a veritate aberrare compellit : neque enim quiſquam ex ipſis adhuc fuit, qui æquo animo vnquam adeſſe mihi voluerit,cùm muſculos omnes, ex quibus tum reſpiratio,tum vox efficeretur,illis vellem oſtendere.quãquam non in his tantum præcipua demonſtrationis vis conſiſtit : ſed tertia hæc, totius huius rationis pars eſt. Muſculi enim inſtrumenta quædam ſpirationis, vociſq́;

effect

effectrica mouent, ipſi à neruis qui à cerebro diffunduntur motionem adepti. quorum quidem neruorum, ſi vel laqueis conſtrictum aliquem intercluſeris, vel etiam præſecueris, motu ſtatim orbaueris muſculum illum, in quem neruus ille pertingebat: membrumq́ue illud quod prius quam ſectus neruus fuiſſet à muſculo eo motionis compos efficiebatur, immobile reddideris. Quicunque igitur eſt, non fictè cognoſcendæ amore veritatis captus, ad me accedat euidenter omnia, ſi modò integris, illęſisq́ue ſenſibus prædi ctus fuerit, in ipſis animantibus inſpecturus. Quod & ab aliis inſtrumentis, aliiſq́ue muſculis, & neruis, lenis, minimeq́ue coacta, & ab aliis violenta inſpiratio fiat. lenem & non coactã appello, quæ in bene valentibus, nullaq́; vehemẽti motione agitatis cernitur. violentam autem, quæ tum in morbis nõnullis, tum in exercitationibus paulò vehementioribus accidit. in qua protinus omnes etiam ſcapularum partes, ſimul attolli conſpicies. Et quidem in ſpirationibus, prout duobus his inſpirationum generibus correſpondent, deprehendens aliorum inſtrumentorum officio, & muſculorum, & neruorum, lenem illam &

paruam, aliorum, violentam hanc magnamq́ue, quam exſufflationem nuncupamus exiſtere. His omnibus expeditis, deinceps proprium vocis inſtrumentum tibi oſtendam. ſummum aſperæ arteriæ in quam, & qui id mouent muſculi. tum muſculorum neruos, qui a cerebro deſcendunt. inde etiam linguam: quod aliud, non vocis illud quidem, ſed loquelæ, ſiue locutionis, vtrouis modos appeles, inſtrumen 10
tum eſt: muſculos item, & neruos a cerebro eo pertingentes. & demum compluribus animalibus præparatis id dabo operam, vt ſingula, quæ ſuperius diximus officia, alia in alio deſinere atque interire videas, dum ſinguli qui a cerebro emanant nerui, præciduntur.

ARGVMENTVM CAP. SEPTIMI.

Rationibus aliis euincere conatur, cor neque ſpirationis neque vocis edendæ principium 29
eſſe. Quando enim pulmo à thorace mouetur, ac diſtentus extremum aerem quem in ſe continebat foras propellit, expiratio nuncupatur. Fit quidem propter cor potiſsimum reſpiratio, non tamen ab illo fit. Quandoquidem idem non eſt, ab aliquo fieri quippiam, & propter ali-

quid. Vocem autem à cerebro potius quàm corde proficisci, huic est manifestum, quòd cerebro vel aliquo neruorum ipsius qui in summi gutturis musculos feruntur colliso, vox adimitur. Cor verò nudatum si manu prehensum comprimas, non tamen ob id spiratione aut voce priuatur animal, nec vllum in alia quampiam actione voluntaria patitur impedimentum. Hoc *in tauris quibus dorsi medulla abscinditur, videre licet. vt vna cum incisione vox & respiratio euanescat, corde interim cum arteriis adhuc pulsante. Vt enim cor pulsiuum, ita cerebrũ motus voluntarii fons & origo est.*

AT verò desideret quispiam fortasse hoc loco audire, quodnã sit propriũ operationum siue functionum in animali de quibus nunc agimus, instrumentum. quique item musculi, qui motionem præstent, & quot numero sint, quamque magni existant, quóve situ dispositi habeantur: quos præterea neruos, quot, quãtosq́;, quáve ex parte a cerebro germinantes excipiant. quis denique sit modus quo ipsa, quæ a neruis agitationem recipiunt, instrumenta moueantur. Sed quod superius etiam a me dictum est, ea scribendi ratio, mihi non probatur, vt eadem sæpius ite-

rentur, Si quis tamen reuera ſtudioſus, di-
ſcendiq́ue cupidus eſt, habet is alia de re-
bus his omnibus à nobis conſcripta opu-
ſcula: primum eſt de thoracis, pulmoniſ-
q́ue motu. ibi à thorace, pulmonem moue-
ri docuimus. & cum dilatione illa ſua attol
litur, aërem exteriorem attrahere, quæ in-
ſpiratio dicitur. cum contractione depri-
mitur, quem intra ſe continebat ſpiritum,
ad guttur, osq́ue ipſum elidendo foras rur
ſus emittere. quam rem expirationem nun
cupamus. Alter ſubſequitur tractatus
de cauſis reſpirationis, in quo de muſcu-
lis omnibus, inſtrumentisq́ue, quæ à mu-
ſculis mouentur, & neruis qui vim illam
animantem ad muſculos à cerebro tranſ-
mittunt, ſatis explicatum fuit. Tertium
his annexum eſt opus, de voce, deq́ue mu-
ſculis, à quibus vocis inſtrumenta agitan-
tur, neruisq́ue à cerebro ad hos pertinen-
tibus. Quo circa id ſatis ad præſentem
cauſam fuerit. ſi ita dicamus: ſi ſpiritu qui
in pulmone eſt ab eo, qui è corde exit, in-
formato, ſibiq́ue poſtea gutturis aërem
conformante vox crearetur, ea non ſta-
tim interiret, vbi vel colli, vel capitis ner-
ui præciſi fuiſſent. multò minus etiam con
tuſo cerebro, vel ad ventriculos vſque

vul

vulnerato,ſiue etiam dorſi medulla interſecta. Nam ſi vel aſpera arteria, quam pharynga quoque Græci appellant, vel pulmone, vel corde ipſo affecto,vox interire conſtaret,nihil ſanè mirandum eſſet, quippe quę à corde etiam proficiſceretur, ortumq́ue haberet. cerebro verò, neruoq́ue aliquo colliſo, ex iis qui ab ipſo ad ſummæ aſperæ arteriæ partis muſculos tendunt,id accidere,quo tandem modo abſurdum, atque ab omni ratione prorſus alienum non eſt, ſi nullum horum munus, ad vocis generationem exigebatur? atqui contrarium atque illi ſtatuunt, ſenſui patet. Si enim cor denudaueris, vt in ſuperiore etiam libro à nobis dictum eſt, idq́ue ipſum apprehenſum manu comprimas,ac collidas,non tamen ob id ſpiratione,aut voce,priuari animal videbis.neque vel in vna aliqua motus qui per appetitionem fit functione, impediri.ſi verò cerebrum,detractis oſsibus aperueris,aliquémque ex eius ventriculis compreſſeris, ſtatim efficies,vt animal non modo mutum, ſpirationeq́ue orbum, ſed etiam omnibus prorſus ſenſibus,motionibusq́; volũtariis priuatum,collabatur. Aduertendum tamen,

men,id quod ſuperius etiam admonui, ne ſimul,dum cor nudamus,adigendo, cultro alteram ex thoracis cauitatibus vulneremus: quod ſi ſatis præcauerimus,non tantùm comprimere cor , vel collidere , vel tale quid facere , noſtro arbitratu licebit, verum etiam ſi totum auulſum extrahere voluerimus,non minore chirurgiæ felicitate id conſequemur. Conſpicitur quippe hoc in multis ſacrificiis , quæ de more ita peragi conſueuerunt , in quibus interdum victima erepto corde, aliſq; iam impoſito,cum reſpirare , & intentè clamare, tum verò etiam fugere tantiſper viſa eſt, quo ad per ſanguinis profluuium conciderit: quamuis quatuor maximis vaſis diuulſio, citò fiat,vt ſanguine exinanita intereat.quandiu tamen vixerit,reſpirat, & vocem emittit,& currit.Quibus verò tauris, id quod quotidie videre licet, dorſi medulla qua ad primam colli vertebram exortus eius atque initium eſt,abſcinditur, ſubitò illi non modo non currere, ſed ne digitum quidem progredi amplius poſſunt: cùm vna cum inciſione illa, & reſpiratio, & vox,quarum origo a ſuperioribus partibus defluebat , continuò euaneſcat. In quibus tamen videri poteſt, cor vna cum

arte

arteriis omnibus post ictum aliquandiu adhuc pulſare, quia videlicet pulſus illius principium, a cerebro non eſt. Quemadmodum enim motiones hæ, diuerſæ ſunt genere, ita neutra alterius principio indiget. Eſtque cor proculdubio pulſuum, cerebrum voluntarii motus fons, atque origo. neque vlla ratio afferri poteſt, quæ omnium in animali functionum, atque operationum, vnum tantum eſſe principium cogat. Qui enim conſtabit vel fieri non poſſe vt multa ſint, vel non ita eſſe, quæ apparent? Verum de hoc in ſequentibus libris, longior mihi cum iſtis inſtituetur diſputatio. nunc ad id de quo modo dicebam, redeo. neque ſpirationis, neque vocis motus, fabricatricem vim atque originem in corde eſſe. Quamuis enim propter illud potiſsimum fiat reſpiratio, non tamen ab illo fit, neque idem eſt ab aliquo fieri quidpiam, & propter aliquid. Qua de re, hoc eſt de vſu reſpirationis, vnus a me peculiaris ſcriptus eſt liber.

ARGVMENTVM CAP. OCTAVI.

Axioma hoc, omnibus functionibus ex propinquis membris eſt: in errorem deduxit Zenonem.

nem, Diogenem, & Chryſippum philoſophos: qui vocis reſpirationisque principium cordi nō cerebro tribuerunt. Vox (inquiunt) è partibus inferioribus ducitur, non igitur ex cerebro.

QVi igitur vocem, vel reſpirationem a corde proficiſci opinantur, poſituræ vicinitate decepti ſunt: quòd eos latebat, non prorſus neceſſe eſſe vt membrum aliquod principium illius ſit functionis, iuxta quam collocatum cernatur.

Sicut etiam illi qui cerebrum aurium, oculorum, nariumq́ue ſenſus, eò tantum quòd proximum eſt, principium eſſe cenſent, malè argumentantur, quos ſitus quoque in errorem traxit. imò nec ſitus, ſed falſa potius ipſorum, de ſenſu opinatio. ſiquidem huiuſmodi aliquo ad demonſtrationes illas ſuas vtētur pronunciato. omnibus functionib. ex propinquis membris origo eſt. quod cùm pro vero poſuerint aſſumpſerintq́; alterum ex conſpectioribus, patentibuſq́ue ad ſenſum rebus, hoc modo; cerebrum autem aures attingit: cō ficiunt poſtea ac concludunt, inde eſſe functionis ipſarum principium. verum pronunciatum hoc, omnibus functionibus ex

vicinis principium eſſe, neq; ſenſui, neque intellectui euidens eſt, vt vel primum eſſe, vel ex ſeſe adhibere perſuadendi neceſsitatem poſsit. Eadem ratione nihil conficitur, cum ex eo, quia vocis & ſpirationis membra iuxta cor ſunt, ex corde illarum ortum eſſe dicunt. Et tamen concluſio illa Zenonis, quæ à Stoicis in cœlum fertur, quam etiam Diogenes Babylonius, ante omnia in libro de animæ principatu retulit, non aliunde quàm ex pronunciato iſto, quod modo dixi, laudem illam, ac plauſum ſibi conciliauit. Quod euidentius patebit, ſi eam hic aſcripſerimus. ad hunc enim modum eſt: Vox per guttur procedit. quòd ſi de cerebro procederet (απο intellige) non per guttur procederet. vnde autem oratio, inde etiã vox procedit: procedit verò de ratione & mente oratio. non igitur in cerebro mens eſt. Eandem concluſionem Diogenes non iiſdem verbis interrogat ita. Vnde emittitur vox inde etiam articulata vox. ſi articulata, etiam ſignificans, ſignificans verò vox, nihil aliud quàm oratio eſt, oratio igitur inde quoque emittitur, vnde & vox. vox autem non ex capitis ſedibus, ſed vt apertum eſt, ex inferioribus emittitur, per

arteriam enim ſine dubio tranſmeat. neque oratio igitur ex capite, ſed ex inferioribus potius emittitur. Atqui illud quoq; orationem de mente proficiſci, verum eſt. quippe cum nonnulli etiam ipſam ita definiant, orationem vocem eſſe ſignificantẽ profectam de mente: & alioqui etiam veriſimile eſt vt à mẽtis notionibus informata, & quaſi expreſſa oratio exeat, & tempore intra cogitandi & proferendi ſpatium porrigatur. efficitur itaque vt mens etiam ipſa non in capite, ſed in inferioribus & præcipuè in corde collocata ſit. Hæc Diogenis concluſio eſt, quæ contra quàm Zeno fecit, verbis prolixè extenditur. ſicut enim in illa nonnulla deſunt neceſſaria ꝓnunciata, ita in hac redundant quædam. Priùs tamẽ quàm ipſas refellam, volo adhuc Chryſippi etiam rationem ſubiungere. quæ talis eſt. Conueniens ſanè ac probabile eſt, vt ea ſit præcipua ac dominans animæ pars, in qua notitiæ rerum imprimuntur, & ex qua oratio emanat. neque enim alius orationis, alius mentis, neque alius vocis, alius orasionis fons eſt. neque in vniuerſum atq; abſolutè alia vocis origo eſt, alia præcipua, dominanſq́; animi pars. Conſentaneam quoq; his mentis de-

finiti

nitionē,illi aſsignant,qui ita dicunt,mentem orationis fontem eſſe. In ſumma, vnde oratio emittitur, illic etiam ratiocinationem,intelligentias,& meditationes orationis,vt dixi, fieri neceſſe eſt. quę omnia in corde fieri, cùm ex eo, & vox & oratio emittatur,perſpicuum eſt.Nō alienū prętereà à veriſimilitudine eſt,vt in quo,quę dicuntur, imprimi conſtet, ex eo quoque exprimātur: vocesq́; inde, quo prædictum eſt modo,efficiantur. Atq; hæ Stoicorum de voce concluſiones,ſufficiant. ſi enim omnes quæ ab aliis interrogantur, vellem deinceps aſcribere, in immenſam quandā prolixitatem, excurreret volumen.Quin, ne has quidem Chryſippi & Diogenis cōmemoraſſem,ſed ſatis habuiſſem,ſi vel ſola Zenonis à me fuiſſet diſcuſſa, niſi olim mihi cum quodā Stoico de eo verbo,procedit, orta eſſet diſceptatio, quo in oratione illa ſua, Zeno vſus eſt,cùm inquit: vox ꝑ guttur procedit. procedit enim eo ſignificato ego intelligi volebam, quo egreditur vel emittitur.ille,cùm neutrum horum ſignificari diceret,nihil tamen prætereà habebat tertium,quod affingeret. Vnde coactus ſui,eo prę ſente, locum hunc cum aliorum Stoicorū libris conferre,qui tranſum

ptum id verbum, in aliud immutarant, posuerantq́; tum egreditur, tum emittitur. Quod cùm Chrysippum & Diogenem fecisse, modo ostenderim, nõ esse necesse amplius existimo, vt post hos aliorum orationes ascribam.

ARGVMENTVM CAP. IX.

Explicat & refellit Zenonis, Diogenis, & Chrysippi rationes. Zenon ambiguis verbis vsus in quartum assumptionum genus incidit. Diogenes in dialecticum: semel autem & ipse in quartum, ambigua vsus præpositione apo. Chrysippus solœcismum committit, illuc pro illic ponẽs. Dicere namque debuisset, vnde oratio emittitur, illic etiam ratiocinationem fieri necesse est.

SEd iam ad examinationẽ ascriptarum deueniã: exordiarq́; à Zenone, vt qui & huiusce de voce conclusionis, & totius Stoicorum familiæ pater, atq; author extitit. Erit igitur primùm huiusce conclusionis assumptũ, verbo procedit, in aliud euidẽtioris sensus gratia immutato, tale. Vox per guttur emittitur. tum alterũ deinceps. *ex Zenone de voce.* Quòd si de cerebro emitteretur, nõ ꝑ guttur emitteretur. iam hoc non modo ex primo illo genere, quod demõstrationibus accõmodatum esse dixi, non est assumptum, verum ne ex secundo quidem vel tertio. in quarto enim captiosarum sumptionũ or-

dine, contineri manifeſtum eſt. ſiquidem vocabuli quædam figura ſubeſt, ſpe reprehenſionis eludendæ callidè & captioſè ad ambiguitatem concinnata. Nã cùm inquit ꝙ ſi de cerebro procederet, vt ἀπὸ intelligatur, per guttur non procederet, vitioſè & fraudulenter ἀπὸ præpoſitionem appoſuit. duæ enim cùm ſint in iſtiuſmodi orationibus certæ, minimeq́; ancipites prępoſitiones ab, id eſt ἀπὸ & ex, neutrã ſumpſit. cùm planius alioqui dicere ita potuiſſet: ſi ex cerebro procederet, per guttur nõ procederet. vel ſi minus placebat ex cerebro, à cerebro, quod eſt ὑπὸ prorſus dicere debuiſſet. quæ enim per guttur emittitur vox, profectò & ex aliquo, & ab aliquo emittitur. quod eſt ἀπὸ ex aliquo, puta, vaſe eam continente. ab aliquo autẽ, ſicut à facultate & virtute, quæ concepta culo illi motum præſtat. Verbi gratia, vrina per penẽ egreditur, ex vaſe, hoc eſt veſica, quæ ſuperius paulò collocata eſt, à facultate quæ veſicã in ſeipſam contrahit, & ita efficit. vt vrina exprimatur, emiſſa. ea verò præpoſitio ἀπὸ ꝓ ex ne, an ꝓ ὑπὸ aſſumpta fuerit, in dubio eſt. Qđ ſi ꝓ ex, poſita eſt, vera erit oratio. ſi pro, ὑπὸ falſa. illa enim ita diceret. ſi ex cerebro emittere

tur,nequaquam per guttur emitteret.hæc ſic.ſi à cerebro emitteretur,nequaq̃ p̱ guttur exiret. cũ ὑπὸ videlicet. Quæ oratio, quàm falſa ſit,non eſt opus vt priùs à me probetur,q̃ illi, reſponſionem conclnſioni huic inuenerint. vrina per penẽ procedit, ꝙ ſi à corde emitteretur, id eſt ὑπὸ nequaq; per penem exiret.atqui à voluntate noſtra emittitur (cũ ὑπὸ intellige) non igitur in corde eſt voluntas. ſimilis de deiectione oriri poteſt interrogatio. ſiquidẽ ea quoq; per ſedẽ, à noſtra voluntate primũ mouente emittitur,quæ quidẽ voluntas,profectò quẽlibet pedis vel lõgiſsimè ab ea diſtantẽ digitũ,ſtatim mouet.neque vllum ex intercapedine, quin id quàm celerrimè fiat, impedimentũ offendit. Nam ſiue in cerebro,ſiue in corde, colloces volũtatem,vel cogitationẽ & mentẽ,vel quodcunq; libuerit appellare, ad præſens enim nihil intereſt, nullum prorſus tẽporis ſpatium reperietur,inter volendi digitũ mouere,& ipſum mouendi actũ, interceſsiſſe. Quod etiam in ſenſibus, meo quidem iudicio,euenit.In quibus vbi pupugit,vel vulnerauit aliquis,nulla tẽporis mora eſt expectáda,vt animal ſentiat:ſed ſimul & ferrum incidit,& animal ſentit. Cùm Zeno-

ni

ni quoq; & Chrysippo cum toto suo Stoicorũ cœtu, ita placeat, vt si sensus fieri debeat, motionẽ quæ à re quapiam extrinsecus mẽbro fuerit oblata, ad principẽ vsq; animæ partẽ distribui, ac diffundi necesse sit. Sicut igitur nullũ, (quod quidẽ sensu ꝑcipi queat) tẽporis momentũ inter mẽbri vulnerationẽ, animalisq́; persensionẽ cadit, ita cùm homo vel digitũ, vel pedẽ inflectit, nihil interuenire fatendũ est spatii, inter id tẽpus quo vult, & quo mouet. Parì ratione, neq; inter vrinæ excretionẽ idq́; faciendi voluntatẽ, quicq̃ erit interponendum. Simul enim atq; animæ principalis pars ita voluerit, statueritq́;, cõfestim sensuum instrumenta, in officio sunt. Quo tãdẽ modo, ò sapientissimi illud soluemus? Si à corde emitteretur vrina, ꝑ penẽ non excerneretur? quã enim solutionem attuleris, ea nos quoq;, vti poterimus. Verũ in disputationibus istis vestris, iure põt aduersarius vrgeri ac cogi, vt soluat: hic nõ ita. sed pręstat, vt nos dissolutionẽ quoq; addamus, p̃sertim cũ nihil in se habeat recõditi nihil ꝓlixi, nihil difficilis: imò prõpta, patẽtiaq́; oĩa sint. Nihil obstat, ita eñ iã soluemus, quin per penẽ, excernat̃ vrina, cũ origo motus, quo vas continens contrahe

retur,à principali animæ parte,fuerit immiſſa, ſiue cerebrũ deinde, ſiue cor animæ principatus ſit,id iã ad præſentis rationis ſolutionẽ,nihil referre arbitror. nã ſi cerebrũ erit, inde origo motus & ad vrinã, & cibi excrementa emittentia,& ad crus , & pedẽ,& digitos mouentia inſtrumenta, deſcẽdet:ſi cor,à corde ſimili modo. Sic quoque licet vox per guttur emittatur,nihil, vt puto,eſt,cur cerebrũ motionis quę gutturis officium antecedit,cauſa, atq; origo, eſſe nõ poſsit, Relinquitur igitur adhuc,ſicut à principio res quæſita, in paribus momentis.vt nihilo magis, quod quidem percipiatur,in alterum dogma declinet.Nam quemadmodum de veſicæ, ac ſedis motionibus,incertum adhuc reſtabat, ad vtrum, cerebrúmne,an cor, earum principium referri deberet : ſic de voce & reſpiratione, eundem in modũ dubia adhuc res eſt, vtri viſceri, ducatus ſit demandandus. Sed vt ſuperius iam dictum eſt, poſituræ vicinitas,vtroſq; decepit:quæ ſumptionum ſciẽtiam ingenerantium,atque ad demonſtrationem accõmodatarum,ſpeciem obtulit, cùm lõgè aliter, veritas ſeſe habeat. Quippe & ille, qui omnium principiũ cor eſſe ſtatuit,non ita obſeruat,in oculis vicinita

tem, vt eos, quamuis vicini non ſint, à corde tanq̃ à fonte quodam, ſenſum & motũ haurire non aſſerat: & qui cerebro, principatum tribuit, non ab alio quopiã mẽbro, reſpirandi inſtrumentis, & vocalibus motionem ſuppeditari ait, ſed illud ipſum ſicut cæteris, ita his quoque, motus voluntarii authorẽ eſſe. Hinc fit, vt ea quæ in præceptis de demonſtratione generatim tradimus, in quacunque rerum maetria, ſigillatim vera eſſe reperiantur. Non enim ab omnibus quæ propoſitæ rei inſunt, ſumi veræ aſſumptiones poſſunt, ſed ab eo tantùm, quod rei quæ in quæſtionem venit, coniunctũ eſt. At Zeno, & Chryſippus, & Diogenes aliiq; omnes Stoici, etiã ſi millies concluſionis illius ſuæ fiducia, reclament, ac repugnent, nunquam tamen inuenient, qua ratione errores, qui in illa commiſsi ſunt, valeãt excuſare. cuius quidẽ ſecundũ aſſumptũ per ſeipſum, ſi tamẽ exactè, ſi planè, ſi diſtinctè fuiſſet dictum, in ſecundum genus tandem reducebatur. quoniam verò figura vocabuli, verſutè ambiguitatem in ſe contraxit, quarti generis hac de cauſa cenſetur. Quod ſi cauillum probè aduertens Zeno, volens ſciensq́ue id aſſumpſit, ſophiſta potius, q̃ philoſo-

phus:ſi ignorans,eo eſt imprudens vſus,in logica diſciplina, minimè exercitatus eſt exiſtimãdus. Nobis certè danda eſt opera, ne vnq̃ vel eiuſdẽ modi orationibus,ſcientes vtamur:hominis enim hoſtis planè veritatis,fallacia eſt:vel in eas,quod imperiti,atq; exercitati habetur,inſciẽtes incidamus. Aequè abſurda, quarta ſumptio eſt, vbi ait:oratio de cogitatione & mẽte ꝑcedit.vt aper ſit.nã oratio hæc,quę vox ſignificans eſt, quãuis à cogitatione cum ὑπὸ præpoſitione,ſicuti alia omnia,per volũtatẽ effecta, emittatur,non tamen ex ea, ſed ex gutture egreditur. nec priùs etiã q̃ per voluntatẽ fingatur ſpiritus ille, aſcendens vox eſt,ſed materia,vt diximus. quędã voci accommodata,quã exufflationẽ appellamus, ex pulmonis aſperis arteriis, emiſſa, quarum profectò nulla,cor attingit.Zeno igitur ſiue ſciens, ſiue imprudẽs id fecerit, ambiguo illo verbo vſus,ĩ quartũ ſumptionũ genus incurrit. Diogenes verò plerũq; in ſecundũ,ſemel etiã ipſe in quartũ delapſus eſt.Cùm enim inquit, vnde vox emittitur,& itẽ,vox autẽ nõ ex capitis ſedibus, ſed vt apertũ eſt, ex inferioribus emittiť, ex ſecũdo genere árgumẽtorũ,propoſitiones ſumit. Vbi verò orationem de mente

emit

emitti ait per ἀπὸ, cũ per ἀπὸ à mente dici debuiſſet, iã in quarto genere verſatᷓ. Quapropter huius errorũ,eadẽ poterit eſſe reprehenſio,qua cõtra Zenouis concluſionẽ,vſi modo ſuperius fuimus. neq; diſſimile in Chryſippo, negociũ erit:nã cũ dicat ex qua oratio emittitur, eam eſſe dominantem animæ partem. caſtigabimus ita orationẽ,& dicemus, à qua oratio emittitur,illã eſſe dominantẽ animæ partem: id eſt cum ὑπὸ & non ex qua.Eadẽ ratione vbi inquit.in ſumma vnde oratio emittitᷓ, illic etiam ratiocinationẽ,fieri neceſſe eſt. nõ vnde dicemus, ſed à quo mẽbro [ὑπὸ intellige]oratio emittitur,circa id etiã, & in eo ratiocinationẽ fieri neceſſe eſt. conſtat enim,illuc pro illic Chryſippũ poſuiſſe:quod idẽ eſt, quod in illa parte corporis.neq; credendũ eo aduerbio illuc, in illã partẽ eũ voluiſſe intelligere, quãuis illuc in locum,illic in loco ſignificet: ſed exiſtimandus potius eſt Chryſippus, in voce ſolœciſmum cõmiſiſſe, quàm ita prorſus inconſiderata pronũciaſſe: quippe cũm hoc ſatis illi familiare ſit, fereq́ue in ſingulis orationibus accidat, illud, incõſiderata vt loquatur,minimè cõſuetum.licet enim aliquãdo falſa,ſicut hac in oratione, non ta-

men inconſiderata dicit, cùm falſum ab inconſiderato, quamplurimum diſtet. Quando igitur verò proprius eſt, vt illuc pro illic in illo mēbro dictum à Chryſippo ſit, in græcam elocutionem mutata oratio, talis euadet. vnde oratio emittitur, illic etiā ratiocinationem fieri neceſſe eſt. hoc eſt in illo membro: quod tamen planè eſſe falſum aſſeueramus: neque enim ſi quid per voluntatem ex aliquo emittitur, continuò ea in parte, cogitationem eſſe ac mentem oſtendit. Quemadmodum neque vrina, neque ſputum, neque mucus, neque ſtercus id facit.

ARGVMENTVM CAP. X.

Dicit Chryſippum non multò poſt coactum fuiſſe fateri verum fieri, ſcilicet, poſſe, vt è pectore per guttur emittatur vox, licet caput his partibus motum ſuppeditet. Zenonis autem ſententiæ, quædam deſunt ſumptiones ad quæſtionem abſolutam eas ſupplet Galenus.

PAtet iam hoc fuiſſe, quod Zenonem primùm, & eum quidē maximè, deinde alios Stoicos errare compulerit: nihilò minus etiā Chryſippum, in hac præſertim quam ſuperius ſcripſimus, oratione. nā in alia, quā nō admodū multò poſt hanc ſcripſit, verum fateri coactus eſt. coactum eſſe

propterea dico, quia cùm rationem alterius, minimè veram vellet refutare, deinde aduertisset genus illud cõtradictiõis, nõ minus contra se quoq; inferri, propriam tamen, vnà cum aduersarii ratione, subuertere non dubitauit. sanè debuerat vel hæc vel illa non scribere, præcipuè, cùm ita inter se sint vicina. nam si hæc vera est oratio, illa proculdubiò vera non est: si illa vera, falsa hæc. Nos igitur, vtpotè in scientiã parientibus disciplinis exercitati, agnoscere, & discernere verã, & falsam facilè possumus: inexercitatis autem creari dubitatio solet, & ea quidem non parua, vtram illarum admittant. Subscribam ipsa quoque verba, quibus Chrysippus priorem rationem probat, non esse demonstratiuam, in hũc modũ: Ita est, vt disserui plura cũ ipsis postremò ab ipsis quæremus, nũquid, si etiam datũ fuerit, à capite eos prouenire, principiũ esse ad prædictas partes, necesse sit. ferè eñ quę quispiã dixerit, de eo quod è pectore per guttur vox feratur, origine quadã à capite accepta, eadem quoq; dici poterũt, etiãsi principatus in corde fuerit, tamen motuũ initium à capite esse. Quod Chrysippus, his verbis sibi vult, id tale est. Quãuis cõcesserit quispiã, caput originẽ

neruor

neruorum eſſe,nõ tamen in ipſo principatum eſſe,prorſus etiam dabit. Quæ enim illi poſſunt de voce afferre, ꝙ è pectore per guttur emittatur, originem functionis capite membris ſuggerente: eadem quoq; de neruis,nos poſſumus dicere,ꝙ à capite orti,tamen à corde operationem,functionẽq; adipiſcantur. Chryſippus igitur iam confeſſus eſt,fieri poſſe, vt è pectore per guttur emittatur vox,licet caput,partibus his motionem præſtet. Quare non debet ea rãtio quaſi demonſtratiua,vt pleriſq; ſtoicis videtur,amplius adhiberi:cum alioqui à ſitus vicinitate,vt dixi,progrediatur. Quin etiam putandum eſt,deeſſe concluſioni Zenonis, ad abſolutam perfectamq́; interrogationem ſumptiones quaſdam.quod euidentius demonſtrabitur,ſi lucidius planiuſq́ue ſumptionibus mutatis effabimur: vt concluſio talis efficiatur. Vox per guttur emittitur, quòd ſi è cerebro emitteretur, per guttur non emitteretur.vnde autẽ oratio,inde & vox emittitur. emittitur verò è cogitatione & mente oratio:non eſt igitur in cerebro mens,primum aſſumptũ ex euidentibus,patentibusq́; ſenſui eſt,vt probatione nulla indigeat,cum omnia ſenſui expoſita ex ſe probata ſatis ſint. ſecuudum

ne

neq; ſenſui neq; intellectui euidens eſt, cũ neq; ex primis pronunciatis principiũ habeat: ſiquidem ita interroganda concluſio fuerat, vt ex primis ac demonſtratiuis exordiretur. vox per guttur emittitur. at omne quod per aliquid emittitur, ex continentibus illi ac proximis membris emittitur. non eſt autem continens gutturi, cerebrũ. è cerebro igitur non emittitur. poſt hanc concluſionẽ, altera interrogatio erat ſtruẽda, quæ concluſum aſſumptum feciſſet, huiuſmodi. vnde vox emittitur, inde etiam ſignificans vox, hoc eſt oratio: emittitur autem ex mente oratio, non ex cerebro. non eſt igitur in cerebro mens. Hoc modo, à Zenone interrogandæ erant concluſiones, vt vel nulla ſumptio prætermiſſa, vel nihil redundans, ac ſuperuacaneum admiſſum foret. Quanquam etiam preſsius interrogare licet, ſi vtraſq; rationes in vnam contraxerimus, ita. oratio per os emittitur. at omne quod per aliquid emittitur, ex continentibus illi membris emittitur: quare etiam oratio ex continentibus gutturi partibus emittitur. cerebrum verò, gutturi non eſt continens: non igitur è cerebro oratio emittitur, ſed è mente. non itaq; in cerebro mens. poſſumus tamẽ & dominantẽ partẽ

Oĩa ſenſui expoſita ex ſe probata ſatis eſſe.

loco

loco mentis ponere,& principatum,& prę ſidentem,& ducem,& imperantem,& principem,nec ſecus ratiocinantem, intelligentem,vel cogitantem licet appellare : nihil enim intereſſe exiſtimandum eſt in nuncupationibus , modo ſubiecta res eadem ſeruetur. Si omnes ita rationẽ hãc interrogaſſent,neq; vel maxime neceſſariã ſumptionem omiſiſſent, quæ explicat, omne quod per aliquid emittatur,ex continentibus cõiunctiſq; illi membris emitti, vel minime neceſſaria, non fruſtra addidiſſent: deprehẽſum ſanè eſſet,rationẽ hãc à poſitura ꝓfectã,ad propoſitã rem demonſtrandã, minime eſſe accõmodatam.nam ſi in ea ſumptione quæ ait,de mente(ἀπὸ intelligas) orationẽ emitti,ex, præpoſitio fuiſſet collocata,falſum eſſe affirmaſſemus:ſiquidem non è mente,ſed à mente ipſam emitti dicimus, cum ὑπὸ.ſi verò ἀπὸ præpoſitionẽ pro ὑπὸ intelligamus,vt ſit tale aſſumptũ, oratio à mente(id ὑπὸ eſt)emittitur: verã quidem eſſe aſſumptionem,nihil tamen cõficere aut concludere rationem fatebimur cũ non eodem modo,omnes propoſitiones fuerint interrogatæ,ſed aliæ,ex: alię,ab,habeant.Quod ſi oẽs vno modo interrogẽtur cum,ex,propoſitione, in poſteriore menda-

daci

dacium erit. cum ἀπὸ, veritas quidem in poſteriore,ſed vniuerſalis quæ prætermiſſa ab illis fuerat,itidemq; ſingularis, falſæ ambæ euadent.vniuerſalis ita: omne quod per aliquid emittitur, à continentibus illi membris emittitur.ſingularis,oratio à gutturi continentibus partibus emittitur. per ἀπὸ vtraque:cum non à continentibus per ἀπὸ,ſed ex coutinentibus vere dici poſsit. Aperte iam declaratum puto,illos principaliſsimam propoſitionem captioſe & ſophiſtice ſi ſcienter, ſi imprudenter, imperitia artis prætermiſiſſe. Proinde fallunt auditorem, quippe qui exacte, vtra vera ſit ſumptio, quæ cum ex, an quæ cum ὑπὸ interrogetur,diſcernere nequeat. Prorſus enim ſumptionem ad verbum præſertim nullam dicunt, ea poſtmodum ad conſtituendam rationem quaſi iam dixerint, vtuntur. nam ea, ſi de cerebro emitteretur,. nequaquam per guttur emitteretur, prætermiſſæ ſumptionis vi vera eſſe exiſtimatur,atque apparet. Ratio itaque Zenonis in hoc ſecundo, quod modo retuli, aſſumpto omnia peccare conſpicitur. primum quòd ἀπὸ præpoſitionẽ in ipſo collocauit cum vel ex, vel ὑπὸ debuiſſet: deinde quia pręcipua quæq; prætermiſit.tũ vniuerſale

lem hanc, omne quod per aliquid emittitur, ex continentibus illis partibus emittitur. tum singularem propositionem, vocē & orationem ex continentibus proximisq́; gutturi partibus emitti. Iam verò his ita distinctis, si cum ex propositione, omnes, interrogentur sumptiones, falsa erit, quæ orationem ex mēte emitti affirmat. si cum ἀπὸ, & vniuersalis superius commemorata, omne quod per aliquid emittitur, à continentibus illi membris emitti, & singularis ea, orationem à gutturi continentibus partibus emitti, ambæ mentientur. Si verò mistæ interrogationes fiant, vt aliquæ sumptiones prorsus ex, aliquæ ἀπὸ tantū recipiant, vt hæc, oratio à mente emittitur: in sumptionibus quidem, nihil habebimus quod reprehendamus, totam tamen rationem, nihil conficere asseremus, cum propria conclusionis proposita, inter sese applicari amplius non possint. alterum enim ex ipsis, tale est. oratio à mente emittitur. alterum, oratio è cerebro non emittitur. atqui oportebat vt ambo vel cum ἀπὸ prępositione, vel cum ex interrogarentur, si cōmune vtrisq; aliquid, quod effectum cōclusione esset, erat inferendum.

Argu

ARGVMENTVM CAP. XI.

Chrysippus verum intelligens, in maiorem cadit vituperationem: dum aliunde adhibet argumenta, à situ petita, aut ex poetarum testimonijs vel vulgi, aut etymologia, vel alio quopiam huiusmodi. Quæ Chrysippus intellexit, hæc sunt, Quanquàm fieri queat vt cerebrum omniũ neruorum videatur esse principium, vim tamen facultatémque à corde accipit. Item, tametsi è thoracis partibus oratio emittitur, nihil prohibet quin ipsius motus principium sit à cerebro. Ex quibus alia oboritur quæstio. Neutrúmne alteri virtutẽ impartiat, an alterum alteri? Hãc soluit Galenus, explicans tria esse vasorum genera, quæ cor cerebro nectunt. venas iugulares, arterias carotides, & neruos his arterijs adnatos. Constrictis vel dissectis neruis, repente obmutescit animal non item, si id in arterijs fiat in venis autem multò minus. Hinc promptum est colligere, neque cor ad pulsum indigere cerebro: neque cerebrum corde vt sentiat animal.

PLura de rationis huiusce prauitate addidissem, nisi etiã Chrysippus, & eius absurditatem agnouisset, & modum assumptionis in ea, quam modo recitaui, oratione patefecisset. cum diceret fieri quidem posse, vt ex pectoris partibus, emittatur

oratio,& caput tamen ipſis initium motus præſtet:ſicuti quoque vt nerui,exortum è capite habeant,initio facultatis motricis à corde accepto. Quod quidem recte ab eo dictum eſſe patet . ac propterea magis reprehenſione dignus eſt, quòd cum veri naturam cognouerit,eo non vtatur:ſed aliũde argumenta adhibeat à poſitura ſumpta atque illa præcipue quæ poetę,vulgus,etymologia, reliquaq́ue huiuſcemodi ſuppeditauerint ,praue admodum : cum rectius debuiſſet,demonſtratiuæ artis ſumptionibus ſeruatis,diſcuſſionem rei, ac iudicium à ſenſibus petere:ſed bonus ille, quaſi non ex ſcieniia, ſed forte caſuq́ue verum dixiſſet,à quæſtione ipſa longe recedens , poetarum teſtimonia producit. Quod igitur Chryſippus vidit quidem,ſed nulla eſt poſtea concluſione perſecutus, id in præſentia mihi addendum,atq; explicandum puto.Quoniam fieri poteſt,vt licet omnium neruorum,origo cerebrum ſit,vim tamen, facultatemq́ue ſentiendi ac volendi à corde accipiat:ſimili etiam modo, quanquam ex thoracis partibus oratio emittitur, nihil obſtat,quin motus ipſius origo,à cerebro deſcendat:quærendum deinceps reſtat neutrum ne alteri,an alterum alteri,facul-

tat

tatem aliquam, ac virtutem impertiat. quę in hunc modum pertractari quæſtio optimè poterit: ſi principio in animalium diſſectionibus diligẽter explorauerimus, quę & quot ſint ea, quæ cerebrum cordi coniungunt: deinde vbi id patuerit, ſigillatim his ipſis ad collum vel præſectis, vel colliſis, vel laqueo interclusis, animaduerterimus qui animalibus affectus ex ea re caſuſque accidant. Cor cerebro tria vaſorũ genera connectunt, ex iis inquam quæ toti corpori communia habentur. venæ, arteriæ, nerui. venæ, quæ iugulares appellantur. arteriæ, quæ carotides, quaſi tu ſoporarias dicas. nerui, qui his arteriis annexi, atque aſſociati ſunt. iugulares tamen venæ, & ſoporales arteriæ, non ſunt ſimplici abſolutoq; modo, quemadmodum nerui, præſecandæ. peribit enim ſtatim animal, immodica ſanguinis profuſione enectum: ſed melius eſt, vt prius animalis collum tũ ſuperiore, tũ inferiore parte laqueis duobus arcte cõſtringamus, deinde inter laqueos, partem in medio acceptam præcidamus, vt nullum ſanguinis profluuium inde conſequatur. Neruos ſiue collidas, ſiue laqueis aut digitis comprimas, ſiue ſeces, ex his omnibus læſionibus, vnum eundemque ca-

ſum accidere animali cōſpicies.mutũ quippe ſtatim efficietur.nullaq́; alia functio neq; tunc illico,neq; poſt aliquãto,noxã aliquam contrahet. Si verò arteriæ vel interceptæ laqueis, vel eo quo dixi modo abſciſſæ fuerint,animal neq; mutum, neq; ſopitum euadet:id quod pleriq;,qui poſt Hippocratem diſſectione malè vſi ſunt, memoriæ prodiderunt:ſed tantũ efficitur,vt omnes,quæ ſupra tamẽ vulneratas partes fuerint,arteriæ penitus pulſu omni priuẽtur. Venis autem vel laqueo comprehenſis,vel qua docuimus ratione præſectis , functionem euidenter interire nullam deprehendes. Ex his ita ſenſui axpoſitis, ratiocinari facile poſſumus,neq; cor ad pulſuum motum,cerebri opera aliqua indigere, neque cerebrum cordis,vt & ſentire,& per voluntatem fungi officio ſuo animal queat . cor enim ad propriam motionem cerebro nõ egere,vel inde perſpicuum eſt, quòd ſi antedictæ venæ,arteriæ,nerui laqueis intercipiantur,nihilominus tamen adhuc cor ipſum pulſat, necnon omnes per totum animalis corpus diſtributæ arteriæ,ab eo officio non vacãt.ſolæ enim ſupra laqueos extantes pulſum amittunt , inferiore earum parte,vſque ad cor quamuis perpetua, ta-

men

men vt aliæ,adhuc palpitante. Quin etiã cerebri facultatum primam originẽ, non eſſe in corde,cognoſcere ex eo licet, quòd cum iidem nerui vel præciduntur, vel laqueis cõprimuntur, mutum animal tantũ redditur, inſpirat, & expirat nullo oblato impedimento, vtroq; eo quem ſuperius diximus inſpirationũ & expirationũ modo. iam in quatuor mẽbris,hoc eſt brachiis & cruribus,functio omnis adhuc quemadmodum antea extat.audit etiam, & videt,reliquiſq; omnibus ſẽſibus integris fungitur. ſola enim animalis,vt dictũ eſt, vox interit,ſi nerui qui arteriis annexi ſunt, præſecentur. At enim medici & philoſophi illi, qui ex ſupradictarũ arteriarum vel præſectione,vel coarctatione ſopiri animal opinabantur,atq; inde argumẽti concluſione ſumpta cõficiebant,cor eſſe, quod ſenſum motũq; cerebro ſupeditaret,erraſſe in horũ quæ oculis percipiũtur,experientia ſũt exſtimãdi,licet quæ ex poſitione hac cõſequebantur,optimè viderint.nemini enim dubiũ eſt,quin ſi ex ea re,ſopitũ animal revera fieret,quod verbũ illis ſenſu,motuq; orbatum ſignificat,neceſſario conſequeretur,cor eſſe,quod primam & ſenſus & motus originem cerebro præſtaret:licet cere

brũ in totum corpus per neruos vim eam poſtea diſtribuat: vt quaſi magni. regis præfectus, ſecundam quandam, non principalem originem obtinere videatur. demõſtratum ſiquidem in ſuperiori libro eſt, ſicut arteriarũ cor, ita neruorum originem cerebrum eſſe. efficeretur itaq;, ſi verũ eſſet quod dicunt, cerebro animalem vim à corde per arterias ſuppeditari. ſed verum non eſt. Quin de euidentibus, quæ in diſſectionibus extãt, mentiti eſſe deprehendũtur. nam animal nec neruis quidem ſectis, nedũ arteriis ſopitum efficitur. ſed ſi nerui lædantur, obmuteſcit. ſi arteriæ, nequaquam id fit. ſi venæ multo etiam minus. pleriq; verò & medici & philoſophi, vnà cum arteriis, neruos etiam vinculis conſtringebant. atque inde cum vocem illico concidere animali viderent, arteriis aſcribendam noxam illam cenſuerunt, ſoporemq́ue appellarunt. non recte: niſi velint fortaſſe obmuteſcentiam ſoporẽ nominare. licet quantum ad hoc attinet, in nomine tantum erraſſe viderentur: ſed in re ipſa peccant, cum ex arteriarum læſione, mutum euadere animal, opinentur.

Argu

ARGVMENTVM CAP. XII.

Chrysippus sibi repugnantia scripsit de affectuum sede. modò dicit, nullo sensu nullâque coniectura cognosci posse, vbi princeps animæ pars sedem habet: modò de affectibus ad eum disserit modum, quasi in pectore, & cordis præcipuè partibus consistant. Si ira inquit, in pectore est, consentaneum & alias animæ cupiditates ibidem collocare.

VIdeor iam mihi quæstione hac, vtrum à corde cerebro, an à cerebro, cordi facultas ac vis aliqua suggeratur, explicata, id absoluisse, quod Chrysippus faciendum monebat. ipse verò, eo negligentior in rei inuestigatione haberi debet, quod cum viam qua res quæsita persequenda erat, videret, ea minus vti postea voluit. Grauius tamen crimen illud est, quòd eodem in libro, nec longo interuallo repugnantia inter sese scribere veritus non est. qui cũ superius, vt demõstratiuã Zenonis rationẽ attulisset, paululũ progressus, eiusdem solutionẽ quoq; ostendit. quamquam alias quoq; contrarias ac pugnantes Chrysippi sententias deprehendo, in eadem hac ipsa de animæ principatu tractatione. in cuius principio, quibus in animalis membris, partes alię animæ collocatę sint cõsta

re inter omnes aſſerit, de ſola principali, quæſtionem eſſe, eo quòd nullum huiuſce rei ſenſum, neque euidens argumẽtum habeamus. non multo tamẽ poſt de hac quoque parte, quaſi manifeſta res ſit, ita diſſerit. verba eius hæc ſunt: Ita ſedes ipſa, cognitionẽ noſtram videtur refugere, cũ neque vllus ſenſus huiuſce rei extet, ſicut in reliquis: neq; argumẽta aliqua ſint, quibꝰ ratiocinando, confici hoc poſsit. nec enim alioqui in tantam tum medicis, tum philoſophis controuerſiam res veniſſet. Hæc cum prius dixiſſet Chryſippus, poſtea ait omnes homines mẽtis affectuũ in thoracis præcipuè, & cordis partibus, ſenſũ percipere, in hunc modum: Pleriq; omnes verò in hanc ſententiam propendere ac ferri mihi videntur, vt in pectore & præcipuè eo loco, quo ſitum eſt cor, quaſi ſentiãt affectus, qui in mẽte acciderunt. quod maxime in timoribus, triſtitiis, ira, atq; excãdeſcentia fit. In hac oratione etiam ſi nihil aliud, ſaltem illud fuit, quod quaſi addidit, non auſus abſolute dicere, ſentiri ab hominibus in pectore affectus mentis, quaſi ſentiant, inquit. paulò poſt autem detracta illa particula quaſi, ita ſcribit. Quæ enim ſingulorum affectuũ in mente accidit perturb

turbatio,ea ita in pectore extat,vt ſenſum non effugiat. Inde ſubdit. Nam ſi ira hoc in loco eſt, conſentaneũ videtur, vt ibidẽ reliquæ cupiditates collocentur.Et itẽ ſubſequẽdo,etiam iraſcentiũ affectus, inquit, & amantiũ in pectore eſſe apparent.Et deinceps etiã,non ceſſat de affectibus ita diſſerere,quaſi in pectore & cordis præcipuè partibus,cõſiſtere videantur.vt ego hominem demirer , cur quod initio dixerat nõ deleuerit.vbi ait,neq; ſenſum vllũ euidentem principalis animæ partis exiſtere,neque argumentũ:nec alioqui adeò inter ſeſe & medicos&philoſophos digladiatos fuiſſe.vel ſi placebat illi hæc oratio,quomodo non erubuerit paulò poſt , ſubſequẽdo ſenſuũ iudiciis decretum examinare,&verbum extat,vel apparet interponere.

ARGVMENTVM CAP. XIII.

Ex his ſibi mutuò aduerſantibus Chryſippi dictis,vnum,quod verè ab eo dictum eſt aſtruitur.hoc videlicet,nullo ſenſu à nobis poſſe percipi,principis animæ partis ſedem eſſe in corde aut thorace.Reliqua duo,in quibus maximè falſus eſt improbatur, Primum quòd cùm videamus, animi affectibus totum corpus immutari,de nulla tamen alia parte meminerit , niſi ſolius tho-

racis. Deinde, quãuis hoc daretur, cor amplius reliquis partibus extrà naturæ habitum deturbari timore, triſtitia reliquiſque affectibus: non efficietur tamen, in corde rationem collocari. Cõſequens enim non eſt, vt vbi affectibus obnoxia pars, ibidẽ rationis capax neceſſariò collocetur.

VIdeor autem mihi operæprecium facturus, ſi hic quoq;, quemadmodum paulò ante feci, ex his orationibus quas ſecum pugnantes, atque aduerſantes ſcripſit Chryſippus, veriorẽ elegero. Nullo quippe ſenſu, in nobis percipimus principatum animæ in pectore, vel in corde contineri. Quocirca, prius Chryſippi dictum approbo, quo verum confitetur. alia quibus de ſenſu mentitur, non approbo. neque enim ipſum in hac oratione vnum tantum, ſed duos & eos quidem magnos errores commiſiſſe exiſtimo. primum, quòd cum totum corpus in huiuſcemodi animi affectibus manifeſte videamus immutari, & modo pallere, frigeſcere, tremere, id qđ in metu fit, modo rubere, caleſcere, & vehementer intendi, vt in excandeſcentia, de nulla tamen ille præter quam thoracis parte mentionem facit. Alterum erratum illud eſt, quòd licet concedamus in timori-

bus'

bus, mœroribus anxietudinibus, excandeſcentiis, reliquisq́ue affectibus, maioré in modum quàm alia membra, cor è naturali ſua conſtitutione deturbari, non tamen rationalis animæ pars, ſed iraſcens, vel cupiens ibi eſſe demonſtrabitur. vt contrarium magis, quã id quod volebat ratione hac efficiatur. nã ſi dum cogitamus, diſcimus, vel etiã docemus, nullus præcipuus in corde motus apparet, in affectibus verò omnibus apparet, perſpicuum eſt planè, in corde non eſſe rationalem partem, ſed irrationalem potius, affectibusq́ue obnoxiam, in eo contineri. Quòd ſi occurrat, & dicat, vbi affectibus obnoxia ſit, ibidem etiam rationis capacem eſſe oportere: illud ipſum quod à principio in quæſtionem venerat, vt apertum promptũq́; aſſumet. Verũ lõge rectius fuerat demonſtrationẽ aliquã afferre, q̃ ita ſine vlla probatione quæſitũ aſſumere. At neq; in libro primo de anima, neq; in his vbi agit de affectibus, demõſtrationẽ vllã vnquã adduxit, cur vbi irrationalis pars eſt, ibidẽ rationalem eſſe oporteat. ſed hoc vt conceſſum abſolute vbique aſſumit. Cum tamen Plato ipſe quaſdam in quarto de republica demonſtrationes aſcripſerit, quaſdam in

Timæi,

Timæi diſputationibus, poſtea dicendas diſtulerit. Quas quidem ego in ſequentibus his commentariis vniuerſas reſenſebo nunc enim nondum hoc mihi probandum eſt, ſed illud potius, rationalem animæ partem, quam & principalem, & mentem, & dominantem appellat Chryſippus, in cerebro eſſe. Quod cum probatũ fuerit, ſi præterea alia aliqua facultas in corde contineri, neque aliunde profecta eſſe deprehendetur, duo iam proculdubio principia habebimus. deinceps tertium ſimili modo ſupererit indagandum. Cæterùm huius tractatio in ſequentem librum differatur, nũc eo, vnde huc deflexit oratio, redeamꝰ: quo modo videlicet Chryſippus ſibiipſi aduerſari ſtatim ac pugnantia inter ſeſe dicere non aduertat: cum in oratione de voce, tũ vbi interdum negat, vllum ſenſum nos ſedis illius in qua principalis animæ pars cõſiſtit habere, interdum ait. quanquam neq; hoc quidem probandum nobis propoſueramus, ſed obiter incidit.

ARGVMENTVM CAP. XIIII.

Repetit quatuor eſſe ſumptionum differentias, ſcientificas, quæ in ſingulis rebus omninò paucæ ſunt, Dialecticas, quæ plurimæ: Oratorias, & ſophiſticas. In præſenti autem quæſtio-

ne

ne vsum esse dicit disceptatoriis seu dialecticis probationibus, ac eius generis superesse aliquod, cuiusmodi est ea, quæ à morsu qui in angoribus accidit, petitur cùm re vera non in corde, sed in ore ventriculi creetur, præsertim cùm infra thoracem, sub pectoris cartilagine hic morsus fiat, & cor in media thoracis sede collocatũ sit. Quare græcum nomen Cardialgia, æquiuocum est, cùm apud veteres, Nicandrum, Thucydidem & Hippocratem, os ventriculi cor appellatum inueniatur. Nec quiuis ventriculi oris dolor, cardialgia appellatur, sed is solum, qui ab acrium humorum nascitur morsu. quod tristitia affectis, & iis qui diutius paulò ieiuniũ tollerarũt, solet accidere magisque si post axercitium non ederint quoniam quidem tristibus & vehementius exercitatis, flaua bilis in ventriculum confluit, à qua morsi homines, Cardialgia laborãt. Rursum ex secundo sumptionũ genere est istud: Cor ante omnia animantis membra formatur. Cæterùm hoc, cor vt omnium aliorum membrorum mouetur primum, ita vltimum desinit ex demonstratiuis est. Quæ omnia breuiter Galenus explicat, & quæ sunt falsa confutat.

ILlud in principio huiusce libri propositum fuit, vt sumptionum differentias ostenderemus. vbi primũ ipsarum genus, scientiæ effectiuum ac demonstratiuũ, secund

cund

ſecundum exercitatorium, & vt Ariſtoteles diceret, diſceptatorium ſiue dialecticum, tertium probabile & oratoriũ, quartum captioſum appellabamus. ad hæc, illas quæ ab iis quæ cordi inſunt, & accidũt, ducuntur, ex ea tantum de qua quæſtio eſt re, docebamus ſcientiæ effectrices, eſſe, alias omnes, diſceptatorias. quæ extrinſecus, teſtimoniis conſtant, oratorias. quæ nominis communionibus vel vocabuli figuris, callide ad fraudem concinnatæ eſſent, captioſas. Scientiæ effectrices quidem in ſingulis rebus, paucæ admodum ſunt, vt quæ numerari facile poſsint. diſceptatoriæ, quippe cum in ſingulis quæ rei inſunt, atque accidunt, exiſtant, quàm plurimæ reperiuntur talis enim illa fuit à voce ſumpta interrogatio, quam à poſitione proficiſci demonſtrauimus. necnon quæ ab inſpiratione & expiratione fiebat. nec diſſimilis ea reperitur, quæ à morſu, qui in angoribus accidit, progreſſum facit. cum enim morſiunculæ illæ euidenter in ore vẽtriculi creentur, iſti ad cor illas referunt. videnturq́ue ita à poſitione argumentari, qui ex eo oriri affectum in corde opinantur, quia iuxta vẽtri

culi orificium,cordis ſitus cõſpiciatur. Nã illi,qui morſu cor ipſum re vera affici exiſtimant, proculdubio longe errare conuincuntur,cum in inferioribus partibus, ſub chartilagine pectoris,morſus hi thoracem attentent,cor in media thoracis ſede, collocatum ſit. Accedit ad hoc neque quiſpiã fuit, qui in mœroribus, reliquisq́ue tum animi, tum corporis affectibus,cor ipſum morderi vnquam ſenſerit. Quin etiam neque cordis dolor, quem cardialgiam appellant, cordis illius , quod in thorace cõtinetur,dolorem ſignificat. ſed æquiuocatio quædam ſubeſt , nemini qui modo veterum lectioni ſit aſſuetus,ignota. Eodem enim vocabulo , & thoracis viſcus, & ventriculi orificium, cor appellare veteres cõſueuerunt. & frequentiſsimum apud ipſos nomen hoc reperitur. Ego tamen,vt aperte verbi huius eſtimatio explicetur ,duo tantũ vel tria exempla hic ſubiungã. Nicander ita inquit. Quodq́; gulæ exceptor, ſeu cor epulare vocatur. Itẽ Thucidides. Et vbi ad cor malum hoc deſiderat,ipſum ſubuertebat,ac turbabat:vt oẽs,quæ à medicis nominatæ ſunt, bilis expurgationes poſtea ſequerẽtur. Hippocrates etiam ad

hunc

hunc modum,ſcriptum reliquit. Mulier cordis dolore vexabatur,nihilq́ue remittebat dolor.Huic polentæ pollen in mali punici ſuccum inſperſus, & ſemel in die acceptus in cibo,ſatis fuit, & non reuomebat, velut Charioni contigit. Omnes hi ſatis euidenter oſtendunt,os ventriculi cor fuiſſe appellatum. Cuius quidem cordis eſſe affectus,aliquis ſine dubio poteſt,quã cardialgiam vocant.quem tamen huic viſceri,in quo,an animæ principatus contineatur.quæſtio propoſita eſt, nunquam acci-diſſe compertum eſt. Verum neque omnẽ oris ventriculi dolorem , cordis dolorem nuncupant,ſed illum tantum,cum acrimonia humorum proritat, & mordet.id autẽ in angoribus fit. vnde mœrore confecti, bilem euomere conſueuerunt. nonnullis quoque per inferiores partes deſcendit humor ille,& ex aluo ſumme bilioſa egeruntur.neque mœrore vexatis tantum, verũ etiam iis,qui diutius paulò ieiunium tolerarint,accidit,vt morſus hos vẽtriculi ſentiant:præſertim, cũ vehementi aliqua exercitatione fatigati,cibum nullum aſſumpſerint. ſiquidem & mœror, & vehementior exetcitatio facit, vt flaua bilis,in ventriculum confluat, à qua poſtea irritati & mor

morsi homines,cordis dolore laborant:cur verò id fiat, hic non est explicandi locus. Sed satis, q͂ quidem ad præsens negotium spectat,hoc sit: cum ostẽderimus cordis dolorem,quemadmodum etiam morsum,qui in mœroribus sentitur, non esse cordis qđ est viscus, sed orificii ventris affectionem atq; hic quoq; à positurae vicinitate argumentationem esse factam: sicuti ab accidẽte ea fit, cum vehementius palpitare, cor in pauoribus dicunt:quarum neutra scientiam parit. Adde quòd si etiam ita esse, vt volunt, concederemus, id Hippocrati, & Platoni,non Stoicis, & Peripateticis suffragaretur. Perinde atque illa,quæ Chrysippus in thorace,& p̃cipuè ad cordis partes accidere irascentibus scripsit. Quoad enim dum docemus, discimúsue, vel quomodocunq; in alia scientia animus agitatur,quicquam in corde accidere non probent,sed tantum dum affectibus permouemur,id fieri asserant,tantum abest,vt veterem rationem refellant, vt etiam confirment. Istiusmodi igitur omnia,ex secundo sumptionum genere sunt. Nec minus etiã illud. Cum cor primum, ante alia omnia animalis membra formari dicunt. neque enim hoc si dederis, principium quantum

ad facultates & virtutes ſpectat, de quo præſens diſputatio habetur, ſed quantũ ad generationẽ tantũ probat. De principiorũ autẽ differẽtia, ſatis dictũ, ac diſcuſſum in ſuperiore libro à nobis fuit. Illud tamẽ, cor ſicut omnium aliorũ membrorũ, moueri primum incipit, ita vltimũ deſinere, eſt quidem ex demonſtratiuis ſumptionibus, cum motionis originẽ, ipſum eſſe hoc pacto demonſtremus: ſed non efficit vt omnẽ, ſed pulſuũ tantũ motũ, qui diuerſus genere à voluntario eſt, ab eo oriri fateamur. Nã quo modo cor voluntaria agitatione moueri primũ incipiat, & vltimũ deſinat, illud quidẽ probari nullo modo põt. Hoc itaq; aſſumpto, conficietur non quod Ariſtoteles & Chryſippus opinãtur, ſed cerebrũ voluntarii in nobis motus, cor alterius inuoluntarii principium eſſe. Quod Platoni, Hippocratiq; viſum eſt.

ARGVMENTVM CAP. XV.

Profert argumentum Ariſtotelis, quo voluit efficere, cor principium eſſe neruorum, quòd corũ copia in corde conſpiceretur. In hoc tamen falſus, cùm reipſa non nerui, ſed neruoſa tantum iis ſint corpuſcula. Alii ſtatuebant cor principium eſſe omnium animæ facultatum, aliis duobus

indis

inducti argumentis. priori, cor nutritionis principium est. quod refutat Galenus. Altero, *Ex corde suppetit spiritus, ergo in eo est animæ principatus. quod in multis absurdum, & ad concludendum inefficax, ostendit Galenus.*

Vamuis autem satis hæc ad p̄positarũ rerũ probationẽ sint, Quoniam tamen assumptiones omnes, quæ ab iis quæ cordi insunt, sumuntur, hoc libro percensere instituerã, finẽ faciã, vbi reliquas subiunxero. Inter has etiã Aristotelis illa est, de qua in primi libri calce disseruimus, ab iis quæ cordi insunt accepta. neruorũ inquit copiam in eo apparere. nos neruosa quædã corpora, in corde esse demõstrauimus, neruos nullo modo esse: ac neruosas corporis partes specie tantum, non itẽ functione, & vsu neruis esse similes: instrumenta autem diuersa ne an eadem sint, functionibus, & vsibus debere iudicari. Quamobrem de iisdem amplius agendum non est, ad aliud igitur veniam, quod omnes ferè cõmemorarunt, qui facultatum omniũ, quæ in animali sunt, cor principium esse opinantur. Vnde, inquiunt, vt alatur animal origo existit, in eodem membro, rationalis animi pars est: in corde autem vt alatur

animal origo eſt:quare in eodem eſt & rationalis,& intelligẽs pars.hi vtriſq; aſſumptionibus mentiũtur. Nihil enim prorſus cõcedimus: neq; in corde principium nutricãdi eſſe:quippe cum vnũ ex iis ſit, quę diſcutienda in hoc tractatu proponuntur: & quæſitum vt cõceſſum,aſſumi nullo modo debeat: neq; vnam eſſe vtrarũq; facultatum originem.Imo contrariũ nos demõſtramus.Proinde hoſce homines miror, q nulla præpoſita demonſtratione, ita abſolutè vtraq; ea, de quibus quæſtio eſt, non vereantur aſſumere:quod faciunt,cum dicunt,vnde principium alimẽti eſt, ibi quoque eſſe animæ principatum: deinde aſſumunt, in corde alimenti principium eſſe: nam neq; hoc verum eſt : cum alimenti & humidi & ſicci,os:gula,venter, vt ait Hippocrates,principium ſit:neq; ſi etiã quàm veriſsimum eſſet, neceſſariò conſequatur, vt ibi almenti origo ſit,eodem in membro rationem eſſe oporteat:nam hoc vnum ex quæſitis erat.illud alterum quęſitũ,falſum eſt. Primum enim alimenti principiũ eſt os,ſtomachus ſiue gula,& venter. Secũdũ è iecinore, in ventriculum pertinentes venæ, in quibus ſanguis primum gignitur. Tertium iecur ipſum:Quartũ poſt iecur,

vena

vena caua, in qua primũ excremẽtis omnibus ſegregatis, purus ſanguis relinquitur, à qua quidem vena eodẽ modo, vt cætera animalis mẽbra, cor alimentum poſtea recipit. Verũtamen illud quoq; minimè eſt cõcedendum, ſi ita dixerint: vnde ſuppetit ſpiritus, ibi eſſe animæ principatum: deinde addatur aſſumptio, ex corde ſpiritũ ſuppetere. Si enim animalem ſpiritum è corde aiunt exoriri, ipſum illud quod in controuerſia eſt, aſſumunt: ſi vitalem, nulla eſt conſecutio, cur idem vtriſque principium eſſe neceſſe ſit. At longè melius Eraſiſtratus, qui quæſito, non vt iſti, ſimpliciter aſſumpto, ſed multis prius rationibus cõfirmato, probat è capite, animalem ſpiritum, è corde vitalem proficiſci. Quòd ſi dicant neutrum horum ſpirituum, in interrogatione concluſionis ab Eraſiſtrato poſitum fuiſſe, ſed tantum qui ſicco & humido alimento proportione reſpondet, quem appellat materialem: hac quoque de re Hippocratem loquentem audiant. Principium (inquit) alimenti ſpiritualis os eſt, nares, guttur, pulmo, & reliqua ſpiracula. Ex quo fit, vt nulla ex his rationib. quas afferunt, quicquã valeat: Neq; Diogenis illa, cũ ait: Quod primũ & alimentũ & ſpiritũ

rit, in eo est animæ principatus: primum verò alimentū & spiritū haurit cor. Quærimus, quam vim habeat verbum illud primū: si enim vt instrumentū primū accipitur, cor hoc modo alimentū, & spiritū haurire falsum est. Nā alimenti, os, gula, venter. Spiritus vero os, nares, guttur, pulmo, principia sunt. Si vero primū in eā sentēttiam dictum est, vt vnde est origo motus haurientibus instrumentis intelligatur, vera est prior sumptio. fatemur enim cū vel comedere, vel bibere, vel respirare volumus, originem motus à capite demitti. Secundā quippe, quæ rem quę in disceptationem venit, quasi cōcessam acceperit, reprobamus. Quam tamen absq; confirmatione aliqua sumit Diogenes: suāq; ita controuersiam cōstituit. Nec diuerso modo, suis idē rationibus vtitur: quēadmodū hic. Id quod natura, voluntariis agitationibus hominem mouet, est animæ quædam exhalatio: at omnis exhalatio, ex alimento ascendit: quamobrē efficitur, vt & quod primū motionibus voluntariis mouet, & quod nutrit nos, vnū & idē esse necesse sit. Quando hæc à Diogene scripta sunt, ne hominē in omnibus ꝑrsus exagitemus, de animæ quidem substantia, ex alimenti ne, an spiritus

euaporatione cõſiſtat, nullã nobis in præſentia, cũ illo litẽ eſſe affirmabimus: illi tã tũ cõtradicem⁹ cõcluſioni, quæ ait vnũ eſſe, & qđ nos volũtariis motionibus primũ mouet, & qđ nutrit. Cõtraria eñ planè oĩa his quas ſtatuit ſumptionib⁹, efficient: ſiqdẽ ex ſanguine, id qđ fatemur, nutritio fit.

Et ipſe ꝓprii decreti iã oblitus, ſanguinẽ qđ Empedocles & Critias exiſtimarũt, animã eſſe affirmat: ſi verò Cleãthẽ, Chryſippũ, & Zenonẽ ſecutus, ex ſanguine animã ali, eiuſq; ſubſtantiã ſpiritũ eſſe dixerit, q fieri poterit, cũ ſanguis alat, moueat ſpiritus, vt & alens, & mouens idẽ ſit? Quare iã patet rationẽ Diogenis, præterquam ꝙ alia multa abſurda in ſe collegit, inefficacẽ etiã eſſe, nihilq; concludere: cũ id poſitis ſumptionibus inferatur, qđ nullã conſecutionis neceſsitatẽ habet. Verũ in ſequẽtibus libris, diffuſius de hac re diſſeremus. Nũc finis præſenti tractatui imponendus videt̃: nã cũ promiſerimus nos hoc libro, de iis quæ in corde eſſe euidẽter apparent, verba facturos, non opus eſt, vt puto, amplius vt eas argumẽtationes diſcutere aggrediamur, quæ ex decretis magis, quã ex iis quæ in diſſectionibus apparent, conſtitutæ ſunt.

CL. GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS DECRETIS LIBER III.

ARGVMENTVM LIBRI SEQVENTIS.

Magna semper fuit inter philosophos ac medicos contentio, vtri parti animalis, cordi ne an cerebro, principatus animæ tribui deberent. Cordi eũ assignarunt Chrysippus & Aristoteles. Galenus cerebro, cæterum Chrysippus, ad probationem sui dogmatis nullis cur philosophum decuit, demonstrationibus vsus, sed tantum argumentis à vulgo, nutibus, dicendi formis, & poetarum fabulis, desumptis vsus, merito superiori libro reprehensus est. Iamque satisfactum erat, nisi importunitate, quorundam ad leuia quædam adhuc refellenda descendere coactus fuisset Galenus. Proinde in hoc libro, quæ reliqua sunt Chrysippi confutantur. Primò quòd omnes animæ facultates ad vnum cordis locum traducit. tum quòd nondum redarguto Platone, qui rationem in capite collocaret, ad suas transit probationes, sumptas non (vt par erat) ex rei de qua quæritur natura, sed ex testium & vulgi sententia, aliisque verisimilibus tantum argumentis.

Arguitur: inde Chryſippus omnia confundere, in certa certis permiſcens, eaque de quibus conuenit confirmans. deinde quomodo ſuorummet teſtium reuincatur dictis oſtenditur. Cui declarando cum paululo diutius immoratur Galenus, purgat ſe hoc veterum philoſophorum dicto. fieri nequit quin cum garrulo diſſerens, ſimul incidat in locacitatem. Repetit deinde totã Chryſippi orationem. in qua hoc illi largitur, in corde dolores, mœſtitiã, atque id genus affectus locum tenere negat autem, primo rationẽ alibi quàm in cerebro exiſtere. 2. quòd dixit dolores oboriri in præcipua animæ parte. 3. quòd ex his loquendi formulis, Attigi cor tuum, Cor verbis ſtringo, & quod vehementius irati minantur, Eruam tibi cor euincere cogitauit, cor principatum inter animantis partes obtinere. Sed de his omnibus, ſuas rationes, etiam à communi hominum loquendi vſu mutuatus , opponit Galenus. Quod deinde producit Chryſippus, meditationes loquendi exiſtere in corde, quare ipſum merito haberi pro principe animi parte ita diſſoluit Galenus, vt illum nondum probata pro aſſertis dicat aſſumere, ideoque nihil aſſumere. poſtremo fabulam illam Mineruæ è cerebro Iouis prognatæ, nihil, quomodocunque interpretatum Chryſippi iuuare ſententiam declarat, quia nullas inde ſumpſit ſcientificas probatio-

nes, ſine quibus nemo philoſophi nomine dignus eſt. Conſultum autem, poetarum fabulis valere iuſſis, ſemper ex rei controuerſiæ natura, ſcientificas elicere probationes.

ARGVMENTVM CAP. I.

Cum Galenus cõſtituiſſet deinceps, primò de numero & ſubſtantia animæ facultatum docere deinde numerum & diſcrimina accidentium enumerare, importunitate quorundam reliqua Chryſippi perſequi compulſus eſt. Ponit itaque animæ definitionem ex Chryſippi ſententia. cuius poſtremã partem, qua oẽs aĩæ vires in cor dicuntur concurrere, refellit Galenus. eamque rationem Chryſippi improbat, quia nondum conuicto Platone. qui rationem in capite, iracundiã in pectore, cupiditatem in vmbilico collocarat, ſuum dogma conatur obtrudere, non ſcientificis fultum epicherematis, ſed vulgi tantum opinione. & argumentis veriſimilibus. volunt Chryſippi verba hic adſcripta teſtantur.

Eceſſe quidem eſſe non Philoſophis tantum, ſed etiam medicis, ſi modo non temere ad artem accedere voluerint, de iis, quæ nos gubernant, facultatibus conſiderare, & quod numero ſiue etiam generatim, & qualis quæque ſigillatim habea

beatur, quóue in animalis membro, ſingulæ conſtitutæ ſint, in primo libro ſatis demonſtratum fuit: optime vero, de his ſenſiſſe Platonem & Hippocratẽ, pluribus quidem oſtendimus, etiam in eodem, in ſecundo tamen, præcipua quæq; huiuſce rei ſumus perſecuti, omnium ſumptionum, quibus ad propoſitum decretum, celeberrimi philoſophi vtebantur, differentiis expoſitis. Supereſt, vt pauca quædã adhuc de iiſdem ſubiicientes, reliquã partem orationis huiuſce noſtræ abſoluamus. Quatuor dixeram eſſe omnes ſumptionum differẽtias: ſumi alias ab iis quæ membro inſunt, ex quæſitæ rei ſubſtantia: alias ab iis quidem quæ membro inſunt, non tamen ex propoſita, quęſitaq; re duci: extrinſecus à teſtimoniis tertias, quartum genus adhæc addideram, vocabuli figuris ad ambiguitatẽ vafre concinnatum: nec pauca aſcripſeram exempla quomodo ſingula ſumptionum genera, inueniri poſſent: ita vt verba etiam ipſe corũ qui his vtebantur, producerẽ. Quibus ſatis ſuperq; confutatis, in hoc tertio de numero, & ſubſtantia virtutum docere decreueram: tum eodem pacto cum de virtutib. egiſſem, erat animus de numero & differentia accidẽtiũ diſſerere. Sed quidã ex his vel

Sũptionũ quatuor differẽtiæ.

max

maxime illuſtribus ſophiſtis, qui ea quæ Chryſippus de corde ſcripſit,ſolum ipſum in animalis corpore,originem animę principatus exiſtere,eiuſmodi eſſe cõtendebat, quæ refelli nullo modo poſſent,tertio hoc commentario,reliqua Chryſippi,quę omiſeram, perſequi me præter inſtitutum coegit.Fortaſſe tamẽ hoc quoq; ipſum,in laudis occaſionẽ eatenus euadet,ꝙ qui ea quæ à nobis in ſecundo libro dicta ſunt,meminerint,cognoſcẽt nos firmiſsima ex Chryſippi dictis,ac validiſsima quæq;,à principio confutaſſe,infirma ac leuia errata omiſiſſe: vt illud eſt quod in primo de anima libro,cum de partium eius principatu, agere inceperit, coneturq́; ibi probare originem ipſius in corde duntaxat cõtineri, ita ſcriptum reliquit. Anima eſt ſpiritus nobis innatus,per totum corpus,quoad vitæ in eo ſalus extiterit,diffuſus, ac permeans. Ex huius igitur partibus,quæ ſingulæ ſingulis membris diſpẽſatæ ſunt,eam quæ ad aſperam arteriam pertingit,vocem eſſe dicimus:quæ ad oculos,viſum:quæ ad aures, auditum:quæ ad nares,olfactũ:quæ ad linguam,guſtatum:quę per totam carnem ęquabiliter ſpargitur,tactum:quæ ad teſtes pertinet,vim aliam quandã huiuſcemodi,

Ex Chryſippo de Anima.

ſemi

ſeminariã vtiq; ac genitalẽ. principẽ verò ipſius animæ partẽ, in quã oẽs hæ aliꝫ cõueniũt, atq; ex qua dependẽt, eſſe in corde aſſeueramus. Quæ cũ ita ſe habeãt, de aliis omnibus inter omnes cõſtat de ſolo principatu, cũ alii aliis in locis eum dicãt eſſe, diſſenſio eſt. nõnulli enim in pectore: in capite alii collocant. Neq; etiã in eo conſentiunt omnes. ſed diſsidẽt quoq ſimili modo, qua in parte vel pectoris, vel capitis ſit. Plato verò, tripartito animã diuidens, rationem in capite iracundiã in pectore, ad vmbilicũ cupiditatẽ eſſe ait. Ita ſedes ipſa, cognitionẽ noſtram videtur refugere, cũ neq; vllus ſenſus huiuſce rei extet, ſicut in reliquis, neq; argumẽta aliqua ſint, quibus ratiocinãdo cõfici hoc poſsit. nec enim alioqui in tantã tũ medicis, tũ philoſophis controuerſiam res veniſſet. Hæc prima eſt Chryſippi de principatu animæ oratio, quã in priore libro poſuit. In priore enim dimidia parte huiuſce libri, de ſubſtantia animæ tractat, in altera ſubſequente, quæ ab his ſupra hic à me ſcriptis verbis exordium ſumit, conatur oſtẽdere animæ principatũ, in corde cõtineri. principiũ igitur huiuſce tractatus, cõmẽdatione dignũ ſanè haberi debet: cũ perinde vt eũ decebat, qui

de

de tanto decreto verba facere auſpicaretur & dilucide ſimul,& accurate dictũ ſit. Nã Platonẽ tres animæ partes poſuiſſe,quæq́; illę ſint quibusq́; in animalis locis collocatæ,egregie explicauit. tũ etiã hanc decretis controuerſiã quippe quæ ſenſum refugiat,ratione perſequẽdam eſſe,atq; agitandã.quæ vero ſequũtur,nõ amplius cohęrẽt par quippe erat,vt primũ rationes,quibus Plato perſuaſus ita ſtatuebat,afferret,deinde eas refelleret,ac reprehenderet:tũ ſuam ipſe opinionẽ,non probabilibus argumentis,quibus ſophiſtæ& oratores vti cõſueuerunt,ſed ſcientiã efficiẽtibus,& demõſtratiuis confirmaret,vt philoſophus decet, qui ſtudio veritatis incũbũt.Quid igitur Chryſippus? itane fecit? an prorſus è contrario? oblitus ſanè,quaſi nihil omnino de Platonis ſententia prius dixiſſet,incipitq́; argumẽta adhibere, ex eo ſumptionum genere, quod nõ ex rei ipſius natura, ſed ex teſtiũ, & vulgi opinione fidẽ facit . aſcribã verba ipſa,quæ in hunc modũ ſe habent: De quibus deinceps quæremus,ſimiliterq́; à communi propẽſione,atq; ab iis quæ in hac ſolẽt dici orationibus progrediemur.Cõmunẽ propenſionẽ appellat Chryſippus,communẽ omniũ hominum opinionem ac conſen

sensum: tũ infert: Et in his satis videntur à principio eò omnes propẽdere ac ferri, vt principatus animæ nostræ in corde sit. Inde posthæc iam argumentationẽ ipsam aggreditur, ita ad verbũ scribens. Pleriq; omnes verò in hanc sententiam propẽdere ac ferri mihi videntur, vt in pectore, & præcipue eo in loco, quo situm est cor, quasi sentiant affectus qui in mente acciderũt: quod maxime in mœstitiis, timoribus, atque ira fit: & præcipue in excãdescentia hoc apparet, cũ ea ex corde exhalans ac vaporãs extrinsecus, ad quasdam partes expelli, faciẽque ac manus inflare videatur.

ARGVMENTVM CAP. II.

Notatur Chrysippus omnia confundere, dum multis poetarum versibus probat, iracundiã in corde effici. Docere namque debuit, mentẽ atque rationem in corde sedem habere. quod velut concessum vbique assumit, nulla vrgente necessitate, vt sede eadẽ affectus & cogitatio collocentur. pulchrè inde docetur, quàm inter se analogiã obtineatur ratio & iracundia quomodo quod natura præstantius est, deceat imperare, vt equitẽ equo, venatorem cani, & iracundiæ rationẽ. Incidit tamen nonnunquã, vt hæc naturæ lex violetur. nam ira vehementior, rationẽ infirmã aut indoctã subigit. qđ de Media testatur Euripides.

Hic

HIc iā Chryſippū, cum omnia & confundat, & turbet, nō poſſum non magnopere demirari: qui cum paulo ſuperius dixiſſet Platonē exiſtimare, in thoracis ſedibus iraſcibilē partē eſſe collocatam, nec quibus rationibus mot⁹ Plato ita crederet aperuiſſet, hocq́; ipſum ſine refutatione omiſiſſet, tranſit ſtatim ad ſua probāda: idq́; primū omniū argumentū adducit, quo iraſcendi vim in thoracis partibus eſſe cōfirmet: neq; enim aliis rebus ex his videlicet quæ extāt, nunc demōſtrare euidētius poſſemus, è pectore & corde irā & furorē excitari, quā his argumētis, quæ à Chryſippo allata ſunt. Quaſi, inquit, in excādeſcentia, hoc apparet, cū ea euaporās è corde expelli ad quaſdā partes extrinſecus, facieſq́; ac manus inflare videatur. Hoc dicto, Chryſippus veterē illā rationē videtur cōcedere, quæ feruorē quendā innati caloris, dū iraſcimur, in corde fieri opinabatur: quo quidē feruore poſtea efficitur, vt & facies infletur, & totū rubeſcat caleſcatq́; corpus, corq́; ipſum vnà cū omnibus animalis arteriis, vehemēter palpitet, ac ſaliat. Nūquid Plato ſecus ait, cum in Timæo ita ſcribit? Cor verò, qui ſimul & venarū fons eſt, & eius etiam ſanguinis, qui in omnia mēbra

veh

vehemẽter circũfertur, in ſatellicis, apparitoriſq; ſedẽ ac domiciliũ cõſtituerũt, vt cũ iræ vis, imperio rationis ferueſceret, vbi ſcilicet iniuſtũ aliquid ſiue extrinſecus ab aliis, ſiue extrinſecus à libidinibus ꝑpetraretur, ſtatim quicqd in corpore ſenſiuũ eſt per oẽs meatus iuſsis, minisq; perceptis exaudire, atq; obedire poſſet. Itẽ poſt hæc ita deinceps ſcribit: Cũ verò ex cordis palpitatione, in terribiliũ rerum timore, & ex iræ excitatione præuiderent fore, vt totũ hoc iraſcenti, partis domicilium æſtuoſum, ac propemodũ ignitũ redderetur, ſubſidiũ illi pulmonũ forma aggeneratata inuenerũt.

Quare ò bone Chryſippe, cum dicis irã è corde vaporare, atq; ad exteriores partes propelli, faciemq; inflare, Platonis decretũ ſcribis. At neq; hoc tibi in quæſtionem venerat, vtrum iraſcẽs animæ pars, in corde eſſet collocata, ſed vtrũ rationalis. Hoc debueras probare, nec multũ laborare poſtea de iracũdia: neq; verſibus poeticis, librum refercire: quos ſubſequendo ita ſcribis:

Ira, furorq; viri, qui longe melle fluente
Dulcior, vt fumus, generoſo in pectore gliſcit. Et

Hunc ira turbatum, extulit præcordiis. Et rurſus.

Intus mihi ardor auguratur palpitans.

Et ſexcẽta idgenus alia, per totũ librũ: quibus efficitur in corde eſſe iracundiã, cũ rationẽ non iracundiã ibi ineſſe, demõſtrare nũc oportuiſſet. vel certe, ſi nullo modo id poterat planum fieri, æquum fuiſſet, vt conatus ſaltẽ eſſet Chryſippus, aliquid afferre, cur in vno eodẽq; mẽbro, & iracundiã, & rationẽ eſſe cõueniret: ſed cum nulla in parte huiuſce libri hoc fecerit, eã ſumptionẽ tanquã conceſſam, vbiq; depromit: ſtatim enim cũ ſequitur, ita ſubdit: Nã ſi ira hoc in loco eſt, conſentaneũ videtur, vt reliquæ etiã cupiditates, & certe reliqui affectus, & cogitatiões, & quicquid huiuſcemodi eſt, ibidẽ collocetur. At nulla neceſsitas eſt, vt eadẽ ſede, ſint cogitationes, qua affectus. Quòd ſi quis hoc, quaſi cõſtet, ita prõptũ, expeditumq; ſumere voluerit, is rẽ ipſam, quadeſit quæſtio, ſibi quaſi conceſſam ſumet. Nã cũ Plato aſſerat, nõ ex eodẽ mẽbro rationẽ, iracundiã, & cupiditatẽ exiſtere, & Zeno, vniuerſa hæc in corde cõſtituat, partes erãt Chryſippi, & vniuſcunq;, vt videtur, qui poſt Platonẽ & Zenonẽ ad examinãda vtraq; hæc dogmata accedere vellet, alterum ex ipſis, demõſtratione aliqua confirmare, alterũ aliqua reprehẽſione cõ-

futar

futare. Si verò ſine probatione, ſicuti facit Chryſippus, ita pronũcies, ibidẽ eſſe rationalẽ animæ partem, vbi ea quæ affectibus obnoxia eſt: tantũ id ab officio philoſophi abeſt, vt ne oratores quidẽ, aut ſophiſtę iure poſsint ſibi arrogare. nituntur quidẽ illi probabilibus argumẽtis: quæſitũ tamẽ ita abſolute ſumere neq; ſophiſtis, neq; oratoribus, neq; dialecticis, neq; demonſtratiuis neq; prorſus ex omniũ numero, cuiquã licet. Satius igitur fuerat, vt, quẽadmodum Plato, ſuo decreto cõfirmando operã nauauit, ſic quoq; Chryſippus, Zenonis dogma corroborare conaretur, neq; tantã verſuũ, ex omnibus poetis excerptorũ copiã aſcriberet. quippe qui nihil habẽt aliud argumẽti, niſi vt ira, furor, metus, formido, audacia, fiducia, ac tollerãtia, atq; id genus cætera, partim affectus cordis partim effectus & operationes eſſe videãtur. Quid enĩ ſibi volũt ex Homer. hinc inde collecta carmina?

Valde inens, cor ipſi in pectore latrat. Et,

Pectora percutiẽs cordis, ſic increpat iram,
Cor tolera, grauiora alias, peioraq́ue paſſum. Item,

Sic imo Atrides ſuſpiria corde trahebat,
Dum ratibusq́; ſuis ſtragem, Danaisq́; timeret. Et,

Sed mihi bile tumet cor. Et,

Nõ potuit cohibere irã, sub pectore Iuno,
Sed loquitur. Et item.
Seruat adhuc tamen ille odium sub pectore, donec Vindicet. Quibus omnibus, nõ ratio, sed iracundia in corde esse ostenditur.
His itidem nihilo secius.
Ira etiã, quę vel prudétẽ exasperat ipsum,
Ira, furorq; viri, qui longe melle fluente
Dulcior, vt fumus, generoso in pectore gliscit. Item
In cor assidue bellandi iniecit amorem.
Et adhuc etiam,
Additaq; est illi maior fiducia corde. Et,
Corda autem Laertiadę, dolor intrat Vlyssis. tum,
Ast illi patrios animos in pectora misit. præterea,
Sed sæuit Achilles.
Magnanimoq; truces in pectore concipit iras. Item,
Iram perniciosam, & inexorabile pectus
Dii tibi formosæ, causa tribuere puellæ.
Rursus quoq;,
Sic furor Aeneæ, generoso in pectore surgit. Item.
Succendit pectus Iouis, omnipotentis in iram. Item.
Et mi animus, magna est in pectore concitus ira,

Exardetq́ue magis, bellandi incenſus amo
re. Item.
Ipſe alte inclamans, iras in pectore cũctis.
Molliit. at iam iamq́ue fugam circunſpi-
cit Hector. Item,
Nelide cor me, atque animoſus concitat ar
dor. Item.
Corq́ue illi eſt ad bella ferox, animusq́ue
virilis. Rurſus.
O vtinã velut eſt animoſo in pectore fer-
uor.
Sic quoq; firma forent Neſtor tibi mem-
bra. Et quoque,
Noſti etenim, qualem ſub pectore conti-
net iram fœmina. Et item.
Sicq́ue tuum ſub pectore firmum
Cor toleret, quamuis hodie me plurima
cernas Dura pati. Rurſus.
Dixerat: atque illis animauit pectora di-
ctis. Et etiam,
Telemachus, magnum concepit corde do-
lorem. Et,
Sic ait his cor caſtigans ſub pectore di-
ctis. Et item.
Corq́; illi paret, tolerãs ac cõprimit ęſtũ.
Hæc atque alia numero propemodum in-
finita carmina, quæ adducit Chryſippus,
iraſcibilẽ in corde eſſe animæ partẽ con-

firmant, quæ ſi vniuerſa aſcribere voluero, librum etiam ipſe, velut Chryſippus fecit, illis replebo. Sed ſatis ſuperq́ue eſt, Homerica hactenus addidiſſe. quoniam verò quamplurima etiam ex Heſiodo ſumpta à Chryſippo ſunt, duo quoque vel tria ex ipſis, commemorare exempli gratia ſufficiet. Huic furor, atque animus forti ſub pectore creuit. Item, Et quaſi habens crucian tem animum ſub pectore bilem.

Et rurſus.

Ira qdé exarſit, generoſo in pectore cũctis. In quo quidem obſtupeſco, & Chryſippi magnanimitatem, quippe qui nobiſcum nimis liberaliter agat, perinde vt cauſa poſtulat, ſatis mirari non poſſum. Hominis enim erat, qui eos poetas perlegiſſet, noſceretq́ue ab iis omnia decreta, alia aliis verſibus introduci, id quod etiam Plutarchus in Homericis meditationibus oſtendit, ea tantum ex ipſis colligere carmina, quæ decreto illi, quod ipſe ſectaretur, fidem facerent: alia omnia, quæ vel repugnarent, vel contrarium prorſus ſtatuerent, omittere. ipſe verò omnia promiſcue commemorat. Atqui hac in cauſa, huiuſcemodi omnes verſus fuerant prætermittendi ac reſpuendi. illi colligi debebant, quibus intel-

lect

lectum, mentem, cogitationem rationemque in corde eſſe, probare quiſpiam potuiſſet. cuiuſmodi hæc ſunt.

Iupiter eripuit, tunc ille è pectore mentem. Item,
Conſilium quod ſit nobis, in pectore noſtri
Neptune. Et etiam.
Iſta tuo ſemper, ſententia pectore fixa eſt
Rurſus.
Nempe mihi talis minime ſub pectore mens eſt.

Nam quemadmodum ſuperioris illius generis carminum, quę animi affectus in corde contineri aſſerunt, maxima quædam copia, apud poetas reperitur, ita quoque huius alterius, non pauca habẽtur, quibus rationis ſedem in corde eſſe probare, quãtum quidem ad poetas attinet, vnuſquiſq; poſſet. Hæc Chryſippo, ſi modo teſtibus duntaxat agere, ac diiudicare litẽ hanc decreuerat, vel ſola erant excerpenda, atque adducenda. Qui verò multa ex priore illo, pauca ex ſecundo genere affert, ſi rei veritatem explicare, atq; oſtendere vult, cum plura ſine dubio illa ſint, operam ſanè is egregie nauat. ſin quod Chryſip. ſtudet, tentat, demõſtrare ſibi ipſe aduerſatur & maxime in his, vbi iracundiam à

ratione caſtigari euidenter oſtendit poeta. Sicut hic:

Pectora percutiẽs cordis, ſic increpat irã.
Cor tolera grauiora alias, peioraq́; paſſũ.

Ita enim Homerus, Vliſſem ſecũ loquentẽ inducit, cũ ex indignatiõe flagitiorũ, quæ ab ancillis in domo cõmitti videbat, accenſus in corde calor feruefceret, ipſumq́; ſuperata ratione, iamiam iracundia ad ſumẽdum de mulieribus ſuppliciũ importunè eſſet præcipitatura. eundẽ quippe ordinẽ inter ſe habẽt ratio, & iracũdia, quẽ eques & equus, quẽ venator & canis. Iuſtius quidẽ eſt & cõuenientius, vt quod natura nobilius meliusq́; eſt, dominetur. eques videlicet equo, cani venator, iracũdiæ ratio. ſed incidit, vt non ſemper naturæ lex in hoc coniugatarũ rerũ ordine adminiſtrando ſeruetur. equus enim ferox & indomitus, interdũ ſine vllo modo excurrens, ſeſſorẽ quoq; vel virium imbecillitate, vel equeſtris artis imperitia ſuccumbentẽ, ſecum rapit. Ita etiam ira, nonnunquam vehemens atque ad ſumẽdas intempeſtiue pœnas, paulo violẽtius excitata, infirmã, aut indoctã rationem ſubigit, & ſecum trahit. Quòd ſi & eques, & ratio, tam viribus quã ſciẽtia prædicti fuerint, proculdubio & ille

equum,

equum,& hæc iracundiã cohibebit ac vincet.ſin vel vtroq; vel horum altero caruerint,periculum imminet,ne quod ſuperius nobiliusq́ue natura eſt,inferiori ac viliori,ſeſe tradat ac ſummittat.Quemadmodũ enim hoc Scythis & Gallis, multisq́; aliis barbaris nationibꝰ:ita & apud nos vel pueris, vel ineruditis hominibus, vſu venit, vt iracundiam,ratione habeant potentiorem. Id quod Homerus cum vellet oſtendere,Hectorem,& Achilem,& quoſdam alios huiuſcemodi iuuenes,iracundiæ ſuccũbentes induxit.Vlyſſem verò,Polydamantem,& Neſtorem illi dominantes,plerunque adeò potenter,vt ad nihil iniuſtum atque irrationabile agendũ ne excitetur quidem, interdum ita, vt ſi excitetur, ſtatim eam rationis freno compeſcant.Quemadmodum in iiſdem his verſibus Vlyſſes.omnes ſeriatim aſcribam.

Atque ibi ſollicitus, vigilansq́ue iacebat
Vliſſes,
Secum animo voluens pugnam, cædemq́;
procorum.
Cũ videt ex aula, lætas prodire cateruas.
Fœminas, riſum inter ſe,blandumq́ue ſuſurrum
Miſcentes,q̃ nocte procis iunxiſſe cubile.

Consuerant. pectusque illi, subito arsit in iras.
Multum agitat secum mentemq; animũq; furentem.
In diuersa rapit. surgẽs ne occideret oẽs,
An sineret tũc illa procis, connubia iungi
Vltima. valde intus cor ipsi in pectore latrat.
Vtque canis paruos catulos, sua pignora seruans
Ignoto oblatrat quicũq; accesserit, atque
Vim facit, & morsu cunctis, pugnaciter obstat.
Sic indignanti cor oblatrabat. at ille
Pectora percutiẽs cordis, sic increpat irã.
Cor tolera grauiora alias, peioraque passum.
Illo scilicet horrendus quo tempore Cyclops
Mãdebat miseros socios, in tãta pericula.
Durasti, ex antri donec, te limine prudens
Consilium eripuit, cum iam interiisse putares.
Sic ait his, cor castigans sub pectore dictis.
Corque illi paret tolerans, ac comprimit æstum.

Niſi his carminibus Homerus rationis & iracundiæ certamen, in prudente viro apertiſsimè exprimit, rationiſq́ue victoriam, & alterius obedientiam, nihil profecto amplius erit, quod in hoc poëta intelligere valeamus. Nam ſi tam aperta atque euidentia, in dubium vocantur, quid in aliis certi atque explorati habeas, non liquet. cum enim Vlyſſes flagitia ancillarum videret, & ab iracundia ad puniendas eas, violenter traheretur, ratio ipſum rei importunitate demonſtrata, refrenat ac cohibet. & quoniam à ratione, iracundia ad differendum in aliud commodius opportuniusq́ue tempus, vindictam non facilè poterat induci, vehementius corripitur, ac quaſi equus excurrens à ſeſſore valido, iniecto freno violenter retrahitur, his verbis. tolera ò generoſiſsimum cor nunc etiã, vt prius Cyclopis iniurias cum ſocios interimi, ac laniari cõſpiceres, fortiter ſuſtinuiſti. Vnde, vt mihi quidẽ videtur, ſicut oportuniſſime à Platone in quarto Reipublicæ, ita importuniſſime hic à Chryſippo, carmina hæc commemorãtur. Multo magis etiam illa intẽpeſtiue adducuntur, quæ Medea apud Euripidẽ inquit, cum animus ipſius rationis atq; iracũdiæ

ſedi

ſeditione agitaretur. Videbat quippe, quã nefarium, quamq; deteſtabile facinus erat perpetratura, cum cædem liberorum aggrederetur, ac propterea cunctabatur, & differebat. neq; ſubito incitata id peregit. ſed ipſam iracundia, veluti equus effrenis victo atque excuſſo ſeſſore, ad filios trucidandos iterum violenter trahebat. deinde rurſus ratio retinebatur. Vbi verò ſæpius hinc inde, ab vtriſque his diſtracta tandẽ iracundiæ acquieuit ac ceſsit, ita loquentẽ eam inducit Euripides.

Cognoſco quàm nefanda, nunc patro
mala.
Sed ira conſilio eſt potentior meo.

Cognoſcit vtiq; à ratione edocta ſceleris, quod erat factura, immanitatem, ſed potentiorem iracundiam eſſe ait, à qua violenter, ad crudelitatem eam impellatur. At contrà Vlyſſes, iracundiam domuit ratione neque iniuria. Barbarorum enim & ineruditorum hominum exemplũ, propoſuit Medeam Euripides, in quibus fortior ratione, iracundia eſt. Græcorum & eruditorum, qui potentius rationis moderamen iræ temeritate habẽt, Vlyſſem Homerus finxit. Sæpenumero autem ratio, in iraſcibilem animi partem, adeò liberũ imperium

perium exercet, vt nulla vnquam pugna oriatur: ſed altera imperet, altera audiens directo ſemp̃ ſit, quod iis accidit, qui ad ſũmum philoſophiæ apicem attingere potuerunt. ſæpius etiam, iracundiæ dominiũ ſupra rationem tam validum eſt, vt ipſa ſola ſemper regnet, ducatumq́ue obtineat. id tũ in barbaris pleriſq;, tum in pueris, qui natura iracundiores ſint, tum etiam in feris non paucis, ferinisq́ue & agreſtibus hominibus videre licet. interdum neutra ea potentia eſt prædita, vt ſtatim alteram ſubiugare, atque ad ſe attrahere poſſet. ſed vtręque tanquã duæ ac diuerſæ animæ partes, vel ſi minus partes, ſaltem facultates, ac potentiæ, inter ſe tamdiu pugnant ac digladiantur, quoad altera tandem, vt in Vlyſſe ratio, in Medea iracundia, victoria potiatur.

ARGVMENTVM CAP. III.

Cryſippus dupliciter ſuimetipſius argumentis conuincitur, primo dum prætermiſsis quæ ad naturam rei pertinent, oratoria magis ex teſtiũ multitudine ſectatur. rurſum, dum hinc animæ principatum cordi tribuendum arbitratur, quòd quidam excordes aſſellati ſunt. quam rationem ita eludit, vt in eam quadrare dicãt id prouerbii: Nihil apprehende, & fortiter tene.

CHryſippus verò, cum has neque partes animæ, neque virtutes ac facultates irrationabiles, quæ à rationali diſcrepent, eſſe opinetur, non dubitat tamen & Vlyſſis, & Medeæ verſus, quibus dogma ſuum ruit, in medium afferre. Quo pacto igitur, cum huiuſcemodi hominibus agas, qui præterquam quod nullam, vt ſæpius dictum iam eſt, euidentiſſimarum rerũ curam habent, ea etiam quæ decreta ſua refellunt, quaſi confirment ad probationem adhibent? Totus enim is tractatus, in quo de animæ principatu agit Chryſippus, poeticis carminibus refertus eſt, quæ vel affect⁹ in thorace & corde exiſtere atteſtentur, vel duas eſſe animæ facultates, toto inter ſe genere diſcrepantes, rationalem, expertemq́ue rationis oſtendant. Nam quemadmodum ex Homero, & Heſiodo, pauca quędã paulo ante appoſui ex iis quæ à Chryſippo fuerant coaceruata, ita quoque Orphei, Empedoclis, Tyrtæi, Steſichori, Euripidis, cæterorumq́ue poetarum, quamplurima ſimili cum abſurditate ab eodem citantur. Cuiuſmodi eſt Tyrtæi illud,

Iram ardentis habens in pectore, vimq́ue
leonis.

Leonem etenim iram habere, etiam prius

quàm Tyrtæum audiremus,omnes planè ſcimus. Chryſippo tamen,quippe qui leones ira priuet,conſentaneum minime erat id aſcribere.ſiquidem nullum brutum animal opinatur,neque iraſcibilem,neque cõcupiſcibilem,neque rationabilem partem habere,ſed,quod in primo etiam libro dixi,ſtoici fere hæc omnia brutis in omni actu prorſus eripiunt. Tyrtęus autem,ſicut etiam Homerus,& Heſiodus,&,vt ſemel dicam,omnes poetæ iram habere, & quidem vehementiſſimam leones dicunt: adeo vt homines quoq;,qui iracundiſsimi animoſiſſimiq́ue ſint, leoni aſſimulent, ac cõparent.quinetiã vt omittamus poetas, iracũdiſſimos atque animoſiſſimos quoſque,nemo non leones appellare conſueuit. nec deſinit in theatro vulgus hiſce compellationibus,quotidie athletas incitare.atque ita fit,vt in contrarium prorſus, quàm volebat, Chryſippo res cedat.nã cũ argumẽta, quæ à natura rei ipſius de qua quęſtio eſt, ducũtur,vbiq; omittat,& oratorie magis, q̃ philoſophice in teſtiũ multitudine victoriam ponat,ab iiſdem ipſis quos citat proditur. Quid illud,cum inquit,propterea quoſdã ſecordes appellari, ἀκαρδίους dico, ꝙ omnes credãt ac perſuaſum habeãt,prin

cipat

cipatum animæ, in corde contineri, nónne
dignum admiratione eſt? ꝙ ne eatenus qui
dem vir iſte, ea quæ dicuntur, percipere vi
deatur, vt aduertat homines ſtultũ aut im-
pndentem neminem ita vocitare, ſed vbi
huiuſcemodi aliquem irridere voluerint,
dicere ſine cerebro eum eſſe. vbi meticulo-
ſum, aut timidũ, ſine corde. Igitur hic quo-
que ab iiſdem, quos produxit teſtes, quip-
pe cum rationem in cerebro, iracundiam
atque animũ in corde eſſe opinētur, Chry
ſippi decretum redarguitur. At ipſe mira-
bili certe quodam modo, verbum illud ſe-
cors conatur exponere, quoq́, ſenſu ab ho
minibus dicatur, ſtatimq́; illi euiſceratum
annectit. verba eius, ad hunc modum ſe ha-
bent. Adiiciunt inſuper his, quæ à me ſunt
ſuperius commemorata, etiam alia huiuſce
modi dicta, verbi cauſa, cũ euiſceratos ap-
pellant: quemadmodum dicimus cerebrũ
quoſdam non habere, quoſdam habere, ita 20
etiam dicere nos arbitrantur, cor habere
quoſdam, quoſdam non habere, vt ſupradi
cta: vt euiſceratus fortaſſe pro eo accipia-
tur, qui nullum intus, in alterius aduerſis
dolorem habet, à corde communiori voca
bulo ita appellatis. cerebrum veró aſſumi-
tur, vel ꝙ eiuſdem generis ſimile quiddam
ſit

ſit,vel ꝙ eminentiã quandã,etiã ipſum habeat non diſsimilẽ. Hactenus Chryſippus: cuius quidem orationẽ oportet ter ,& quater multo cum ocio, ſtudioſoq́; & diligentia non mediocri,perlegere, atq; ita demũ credere id in ea reperiri, quod in ꝓuerbio eſt,cum aiunt :nihil apprehẽde, & fortiter tene. Ego quidẽ cum multas ſæpenumero in multis libris orationes legerim, in quibus nomina & verba inter ſe,ſine vllo ſenſu conſtructa ſunt, nuſpiã id tam exquiſitè factũ vnq̃ vidi,q̃ in hac Chryſippi modo à me commemorata oratione. ænigma enim planè eſt , tum mirabili quadam obſcuritate perplexum, tum intẽpeſtiua breuitate conciſum. Cum tamen in nullo ſuo ſcripto, breuitatem ſectari cõſueuerit, ſed cõtrà adeo prolixus ſæpenumero ſit, vt in toto aliquo libro , de iiſdem rebus multis variiſq́; modis, vltro citroq́; orationẽ inuertat.obſcuritas quidẽ,familiaris ipſi eſt, quæ ex interpretis, atq; explicatricis facultatis imbecillitate cõſequit̃ , quod ipſe etiã in ſe agnoſcere videtur,qui ter, atque etiã quater,eadẽ de re verba nõ grauat̃ ꝓtrahere.breuitas & inſueta ipſi eſt, & raro, niſi vbi ſuorũ decretorũ ſcrupulũ,occurrere aliquẽ intelligit ineuitabilẽ, ab eo vſur-

patur: quē vult, credo, ne cōuinci immorādo, refelliue poſsit, curſim trāſmittere. Sicut enim cætera omnia, manifeſtius exprimere contendit, ita mihi videtur velle ea, à quibus redarguitur obſcuritate, ac breuiloquio cōtegere: vt ſcilicet diluiſſe obiecta crimina, nō penitus omiſiſſe, hoc modo exiſtimet, omnisq; præterea facultas, contra ea quæ omnino nō intelligimus, dicēdi nobis præripiat. Verūtamen hæc quæ ſcripſi verba, vbi exponit Chryſippus quo modo vulgares euiſceratū, quē itē ad modū cerebrū nō habere accipiant, tale quid argumēti habere mihi vident. Euiſceratos quoſdā eo ſignificato vocant, quo ſecordes, iccirco quia viſcus cor eſt. quoniā vero etiā cerebrū & viſcus eſt, & vnū ex principalibus, cerebrū nō habere eoſdē dicunt, quos euiſceratos nuncupant. Hanc tamen expoſitionem Stoicorum, nullus admittit, ſed aiunt longe aliud eſſe, quod illis verbis ſignificetur. quale vero id ſit, nō explicāt: internum ſcilicet, atque vt ipſi appellant, eſotericū atque arcanū quiddā. Quin nos ſtatim, quippe qui temerè contradicere prius audeamus, ꝙ vim verborū exploratā habuerimus, increpant. nōnulli etiā vehemētius, in nos inuecti cōuiciis, profanos,

minimeq; habiles disciplinis, litigiososq́; nominant: negantq́; hoc tam ineruditis hominibus, se esse enũciaturos. Verũ isti alia nolentibus, etiam nobis prolixe admodum tractãt, vbi est autẽ ad huiuscemodi aliqd vẽtũ, vt dixi, qđ nullã garrulitatẽ nõ admitteret, tũ hi q libros cõponũt cito simul & obscure p̃teruolãt, tũ q eos explanãt, magis simulãdo nolle alios docere, q̃ se victos fatẽdo, inuidiæ audiẽtib⁹ suspicio. exhibẽt.

ARGVMENTVM CAP. IIII.

Ostendit poetas & vulgares (quorũ testimoniis vtitur Chrysippus) sæpe cõtra ipsum pronũciare. quos enim nullo sensu præditos irridere volũt, euisceratos nominãt, ignauos, excordes, excerebratos, demẽtes, Viscus enim est cor, est cerebrũ, insuper etiã iecur: in quo animæ concupiscibilis vis cõtinetur. In qua qui torpet, recte euisceratus appellabitur. cui opponitur viscerosus, quem græci megalosplãchõ nũcupãt. Inducitur ab Euripide Medea, quæ vehemẽtes triũ viscerũ facultates motusque obtinuit: libidinosissima enim mulierũ, iracundissima & callidissima fuit.

SEd euisceratos atque excerebratos iam omittamus, ne vlterius Chrysippo à testibus, quos ipse produxit, euidenter conuicto molesti esse pergamus: eoque vnde digressi fuimus, reuertamur. Chry-

ſippus itaq;, cum librum tötum Homeri, Heſiodi, Steſichori, Empedoclis, Orpheiq́; verſibus referſerit, inſuperq́; ex tragœdia, Tyrtæo, cæterisq́; poetis, non pauca addiderit, nõ aduertens ſuam hanc mirabilẽ in quam immenſi loquentiã, hoc enim conuenire illi nomẽ arbitror, deinde ad verbum ita ſubnectit: Hanc quidẽ garrulitatem aniculæ, fortaſſe etiã literarũ magiſtri eſſe dicẽt, qui verſus velit quamplurimos, ſub eandem ſententiã reducere. Recte hoc dixiſti Chryſippe: rectius tamẽ fuerat, ſi non dixiſſes tantũ, ſed vitaſſes etiã anilẽ hanc garrulitatem. At quid anilius, quid nugacius, quid grãmatiſtæ cõueniẽtius, quid tãdẽ à demonſtratione, quæ philoſophi eſt, alienius, remotiusq́; reperiri poteſt, q̃ cũ ſtatim in principio tractatus, Platonis dogma recitaueris, nõ aſcribas etiã, quo modo id ab eo, eiusq́; ſectatoribus cõfirmatũ ſit, ſed omittas, penitusq́; ita reiicias? obiectiones quoq; rationũ Stoicarũ, earúmq́; diſſolutiones prætereas, vbi demonſtrationibus, quæ ſcientiam parerent, vti, atq; ita decretum tuum firmare ac fundare debueras? tum poetarũ dicta colligas? imperitorum vulgus, in teſtimoniũ cites? quid mulierculæ ſuper hac re dixerint, ſcriptis tradas?

das? præſertim cũ parũ feliciter, his etiam tuis teſtibus res agatur. Poetæ ſiquidem, & vulgares, plerũq; contra te omnes pronunciãt, quis enim poeta eſt, qui multa ratione, expertia animalia homine vehementius & concupiſcere, & iraſci non prodat? Quis è vulgo in ſermone, verbis perinde non vtitur, vt Platonis decretũ exigit? ſecordẽ enim vnuſquiſq; eum appellat, qui ignauus, meticuloſus, & timidus, imbellisq; eſt: cum etiã ad fortẽ aliquã rem obeundã, incitare hominẽ voluerint, cor reſumere ac recipere eũ hortantur. Necnon eos qui ſtultum quid dixerint, excerebratos, & imprudentes irridendo nominãt. alios cõtra ingenioſos & intelligentes, quorũ ſcilicet prudentia laudi eſt. At qui nemini miſerẽtur, neminem amant, & ſiue laudentur, ſiue vituperentur, iuuentur, an lædantur, nihil prorſus laborant, omni, quemadmodum lapides, ſenſu carentes, eos euiſceratos vocãt. atq; ita demum loqui cõſueuerunt, vt quorum ſummam ſenſuum ſtupiditatem, ſuggillare voluerint, euiſceratos, quorũ ignauiam, ſecordes, quorum amentiam, excerebratos nuncupent. Quoniam vero iecur tertium aliud eſt viſcus, in quo animæ cõcupiſcibilis vis continetur, opusq́; eſt,

si perfectus animæ hominis cultus ornatusq́; esse debet, vt huic quoq́;, propriarũ motionum cõgruitas aliqua existat, recte etiã ille qui in hoc fiet in aliis duobus torpet, maleq́; affectus fuerit, euisceratus nuncupabitur, cui cõtrarius est, viscerosus quẽ μεγαλόσπλαγχνον Græci appellãt. Qualẽ Euripides, viscerosam re vera Medeam inducit: quæ omnes trium viscerũ facultates, & motiones vegetas, vehementesq́; habebat, libidinosissima fœminarũ, iracũdissima, & callidissima. Concupiscibilis quídẽ animæ eius partis libido, in quantã intẽperãtiã fuerit effusa, satis argumẽti id esse põt, quod de amore Iasonis tradũt, cui succũbens illa, suis proditis ac desertis, peregrinũ hominẽ secuta est, eiq́; se, vitãq́; suã penitus credidit. irascibilis vero, quàm vehemẽs esset ea, non parua sunt indicia, quę in liberorũ dira illa animaduersione patrauit. Rationabilis autẽ partis calliditas & prudentia (nã in hoc quoq; nõ quęlibet neq; triuialis ab Euripide fingitur) ex illis agnosci optime potest, quæ ad puniendos inimicos excogitauit: quæq́; secum ipsa disputat, dum reprimit animũ, suadetq́; iræ, à nefariis sceleribus absistat. Vnde nõ immerito, de ipsa ita inquit Euripides.

Quidnam faciet anima
Viſceroſa,atq; irrequieta,
Oeſtro irritata malorum?

Et hæc quidẽ viſceroſa.euiſceratus autem, & parũ viſceratus,ſiue vt μεγαλόσπλαγχνον exprimamus, paruiuiſcerus ille eſt, cui tũ praua ſunt tria hæc animæ membra, tum etiã parua,tũ ad motiões lẽta,ac difficilia.

ARGVMENTVM CAP. V.

Excuſat ſe de prolixitate qua vſus eſt aduerſus Chryſippũ,interpretãdo idiotarũ & Euripidis dicta cum alioqui nullius teſtis, tãta debeat eſſe authoritas,ne ipſius quidẽ Hipp.aut Platonis, cui fides citra omnẽ demonſtrationẽ debeat adhiberi.At Chryſippus ne vnius quidem cõmeminit demonſtrationis,nec infirmat vnam tanto idiotis inſanior,quòd teſtes citat à quibus dãnetur & ea ſæpenumero producat, quibus ſua funditus ſubruantur.

AT vero quod mihi his cõmemorandis in mentẽ venit,non grauabor expromere.dictũ à veteribus philoſophis eſt fieri nõ poſſe,vt qui cũ garrulis hominib⁹ diſputationẽ habet, is ſit ab omni prorſus garrulitate alien⁹:id quod mihi in prçſentia intelligo cõtigiſſe, cui Chryſippi garrulitate perfuſo,neceſſe fuit & vulgarium, & Euripidis dicta explanare : nunquam

tamen profecto cõmiſiſſem, cum tanti decreti demonſtrationes, ſcribere propoſuerim, vt ſponte in has nugas fuiſſem delapſus. Nam non modò Euripides, vel Tyrtæus, vel quiuis alius poeta, vel etiã prorſus è vulgo aliquis ſatis locuples teſtis eſt, cui ſine vlla demonſtratione de dogmate fides adhiberi debeat: ſed ne ipſius quidem (medicorũ conſenſu omniũ facile principis) Hippocratis, neque Platonis philoſophorũ omniũ eminentſsimi, tanta eſt authoritas. Sanè ob alterius præſtantiã, poſteriores omnes inuidia rupti, multa contendendi ſtudio abſurda impudenter commenti ſunt, velut Chryſippus. Platonis vero vel gloriã ſuperare, vel demonſtrationum ornatũ aſſequi, nemo vnquã poterit. nullus tamen eſt recte ſentiens, qui velit viris his, licet longe aliis omnibus ſcientia præſtiterint, ſi abſolute quid ſuper hac re dixerint, acquieſcere, ſed probationẽ oẽs expectãt. At Chryſippus, nẽ vnã quidẽ demonſtrationẽ, ex illis quæ à viris his allatæ ſunt, de propoſito dogmate nec refert, nec refellit. Sed Tyrtæũ, & Steſichorũ ad ducere in teſtimoniũ non veretur, qui ſi viuerẽt, interrogarẽturq;, an de horum decretorũ ſcientia altercati eſſent, faterẽtur

pro

proculdubio, nihil ſe huiuſcemodi vnquã intellexiſſe. Quin ex Chryſippo ſibi his de rebus, aliquid diſcendũ potius, quàm ex ſe demonſtrandũ cenſerent. Chryſippus vero, hos ad imperitos homines ſcilicet deduceret, doctus ad indoctos, mẽtis compos, ad inſanos, rationũ conſecutionis peritus, ad eos qui non modo cũ aliis, ſed etiã ſecũ, & in verbis & actionibus ſemper diſſentiunt. At vero licet vulgares omnes & inſaniãt, & ſecũ & cum aliis ſemper diſsideant, hãc ſaltẽ, vt vidẽtur, prudentiã in ſe habent, ꝙ ad ea quæ dicunt eiuſcemodi teſtes, qui contra ſe teſtimoniũ pronuncient, minime adhibent. Chryſippi autẽ ſapiẽtia, imperitorũ etiã inſipientiã, in eo tranſgreſſa eſt, ꝙ teſtimonia quibus condemnaretur, corrogauit. Qua in re, nugari etiam ego, ea de cauſa coactus ſum, vt Chryſippũ in omnibus maxime erraſſe manifeſtarẽ: neque enim aliquã à Platone, & Hippocrate allatam demonſtrationẽ recenſuit, neq; infirmauit, neq; aliã quampiã ſcripſit, neque, quibus agi teſtibus oportebat, ſatis cognouit. Quàm quidem ſibi contraria ac pugnantia dicat Chryſippus, etiam in primo libro à nobis oſtenſum eſt: non minus tamen hoc loco, hominis ſtolliditas põt con-

ſpicua eſſe ac manifeſta, cum ea quæ cælare debuerat, quippe quæ rationes ſuas funditus euertant, non modo non cælat, verũ etiam ſibi atteſtari exiſtimet.

ARGVMENTVM CAP. VI.

Repetit orationem Chryſippi qua euincere cogitabat cor fontem eſſe omnium animæ affectionum. quam niti argumentis, non philoſopho modo, ſed oratore etiam indignus oſtendit Galenus.

SEd omiſsis iam huiuſcemodi nugis, omnes quas proponit rationes, ſeriatim videamus, à principio rurſus totius tractatus, neque prætermiſſum ſit, examinatione repetita. ipſam orationem, quãuis paulo longior ſit, totam apponam, quæ ad hũc modum ſcripta eſt: Nam ſi ira hoc in loco eſt, conſentaneum videtur, vt reliquæ etiam cupiditates, & certe reliqui affectus, & cogitationes, & quicquid huiuſcemodi eſt, ibidem collocetur. rumori autem obſecundantes plerique, multa vera dicunt, ſupradictam illam propenſionem ſecuti. primum enim, vt hinc incipiamus, ex hoc inquiunt quidam aſcendere iram, & deuorare bilem, quoſdam volunt: cum etiam dicimus deuorari ab aliquibus, inuectiuas & contumelias, & non deuorari, ex eadem

propenſione loquimur. ſimiliter cum dicimus nihil illis deſcendere, & quum aliquẽ deuorato dicto abiiſſe aſſeueramus: Et Zeno ad reprehenſores ſuos ait, omnia ſe quęſita in ore geſtare, non omnia deuorare: ſiquidem neq; deuoratio, neq; deſcenſus dictorum, alioqui dici poteſt proprie, niſi principatus animæ noſtre, in quem omnia hæc deferuntur, in thorace habeatur. Nam ſi in capite eſt, ridicule, atque improprie admodum deſcendere dicitur de verbis. propria enim eorum eſſet aſcenſio potius, quàm deſcenſio, cum ſenſus auditus antedicto modo ad mentem reflectatur. ſi igitur in thorace eſt anima, deſcenſus proprie dicetur, ſi in capite improprie, atque abſurdiſsime. In his rurſus Chryſippus, vulgarium teſtimonium, quod adduxit, contra ſe eſſe non intelligit. aſcendere enim irã ſeu furorem, aut deſcẽdere bilem, cæteraq; id genus, quæ dicuntur, illis potius atteſtãtur, qui iram, omneſq; affectus in inferioribus partibus, rationem in capite collocatã eſſe cenſent. Quinetiam animaduerti, ſolitos dicere homines ſibi verba non deſcendere, non cum non percipiunt, neque intelligunt ea quæ dicuntur, ſed cum dicto aliquo in irã, vel triſtitiam, vel furorẽ, vel talem

lem

lem aliquem affectum iritati, aut parũ curant, aut perturbatione non afficiuntur. Et hæc quidem garrulitas hactenus, poſt quã alterius meminit Chryſippus, ita: Mulieres quoq; magis tale quid præ ſe ferunt: cum enim non deſcendunt ipſis ea quæ dicuntur, frequenter digitũ, ad cordis ſedem deducũt, negantes, dicta eo deſcẽdere. Hoc argumentum ſuperiori cognatũ, duo inſuper alia quàm ſcitiſsima argumenta, in ſe collegit. vnum, ꝙ quæ hæc dicunt fœminæ ſunt, non vt in ſuperioribus viri. alterum, ꝙ mõſtratione, quaſi geſtu & ſaltatu quodam exprimunt ea, quæ oratio de his ſedibus exponit. Verũ ò optime Chryſippe, etiam hic contra te fœminarum teſtimonium citas. neq; enim illæ ita loquuntur, ſeu, vt tu dixiſti, manuũ geſticulatione repræſentant, cum intelligi à ſe negant ea quæ dicuntur, ſed cum vel conuiciis, vel minis, vel tali quapiam iniuria laceſsitæ, ſignificare volunt ſe neq; iraſci ob id, neq; excãdeſcere, neq; ægre ferre omnino: quanquã te quoq;, id minime latere arbitror, quippe cum hoc loco, etiam paulopoſt tibi ipſi oblocutus in hunc modum ſcripſeris: Ex qua quidem propenſione naturali, ea quæ dicuntur non deſcendere aſſeueramus, ſiue

mi

nas,ſiue conuicia,adeo vt feriant,aut attingant:atq; ita perturbetur mens. ex eadem propenſione eſt illud,cum dicunt,profundos aliquos eſſe, propterea ꝙ nihil huiuſcemodi deſcẽdere eatenus poteſt,vt ipſos attingat.Iam igitur ipſe etiã Chryſippus, teſtatur non deſcendere in pectus, ea quæ dicuntur,ſolere de minis & conuiciis dici: mentis tamen nomen, orationi huic adiecit, cum iracundiæ debuiſſet. conſiderare enim,& intelligere quæ dicũtur,& quid repugnet,quidq́; conſequatur cognoſcere ratiocinatricis facultatis officiũ eſt. ſicut iraſcibilis,cum minis,aut conuiciis prouocatur, non iraſci, aut excandeſcere. Sed hoc Chryſippus in ſequentibus ait: inter hanc verò modo aſcriptam orationem, & eam quam paulo ante retuli de mulieribus,alia quædam verba intercedunt, quæ quidem ne videar quicquam omnino præteriiſſe, etiam ipſa aſcribã.ea huiuſmodi ſunt: His verò conſentaneum eſt,cum dicimus,quoſdam quæ ſibi viſa fuerint euomere. Item profundum aliquem multarum talium rerum eſſe conſueuimus affirmare, quod cũ ſupra dictis conſonat.Nam ſi vbi(id quod ſimile dictu eſt)diem eſſe deuorauerimus, atque in mente hoc recondiderimus, poſtea

ſtea econtrario rebus eodem modo ſe habētibus,quo prius,diem non eſſe affirmemus, nō abſurde, neq; improprie euomere id dicimur. Equidem ego neminem ita loquentem vnquā audiui, vt euomere in hunc ſenſum diceret,ſed reſpuere,& expuere, & eiicere,ſiue reiicere,& deponere dicunt, cum volūt ſignificare à prauis opinionibus,quēpiam receſsiſſe. Quòd ſi etiam euomere diceretur,ita eſſet dictū,ſicut reſpuere,&reiicere,cæteraq; id genus,quæ per trāſlationē vſurpantur . ſed huiuſcemodi argumenta, non modo non philoſopho,ſed ne oratori quidem tractanda eſſe,& in ſuperioribus libris,ſatis demonſtrauimus,&nunc etiā poſſemus breuiter oſtēdere artibus , reguliſq; oratoriis in medium adductis : quibus illi, vnde in vnaquaq; cauſa ſumenda ſint argumenta,pręcipiūt.nihil enim huiuſcemodi traditū ab illis reperitur,vt ea ſunt, quibus Chryſippus libros ſuos referſit.

ARGVMENTVM CAP. VII.

Breuiter cōmemorat quæ ex poetis deſumpſit Chryſippus. Item quæ ante dixerat de voce,manuum admotione ad pectus cū nos ipſos monſtrātes,attingimus. De voce ego,etymologia cordis, quod græcis cardia ex quodam domimo , veluti cratia.quod ſane abſolute verum non eſt,ſed tantum

tum

tum quod vitam noſtram attinet.nã cerebro natura imperare cordi obedire donauit.Subiiciuntur inde verba Chryſippi,quibus nos aſſerit corde incitari & aſſentire & ad illud omnia ſenſus inſtrumenta pertinere.Contra Galenus dicit,ea ſe demonſtraſſe ex cerebro prouenire,& amplius demonſtraturum pollicetur. Annotantur etiã ea quæ Chryſippus de voce & neruorum origine,ſimiliter nomine cordis dixit: timores item ac animi affectus in corde locum habere.

AT vero ſi totam hanc Chryſippi orationem vellem ita exacte diſcutere, vt nullum errorem irreprehenſum prætermitterem, nihil eſſet, quo minus in infinitam prolixitatem liber hic produceretur. Quare his omiſſis,ad ea quæ ſequuntur iã deſcendam, vbi Chryſippus poetarum teſtimonia adducere incipit,paucis quibuſdã ſuis verbis interpoſitis,quibus ſæpenumero,quid ſibi velint carmina explicat, ſæpe etiam quaſi compendiũ quoddã, atq; vniuerſæ rei ſummam colligit.Exorſus igitur à quodam Empedoclis dicto, ipſum enarrat,atq; in ipſa enarratione,rationes paulo grauiores aggreditur. è quarum numero illa eſt de voce, quam in ſecũdo horum commentariorum volumine retulimus.In

quo quidē libro,mihi visum erat satius esse, vt eæ tantū rationes quæ probabilitatē aliquā in se haberēt,apponerentur,nō quę prorsus abiectæ essent,& mulieres,vulgares,etymologias , vel manuū admotiones, nutusq́; ac renutus capitis,siue etiā poetas in testimoniū adducerent:in hisq́; decreuerā cōquiescere.Sed amici rectius iudicarūt esse,vt neq; meras Chrysippi effutias alias neq; has omnino prætermitterē.sed cū absurditatē earum notarē, tū verò demōstrarem,eas præterquā ꝙ nihil amplius astruunt,cōtra stoicorū decreta quoq; fuisse assumptas.Inde effectū est,vt omnia ista,postea hoc libro sim persecutus.Cū igitur de voce, in superiore libro satis superq́, omnia absoluerimus,nihilq́; amplius nobis dicendū hic restet,ad ea quæ post hanc de voce rationē à Chrysippo afferuntur cōmeranda,iam deueniā. Ea sunt,tū de manuū illatione & admotione , cum pectus nosipsos commonstrando, attingimus. tum de ἐγὼ voce, id quod etiam in Etymologicis retulit,asserens in ea,monstrationē quandam sensui patētē inesse: propterea quod scilicet in prima eius syllaba pronuncianda,mentum , labiumq́; inferius,ad pectus retrahatur.Verum de his quoq;,& in secū-

do

do horum cōmentariorũ libro,&in eo quẽ de recta nominum ratione inſcripſimus, à nobis ſatis dictum arbitror. Subſequũtur quæ de cordis etymologia his argumentis ſimilia,in eodem primo de anima libro ita à Chryſippo ſcripta ſunt: His omnibus cōſonat & cōſentit,nomẽ ipſum cordis,quod Græci cardian nuncupãt. Ita enim dictum eſſe conſtat,quaſi cratia, hoc eſt ex quodã dominio & principatu, quod in ipſo dominans,ac princeps animæ pars,contineatur. Sed ò bone Chryſippe,neq; nos id inficiamur cor viſcus eſſe in nobis, quantũ ad vitam quidem attinet, omniũ præcipuũ, ſed abſolute & ſimpliciter præcipuum,non cōcedimus.neq; enim cordi natura id tribuit vt dominaretur,imperaretq́; aliis,cum ſanè prout conuenit,hominis res gubernantur,ſed cerebro imperium, cordi obedientiam demãdauit:perinde vt nos demōſtramus. Deinceps progrediendo Chryſippus hæc ſubiicit: Hac parte incitamur, hac aſſẽtimus,in hanc ſenſuum omnium inſtrumẽta pertingunt. Hæc demum ſola, ex ſcientiam faciẽtibus ſumpta ſunt capita. Quod ſi ea probaſſet Chryſippus, & hominẽ laudaſſemus,& ſtoicorum decretis acquieuiſdemus. Quoniam verò ita pronunciauit

Etymologia ex Chryſippo

Cerebrum imperium cordi obedientia.

tantum, neq; ea quæ dixit cōfirmare conatus est, nos autē, & superius demonstrationes attulimꝰ, probauimusq́;, hæc omnia ex corde minime fieri, sed ex cerebro, in quo origo illorum omniū existit, & inferius etiam nihilominus sumus demonstraturi, ęquū videtur esse, vt non amplius iā Chrysippi, sed Hippocratis, & Platonis decretis fidē adhibeamus. Hæc igitur capita in quibus tota horū dogmatū vis, firmitasq́; cōsistit, tam cito Chrysippus præteruolat, vt mētionem tantum de illis faciat, cætera verò, quæ opus non esset, superflue dilatat. deinceps de voce, neruorumq́; origine disserit, quibus vtrisq; in superioribus commentariis, satis occurrimus. tū de nomine hoc secorde agit: vimq́; eius nititur explicare, qua de re superius paulo etiam à nobis dictū est. Illud tantum in præsentia ex eadem Chrysippi oratione annotandum, quod his quæ à me supra dicta sunt astipulatur, id sic habet: Ex hoc, bene cordati quidā dicuntur esse, quemadmodū bene animati, & cordis dolore laborare, qui solicitudine curisq́; vexantur: quippe cum in corde, ille ex mœstitiis curisq́; conceptus dolor existat. His verbis Chrysippus aperte iam nobis testatus est, neminē imperitū, vulga

rem

remq; esse, qui rationalē animę vim, in corde esse opinetur. At neq; secors eam habet vim, vt apud vulgares, quod ipse putat, inanimē significet, sed timidum: sicut etiā cor dolere, curis agitari dicunt, id quod ipse quoq; Chrysippus, iisdē his modo à me supra scriptis verbis, testatur, cū inquit. quippe cum in corde ille ex mœstitiis curisq; conceptus dolor existat, ita fit, vt Chrysippus imprudēs, vbiq; non rationalē partē, non scientiæ capacē, non veritatis indagatricē, sed animi affectus, in corde esse cōfirmet: id quod etiā facit, cū sequēdo infert: In summa, vt in principio etiā dixi, optime hoc ostendunt timores, doloresq;, qui hac in parte existunt. Hic quoq; Platonis rationē astruit: & deinceps pari modo, in corde, irascibilis animæ partem, collocatā esse, probare se non intelligit,, in hunc modum: Nā & cordis palpitatio, & totius animæ concursus, ad cor in pauoribus euidēs est: cum minime superueniendo succedendoq; aliis accidat, vt ea quæ natura, mutuā quandam contagionem inter sese habent. Vnde etiam in semetipsos contrahuntur, dum ad hunc velut principatū, & ad cor velut huius principatus custodē constringūtur. Mœroris quoq; affectus hic fieri, per-

belle apparet, nullo alio corporis loco, cõtagionem vllam, consensumq́; doloris patiente. si enim vehementes aliqui dolores existant, nullus alius est locus, qui affectus hos præ se ferat, at cor vel maxime.

ARGVMENTVM CAP. VIII.

Admonito lectore, vt meminerit à Chrysippo metum, tristitiam, atque id genus affectus in corde statui, tribus inde argumentis euincere conatur, rationis sedem caput esse ceu cerebrũ. Primo, cerebrum est omnium instrumẽtorũ, quæ sensum & motũ voluntariũ omnibus animalis partibus partiuntur, fons & origo velut cor arteriarum. Secundo, vulneratis cerebri ventriculis, totum repente animal sopitum collabitur, necdũ tamen arteriarũ vel cordis motus quiescit. Tertio, Neutrũ alteri facultatẽ suppeditat, nec cor cerebro sensitiuam aut voluntario motiuã: nec cerebrum cordi pulsatilem. Cerebro enim laborãte, animal desipit, ac sensus motusque arbitrarij expers redditur: corde autem oppresso, animal interit funditus.

OMnia hæc à Chrysippo, vere admodũ dicta esse affirmamus. Quinetiã monitos velim, istius sectę homines, vt memoria teneãt hæc: neq; amplius ea de re, quod videlicet pauores, & angores, omnesq́; id genus affectus, in corde cõsistant, aliã à no

bis

bis demonſtrationem requirant: quanquã hoc quoque, quaſi conceſſum ab ipſis ſtoicis ſumitur. ſiquidem non tantum Chryſippus id facit, ſed Cleanthes, ſed Zeno prompte atque abſolute, ipſa hæc ponit. Verum non hoc in præſentia eſt inſpiciendum, ſed illud tantum, in quo tota huiuſce rei controuerſia cõſiſtit, an in hoc, rationalis etiã pars ſita ſit loco. Quòd ſi, quemadmodum his quæ à Chryſippo ſæpe iam repetita ſunt, perſpicue oſtenditur, iracundiam in corde contineri, ita nos quoque de ratione quòd in capite & cerebro, ſedem habeat, ſimiles quaſdam, vel etiam vehementiores probationes apponeremus, quid aliud quã Platonis, Hipocratisq́ue dogma, vtrorunque rationibus coniunctis demõſtraretur? melius itaq; fortaſſe eſt, vt quando ad hoc oratione incidimus, ſcientiã afferentes demonſtrationes, de quibus in ſuperiori conmẽtario latius diſſeruimus, ſumptionibus etiam quibus quæque propoſita res demõſtrari poſſit, aſſignatis, breuiter hic cõmemoremus. Summa hæc erat, ex iis quæ inſunt, & accidunt vtrique viſceri, ex quæſitę rei ſubſtantia incipere opertere: quæ verò ineſſent, & acciderent priuatim vtriſque, ſuperius expoſueramus. Quorum capita

hæc fuerunt: primũ ſicut arteriarum cor, ita cerebrum inſtrumentorum omniũ quę ſenſum,& motum,qui per voluntatem fit, in omnia animalis membra traducunt,qui nerui appellantur,originem eſſe. Deinde cerebri ventriculis colliſis,vel vulneratis, totum repente animal ſopitum collabi,neque tamen vel arteriarum, vel cordis agitationem interire.ſic etiam , ſi eodem modo,cor affectum fuerit,arteriarum quidem motiones lædi, totum verò animal, neque in ſenſu aliquo,neque in motu,noxam vllam videri contraxiſſe. Mox oſtendimus etiam, neutrum alteri ſupradictas facultates & virtutes , neque cor cerebro vel ſenſiuam,vel motiuam agitatione ſcilicet voluntaria , neque cerebrum cordi,pulſuum incitatiuam ſuggerere.ſed viſcera hæc,ſuę vtrunque facultatis ac virtutis , quendam quaſi fontem exiſtere.quod nunc etiã morborum teſtimonio, id quod diffuſius inſequentibus libris faciam,poteſt comprobari.nam ſi in cerebro vitium ſit , in deliriũ animal,motusq́ue, & ſenſus priuationem incidit.ſi cor laboret , nihil huiuſmodi patiť:ſed ĩteriori,& perire etiã qñq; cõſueuit

ARGVMENTVM CAP. IX.

Redit ad Chryſippũ,cũ quo fatetur,mœſtitiã

ac

ac anxietudinē, dolores esse: sed hoc in illo notat primò, quia dixi tin principalis animæ loco dolores oboriri, deinde quod negat animæ facultates inter sese distare. Hoc si pro vero haberi voluit Chrysippꝰ, debuit hāc generaliorē ãte quæstionē demōstrare. Quod ad imã animæ facultatē pertinet ratiocinari, irasci, cibos potusque ac venerē appetere. Cū distincta hæc in pueris & in nobis clare videamus. Nã qui ratione vtitur, minimū cupiditatibus iraque afficitur: contra qui irrationali alicui animæ parti subditur, longissime à ratione desciscit prius in Vlysse, alterum in Medea monstratum.

SI igit̃ ita se habēt hæc, sicut reuera se habēt, & q dicūt neruos ex corde oriri, dicere qdē, & scriptis ēt mãdare, vt alia multa & dicūt, & scribūt, nō tñ euidēter, in anima libꝰ mōstrare id possūt, restat vt principiū vnde nerui oriunt̃, cerebrū esse necesse sit: quæq́; chrysippꝰ ꝓlixa atq; effusa admodū oratione, de corde disseruit, eiusmodi sint, vt nō cōsiderare, & ratiocinari viscꝰ ꝓbēt, sed scãdescere, sed timere, sed dolere, cętera q́ue alia, q̃ irascibilis animæ tū operatiōes, tū affectꝰ esse cōstat. Quod itaq; iã superiꝰ hoc in libro dixi, id nūc etiã, mihi repetendum de Chrysippo est. illum videlicet ea in oratiōe, q̃ ante à me scriptas subseq̃tur, ita absolute atq; expedite hoc sumere, ex

vno eodemque membro, facultates vtrasque exortum habere, nulla neque demonstratione, neq; suasione, neq; probabilitate adiuncta. vt ex ipsis verbis patebit, quæ ad hunc modum habent: Aeque igitur absurde pronunciabitur, si vel mœstitiam, & anxietudinem, & afflictionem, dolores negent esse. vel dolores alio in loco, quàm in principatu fieri asserant eadem de lætitia, & fiducia, quarum in corde ortus apparet, dicere poterimus. Quo enim modo, cum pes dolet, vel caput, his in locis qui laborant, dolor accidit, ita dolorem ex mœstitia conceptum, in pectore existere sentimus: cum neque mœstitia dolor non sit, neque alio quopiam in loco, quàm in principatu concipiatur. Ad hæc respondere Chrysippo debemus, ad omnia sigillatim, quæ proponit capita, statim à principio, vbi inquit mœstitiam, & anxietudinem, & afflictionem dolores esse, exordio sumpto. siue enim quis, vt Chrysippus, interrogando, siue affirmando ita dicat, orationem eius probabimus. concedemusque anxietudinem, mœstitiam, & afflictionem, dolores esse genere. imo verò si nominibus secundum Græcorũ consuetudinem vti volumus, afflictionem & dolorem, nihil inter

ſe differre aſſeremus: ſicut neque pilam à columna, neque enſem à gladio. anxietudinis tamen & mœſtitiæ dolorem eſſe, quaſi genus non diffitebimur. Quod verò ait in principatus loco, dolores effici, hoc iam Chryſippo minime dandum eſſe cẽſemus. Quin ipſe debet, quòd in vno eodemq; viſcere, vtræque hæ facultates ſitæ habeantur, probatione aliqua confirmare. ſed qd ego in vno eodemque viſcere dico? Non ita cum Chryſippo loquendum eſt, ſed cũ Ariſtotele potius. ille enim plures quidem in anima noſtra facultates, quæ genere inter ſe diſcrepent, eſſe non negat: non tamẽ id tribuit, vt in alio, atque alio viſcere, cũ cor vnum omniũ principium ſtatuat, collocatæ ſint. Chryſippus verò, ne facultates quidem ipſas & virtutes, inter ſe diſtare quicquam fatetur, neque aliã vim, qua excandeſcat animal, aliam qua cõcupiſcat, aliam qua ratiocinetur, & cogitet, eſſe concedit. Quo circa, neque à nobis quæſtio ita, vt modò fecimus, proponenda eſt, vt ab iſtis probationem vllam exigamus, qua in eodẽ loco iracundiam, rationẽ, & concupiſcentiã, ſedẽ obtinere confirment: ſed illud à Chryſippo, vel à quopiã alio, eiuſdẽ familiæ philoſopho requirendum, vt id

quod prius in controuerſiam venire debet, communiusq́; ac generalius eſt, ſtatuant, ac demonſtrent: id eſt, vt oſtendant conſiderationem, iraſcentiam, cibi, potionisq́ue, ac veneris appetentiã, eiuſdem eſſe facultatis functiones. Nos porrò ſeiunctas has potentias eſſe, euidenter poſſumus cũ in aliis animalibus, tum verò in pueris oſtendere. quippe qui, vt ratione minimũ vtũtur, ita iræ, & cupiditatibus vehementiſſimis, quaſi beſtiæ ſeruiũt. Et ex nobis ipſis quoq;, ille qui ratione plurimũ vtitur, minimum cupiditatibus, iraq́; affici videtur. contra ꝙ irrationali alicui animæ parti ſuccumbit, is maxime à ratione deſciſcit. Atque hic Medeæ Euripidis, Homericiq́; Vlyſſis exemplum repetendum, in quibus vtræque hæ animæ partes inter ſe diſſidentes, non vnam eſſe facultatem, perſpicue poſſunt manifeſtare. peruicit autem in ſapiẽte potior, in indocta & barbara, inferior nequiorq́ue pars. quod in multis etiam aliis hominibus videre licet, in quorum anima id accidit, vt ratio modo cum ira, modo cum cupiditate certet ac pugnet. At Chryſippus vna cum aliis Stoicis, de ratione quidam carentibus animalibus, nobiſcum pedem confert ac reſiſtit decreto. neque iraſci,

ſci, neq; concupiſcere bruta aſſerens. de cuius orationis impudẽtia, ſuperius à nobis dictum iam eſt. de pueris verò, oratione vltro citroq́; perplexa tergiuerſantur. neque vno modo omnes, æque impudenter tamẽ omnes, cõtra perſpicua ſenſuũq; expoſita reclamant. Qua de re, in ſequenti libro, plura diſſeremus. pari autẽ ratione etiam de animæ affectuum differentia, nihil afferunt, in quo vel cum euidentibus rebus, vel inter ſe, vel ſecum quiſque conſentiant. de quibus quidẽ omnibus, in eo qui deinceps ſcribendus nobis eſt, hoc eſt quarto libro, agere cõſtituimus. Nam hic tertius, neſcio quomodo ſeſe huc inſinuauit, atque intruſit ex ſtoicorum litigiis exortus. qui non tantum contra quędam, ſed contra omnia etiam à Chryſippo ſcripta, dicendum nobis eſſe cõſuerunt. Quanquam ego eorum omniũ, quę & ipſe Chryſippus ſuperfluè à ſe eſſe ſcripta animaduertit, & aliqs fortaſſe, ita vt ipſe inqt, à grãmatica quopiã, vel blaterãte anicula, allata eſſe exiſtimarit, ne vllã qdem hic mentionem mihi faciendã duxi. cætera verò vniuerſa, bifariã partitus. quæ omniũ firmiſſima videbãtur eſſe, in ſuperiore libro perſecutus ſum: quę autem de animæ affectibus, controuerſiam

mo

mouebant, horum actioni quartum horũ commentariorum librum dedicaui, quod quidem (si salutem nobis deus præstiterit) omnino peragemus.

ARGVMENTVM CAP. X.

Persequitur cœptam Chrysippi occasionem, qua cordi tribuere conatur animæ principatũ. primum ex vulgatis istis loquendi formulis: Attigi cor tuum & cor verbis stringo. Quæ cum scientifica non sint, reiicit Gal. nec immorari dignatus, Deinde, quidam ad iram paulo vehemẽtiorem prouocati, cor se euulsuro minantur. Istis Gal. opponit aliam hominum loquendi consuetudinem, qua irati se nasum abscissuros, aut aures euulsuras minantur. Homerus ad hæc concupiscibilem animæ partem in iecore collocat.

QVando verò in præsenti hac disputatione omnia ea referre decreuimus, quæ Chrysippus in priore De animæ principatu, libro disseruit, tempus iam est, vt iis quæ superius commemorata sunt, deinceps reliqua subnectamus: talis verò iis, quæ ante ascripsimus, verbis Chrysippi oratio continuatur:

Ex qua etiã propensione, cuncta huiuscemodi iactãtur. Attigi ac strinxi cor tuũ: quasi animã dicas. necnõ cor verbis stringi dicimus, non quòd loquẽdo aliquis pos

sit

ſit in nos ad cerebrum, vel viſcera, vel iecur intrare: ſed in eandem ſententiam qua ſupradicta. illa enim, eo modo mihi videntur dici, quaſi ita loquaris: interiora tua tã go: iniuria ſcilicet adeo intrinſecus penetrante. Corde autẽ perinde, vt anima vti conſueuimus. Et hoc quidem ſi quis ei animum intenderit, manifeſtius liquebit, hæc quidem dicta, vt omittamus, quòd nihil demonſtrant, vulgaresq́ue atque imperitos in teſtimonium adducunt, nihil quicquam de propoſita quæſtione efficere ac concludere. ſed affectibus, obnoxiam animæ partem, carentemq́ue ratione eſſe in corde, nõ rationalem oſtendere, apertiſſimè cõſtat. Vnde in iſtis, cum perinde abſurda ſint, vt ea quæ ſæpius à me ſunt redarguta, non amplius immorandum cenſeo. Hanc verò orationem altera ſtatim ſubſequitur. vbi qua ratione euiſcerati, cerebrumq́ue non habentes, dici cõſueuerint, exponit. de qua etiã ſuperius ſatis à nobis diſſertatũ fuit. ſed poſt hanc, aliam his verbis aſcribit: Ex huiuſcemodi maxime propenſione, mihi videntur etiam ii, qui paulo iracundius ad vltionem in aliquos inuehuntur, ad cor euellendum incitari. qua quidem propenſione, poſtea vehementius incitati, ad reliqua

qua

qua etiam viscera generis cōmunione,vniformiter feruntur.Hic rursus Chrysippus diuersum quid se à proposita consideratione nescio quo modo,confirmare nō videt. nam qui aliquibus interminantur, quemadmodum aliquando eruturos se eorū oculos aiunt.vel caput fracturos,vel crura cōminuturos,ita quoque interdum, cor se euulsuros iactant, hoc est interfecturos.sed quid ad rem hoc facit? si quidem in hunc modum,etiam minantur homines , vt aures & nasum abscissuros interdum sæpe discerpturos se esse aliquē dicant. Quinetiā, q̄dā apud poetā mulier , optans, hæc loq̄t.

O vtinam infixis ego dentibus,huius
Rodere vel medium possem iecur.

Quid igitur Chrysippe mi? nōne etiā nos iecur, animæ principium esse pronunciamus?atque id Homero etiam teste, tanto poeta.cui fidem tu adhibere maiorem,quā vulgaribus porro deberes.hic sanè cū alia de iecinore scribit,tum hæc:

Et Tytium vidi,claræ telluris alumnum,
Porrigit cui tota nouē,per iugera corpus.
Hinc atq; hinc geminus rostro,vrget vultur obunco,
Immortale iecur tōdens,iacet ille supinꝰ.
Nec depellēdi manibus,dat vlla potestas.
Latonæ nanque ausus erat tentare cubile

Impius,æterno fuerat quæ iuncta Tonāti,
Cum Pytho Panopei peteret, per amœna
vireta.

His versibus poeta concupiscibilē animæ partē,in iecore esse euidēter ostendit.propterea enim,inquit, ꝙ concupiuit Tytius, Latonæ stuprū offerre,idcirco vultures,iecur ipsius rodunt. vtpote in eam partē supplicio illato,vnde origo iniuriæ extiterat. Quanquam,hic Chrysippus laudandus est ꝙ ea quæ opinionem suam euertūt, de industria subticuerit. vbi verò vel nihil efficit,vel cōtra se testes producit,cū ibi quid quanquā rē sequatur,quid cuiq; repugnet non intelligere prorsus existimo . perinde atq; in his etiam,quæ supra ascripta conse quuntur,vbi inquit:Et irascentium etiam, atq; amantium affectus,circa thoracem fieri apparent,vt cōcupiscentia quoq;, his in locis maxime existat. Singulis huiuscemodi dictis ita inferendum , atque vrgendum. Quid igitur Chrysippe , hoc ad rationem qua de agimus ? non enim de irascentibus, vel concupiscentibus , an scilicet in thorace,circaque thoracem, ita affectis hominibus,perturbationes moueantur,controuersia nobis fuerat.sed vtrum ratiocinans etiā pars,ibi sedem haberet.

ARGVMENTVM CAP. XI.

Meditationes orationū ac ſyllogiſmi (inquit Chryſippus) ſunt in corde. quare & ſermonis explicatio, ipſumque loqui ac cogitare. In corde igitur, princeps animæ facultas. Quæ ratio vera eſſet, ſi demonſtraretur cor eſſe non cerebrum quod ratiocinatur. cum nemo non fateatur, in eo præcipuam animæ vim exiſtere, quo conſideramus ac diſſerimus. Sed prius negarat Chryſippus in orationis ſuæ principio ſciri poſſe, vbi animæ principatus ſit. Cur igitur aſsignat cordi? Deinde confutatur, quòd vocem ac gemitum ex corde fieri aſſerit, cum ex thorace & pulmone emittantur. Poetarum item teſtimonia quæ profert, cum ipſo pugnant.

POſt hæc deinceps in hunc modū ſcribit: Optime autem hoc oſtendunt, vt dixi, etiam quæ in nobis ipſis fiunt, & orationum, & ſimiliū meditationes. Quo em̄ omnia hæc conficiuntur, in eo etiam locutionis explicationem fieri, atq; eo ipſo loqui nos ac cogitare, prorſus cōuenit. Vera hæc ſunt ò Chryſippe quæ ſcribis. nā qua parte nobiſcum meditamur, vel etiam ſilētio cogitantes tractamus, atq; agitamus aliquid, ea ratiocinans proculdubio eſt. ſed debueras, tu prius demonſtrare, vtrū cerebrum an cor, id quod à principio propoſi-

ſitum in quæſtionē fuerat, eſſet id, quod cogitaret ac ratiocinaretur. neq; primā ſumptionē, ab omnibus cōceſſam ſumere, atq; ita exiſtimare amplius aliquid, ad rei quæſitæ inuentionē te eſſe habiturū. nam quo mēbro cōſideramus, & diſſeramus, in eo eſſe animæ principatū, nemo eſt qui non fateatur. At hoc nō erat quod quærebamus, ſed illud, vtrum cor pars ea eſſet. id quod à te probatū minime fuit. ſi modo nondū in corde ſentiri ratiocinantē partē aſſeris. atqui in principio huiuſce totius orationis, ita ad verbum dixeras. Adeo ſedes ipſa cognitionē noſtrā videtur refugere, cū neq; vllus ſenſus, huiuſce rei extet, ſicut in reliquis: neque argumenta aliqua ſint, quibus ratiocinando effici hoc poſsit. neque enim alioqui in tantā tū medicis tū philoſophis cōtrouerſiā res veniſſet. Hæc effatus Chryſippus, ſi rurſus excogationū ſenſum nos habere, ꝙ in corde exiſtant, aſſerere vellet, neq; ſui meminiſſe, & cōtra aperta euidentiaq; mētiri videretur. ſed nō eſt eiuſmodi vir iſte. Quare nequaquā affimaret, ꝑ ſenſum aliquē harum ſupradictarum rerum, cognitionē exiſtere, quòd in corde efficiantur. verum ſi minus per ſenſum, ſed per demonſtrationem aliquam id poſſet præſta-

re libẽter admodũ audiremus. Sed ea de voce ratione, etiam nunc vti mihi videtur. quod ex his, quæ inferuntur, ita colligo, à mente inquit & cogitatione loqui, & in nobis ipſis loqui, vel vocem explicare neceſſe eſt. tum aſtruit, cor cogitare, & intra nos ipſos, vocem explicare, & foras etiã emittere. Cum enim id cõceſſum poſuerit, eiuſdem membri eſſe, & loqui, & in nobis ipſis loqui, deinde aſſumat loquelã, cordis functionem eſſe, poſtea ex vtriſq; his, efficit internam illã locutionẽ, in corde generari

Nos tamen quoniam in ſuperiore libro Zenonis concluſionem ſuper hac re propoſitam, quòd ſcilicet vox è corde emitteretur, vitioſam eſſe ſatis demonſtrauimus, etiam hanc Chryſippi rationem, vnà cum illa ſublatam eſſe exiſtimamus. Quo circa ad ea quæ ſequuntur inſpicienda, iam deueniendum. Huic cõuenienter gemitus quoque inde prorumpunt. Et gemitus etiam ò Chryſippe, & voces ex thorace quidem, & pulmone, non tamen ex corde emitti aſſeremus. alibi enim, ſigillatim demonſtratum à nobis eſt. neque id abſolute, neque perinde vt à te nunc, qui nullam penitus probationem appoſuiſti. Poſt hæc verſuum copiam, aſcribit Chryſippus,

pus, ac pleroſque, ſicut ſuperius oſtendi, inter ſe pugnantes. quæ verò carminibus interponuntur verba, ſunt quidem quàm paucißima, ſed continent tamen, quandam etiam ipſa Chryſippi oblocutionem ac repugnantiam, quam in ſequenti libro vbi de animæ affectibus verba facere conſtitui, perſequemur. In præſenti, dicta tãtum ipſa commemorabimus, quæ ita ſe habent: Poeta autem in his exuberans, rationalem, & iraſcibilem, vno hoc in loco collocatas eſſe, multis verſibus manifeſtat, in eodem etiam, concupiſcibilem adiungẽs, perinde vt fieri debet. Aperte iam hic & iraſcibilem, & cõcupiſcibilem, aliud quid à rationali concedit eſſe, atque in corde, omnes ſedem habere affirmat. At hoc Ariſtotelis, non Stoicorum dogma eſt. Quinctiam deinceps verſibus illis præpoſitis, vbi poeta in corde rationem eſſe pronunciat, inde ſubdit. Iam vero etiam concupiſcibilem hic contineri, his oſtendit carminibus.

Nunquam alias, animum languenti in pectore noſtrum
Seu dea, ſeu mulier, tanto deuinxit amore.

Deinde sequitur. Iracundiã quoq; esse his in partibus, hæc atque id genus plura, declarant.

Nõ potuit cohibere irã, sub pectore Iuno,
Sed loquitur. Et
Ira, etiã quæ vel prudentẽ exasperat ipm,
Ira, furorq́; viri &c.

His atq; huiusce-modi omnibus, Chrysippus iracũdiã, & cõcupiscentiã facultates quasdã animæ esse, à rationali diuersas non diffitetur. sed de his, vt dixi, in quarto lib. differemus. Nũc vbi reliqua, quæ in Chrysippi libro continẽtur, cursim perstrinxero, præsenti huic disseptationi, etiã ipse finem imponam.

ARGVMENTVM CAP. XII.

Quoniam nonnulli fabulam Mineruæ è Iouis cerebro natæ adhibebãt ad probationẽ eius, animæ principatis capite deferendum, Minerua enim consilium ac prudentia est: eam interpretationẽ quidem ad suũ propositũ Chrysippus trahit. Sed hic á Galeno reprehenditur quod nullas inde, vt decuit, sumpsit demonstrationes. Subijcitur inde vtilis doctrina de poetarum fabulis, eas à philosopho ad fidem faciendam adhibẽdas non esse Vna enim infinitas alias secum trahit. quibus commode ad propositum interpretationis vix totum vitæ spatium sufficeret. præstare itaque, vt veritatis studiosus primum addiscat

ſcientificas ſumptiones atque in ijs ſe diligenter exerceat. poſt ad ſingularem quæſtionum tractationem accedens, prudẽter adhibeas ſuas probationes.

POſt carminum illã adductã copiam, dein Chryſippus de voce, de ratione, de neruorũ origine, quęq́; his affinia ſunt, tractauit: quæ porrò ſola, ex omnibus quę eo libro inſunt, viro philoſopho conuenie bant. De quibus etiã, nos ſuperiori diſputatione, prætermiſsis iis quæ merã garrulitatem in ſe habere videbãtur, ſatis ſuper q́ue egimus. Nunc tamen, quandoquidem hoc in libro addere hæc ſententia fuit, & alia præcipua diſſerui, & deinceps quæ de Minerua ſcripſit Chryſippus, hic ſubiungam. Cum enim deæ huius fabulam, decretis ſuis aduerſari intelligeret, quippe quæ è Iouis capite, genita eſſe exiſtimetur, ita inquit. ipſius enim verba, licet paulo prolixiora poſsint videri, omnia aſcribã. Audio vero quoſdã ita dicere, ad probandum ac perſuadendũ in capite, animæ principalẽ partẽ eſſe. Nã quòd Minerua quæ ſcilicet cõſiliũ, ac prudentia eſt, è Iouis capite nata ſit, ſignificationem eſſe aiunt, hac in parte, principatum haberi debere. neque enim in capite conſilium, ac prudentiam

aliter gigni potuisse, nisi ibidē principatus animæ esset, affirmant. quod cū dicūt, probabilitatē quidē aliquatenus sequuntur, errant tamen, mea quidem sententia, & quæ de his historię tradiderunt, ignorant. qua de re, in præsenti quæstione, latius paulo dicendū esse duco. Nōnulli quidē absolute ita aiunt, è Iouis capite, ipsam genitā esse neque quomodo, quáue ratione id factum sit, explicant. Hesiodus vero, diffusius rem hanc in deorū genealogia exequitur, cum alii in Theogonia, ortū ipsius deæ ita per censeant. Iouē primū cum Metide, deinde cū Themide cōsuetudine habita, ipsam ꝑ creasse. alii aliter ipsius generationē referant. cū lis videlicet inter Iouē & Iunonē incidisset, illā per seipsam Vulcanū, Iouē Mineruam ex deuorata Metide, genuisse. Metidis quidē deuoratio, & in Iouis corpore Mineruæ generatio, in vtrorūq; oratione habetur. sed differētia in eo est, quo modo cōfecta hæc fuerint. id qđ ad presentē disputationē minime facit. quod enim cōmune in vtrisq; est, id tantū ad præsentē tractationem confert. scriptum autem in Theogonia, hoc est deorū ortu in hunc modum est.

Iupiter ipse deū rex, est connubia prima

Metidis ingreſſus, quæ prudentiſsima, cunctos
Conſilio prȩcellebat diuosq́ue hominesq́;.
Cumq́ue eſſet flauam pariturus forte Mineruam,
Deceptam̃ blandis verbis, & fraudibus illam
Deuorat, inq́ue ſuum corpus, ventremq́; recondit,
Quo recti & praui fieret, cõſultus ab ipſa.

Deinde progreſſus paululũ ſic inquit,

Ipſe autem flauã, de vertice Pallada ſacro
Edidit armi potentem, horridaq́ue bella cientem,
Militiæq́ue ducem intactam, cui clangor, & ingens
Armorũ crepitus, clamoſaq́; prælia curæ.

Perſpicuũ ſanè eſt, intro in pectus Metin reconditã fuiſſe, atq; ita ex capite progenitã Mineruã. In ſequẽtibus etiam, cũ plura hac de re narret Poeta, ita cecinit,

Ex lite hac celebrem natum, pulcherrima Iuno
Vulcanũ peperit, ſummi ſe iuncta cubili
Coniugis, ingenio p̃ſtãtẽ, atq; arte fabrili
Cœlicolis cũctis. at Iuppiter ipſe puellam
Oceani natam, & formoſæ Tethyos, abſq;

Concubitu Iunonis adit.fallitq́; ſagaci
Cōſilio,quãuis agitantē plurima Metin.
Coripiensq́; manu, in corpus ventremq́; recondit.
Hoc metuebat enim, ne aliud violentius ipſo
Fulmine cōcipiet,pareretq́;.iccirco repēte
Iupiter altitonans, regnatorq́ue ætheris, ipſam
Abſorpſit.fortem confeſtim abſorpta Mineruam
Pallada concepit. quam deinde hominumq́ue deumq́ue
Progenitor peperit, ſupremo in vertice ad nudas
Tritonis fluuii.At Iouis intra viſcera Metis
Palladis alma parens, latitans reſidebat honeſti.
Inuētrix,iuſtiq́;,oēs hominesq́; deosq́;
Notitia rerũ ſuperans. huic altera cōiunx
Affuerat dea ſancta Themis. quę in ventre Mineruam
Exornãs armis,fabricata eſt ægidia diuæ,
Aegidia terrentemq́ue viros, & caſtra fugantem.
Vnde armata fuit, primo virgo edita ꝑtu.
His dictis Chryſippus, deinde hæc ſubnectit:

ctit: Quę quidē de Minerua dicūtur, huiuſ
modi ſunt, quę aliā quādā ſignificationem
exhibēt. Principio enim Metis appellatur
hoc eſt cōſiliū, quaſi quædā prudētia, & re-
rū, quæ in vitæ actionē veniūt, ars. quate-
nus ſcilicet artes deuorādæ à nobis, ac re-
cōdendæ intra nos ſunt. qua ratiōe etiā de
uorare quoſdā dicimus, cōtumelioſa ver-
ba. ob deuorationē autē recōdi poſtea in vē
trē cōueniēter apteq́; dicuntur. Præterea
deuorata huiuſcemodi arte, cōſentaneum
eſt, vt intus matri ſimilis filia ꝓcreata ſit.
Iā vero quo modo, quaue parte, ea quę in
nobis ex ſcientiā efficientibus pariuntur,
exeant, videre licet. cōſtat enim, oratione
efferri, ac per os ex capite. capite ſcilicet eo
dē modo appellato, quo pecudis caput di-
cere conſueuimus: quo capita ab aliquibus
ablata fuiſſe, memorātur. qua ratione, cum
accipiatur, ex vertice etiā orta eſſe ꝓhibeē,
pleriſq; huiuſcemodi immutationibus vo-
cabulorū, in alterius rei ſignificationē aſ-
ſumptis. omiſſa etiā hac hiſtoria, ex eo tan
tū, ꝙ nata è capite eſt, haberet aliquis quæ
diceret. ſiquidē nō in capite genita fertur:
niſi inuerſa atq; immutata oratione, eam
hac parte natā, exiliuiſſe alioqui dicere vo
luerimus. vt etiā hoc ad aliud magis, vt di-

xi, significandũ referatur. Quæ enim in nobis ipsis artificiosa pariuntur, ex capite egressa, supradictã fabulam maximè exprimũt. Et hæc quidẽ Chrysippi oratio est. quoniã vero longa admodũ est, & eam ob causam, fortasse nõnulli sensum eius non planè percipiũt, breuiter quid sibi velit conabor explicare. Nõ aduersaẽ mihi, inquit fabula, quę ex Iouis capite Mineruã, hoc est prudẽtiã, natã esse ait. nõ enim hoc tantũ in ea ꝓcenseẽ, sed etiã illud: Iouẽ deuorata Metide, ac quasi grauidũ ex ipsa effectũ, conceptã ac genitã in ipso puellã, per caput peperisse. ita autẽ celebratã fuisse fabulã ait, propterea ꝙ artes omnes, quæ ex ratione in corde cõsistunt, atq; ortũ habẽt per orationem, quæ è capite egreditur, in lucem proferũtur. Nã etiã os, capitis pars est. neq; capillata tantũ, sed tota etiam supra collum pars, caput appellatur. quo significato ita loquimur, cum abscindi alicuius caput dicimus. Quòd si etiam non per os Iouis, sed è vertice Mineruam egressam fuisse fabulentur, nihil absurdum esse inquit, cum pleræque, huiuscemodi vocabulorum immutationes, alterius rei significationem præ se ferant. Hac oratione Chrysippus in cæteris quidem, & probabiliter

simul

ſimul & ingenioſe fabulam interpretatur, ad ſtoicorum decretum, eam accommodãs atq; adaptans: quod verò ſummam rei continebat, præcipuumq́; erat, de quo certare maxime conueniebat, quãbreuiſsimè præteruolauit, perinde atque ſuperius fecerat, cum id quod vulgo dicunt, quoſdam nõ habere, quoſdam habere cerebrũ, exponeret. Quemadmodum enim ibi, rẽ ipſam de qua quæritur citiſsimè præteriit, extrinſecus copioſiſsime oratione producta: non ſecus etiam hic, quod rem ipſam continet, breuibus pertranſit, ſatisq́; habet ita dicere: ea de cauſa à vertice, non ex ore genitam Mineruam fuiſſe, qnod pleræque huiuſcemodi vocabulorum immutationes, alterius rei ſignificationem præ ſe ferant. Decebat quippe Chryſippum, vel neutiquam omnino fabulam attingere philoſopho viro, ad decreti probationem, minime neceſſariam, vel quanto attigit, quicquid contradictionem ac repugnantiam maxime habere videbatur, accurate perſequi, neque vereri, ſi multis verbis opus fuiſſet, multa etiam aſcribere. ſi quis tamen vellet huiuſcemodi fabulas aliter etiam interpretari, multas poſſet ex iis, quæ in diſſectionibus patent, argumentandi occaſiones, accipere.

Cerebrum qualiter spiritũ animalem, in membra trãsmittat

pere. Quibus quidem de rebus, in sequẽtibus, cum de animali spiritu verba erunt facienda, pluribus agemus. nunc breuiter capita tantũ demonstrationum, quæ fieri possent referemus. Quemadmodum enim corpus ipsum cordis, cum ex seipso dilatatur, ac contrahitur, vicissim materias & attrahit, & emittit: eadẽ ratione cerebrum etiã cum vult spiritum, quem in ventriculis suis continet, quem animalem nuncupamus, in aliquod membrum transmittere, accommodata huic rei agitatione, motũ id facit. Hic autem spiritus, qui in ventriculis continetur cerebri, parua quadam ex parte fortasse, ex iis etiam quæ ad ventriculos ipsos pertinent, venis gignitur. maximum verò ac præcipuum ortum huic, arteriæ illæ, quæ sunt ad reticularem in fundamento cerebri, sitam texturam suppeditãt, à corde ipsæ ortum habentes. Vnde si quis veris rebus, fabulam vellet coaptare, posset ita dicere. in inferioribus partibus conceptam prudẽtiam, qui est spiritus animalis, in capite adolescere ac perfici. Et præcipue circa verticem, qua in parte medius atque idem principalis cerebri ventriculus est. Ego tamen, id quod Plato ipse, inquit, huiuscemodi omnia fabulamenta pul

chra

chra alioqui ac iocunda, ſed nimium ſtrenui, & laborioſi, nec fortunati admodum hominis eſſe exiſtimo. atq; id nulla alia de cauſa, niſi quia poſt hoc, neceſſe erit Hippocentaurorum & item Chimæræ formã, ad examen redigere atq; interpretari, influetq́; ac ſequetur talium Gorgonũ & Pegaſorum infinita ſeries, aliarumq́; incredibilium abſurdiorumq́; inſuper, atq; à ratione omni abhorrentium naturarum multitudo, quibus ſi quis fidẽ nullam adhibeat, velitque ſingula veriſimilitudini applicare, atque ita quaſi craſſa quadam & ruſtica philoſophia vti, ſanè huic multo ocio opꝰ erit. Perlecta hac oratione, debebat Chryſippus à fabulis temperare, neq; earum ſenſibus exponendis tempus conterere. quo cum ſemel aliquis incidit, obruitur deinde innumerabili ſequẽtium fabularum copia vt vitæ omne ſpatium, perdendum illi ſit, qui omnia exponendo perſequi atque abſoluere conetur. Rectius profecto, meo quidem iudicio, fuerat, vt veritatis reuera cupidus ac ſtudioſus, non quid poetæ dixerint, aduerteret, ſed prius ſcientiam efficiẽtium ſumptionum, de quibus in ſecundo libro tractaui, inueniendarum via ac ratione percepta, in ea poſtea exerceretur, cũq́;

exercitatione ſatis profeciſſet, tum demũ, ad ſingularum quæſtionum tractationem accedens, ibi ſumptionum, quæ in demonſtrationes adhibendę eſſent, delectum haberet, conſideraretq́;, quánam ex ipſis à ſolo ſenſu, quáue ab experientia & vſu tum vitæ, tum artium, qua etiam ab intellectui euidẽtibus rebus, ſumpta efficere, quod propoſitum eſſet, poſſemus. Si hac via Chryſippus ingreſſus fuiſſet, omiſsis fabulis, etymologiis, nutibus ac renutibus capitis, manuumq́ue motionibus, labiorum figuris, ac poetarum teſtimoniis, vna cum mulieribus, aliisq́; inſipientibus, & ipſe verum inueniſſet, & nobis temporis conterendi occaſionem minime exhibuiſſet: dum oſtẽdere ipſi cogimur, neq; iis quidem, quos citat, teſtibus quicquã amplius in cauſa ſua efficere. Poetæ ſiquidem, pleraque contra ipſius decreta dicunt, nec ſecus fabulæ, & vulgus, & vnuſquiſq; alius, quem quaſi aſtipulantem ſententiæ, in priore de anima libro adduxi. Hæc ſunt à Chryſippo, in diſputatione de animæ principatu ſcripta, quæ eo conſilio à me fuerant in ſuperiori libro prætermiſſa, quòd iudicabam etiam, ſi ille redundare nimiusq́; eſſe in his minime veritus eſt, mihi tamen conuenire, vt

ab

ab huiuſcemodi nugis, eſſem alienus. Quoniam verò, vt dixi, qnibuſdam amicis, gloriæ ac victoriæ ſtudio incitatis ita placitũ eſt, vt harum quoque rationum mentio à me fieret, in gratiam eorum, librum etiam hunc conſcripſi, vt quantum ego quidem præſtare potui, quæ à Chryſippo ſuperflue fuerant ſcripta, breuiter percurrerim, neque ea tamen, ſubticuerim non pauca, quæ videbãtur præſenti huic tractatui, vtilia futura.

CL. GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS DECRETIS LIBER IIII.

ARGVMENTVM LIBRI SEQVENTIS.

Vperius diſputatum eſt de principe animæ parte, cerebrone an cordi eſſet tribuenda, Chryſippus cordi tantum attribuendã cenſuit hoc fere argumento. Vbi eſt ratio, ibi animæ eſt pricipatus. neceſſario idem eſt affectuum & rationis locus. Affectus ſedem habent in corde, quare etiam ratio. Cor igitur præcipua animæ pars eſt.

Dum aſſumit Chryſippus vnum eſſe affectuum rationisque locum, noua quæstionis occaſionem

præbet de affectibus ſeu animi perturbationibus quæ Græcis pathe vocãtur. Affectus igitur quid ſint, & quæ eorum cauſſæ, Galenus hoc libro docere inſtituit, oſtendens Chryſippum nec hic ſemper vnum ſenſiſſe, ſed iiſdem de rebus alias aliud iudicaſſe, non veteribus tantum, ſed ſibi etiã frequenter repugnaſſe. Principio Chryſippus cum Platone, triplicem animæ facultatem eſſe non negat, iraſcibilem, concupiſcibilem, & rationalem, ſed non locis diſtinguit vt ipſe, quin omnes ſimul in cordo reponit. Alias iraſcibilem & concupiſcibilem ſub rationali comprehendit, vt iam vna ſit animæ facultas, nõ tres. Similiter à ſeipſo diſſentit, cum affectuũ cauſam, modo irrationalem partem modo rationalẽ facit: & affectus nunc iudicia eſſe, modo illa conſequi tradit. Capite quarto, vbi affectus genera definit, ſecum pugnans, facit illos partim eſſe motus partis irrationalis, partim rationalis. Hinc prolixa oboritur quæſtio, quomodo affectus ſint animi motus partis irrationalis: quid ſit, quotque dicatur modis irrationale. quomodo propter affectuum vehementiam à ratione diſcedatur, vt quis intemperans dicatur aut incontinẽs. Capite deinde octauo, quid ſit affectus, inquirit. Chryſippus nunc iudicia eſſe, poſt ſine iudicio fieri dicit, vt ex definitione cupiditatis patet, quã definit appetitum eſſe rationalem: in iucundum

qu

quoddam quatenus conuenit, irrationalē. Stoici affectus iudicia sequi asserant. Posidonius vtrisque dissentiens, eos statuit oriri ab irascibili & concupiscibili facultate. Nec minus à se dissidet Chrysippus in reddendis causis affectuum: quos quandoque sine ratione fieri vult, alias rationalis esse facultatis. quin eò etiam delabitur vt eos εἰκῆ hoc est, temere fieri dicat. Pari modo hic fluctuant Stoici, quibus affectuum causa interdum est peccans ratio alias motus sine caussa quandoque motus rationalis. Galenus modo irascibilem modo concupiscibilem motum censet. Capite decimo tractatur, Chrysippus docens affectus esse iudicia & sine iudicio fieri. Recitantur deinde Chrysippi testimonia quibus voluit caussam affectuum diuersam esse à ratione: in hoc notatus quod quænam ea esset non dixerit. pulchra postremum quæstione concluditur liber quomodo leniantur affectus.

ARGVMENTVM CAP. I.

Pollicetur Galenus, se prolixitatem ac breuitatem ita moderaturum in disputando, vt quantum licet, medium inter eas teneat. Superesse autem sibi eam cum Chrysippo controuersiam, cur, vbi animi affectus consistunt, ibi ratio esse debeat.

SI nimis prolixe oratio trahitur, non nostræ id, sed illorum culpæ est adscribēdum, qui libros suos, prauis argumentationibus referserunt. si quis enim eas silentio præteriret, non tam contemptu, quàm solutionis inopia, videri posset, breuitatem secutus. si cōseriatim omnia vellet refutare, verendum esset, ne tam longa euaderet disputatio, vt nunquam finem esset inuētura. Quocirca, ego horum vtrunq; crimen euitare cū velim, mediam quandam, & moderatam viā reperisse mihi videor, quæ & à deficienti breuitate, & à superflua prolixitate æquis interuallis distet. Omissis enim omnibus aliis stoicis, ea tantum quæ Chrysippus de earum, quæ corpus nostrum regunt, facultatū decreto scripserit, producenda in præsentia, atque iis, quæ ab Hippocrate & Platone dicta sunt, comparanda mihi esse censui. Cum autem quamplurima ab eo scripta sint argumenta, quibus animæ affectus in thoracis sedibus existere probaretur, cur vero ibidem ratio consistat, ne vna quidē demonstratio allata sit, sed semper illud prompte, vt concessum sumat, vbi affectus animæ existant, ibi rationem quoque esse, nos & superius, non pauca contra ipsum

hac de re diſſeruimus, & nunc quæ reſtant, diſſerenda perſequemur. Sed ſi eadem ſemper de iiſdem ſcriberet Chryſippus, neq; in pleriſq; dogmatibus, anceps à ſeipſo diſſētiret, non longis mihi opus eſſet, ad reſpondendum ambagibus: quoniam vero alibi alia ac diuerſa, de iiſdē ſcribere inuenitur, neq; ſententiam hominis interpretari, neque vbi erret oſtendere facile eſt.

ARGVMENTVM CAP. II.

Quæ locis diſtinxerat Plato, ſtatuendo in capite rationem, in corde iram, ad vmbilicum cupiditatem. Chryſippus in vnum cordis locum ex poetarum teſtimonijs conatur pertrahere in hoc conſentiens cum Socrate & Platone, quod concupiſcibilem & iraſcibilem animæ facultates diuerſas facit à ratione ſed in eo ab illis diſcrepans quin in corde (vt Ariſtoteles) tres iſtas animæ facultates, earúmque effeſfectus & opera opinatur exiſtere.

DE animæ igitur facultatibus quę nos regūt ac gubernāt, cū in primo de anima libro, Platonis ſentētiā explicauerit, in capite rationē, in corde iracūdiā, ad vmbilicū cupiditatē diſpoſitā eſſe ſubſequēdo ipſe ad cor tria hæc cōtrahere, ac cogere nititur. verba eius in hūc modū habēt. Poeta autē in his exhuberās, rationalē, & iraſcibi

lem hoc vno in loco collocatas eſſe, multis verſibus manifeſtat, in eodem etiam concupiſcibilem annectens, perinde ac debuit. Mox ſubdit. Rationalem enim partem hic eſſe, his verſibus ſignificat,

Aſt hoc conſilium, prudensq́ue in pectore
mens eſt.
Verum animo nunquam noſtro ſub pecto
re ſuaſit.

Deinde pluribus carminibus appoſitis, ita infert: Iam verò etiam concupiſcibilẽ hic contineri his oſtendit.

Nunquam aliàs animum languenti in pe-
ctore noſtrum
Seu dea, ſeu mulier, tanto deuinxit amore.

Et paulo poſt rurſus, Iracundiam quoque eſſe his in partibus, hæc atq; id genus plura declarant.

Nõ potuit cohibere irã, ſub pectore Iuno,
Sed loquitur. Et item:
Ira etiã quæ vel prudẽtẽ exaſperat ipſum,
Ira, furorq́; viri, qui longe melle fluente
Dulcior, vt fumus, generoſo in pectore
gliſcit.

Vt euidẽtiſsime ac manifeſtiſsime hic præ ſe ferat Chryſippus, ſe etiã ipſũ, quẽadmodũ Hippocrates & Plato, concupiſcibilẽ, & iraſcibilẽ facultates animæ, eſſe à ratione

diuerſas opinari: in eo tamē ab illis diſſēti re, ꝙ in corde oēs, vt Ariſtoteles, nō in trib⁹ viſcerib⁹ cerebro, iecore, & corde, vt illi, eſſe dicit. Quinetiā & facultatū ipſarū effectus, ſiue operationes, & affectus verſibus his quos aſcripſit, ſatis ſuperq́ue videtur oſtendiſſe. dū enim inquit: Nūquam alias animum &c. amorē concupiſcibilis affectū eſſe declarat. Iracundiam verò iraſcibilis, eo verſu probat: Non potuit cohibere irā &c. Nihil autē interſit in præſentia ſiue effectus, aut operationes, ſiue affectus huiuſcemodi omnia appelles, poſtea hanc rē diligenter diſcutiemus.

ARGVMENTVM CAP. III.

Multa deinceps recenſet, in quibus à ſeipſo diuerſus eſt Chryſippus. Hic in priore de anima libro, non inficiatur facultatem iraſcibilē & concupiſcibilem, earumque effectus: poſt vbi de affectibus diſputat non eadē ſentire deprehenditur. ſed vel in vtranque partem Ariſtotelis & Platonis declinat. aut prorſus negat concupiſcibilem & iraſcibilē animæ vim. Dum affectus definit, eorū cauſam ſtatuit irrationalem quandā in anima vim. Inde cum quærit vtrū iudicijs ſuccedant affectus à Platone diſcedit: cuius diuiſionē negligit magis volens affectus iudicia putari. quā vt illi⁹ tripartitā hāc diuiſionē ſequeretur.

vt affectus aut iudicia ſint quædam, aut iudiciis ſuccedant vel motus quidam ſint facultatũ animæ concupiſcibilis & iraſcibilis. oblitus ſe ante ſcripſiſſe, amorem concupiſcibilis, iram iraſcibilis facultatis eſſe.

IN priore igitur de anima libro, Chryſippus non modo vllã eſſe animæ facultatem vel cõcupiſcibilem, vel iraſcibilem, nõ inficiatur, ſed affectus etiã ipſarum edocet, & locũ in corpore illis vnum aſſignat. In omnibus verò libris, vbi de affectibus ipſis agit, tum tribus illis, in quibus rationales huiuſce rei quæſtiones pertractat, tũ curatorio, quẽ moralẽ inſcribũt nonnulli, non eodem modo de iiſdẽ ſentire deprehenditur. ſed quædã quaſi in vtranq; partem ſcribit, quædam ita, vt nullã eſſe animæ facultatem, neq; concupiſcibilẽ, neq; iraſcibilem exiſtimare videatur. Nam cùm definitiones affectus exponit, irrationalem vim quandam in anima, affectuum eſſe cauſam ſignificat, vt paulo poſt verbis eius explanandis mõſtrabo. poſtea vbi quærit, vtrũ iudiciis ſuccedant affectus, à Platonis opinione manifeſtè recedit. quippe qui, ne à principio quidẽ in problematis diuiſione, mentionẽ vllam de ea ſibi eſſe faciendam cenſuerit. quanquam hoc illi primum, vt

qui in diuiſionis defectu errauerit, crimini dari poteſt. affectus enim, exempli cauſa, amor, cum aut iudicium quoddam ſit, aut iudiciis ſuccedat, aut motus quidam concupiſcibilis facultatis exiſtat, eodē modo ira, aut iudicium, aut quidam irrationalis affectus, qui iudiciū ſubſequatur, aut facultatis iraſcibilis motio quędam, vehemēs ſit, ipſe neque ita, cum quæſtionem trifariam ſecari liceat, orationem hanc tractat, conaturque oſtendere melius eſſe, vt ipſos affectus potius iudicia, quàm iudiciis ſuccedentia exiſtimemus, quæ in priore de anima ſcripſerat ſanè oblitus, amorem concupiſcibilis, iram eſſe iraſcibilis facultatis.

ARGVMENTVM CAP. IIII.

Definiuntur affectus iuxta Chryſippum: Mœror, Græcis lype, præſentis mali recēs opinio: vel, demiſsio, ob id quod videtur fugiendum. Voluptas, præſentis boni recens opinio, vel, elatio ob id quod videtur expetendum. Timor eſt mali expectatio. In quibus quatenus ipſe ſecum aut cum aliis pugnat, explicatur.

QVemadmodū verò hic, ſimul & ſuorū ſcriptorū oblit' eſt, & cōtra veterū dogma dicendū ſibi eſſe nō putauit, ita in generaliū affectuū definitionibus, quas primas expoſuit, prorſus ab eorū ſentētia

diuerſus abit. qui merorem definit, præſentis mali eſſe recentem opinionem, timorem, mali expetitionem, voluptatem præſentis boni recentem opinionem. proculdubio enim in his, rationalis animæ partis tantum, & cupiditate & iracũdia prætermiſſa, mentio facta eſt. ſiquidem ipſe tũ opinionẽ tum expectationẽ, in oratione tãtum conſiſtere arbitratur. in cupiditatis tamen definitione, quã expetitionem irrationalem eſſe inquit, attingit quidẽ, quantum ad vocabulũ attinet ſcilicet, irrationalem animæ facultatẽ, ſed in explicatione poſtea eius diſſentit. quippe cũ expetitio, quã in definitionẽ aſſumpſit, id autẽ eſt orexis, rationalis ſit facultatis. ita enim ipſam definit, expetitionẽ, appetitũ rationalem eſſe inquiens ad quandã, quatenus decet, iucunditatẽ tendentẽ. In his quidẽ definitionib. appetitiones, opiniones, iudicia eſſe affectus exiſtimat: in aliis quibuſdã ſequentibus, Epicuro magis & Zenoni, quã ſuis decretis cõſentanea ſcribit mœrorẽ definiẽs, demiſſionem inquit eſſe ob id quod videt fugiendum᷑: & voluptatem, elationem, ob id quod videtur expetendum. demiſſiones quippe & elationes, cõtractiones & diffuſiones, nam & has quandoque cõmemorat,

irra

irrationalis facultatis eſſe affectiones conſtat, quæ opiniones conſequuntur. At talē affectuum ſubſtantiā eſſe Epicurus & Zeno, non ipſe Chryſippus opinatur. Quapropter demirari hominē cogor, qui in rationalis exactæq; doctrinę profeſſione, nō exacte agat. non enim in his tantū, manifeſte à ſe ipſe diſſidet ac diſſentit, ſed etiam ibi, cum de perturbationis, ſiue affectus definitionibus ſcribēs, perturbationē aſſerit irrationalē, ac contra naturā animæ commotionem, vehementioremq; ac redundātem appetitionē eſſe. deinde irrationale explicās, quod ſine ratione, & iudicio eſt, ita dici ait. tum in exemplum, vehementioris illius ac nimiæ appetitionis eos, qui vehementi curſu agitantur, aſſumit. Quæ vtraque porrò ſuperiori illi orationi, quæ iudicia eſſe affectus ſtatuebat, aduerſantur. Quod euidentius conſtabit, ſi verba eius aſcripſerimus.

ARGVMENTVM CAP. V.

Quæ ſuperiori capite ſummatim dicebantur hic fuſius Chryſippi verbis explicata habes. Animal inquit, rationale, natura ſequitur rationē. à qua ſæpe deturbatur, vt vel præter naturā ac irrationabiliter feratur: aut impetu tantū vehementiori. Irrationabiliter cum non paret rationi, eique aduerſatur: per impetus vehementiam,

cum suam ac naturalem impetus symmetriam transgreditur, ac omnia currentium exemplo planiora facit.

Prior oratio in hunc modũ habet, Primũ autẽ sciendũ est, rationale animal, natura rationẽ sequi, ac secundũ rationẽ, tanquã ducẽ agere. sæpenumero tamẽ, etiã temerè ad aliqua ferri, & rationi nõ obtemperans, ab aliquibus magis, quã par sit depelli. qua impulsione, vtræq; cõstãt definitiones, & ea quæ est pręternaturalis motionis, temerè ita atq; irrationabiliter factæ, & ea q̃ ex appetitionis redũdantia, nimiaq́; vehementia sumitur. irrationale enim hoc ita accipiendũ, vt quod nõ obtẽperat rationi, quodq́; aduersatur rationẽ. intelligamꝰ, qua etiã impulsione solemus dicere, ꝑtrudi quosdã in moribus, & temere sine iudicii ratione ferri, neq; si aberras fertur aliquis, aut incuria quadã, in ratione labitur, his verbis notare cõsueuimus: sed maxime si secũdũ eã feratur, qua affectus describũtur, impulsionẽ: cum natura cõparatũ sit, vt animal rationale, nõ moueat eo modo anima, sed ratiõe. Atq; hęc vna Chrysippi oratio, qua priorẽ ꝑturbatis definitiõẽ explanat, hic desinit. alterã, qua definitio altera explicat̃, deinceps post hanc, in primo

de

de perturbationibus tractatu ſcriptã, tibi iam ſubnectam. Ad hunc modum, etiã appetitionis vehemẽtia ac redundantia dicta eſt. ꝓpterea ꝙ, congruã ſibi & naturalẽ appetitionũ conſtantiã tranſgrediuntur. fiet autẽ, quod dico hoc exemplo manifeſtius, ac planius. Dũ ex appetitu incedimus, crurum motio nõ eſt vehemẽtior, neq;, vt ita dicam, redũdat, ſed ſuſpẽdit quodam modo appetitũ, & moderatur, vt & ſtare cum voluerimus, & ingredi poſſimus. at in iis qui ex appetitione currunt, nõ ita amplius fit. ſed præter appetitionem crurũ, alternatio concitata nimis eſt, ac redundat, vt efferãtur effuſi. atq;, vbi ſemel inceperint, nõ valeant continuo, ita moderata crurum viciſſitudine moueri ac ferri. Quibus profecto ſimile quid in ipſis appetitionibus accidere mihi videtur, dum longius à rationis cõſtantia, diſcedunt quẽadmodum cũ ad nõ obtẽperandũ illi incitãtur. atq; hæc vehementia ac redũdatio, quæ dicitur, in curſu præter appetitũ fit, in appetitu verò ipſo, præter rationẽ. ſiquidẽ naturalis appetitionis cõſtãtia per rationẽ, quatenus & quoad ipſa voluerit, efficitur. Quapropter cũ ita, eodemq́ue modo tranſgreſſio accidat, tum vehemẽtior ac redundans appetitus,

tum

tum contra naturam & irrationalis animi commotio appellatur.

ARGVMENTVM CAP. VI.

Examinat eam Chryſippi ſentẽtiam, qua docet animi perturbationem ſeu pathos dici motũ irrationalem, & contra naturã. Irrationalẽ interpretatur, qui aduerſatur rationẽ, nec illi obtemperat quo excluditur irrationalis illa affectuũ appetitio, à rebus inanimis & brutis. Nihil enim quod rationẽ à natura adeptũ non eſt, poteſt ei, quã non habet, aduerſari. Diſcernũtur deinde affectus à peccatis & erroribus. Errores ſũt praua iudicia, & à verò aberrans ratio. pathos eſt animi quidam motus, rationis imperium detrectans.

HActenus Chryſippi orationes. Age verò, vtraſque diligẽtius conſideremus à priori exordientes: qua docet & exponit, quo modo perturbatio animi, motus irrationalis, & contra naturam eſſe dicatur. Nã cum duo ſignificata, huiuſce vocabuli irrationalis eſſe cognoſceret, quorũ alterũ tantũ definitiõe hac ſua accipi vult, hoc eſt ſine iudicio, recte ſanè fecit, cum nullam nobis reliquerit ambiguitatẽ, ſed expreſſerit, ſe perturbationum appetitionem, eo modo irrationalem appellare, quatenus rationem aduerſatur, eique non pa-

ret

ret,ſineq́; iudicio exiſtit. Cùm igitur aduerſari inquit rationem,irrationalem illã affectuum appetitionem,ab inanimatis rebus,brutisq́ue animalibꝰ,ſegregauit, quippe cum moueatur interdũ, & lapis & lignum,cęteraq́; ſigillatim inanima,non ita tamen, vt rationẽ aduerſentur, eiuſq́; imperium detrectent, Quod enim obtemperandi & ſequendi facultatem à principio non eſt adeptum,qui fieri poteſt,vt parere nolit id rationi,eamq́; aduerſetur? non vti quidem ratione ſatis accommodatè in vniuerſum dici,etiam de his poſſet.ſed illa quibus natura inſita eſt, & parendi & ſequendi habilitas,& aduerſari,& non parere meritò dicentur,cũ interdum aliter cõtra naturam feruntur. His igitur Chryſippus,in nullo neq; in animo, neq; animali, quod tamen rationis expers ſit,animalem affectum ineſſe oſtendit.Cum verò ſine ratione,& iudicio fieri perturbationum motionem ſcribit,deinde ſubnectens addit:neque ſi aberrans fertur aliquis, & incuria quadam,in ratione labitur aduerſione, & aſpernatione: perturbationes ipſas,ab erroribus & peccatis diſtinguit admodũ apte.peccata ſiquidẽ & errores, nihil aliud ſunt,quã praua iudicia,quã falſa atq́; à ve

ritate aberrans ratio. perturbatio contra, nullus eſt rationis error, nulla incuria, ſed rationis imperium detrectãs animę, quidã motus. qui enim, vt patriam ſeruet, liberorum vitã negligit, aut aliis iugulãdos eos tradit, aut ipſe etiã eos iugulare non veretur, opinione & ſpecie boni, & ratione quadã vſus, id facit. At Medea non modo ratione aliqua, ad trucidandos filios nõ inducta eſt, ſed ecõtrario prorſus retracta: quæ quidem cõſideratione & ratione, quæ nã mala ſit perpetratura, cognoſcere ſe inquit, irã tamẽ eſſe cõſiliis potẽtiorem ſuis, aſſerit. hoc eſt, nõ ſubiectũ eſſe affectũ, nõ parere, nõ obſequi, tanquã dominę cuidã rationi: ſed habenas detrectare, recedere ab ea, imperiumq́; reiicere. quaſi alterius cuiuſdam facultatis illa ꝑturbatio, vel opus, vel affectio ſit, nõ rationalis. qui enim id põt? vt idẽ ſibiipſi nõ parcat? ſe aduerſetur? ſe non ſequatur? Hæc ſanè omnia, præter ꝙ quòd nihil in ſe reprehendendum habent, ſunt etiam vere & diſtincte, & ad Platonis ſententiam dicta.

ARGVMENTVM CAP. VII.

Exponit alteram definitionis partem quãdo à ratione animal ex nimia affectuũ violentia depellitur: adhibito currentium exemplo, qui non

ſtatim

ſtatim cum volunt, poſſunt conſiſtere. Vtque variæ ſunt currentium formæ, ita motuum in animi affectibus. Si ſola incitat ratio, penes eã ſolã erit affectuum ſedandorum facultas. quam qui ſequitur temperans nuncupatur ſin ad eam acceſſerit concupiſcentia aut ira, & ratio impetũ retraxerit, continens talis vocabitur ſed ſi vicerit affectus incontinens. At ſi ratio affectui conſentiens vnà rapiatur, ac ſequatur, ſedabitur nunquam perturbatio, quod in intemperantibus manifeſtum, qui à concupiſcentia rapti feruntur, ratione tanquam fabula quadam ſubſequente.

SImiliter quoque, quæ in ſecundæ definitionis expoſitione ſcripta ſunt, vbi velociter currentes commemorat, qui neque ſi ſubſiſtere voluerint, facere id ſtatim poſſunt: perſpicua enĩ hic altera præter rationem facultas, à qua affectiones huiuſcemodi exiſtat, oſtenditur. Quod euidẽtius cognoſcere poterimus, ſi cauſam cur eueniat, vt ſtare confeſtim non poſsint, plerique ex iis qui currunt, inueſtigauerimus. atque huiuſce rei inuentio inde nobis offertur, quòd nõ omnibus ita cõtingit, ſed illis tantum, qui per planum aliquem, aut etiam decliuem campum feruntur. nemini enim eſt videre, qui per ac-

cli

cliuia loca decurrat, id accidiſſe. ſtatim ſiquidem vbi voluerint, ſiſtunt: quippe cum corporis moles & grauitas non poſſit hos, ſicuti illos, violenter deorſum trahere. Quod propterea euenire conſtat, quód impetus illius & motus cauſa, compoſita eſt altera animalium, quæ ex appetitione mouentur: altera inanimatarum rerum, quæ pondere inclinantur, & grauant. Ita ſaxa, plerunque è montibus præcipitata, non ante quàm ad planitiem aliquam, aut vallem deuoluta fuerint, valent impetum ſuſtinere. Vnde ſatis iam liquet hoc etiã exẽplo, facultatem quandam natura irrationalem, diuerſam à ratione perinde vt eſt in animalium corporibus grauitas, ſignificari. Non poſſe verò ipſos, ob hoc ſtatim vbi voluerint, conſiſtere, non tantum ex accliuium decliuiumque locorum differentia, ſed ex diuerſitate etiam motionis, vel in ipſa planitie colligitur. qui enim retro corporis impetum currendo reflexerit, is liberam habet cum voluerit, ſubſiſtendi poteſtatem. Qui contra in anteriorẽ partem currit, ab eodem ipſo impetu & procliuitate corporis, ne id queat, prohibetur. atque ita fit, vt omnes hunc ad modũ currant, ab ipſa rei natura edocti procliuem,

corpo

corporis in anteriora impetum, motionis celeritate adiuuantes. Quēadmodum igitur ò bone Chryſippe, iis qui nihil à corporis mole ad motus velocitatem iuuãtur, in promptu eſt ſubſiſtere, illis verò, qui ex duplici cauſa celeritatẽ adipiſcuntur, voluntas ad cohibendũ non amplius ſufficit, ita in animæ appetitiõibus fieri, manifeſtũ eſt. Cùm ratio ſola in cauſa eſt penes eam etiã ſolam erit ſedandæ atque inhibendæ appetitionis facultas. Si verò, vel ira, vel cupiditas, irrationales vtiq; facultates, & corporis grauitati ꝑ ſimiles, ad eã acceſſerint, ilico quidẽ vbi vult, inſiſtere nõ põt, mora tamen quadã, vt in currentibus fit, fortaſſe id cõſequetur, fortaſſe addidi propter cauſarũ ſingulariũ, quæ appetitionẽ incitãt, inæquales vires. Cũ enim & ratio, & concupiſcentia, & ira ipſam moueant, ſi ab vna ex his extiterit, quieſcẽtibus reliquis, ab eadẽ ſola ſubiugabitur & regetur. verbi cauſa. ſi à ratione fit, ab eadẽ poterit & ſedari, & denuo, ſi ſola voluntas affuerit excitari. ſi ab iracũdia aliqua, aut cupiditate, ab eadẽ cùm deſiſtet. ſi à duobus ſimul agentibus. vt ratione, & aliqua irrationali facultate excitata fuerit, vel retrahet ratio, & ita quæ fortior erit, victoriam con-

sequetur. vel concurret eadē, & sedabitur nunquam perturbatio. cōcurrere rationē cū affectu hoc modo dico, cum ea quæ ille fecit, ratio etiā cōprobat. id quod in intemperantibus videre licet. qui, cùm in anima ipsorum, cupiditatē ratio sponte sequatur, iucundissimis rebus frui, summum bonum esse censent. resistere verò rationē affectui tum assero, cū homo propositę voluptatis delectationē honestam quidem aut bonam minime esse opinat. sed validiori quodā cōcupiscibilis partis motu, ad ipsam attrahitur. Quòd si superior euaserit ratio, sui suorūq; affectuū cōtinens homo & est & dicit: si cupiditas vicerit, contrariā huic appellationem sortitus, incontinens nominatur. Qui verò à ratione sola, ad iucundarū rerū vsum ducitur, perceptionē ipsarum nō fruitione, sed vtilitate metitus, is tēperans vocitatur: sicut intemperans, qui contra à concupiscentia sola trahitur, sequente etiā tanquam ancilla quadā, ipsa ratione. Huic atq; id genus appetitiones mouentiū causarum, complexioni etiam Chrysippi exēplum adstipulatur. Nam qui per accliuia atque ardua currūt, eos rationalis sola vis ducit. irrationalis, quam corporis grauitatem esse diximus, eos qui è præcipitio in-

uiti

uiti feruntur. at qui per decliuia currunt, ab vtrisq; mouẽtur. Nec secus qui per plana, si in anteriorem partem cursum intendant. nam si retro reclinent, currere quidẽ etiam ita poterunt, sed minus quã alii, & cùm voluerint, sistent.

ARGVMENTVM CAP. VIII.

Varia est philosophorum de affectuum natura opinio. Chrysippus vult eos quædam esse iudicia. Zeno, est Stoici alij non pauci, opinantur illos iudicia sequi, animique quosdam esse irrationales contractiones, submißiones, morsus elationes & diffusiones. Posidonius ab vtraque recedens opinione, oriri eos ex irascibili & concupiscibili facultate censet. Aduersatur sibi Chrysippus, interdum sine ratione & iudicio affectus fieri arbitratus, alias eos iudicia ipsa esse affirmans. Nec æquiuocatio vocis iudicij, illum excusare potest.

ITa patet Chrysippũ nihil in definitionũ præsertim explanatione, qđ veteribus cõtrariũ sit, pronũciasse. Cũ verò procedẽdo deinceps cõsiderat, vtrũ affectus iudicia quædã, an iudiciorum subsecutiones sint existimandi, vtrobique à veterum disciplina recedit, in eo tamen multo magis, ꝙ id qđ peius est, videtur elegisse. Aduersatur quippe hac videlicet in re Zenoni,

ni,sibi,aliisq́; Stoicis, qui non iudicia ipsa animæ, sed quæ iudicia sequuntur, irrationales cõtractiones,& humiliationes,& morsus,elationesq́; & diffusiones animæ, affectus esse opinantur. Posidonius tamen ab vtrisq; his opinionibus prorsus remotus atq; alienus,neq; iudicia, neq; iudiciis succedẽtia esse,affectus putat, sed oriri eos ex irascibili & cõcupiscibili facultate censet, in omnibus veterũ rationẽ secutus, & frequẽter etiã in eo,quẽ de affectibus scribit, tractatu, Chrysippũ ꝑcontat̃. ab eoq́; quæ tandẽ sit vehemẽtioris ac redũdantis illius appetitionis causa,requirit:ratio quidem, prẹter sua negotia, suosq́; terminos redundare amplius nõ põt.alterã igit̃ esse facultatẽ ratiõis expertẽ,necesse est,quæ in causa sit,vt vltra rationis terminos,appetitio redundet ac superet. sicuti vt cursus supra volũtatis terminos effundatur, irrationalis causa corporis grauitas efficit.Verũ minime mirum esse debet, ꝙ multis Chrysippus refragetur,nec minus,ꝙ à veritate aberrauerit, veniam enim homini nato & pecanti dari conuenit,sed ꝙ ne aggressus quidem omnino est, veterũ rationes dissoluere,secumq́; dissentit,illud verò, non admirationi esse,nullo pacto potest. Cùm mo-

do

do perturbationes ſine ratione & iudicio fieri exiſtimet, modo non tantũ iudicia ſequi, ſed iudicia ipſa, eos eſſe affirmet. At iudicii penitus expertem eſſe, & iudicium ipſum eſſe affectũ, ſummopere ſcilicet inter ſe repugnant. niſi forte aliquis tueri Chryſippũ volens, iudicii vocabulũ plura ſignificare dicat, & in definitionis expoſitione, pro deliberatione ſumptũ fuiſſe. vt idẽ ſit ſine iudicio, quod ſine deliberatione. cũ vero iudicia appellat perturbationes, appetitus ipſos & aſſenſus, iudicia ab eo fuiſſe nominatos. Quod quidẽ ſiquis admiſerit, efficietur, vt redũdans aſſenſio perturbatio ſit, & rurſus inſtabit Poſidonius, & cauſam, vnde redũdatio illa eſſe poſsit, requiret. Adde ꝙ vel maximus in doctrina error à Chryſippo cõmiſſus eſt: nã ſi quod maxime rẽ, cauſamq́; cõtinet, illud eſt, vt nominis cõmunio, quã æquiuocationẽ dicimus, diſtinguatur, atq; explicetur, quo ſignificato, ſine iudicio fieri perturbationes, quo item iudicia eaſdem eſſe dictum ſit, & ipſe in quatuor libris, quos de affectibus ſcripſit, nuſquã id feciſſe inueniatur. quo tandem modo, merito accuſari non debet? Nemo enim ſanè, qui vel ſummam breuitatem ſectetur poſſet tam neceſſaria recte

ſilentio præterire, & multo magis, ſi, vt Chryſippus facit, orationẽ longiſsimè protraheret. Verũ de his, etiã paulo poſt videbimus, nunc cũ ſexcenta huiuſcemodi poſſim referre, quæ fortaſſe poſtea, ſi paulo liberius ocium nactus fuero, in vnum librũ omnia congeram, prætermiſsis cæteris ea tantum, quæ ad propoſitam rem pertinẽt, commemorabo.

ARGVMENTVM CAP. IX.

Cupiditatis duplex deſinitio proponitur prior eſt appetitus irrationalis, in iucundum aliquod quatenus conuenit incitatus. poſterior, eſt appetitus rationalis, in iucundum quoddam quatenus conuenit, irrationalis. Hæc craſſa eſt & non ferenda contrarietas. vt negetur eſſe ſine ratione & iudicio, quod in ratione conſiſtit. dicitur autem irrationale, etiam iuxta Chryſippum *dupliciter tantum, vt aphonon & atrachilon. quæ alias priuationem. vocis aut colli, alias vitium tantum eorundam ſignificant.* Sic *irrationale primum dicitur cui bona ratio contraria eſt. vt error & iudicium prauum.* Secundo, *quod rationis non eſt particeps: aut capax. vt impetus motusque ſecundum affectum. Neutro horum modorum* Chryſippus *affectum vocat irrationalem, ſed ob id tantum quòd rationem auerſetur. Qua in eo non caret reprehenſione. Notahus*

bis quod hic inter alia dicitur Vbi ratio dux est, aut virtus sequitur aut inteũ: affectus nunquam. Proprium autem affectus est, animum sine ratione moueri.

CVm igitur in primo de perturbationibus libro, cupiditatem, expetitionē irrationalē esse definierit, ipsam tamen expetitionem, quā orexin Græci dicūt, rursus in sexto generaliū definitionū, appetitionē rationalē esse ait, ad iucundū quoddā, quatenus decet, incitatā. ita quoq; in libris de appetitione definit, vt cupiditatis definitio si explicetur, talis euadat: Cupiditas est appetitio ratiōalis ad iucūdū quoddam, quatenus decet, incitata, irrationalis. Verùm si quis in diuersis libris, vel absq; libris etiā, diuerso in sermone ita torpeat. vt dictorū repugnātiā nō aduertat, minus culpandus fortasse fuerit. cū verò in eadē re quā dicit quispiā, cōtraria & penitus inter se pugnantia connectit, doctrinam'is in eo cōfundit & turbat, magnāq; difficultatē & hæsitationem redarguere ea conantibus exhibet, perinde ac si quis ita dicat: se cū sursum descenderit. collocutusq; cum lapide fuerit, & per medium saxum nauigarit, in gurgitem lacus ascendisse. Si enim hunc, non ascendisse arguere velis,

propterea quòd ſurſum dixerit ſe deſcendiſſe, illud idẽ ſe quoq; dixiſſe aſſeuerabit, verbo illo ſurſum appoſito. ſi etiã fuiſſe cũ nullo collocutũ refellas, ſe hoc quoq; ſignificaſſe reſpondebit. cum lapide enim colloqui, & non colloqui idẽ eſſe, cũ nemo, cum lapide loquatur: & reliqua ſimili modo captioſe poterit interpretari ac tueri, vt longè melius ſit, taliũ orationũ genus, in quibus opus eſt, vt non ea quæ ex vſu ſingnla verba ſignificant, ſed alia quædam intelligamus, ſtatim à principio euitare. Pari ratione Chryſippus aget, ſi ſine iudicio dixeris, affectus animæ fieri, ille eſt cũ iudicio exiſtere, & iudicia quoq; ipſa eſſe: ſi ſine ratione & irrationales aſſeras, ille neq; irrationales neq; in rationis experte, aliqua animæ facultate, ſed in ratiocinante fieri, cuius officiũ eſt iudicare, & rationales idcirco eſſe: ſi imperiũ contumaciter detrectando, & auerſando rationẽ, eos dicas effici, ille nulla ſibi altera opus eſſe facultate, qua contra rationẽ cõtumaciter mota, affectus exiſtant: ſeq; talem quampiã vim, vt quidã philoſophi, qui concupiſcibilem & iraſcibilem introduxerunt, non admittere, ac demum ſolum ſe hominis principatum rationalem exiſtimare, tibi intelligẽ-

dum

dum esse cẽsebit. At vero, si quis coram in quæstionẽ aliquã ex tempore incideret, deberet ille quidẽ, ita etiã tum distincte, tum perspicue verbis vti. veniã tamẽ errorum, si id non faceret, cõsequeretur. Cum vero ille, qui & demonstratiuã, & rationalẽ dissertationẽ ex professo scribit inobedientẽ rationi motũ quẽdam appellet, velitq; eũ, nos rationalem intelligere: vel eũ auersari quidẽ rationẽ non neget, nihil tamẽ aliud esse, q̃ rationẽ & iudicium ipsum dicat: cur ignosci ei debeat, curq; non sit vel maxime reprehendẽdus, non video. quippe qui erubescere & verecundari, lætari & gaudere de eadẽ re dici, impudẽter neget. At Chrysippus, cum enucleate omnia ita tractare proposuerit, vt vel vocabula ipsa obseruãda, nimis morose quandoq; censeat, quod paulo ante non ex ratione & iudicio fieri dixerat, progrediendo postea in ratione, idẽ consistere affirmat: cum posset omnes huiuscemodi ita intempestiuas, & præter Græcorum vsum fictas æquiuocationes vitare, & Gręcis verbis ac dilucidis distinguere, atque absoluere disputationem. Nam irrationale quemadmodũ inuocale & decollatum, hoc est ἄφωνον & ἀτράχηλον duobus modis omnes accipiunt, neque hoc ver

bum in tertio ſignificato, vſurpatum reperiri vſquam poteſt, neque apud recentiores, neque apud veteres Græcos, quantum ex libris ipſorum licet coniectare. inuocale ſiquidem & decollatum (cogit enim me Chryſippi interpretatio verba hæc exponere,) ita appellant, vt interdum priuatio vocis vel colli, interdum deprauatio ſignificetur. Cùm enim piſces inuocales eſſe dicimus, vel plantas, id deſignamus, vt nullã prorſus habere vocem intelligantur. cùm inuocabilem citharœdum, vel præconem appellamus, vocis deprauationem, ac vitium innuimus, id eſt aut exilis, aut aſperæ aut vaſtæ, aut tale quippiam, non voce penitus carere hominem ſignificamus. Quemadmodum etiam, decollati quidam homines appellantur, non quòd ſicuti piſces, nullum omnino, ſed quòd paruum habeant collum. fieri enim non poteſt, vt ita decollatus homo aliquis ſit, vt collo penitus vacet. ita ſit, hic quoque duo illa ſignificata ſicut in verbo inuocali ſeruentur. Nec diſsimilia his ſunt, impedatus, decrus deuentris, decoctis, demanus, atque id genus alia, in quibus, in, vel de particula, nominis vniuſcuiuſque ſignificatum quandoque tollit ac negat, quandoque non tol-

lit. in eundem modum vocem hanc, irrationale, inuenio, & apud veteres omnes viſitatam fuiſſe, & à noſtræ tempeſtatis hominibus vſurpari. Si enim vel piſcem aliquis, vel cancrum irrationalem dicat, vocis huius irrationalis ſignificatum, omnino deſtruit. ſi aliquod dictum reprehendẽdo, dixerimus irrationale, ſeu irrationabile eſſe, non quòd nullam in ſe rationẽ habeat, ſed ꝙ reprehenſione dignum, ac ſtultũ prauũque ſit, ita appellabimus. tertiũ verò aliud, aut certe quartum, vt iſti extorquent, ſignificatum, in vſu apud Græcos, qui quidẽ vocis huius explicationem profiteantur, non eſt. id quod Chryſippus etiam ipſe, his verbis oſtendit. Idcirco non ab re, animi perturbatio, commotio contra naturam eſſe à quibuſdam dicitur: vt in metu & libidine ſimilibusq; apparet. omnes enim eiuſmodi motus & conſtitutiones, rationi non obtẽperãt, eamque auerſantur. vnde eos, qui ita affecti ſunt, irrationabiliter ferri dicimus, non ꝙ in ratiocinando errent, vt dici poſſet, ex contraria ad conſentaneum rationi ſignificatione: ſed propter rationis auerſationem. Euidenter hic Chryſippus, duo ſignificata huiuſce nominis, irrationalis, quæ apud Græcos reuera habentur,

ost

oſtendit. vnum, cum rationi conſentaneũ opponitur: alterũ, quod particeps capaxq́; rationis, neutiquam eſt. illud ſanè quod rationi conſentaneo aduerſatur, error eſt, & iudicium prauum. hoc quod ſine ratione vlla fit, eſt appetitio in perturbatione, & cõmotio. ſi verò plura huiuſce nominis ſignificata fuiſſent, de illis etiam, aliquid dicere non eſſet grauatus, vt planum fieret, animi perturbationem, nullo ex illis modis fuiſſe appellatam irrationalem: ſed illo tantũ, vt ipſe dixit, quia ex aſpernatione rationis efficitur. Nam cum quis male iudicat, non aſpernatur ille quidem rationem, ſed in ea errat & fallitur. appetitus verò, qui in ira & cupiditate exiſtunt, cum non vtãtur ratione, irrationales nominantur à Chryſippo altera ſignificatione, vbi in præpoſitionem docuimus annexæ ſibi partis ſignificatum negare, ac tollere. animi enim motus, aduerſus rationẽ contumax, ea ſignificatione irrationalis eſt, vt nullũ in ſe rationis vſum cõtineat. Quòd ſi in ipſo quoque ratione vtimur, nõ rectè Chryſippꝰ in primo de perturbationibus libro, illud dixit: Neq; ſi aberrãs fertur aliquis, aut incuria quadã in ratione làbitur, ſed ſi auerſus ipſi minimeq́; obtẽperanis eſt. Et rurſus in per-

turbationũ curatione,ea ipſa quæ paulo ſuperius ante recitata ſunt: vbi irrationale, quod rationi conſentaneo oppoſitũ eſt, dicebat in perturbationis definitione,nõ fuiſſe aſſumptum,ſed alterum, quod cõtumax eſſet,auerſareturq; rationem. nã ſubſequẽdo ita inquit: Vnde incontinentes omnes, hæ conſtitutiones habentur,quippe cũ ſui compotũ minime ſint, ſed excurrentiũ hominum.ſimiliter qui intente currunt,cum incitationẽ eam ſuſtinere nõ valeant,efferuntur. Qui verò ratione duce mouentur, eaq́; motũ ſuũ regunt, qualiſcunq; ea fuerit,dominãtur ii omnibus huiuſcemodi motionibus,& appetitionibus, vacantq́; perturbatione.Hic etiã verba illa,qualiſcunq; ea fuerit,orationi adiuncta:perſpicuam faciũt inter errores & perturbationes diſtinctionem.ſiuè enim recta ſit,&vera ratio,ſiue praua & falſa,nunquã in perturbatione eſſepoterit,qui per eam mouetur.ſed ſi vera fuerit,decenter, recte,& cõſtanter mouetur:ſi falſa,prauè & cum errore.nã cũ dux ratio eſt,vel virtus, vel error ſequitur,perturbatio nunquã.Verbi cauſa,voluptatem bonũ eſſe opinari,ſicut Epicurus, peccans eſt & falſa ratio, omneſq́; operationes, & ſingulares motus animæ,quicunque volu-

pta

ptatem tanquam finem praue coniectant, prauos quidem necessario,& errãtes habet nondum tamen perturbationibus affectos. proprium quippe perturbationis illud est, vt sine ratione animus moueatur. Vnde apte Chrysippus ita scripsit: Qui verò ratione duce mouentur, eaq́; singulares videlicet animi motus regũt, horũ appetitionibꝰ dominãtur, deambulãtib. ꝑsimiles neq; ab iis, perinde atq; illi, qui ꝑ decliuia currunt, violenter feruntur. Suprascriptæ enim orationi, etiam hæc adiungit in hunc modum, Qui verò ratione duce mouẽtur, eaq́; motus suos regunt. qualiscunq; ea fuerit, horum appetitionib. dominãtur, vt pareant simul, atq; ipsa indixerit: vt in deambulantib. vsu venit. non contentus his, subnectit: Propterea ita rationales motus, perturbationes dicuntur esse, & contra naturã quippe qui è rationali constitutione egrediantur. Quid ita? an scilicet, quia sine vlla prorsus ratione sunt, eamq́; aspernantur, quam nobis ducem omnium singularũ actionum natura concessit, quæ in perturbationibus non præit. Vnde omnes perturbationum commotiones, è rationali constitutione egressas fuisse inquit. recte admodum, nam si rationalis animalis constitu-

tio, ducem habet rationem, eaq́; non domi natur, neque perturbationum motionibus præest, egressus profectò est ille, è rationali natura qui perturbatione commouetur.

ARGVMENTVM CAP. X.

Cum nihil accidat suis causa, quæritur quæ sit affectuum causa. Maxime celebres Stoici hic dissident. Interdum peccantem, vel errantem rationem & falsam opinionem, interdum motus quosdam sine causa statuunt. Alias affectuū motus rationales faciunt. Simili modo hic fluctuat Chrysippus: modo sine omni ratione fieri dicit affectus, modo facultatis duntaxat esse rationalis alias sine iudicio oriri, tum iudicia ipsa esse. Aliquando dicit affectus fieri εἰκῆ. *Vt cum dicit, timorem ferri* εἰκῆ. *Si intelligit* εἰκῆ, *temerè & sine causa sibi ac omnium hominum sententijs refragatur sui, citra rationem, irrationalitas quædam introducitur. At non potest aliquid simul contra rationem & à ratione existere. Concluditur ergo, irrationalem quandam esse facultatem, quæ affectum creat sibique repugnantem Chrysippum, qui dicit quosdam affectuum motus contra rationem & à rationali facultate produci.*

Iam

IAm vero ſi ratio appetitui non præeſt, reſpondeant nobis Chryſippei, quid illud tandem ſit, quod præſit. non ſufficit ſanè, ſi neq; rationẽ, neq; quampiã aliam facultatem dicant. ita enim motũ aliquẽ ſine cauſa eſſe cõcederent, quod ante omnia cauendũ eſſe, ipſi præcipiunt, & Epicurũ qui tale quippiã poſuerit, reprehendunt. ſi igitur nihil ſine cauſa fit, & hic non eſt Chryſippi tãtũ, aut Ariſtotelis, aut Platonis, ſed omnium ferè philoſophorũ cõmunis conſenſus, reſpondeant iam ecquẽnã perturbationũ, motionis cauſa ſit. neq; enim vt in peccatis & officiis, ita hic princeps & cauſa eſſe ratio poteſt. Proinde Poſidonius, vt pote ſcilicet ab ineũte ætate, in geometria verſatus, magisq; quàm cæteri ſtoici, demõſtrationibus ſequentis aſſuetus, eribuit contra euidenter patientia certare, atq;, vt Chryſippus, ſibiipſi contraria ac repugnãtia dicere. conaturq; non tantum ſe, ſed Zenonem etiam Citieum Platonicis conciliare. reliqui autem ferè ſtoici, neſcio quo modo Chryſippi errores ſequi, quàm verum eligere maluerunt. Quiq; ex ipſis maxime celebres nunc habentur, identidem nobis ſciſcitantibus, ecquam cauſam perturbationum motus ponẽdam arbitrentur, vltro

Nihil ſine cauſa fieri oĩm philoſophorũ cõſenſus.

Poſidonius magisquã cæteri ſtoici, demõſt. ſequẽdis aſſuetus.

citroq́; orationem inuertunt ac miſcent,& nihil tandem explicant. ſed interdum errãtem rationem, & falſam opinionẽ perturbationum, motionis cauſam eſſe dicunt. alias Chryſippi oratione deterriti, etiam ab his recedunt. & quoſdam ſine cauſa motus ſtatuunt. & nunquam in eadem reſponſione perſiſtunt. ſed quamlibet in partem, euripi inſtar, fluxum tranſmutant ab ea reſponſione quæ rationem & opinionẽ perturbationum cauſam eſſe ait, ad eam quæ neſcio quo modo, ſine cauſa moueri animã dicit, atq; ita in perturbationes incidere: & rurſus ab hac temeraria, & in cauſata motione, eò tranſeũt, vt perturbationum motus, eſſe rationales affirmare non dubitẽt. vtriq; enim reſponſioni, in promptu adiacens redargutio inſiſtere in neutra eos permittit. nam cùm perturbationum motus, à ratione fieri dicunt, errorem à perturbatione diſcernere nequeunt: cum verò rationem etiam ipſam omittunt, in motã quendam ſine cauſa delabuntur. At vtraq; hæc abſurda, euitare facile poterant. illud, nullam inter errorem & perturbationẽ relinqui diſtinctionem, ſi perturbationes à ratione ſeparaſſent: hoc nihil ſine cauſa fieri ſi irrationales quaſdam facultates, in ani-

ma eſſe perturbationum cauſas,confeſsi eſſent.neq; verò alii tantum,ſed Chryſippus quoq; in libris de perturbationibus,in nulla firmiter opinione ſtabilitur,ſed quaſi in tempeſtate fluctuat.& modo ſine vlla ratione perturbationes fieri , modo facultatis eſſe rationalis duntaxat,eas aſſeuerat,eãq; ob rem in brutis non effici.alias ſine iudicio oriri,aliàs iudicia ipſa eſſe.adde,ꝙ nōnunquam in id incidit,vt perturbationum motus,temere excitari dicat. quod nihil aliud eſt,ſi vim vocabuli diligenter perpendas,quàm ſine cauſa. ad ea enim quæ paulo ſuperius ſcripſerat,ita deinceps ſubiungit.Conuenienter perturbationum generi aſsignatur etiam terror ex eo ꝙ incutitur ita,& temere fertur. Si temere, ſine cauſa intelligis Chryſippe, tibi ipſi, Ariſtoteli. Platoni,omnium demum hominum notionibus refragaris,atq; in primis rerum naturæ, qua nihil ſine cauſa fieri comparatũ eſt.ſi verò ſine ratione vis ſignificare,efficis,vt irrationalitas ita quidem introducatur,reſtet tamen adhuc id, de quo à principio quærebamus, hunc præter naturalem motum,cum à ratione non exiſtat, ab alia quapiã cauſa eſſe debere.De te igitur quærimus. quæ cauſa ipſum creat, & fabrica-

tur

tur?nos quidem modo iraſcibilem vim,modo concupiſcibilem ,eam eſſe dicimus. tu neque has fateri , neque rationalem audes affirmare.ſed temere fieri dicis,atq; ita abſolutum te à quæſtione arbitraris.quaſi neſcias,quicquid temere & caſu fieri dicitur, id ex cognitione noſtra, nõ ex veritate,ita appellari conſueuiſſe,vt diuinus Hippocrates teſtatur, Nobis quidem,inquit,fortuitum eſt : ſed cauſæ ipſi minime eſt fortuitum. Eodem modo Chryſippus, cum perturbationem eſſe vehementiorem ac redũdantem appetitum enarrat,& in eo tractatu qui moralis, ſeu perturbationum curatorius inſcribitur, & in primo rationalium quæſtionum , vltra rationis conſtantiam, fieri motionis huius exceſſum inquiẽs, cauſam qua id efficiatur nõ apponit. atqui debebat hic quoque non implicare , & confundere ſuperflua hac prolixitate orationem , ſed cauſam cur redundet appetitus reddere, atque ita breuibus ſe expedire: vt ſicut in his qui per decliuia currunt , præter voluntatem , etiam corporis grauitas cauſa eſt motionis , ſimili modo in animi perturbationibus , aliquid aliud diceret, ad rationalem facultatem accedere , quod immoderatæ illius,& vt ipſe appellat, ef-

fuſæ motionis, in cauſa eſſet. Quæ verò in libro de perturbationũ curatione ſcribit, in hunc modum ſe habent. Proprie verò etiam, appetitus vehementior ac redundans, dicitur eſſe perturbatio, perinde ac ſi quis, effuſorũ motuum redundantẽ agitationẽ appellet, cum ex rationis auerſione, redundantia illa nimiaq́; vehementia efficiatur. quod verò eſt ſine redundantia hac, conſeruatoriũ ac ſalutare nuncupamus. nã cum trãſgreditur rationẽ appetitus, & contra hanc profuſe fertur, apte dicitur redũdare. atq; ex hoc, contra naturã eſſe, & irrationalis, vt deſcribimus. Qui trãſgreditur, inquit, rationẽ appetitus, & cõtra hãc præceps fertur, immaderatã illam perturbationis efficit motionẽ. non eſt igitur Chryſippe ratio, effuſi atq; immoderati motus cauſa. quippe cum etia tu contra rationem, illũ exiſtere fatearis, vt verò ſimul & contra rationẽ aliquid & à ratione fiat, eſſe nullo modo poteſt. cauſam tamen cur fiat, conſtituere neceſſe eſt. at ea rationalis minime eſt. efficitur igitur, vt quæ perturbationem creat, facultas quædam ſit irrationalis: & fortaſſe non ab aliis, ſed à noſtra ipſorum acerbitate conuincimur: quippe cum liceret nobis ò bone Chryſippe, ex duobus alte

te

terum affirmare, vel inter errorem & perturbationem nihil intereſſe, vel ad errores ſuperuenire perturbationes : ſiquidẽ vtrũ horum dixiſſemus, immoderati illius contra rationem motus, cauſam nullam cogebamur afferre. Sed neutrum tu quidẽ auſus es dicere, veritus ſcilicet, ne contraria, aperte euidẽtib. aſſerere videreris. tibi ipſi tamen aduerſari non vides, cum cõtra rationem, motus quoſdam exiſtere, qui aduerſentur ac detrectent rationem, deinde paulo pòſt eoſdem à ratione fieri dicas.

ARGVMENTVM CAP. II.

Secum pugnat Chryſippus, dum animi affectus eſſe iudicia & ſine iudicio fieri aſſerit. Velut cum ægrotationes non in eo ſitas dicit, quod ſingula iudicamus eſſe bona, ſed quia immoderatè ad has extra naturæ decentem motum ferimur. Nam opinio de pecuniis quod bonæ ſint, non eſt ægrotatio ſed cum pro ſummo æſtimantur bono. Contra obiicit Poſidonius, quod ſapiẽtes, quibus honeſta pro ſummus bonis habentur, non ab his mouentur ſecundum affectum, vt affrenatè cupiant quæ appetunt, aut inaniter geſtiãt optatis potiti. Itẽ ex mediocribus (inquit) & paruis rebus, etiam accidit perturbatio. Subiicitur inde quæſtio, cur nonnulli de rebus magnis, licet conſilio ſint imbecilles conſultant, &

alios conſulunt, quod Agamemnon accepta clade fecit. Poſtremo quædam inter ſe pugnantia colligit.

EAdem hæc repugnantia, in eo etiam conſpicitur, cùm perturbationes animi, tum iudicia eſſe, tum ſine iudicio fieri aſſeris. dictũ illud quidem ex primo de perturbationib. libro ſumptũ, vbi ſine iudicio fieri perturbationes ait Chryſippus, ſuperius appoſui. Eandẽ verò etiam in curatorio libro, quẽ moralẽ quoq; inſcripſit, hominẽ ſequi opinionem, cognoſcere ex his verbis facile poſſumus. Non enim in eo quòd ſingula bona iudicamus eſſe, dicuntur ægrotationes: ſed in eo, quòd ad iſtas ſupra modum procliuius, quàm naturalis conſtantia poſtularet, excidimus. Sed ſiquis forte ita dicat, non negauit Chryſippus, his verbis ægrotationem eſſe iudiciũ, non tamen in ſolo iudicio falſo, ægrotationum ortum collocat, ſed ſupra modum quidam, nimiumq́ue ait accedere, ex his ſequentibus Chryſippi ſenſus patebit: Vnde nõ abſque ratione, mulieri furentes nõ nulli, quidam aurifurentes appellantur. ſi igitur furoris nomen, id eſt, mania, nõ fruſtra in ægrotationis annexo inditum eſt, & furor ab experte rationis facultate, quæ

eſt

eſt in corpore, exiſtit, efficitur vt nihilo ſecius, ex rationalibus ſit ægrotatio. At enim dixerit quiſpiam, non ex irrationali facultate furorem fieri, ſed ex eo quòd vlterius quàm deceat, & iudicium & opinio efferatur: quaſi ita dicat, ægrotationes in animo effici, non cum abſolute aliqua de re, ꝙ bona vel mala ſit, falſo opinamur: ſed cum ſummopere vel bonum, vel malũ quid eſſe exiſtimamus: ſiquidem opinio de pecuniis, quòd bonæ ſint, nondum ægrotatio eſt: ſed vbi quis ipſas ſummum bonum eſſe arbitratur, & ſi pecuniis priuetur, non amplius vitam vitalem ſibi eſſe putat, tum demum ea ægrotatio dicitur: in hoc enim auaritia, & nimium pecuniarum deſideriũ, quæ ſunt ægrotationes, conſiſtunt.

Sed ita dicenti, occurrit Poſidonius ad hunc modum ſcribens. Cùm hæc à Chryſippo dicantur, dubitaret quiſpiam, quid eſt, cur ſapientes qui honeſta omnia, eſſe ſumma & inſuperabilia bona exiſtimant, non moueantur etiam ipſi cum perturbatione, & vel effrenate cupiant, quæ appetunt, vel ab ea quæ adepti fuerint, lætitia inaniter geſtiant. etenim ſi magnitudo eorum, quæ vel bona vel mala apparent opinionem mouet, vt rectũ, conueniensq́; eſſe

arbitremur, illis tum præſentibus, tum aduentantibus commoueri, nullamq́ue rationem admittamus, quamobrem, alio modo moueri ab eis debeamus, hoc idem etiam illis, qui bona ſua inſuperabilia & ſumma opinantur, cõtingeret. id quod minime cõſpicimus. Similiter quoque illos qui vel peccant, vel maxima detrimenta, ex vitiis ſibi aduentura ſuſpicantur, timore frangi ac demitti, atque in mœrores non mediocres incidere oporteret. at neque hoc euenire conſueuit. Poſt hæc Poſidonius deinceps ſubiungit. Si etiam ad magnitudinem eorum quæ videntur, animi quoque imbecillitatem in cauſa, vt perturbationes fiãt, eſſe dixerint: atque ideo ſapientes, omni prorſus perturbatione vacare ſtultos turbari, cum imbecilles fuerint, non illa quidem cõmuni imbecillitate, ſed ea quæ modum exceſſerit, ac ſupra quam deceat efflu xerit, neque ita ſoluetur quæſtio. nam eos ex animi morbo, in perturbationes incidere, omnes fatentur. quomodo vero moueatur animus, vel moueat, adhuc in dubio relinquitur, nec demonſtratur. Deinceps etiam hæc ſcribit: neque ſolum qui ſuperfluentem prauitatem habent, & ſunt in procliuitate conſtituti, in perturbationes in-

cur

currunt,ſed omnes etiam ſtulti, donec praui fuerint,tum in magnas, tum in paruas perturbationes labuntur. Item ſubnectit: Si quis verò opinetur cõueniens eſſe,ſe ab accidentibus illis ita moueri, vt aſpernetur rationem, magnam perturbationẽ oſtendit,nec recte opinatur:ex mediocribus ſiquidem & paruis rebus, perturbatio etiã contingit. Deinde ſubſequitur ita: Siq́ue duo eadem imbecillitate præditi ſint,& ſimilem boni vel mali opinionẽ ſpeciemq́; concipiant, alter in perturbationem incidet,alter minime:atque ille minus, hic magis.& quandoque imbecillior, maiora impendere ſuſpicatus,non mouetur.idẽ quoque ipſe,ob eaſdem res interdum perturbatur, interdum non: & alias magis,alias minus afficitur. Inſueti enim in terrorib⁹, mœroribus, cupiditatibus, voluptatibus. magis mouentur:& prauiores ſtatim à perturbationibus corripiuntur.Poſt hæc Poſidonius,poëtarum dicta quædam,& veterum hiſtorias ſubiungit,quæ ſuis his rationibus,videantur ſtipulari.& deinde ita infert:Malum igitur,ab inſueto citò corripitur. item id quod eſt contrario modo exiſtimatum,quod tamen diutina poſtea conſuetudine mitigatur: in quibus opiniones,

necnon imbecillitates, ſæpenumero æquales ſunt, perturbationes autem, neque ex æquo, neque pares exiſtunt. Progrediens verò, interrogationes quaſdam, quæſtionesq́ue ponit, quas, licet paulo longiores videantur, iiſdem illis verbis, non grauabor aſcribere. Quid eſt, cur nonnulli, cùm magnas res opinentur eſſe, conſilioq́ue imbecilli ſint, conſultant tamen, aliosq́ue inde liberationem adhibent conſultores? id quod peruigil Agamemnon, apud poëtam facit. Nam ſtatim ob cladem fuſumque exercitum, vna cum aliis principibus, incredibili quodam mœrore perculſus, vbi ſedata fuit perturbatio, quamuis accidentium opinio, rationumq́ue infirmitas perſeueraret, nequaquam tamen, quieſcendum cenſuit.

Aſt hæc voluenti, melior ſententia viſa eſt,
Primum Nelidæ properè tentoria adire.
Atque ibi conſilium ſimul indagare, viamq́ue
Quærere, qua afflictis rebus, præſtare ſalutem,
Perniciē & poſſet cunctis auertere Graiis.
Cumq́ue ipſum, ad ſe procul per tenebras

aduen

aduentantem vidiſſet Neſtor, quiſq́ue eſſet, interrogaſſet quadã cum miſeratione, ita reſpondet:

Error adeo, neque enim mulcet mea lumina ſomnus,
Sed bello exagitor Græcorum, & clade recenti.
Nam Danais valde timeo, nec mens mihi firma
Sat manet, ac trepidat dubiis in rebus, & ipſum
Cor pauitat, latebriſq́ue e pectoris exilit imis.
Deficiuntq́; mihi veniẽti, crura tremore.

Si igitur in corde ita præ timore palpitante ac ſaliente ad conſultandum accedit, illi qui in perturbationibus ſunt, nequaquam, cùm opinantur pro accidentium magnitudine conuenire, vt nullam rationem admittãt, ex perturbationibus mouẽtur. Quod ſi neq; amplius timẽs, ſed timorẽ ſecũ reputãs ea dicit Agamẽnõ, nõ iniuria poſſet aliquis dubitare, cur nã eadẽ opione, imbecillitateq́; propoſita, alii rationẽ aduerſẽt, alii admittant. cauſam verò p̄turbationis, omnino nõ affert. deinceps etiam hæc ſubiungit Poſidonius. Quod autem nõ ſolum aduerſentur rationẽ in cupiditatibus, vt inquit,

quit,ſed inſuper etiam opinentur,licet nõ vtile ſit aliquid,id tamen ſic quoque habẽdum eſſe,atque amplexandum,repugnantiam in ſe habere videtur. veluti etiã hoc, quód quiſpiam ad aliquid tanquam magnum,& vtile feratur , & ob magnitudinẽ eius,etiam ſi inutile ſit,dignum exiſtimet, vel ob vtilitatem,licet nullam habeat magnitudinem,imò econtrario , paruũ ſit,ita tamen nihilominus affectet,& ſequatur. Eſto.aduerſentur eos, qui non eſſe id vtile afferunt,eosq́ue qui probaturos ſe pollicẽtur inutilem rem eſſe, nugari arbitrentur: & quia magnum eſt , vtile quoque eſſe id quod ſectantur,puteut.illud tamen abſurdũ non eſſe,nullo modo poteſt,vt quia magnum ipſum bonum eſſe ſuſpicantur , neceſſe ſit , etiam ſi maximum malum fuerit, ſumendum id quoque opinari. & vel ſi interire cõtingat,hac voce proſequi,hoc mihi nunc confert. Veriſimile enim minime eſt,vt cauſa cur illud ad quod impellũtur, magnum bonum ſit, in opinione ſita , eſſe iudicetur. Quærendum tamen eſt.Equidẽ ego,quid ad hæc Poſidonio reſpondeã non habeo.neque quantum & ex ipſa rerum natura, & ex noſtræ tempeſtatis ſtoicis coniectare licet,habiturum quempiam alium

credi

crediderim. Cùm enim neque pauci,neq; vulgares,noſtris his tēporibus exiſterint, ſtoici, nihil à quoquam probabile ad has Poſidonii propoſitas dubitationes dictum audiui.ſed de his alias quoque dicemus.

ARGVMENTVM CAP. XII.

Non ſemel fatetur Chryſippus,diuerſam à rationali vim,in animis hominum, cauſſam affectuũ exiſtere. quandoque enim à recte inſtitutis deſciſcimus,puta cũ iudicium vel tenor ille animi,ob imbecillitatẽ remittitur, nec vſque paret rationis imperiis. Alius enim metu ingruẽte ab incœptis ceſſat alius lucro aut dãno ijsque ſimilibus ad illicitas cogitur actiones. Sicut Menelaus ob animi imbecilitatẽ ſtrictum abiicit gladium ad conſpectam Helenæ formam Hæc vt rectè à Chryſippo ſunt dicta, ita pugnant cum eo quod alias dicit,affectus eſſe iudicia Etiam in hoc reprehenditur, quòd cauſas nõ explicat, cur ex affectu agentes, recta prius iudicata relinquunt. Galenus igitur exponit cauſam affectuũ eſſe,non rationem,ſed vim quandam in hominibus, quæ affectus incitat, nec rationi permittit imperium.patet hoc in amore

NVnc ipſum etiam Chryſippum, non ſemel atque iterum, ſed ſæpius fateri diuerſam quandam à rationali facultatẽ, in animis hominum ineſſe,quæ perturba-

tion

tionum cauſa ſit,vel ex his perſpicere facile potes,vbi animæ relaxationem,& imbecillitatem,ſic enim appellat,ſicut cõtraria contentionẽ,& vires, illis qui non recte agunt,vitio vertit:quæ enim non recte agunt homines , ea Chryſippus partim in prauũ iudicium,partim in relaxationem, imbecilitatẽq́; animæ refert.Quemadmodum ea quæ recte exequuntur , recto iudicio,vna cum animi contentione effici aſſeuerat. At verò,ſicut iudiciũ rationalis facultatis opus eſt,ita contentio, robur, virtusq́; erit diuerſę cuiuſdã à rationali facultatis:q̃ tenor,id eſt,tonos ab eodẽ appellatur.deſciſcere,inquit , nos interdum ab iis quæ recte decreuerimus,cum tenor ille animæ remittitur , neq; vſq; ad finẽ perſeuerat,rationiſq́ue imperiis non obtemperat:quænam ſit perturbatio,ſcilicet liquido demonſtrans. Verum quandam eius orationem,hac de re agentem , iam aſcribã, ex morali de perturbationibus libro ſumptam.Præterea etiam,ſicut fortaſſe in corpore tenores,ex neruorum viribus remiſſi ac contenti dicũtur , quatenus in his quæ per hos efficiuntur,operibus vel valentes, vel inualidi reddimur:ita quoq; in anima, tenor quidã, vt cõtentio , & relaxatio ap-

pella

pellatur. Item deinceps: Quemadmodum enim in tenore, & renixu alicuius rei, aliiſque huiuſcemodi, quæ neruorum miniſterio fiunt, eſt conſtitutio quædã effectrix, & ecõtrario relaxatrix, & cedens, cum nerui reſoluti, & remiſſi fuerint, pari ratione, etiam in anima neruoſum quiddã huiuſce modi reperitur: vnde per trãslationẽ, eneruatos quoſdam, quoſdam neruos habere dicimus. Deinde verò, hoc ipſum exponens, ita ſcribit. Alius terrore ingruente deſiſtit: alius lucro, vel dãno oblato, reſolutus ſuccubuit: alius ob alia huiuſcemodi non pauca. ſingula enim ex his fundũt, ſubiũgãtq; animũ noſtrũ, vt ſuccũbentes ipſis, amicos & ciuitates prodamus, noſq; ipſi, in multa ignominioſa flagitia incurramus, theatrali illo impetu reſoluto ac refracto, qualis ab Euripide Menelaus introducitur. Stricto enim enſe in Helenã, quaſi eam occiſurus fertur: deinde vbi vidit, ſtupore adeo ob pulcritudinem correptus eſt, vt ne tenere quidem gladium amplius potuerit, ſed abiecerit. Sicut obiurgatio in eum ita fertur:

Vbi papillas eius aſpexit, ſtatim
Tibi coruſcus gladius, è manu excidit.
Et proditricis oſculum, excepiſti canis.

Hæc quidẽ omnia recte à Chryſippo dicũ

tur,

tur,cum eo tamen, quod ait iudicia perturbationes eſſe pugnant.nam cum Helenam interimere decreuiſſet Menelaus,ſtrictumq́; enſem intentaret,vbi prope ipſam acceſſit,pulchritudine ſtupefactus,ob relaxationem illam & imbecillitatẽ animi (id enim eſt quod in tota hac oratione Chryſippus ꝓbare nititur)nõ modo enſem abiecit.ſed mulierem etiã,eſt deoſculatus, ſeq́; ipſum, quaſi ſeruum ei dedidit: non ab aliqua ratione diſſuaſus,mutato ſcilicet iudicio,ſed nullo prorſus iudicio , nullaq́, prorſus ratione in contrarium,quàm à principio iudicauerat,incitatus. Vnde etiam ipſe Chryſippus ſubnectens ait: Quapropter,cum omnes mali ita deciſcendo,ſuccumbendoq́; agant,multis de cauſis,imbecilliter maleq́; ſingula agi dicerentur. Omnes quidem malos deſciſcendo à ratione , & ſuccumbendo perturbationibus agere, atq; imbecillitatẽ quandam,& relaxationem in animo prę ſe ferre,veriſsime dictum eſt . quòd verò ait, multis de cauſis hoc fieri, id quod orationi huic ipſe appoſuit,neq; male id quidẽ, ſed melius tamẽ fuerat,ſi multæ hæ cauſæ,quę nã eſſent, ipſe deinceps explicaſſet. Nihil quippe eſt,ſi quis diligẽter animaduertat, quod tractatũ de perturbationibus,& prę-

cipue curatoriũ,in quo hæc ſcribit, cõtinere videatur, q̃ ſi cauſas omnes cognouerimus,ob quas qui ex perturbatione aliquid agunt,ab iis quæ prius iudicauerant, recedant. At Chryſippus tantũ abeſt,vt vniuerſas perſequatur accurate, vt ne hanc quidẽ ipſam, qua de loquitur planè expoſuerit,neq; enim ſi dicamus animi eſſe imbecillitatẽ,id ſufficiet: cũ cõmunis hæc omnibus perturbationibus,vnaq́; tantũ ſit. At ipſe multas eſſe ait cauſas,quæ imbecillitatẽ ſcilicet animæ hanc coarguant:ſicut in Menelao, pulchritudo Helenæ, in Eriphyle aurũ,in aliis aliud quid. infinita em̃ ſunt ſingula,à quibus illi,qui ex perturbationibus viuũt, à priori ſuo cõſilio deturbantur.ſed in aliqua pauca capita, orationem cogere debemus, non infinita hæc cõſectari. Ita facit Plato cũ inquit, regiam quandam & dominatricẽ eſſe ſcientiam:neque vnquã ea præſente aliqua in re erraturum eſſe quempiam:ſed vel diſſuaſos homines,vel oblitos,vel coactos, vel illectos alios aliis in rebus peccare, obliuiſci autẽ, & diſſuaderi non eſt pertubatio,ſicut neq; ſcientia penitus carere. imperitia ſiquidẽ, inſcitiaq́; ea eſt, non perturbatio. Quòd ſi quis vel ira coactus, vel voluptate alle-

ctus, ab iis quę prius decreuerat deficit, animo imbecillis, & relaxatus eſt: motioq́ue ipſa, perturbatio recta appellatur. Quemadmodũ vtiq; huius in tragœdiã introducti Menelai animus cupiditate allectus à iudicio, ꝓpoſitoq́; deſtitit. At Medea ira indignationeq́ue coacta, id fecit. De qua etiam ipſa, neſcio quo modo Chryſippus contra ſe non ſentiat verſus hos Euripidis citaſſe.

Cognoſco quã nefanda nunc patro mala:
Sed ira, conſilio eſt potentior meo.

Nam ſi decretis Chryſippi erat atteſtaturus Euripides, nequaquã dixiſſe oportuit, eã cognoſcere, ſed id quod maximè cõtrariũ eſt neſcire, & nõ cognoſcere, q̄ nefanda patraret mala. Quòd autẽ cognoſcere dicit, & ab ira ſuperari & vinci, quid argumẽti habet, niſi hominẽ duo appetitionũ. Medeæ principia ſtatuiſſe? alterũ, quo res cognoſcimus, ſcientiamq́ue earum habemus, quæ eſt rationalis facultas. alterũ irrationale, cuius functionẽ iraſci eſſe cõſtat. Hoc Medeæ animũ impulit & coegit. alterum illud, id eſt cõcupiſcibilis facultatis, Menelaum illiciens, ita ſubegit, vt quocunq; imperaret, ſecutus ſit. Chryſippus tamen nõ modo repugnãtiam hanc non aduertit, ſed

Appetitionũ duo prĩcipia.

ſexcẽ

ſexcenta alia huiuſcemodi nõ veretur ſcribere. perinde atque illud, cùm inquit: Eſt verò, vt opinor, res quædam maxime cõmunis, irrationalis hæc, rationisq́ue auerſatrix propenſio, vt quoſdam ferri, etiam ira dicamus. Et item. Idcirco erga perturbatione commotos, perinde quaſi mente deturbati fuerint, ita nos gerimus, vt quaſi ad immutatos, atque eos qui neque apud ſe, neque in ſe amplius ſint verba faciamus. Deinde etiam hæc eadem exponens, ſubiungit: Hæc verò immutatio, exceſſusq́ue ex ſeipſis, non aliunde oritur, quàm vt ſuperius docuimus, ex rationis aſpernatione. Nam quòd ira ferantur aliqui, exturbenturq́ue ex ſe, neque apud ſe, neque in ſe ſint, aliaq́ue huiuſcemodi perſpicue iudicia eſſe perturbationes, in rationaliq́ue animæ facultate exiſtere, ſignificant. Et hæc: Vnde ab amantibus, aut aliqua aliarum cupiditatum libidine vehementer agitatis, tum etiam iratis, huiuſcemodi voces audire licet, cùm dicunt, ſuo ſe animo indulgere velle, ſibiq́ue, ſiue id melius, ſiue peius fuerit, permitti debere, nihilq́ue ſuper hoc, à quo quam dicendũ, atq́ue eo modo prorſus etiã ſi peccẽt, ſibiq́ue

inutile id videant futurũ esse. tamẽ faciendũ hæc profecto quæ à Chrysippo ita dicuntur, irascibilẽ vim, diuersam à ratiocinante esse demonstrãt: animalisq́;, cùm in perturbatione fuerit, appetitionẽ modo illius, modo cõcupiscibilis imperio, subditã esse: sicut eũ perturbatione vacat, à ratiõe moderat̃ ac regitur. Nec dissimilia his sunt quæ in hunc modũ scribit. Ex qua maximè propensione, etiã amasii erga se amatores, ita affectos volũt, qui incõsideratius, si neq́; rationali aliqua cura degãt, rationisq́ue admonitionib. nõ obtẽperent. imò ne audire quidẽ, tale quppiã patiãtur. At hæc veteri decreto cõsentiũt, sicut, & quę sequũtur. Adeoq́; procul à ratione absunt, vt nihil velint vel admittere, vel audire, vt non iniuria, de illis dici hæc possint.

Venus nec vllis monita verbis, subsidet.
Sed si vrgeas, magis magisq́; intenditur,
Amorq́; castigatus, infestat magis.

Hæc & sequentia, dogma vetus astruere de affectuum ortu videntur, vt sunt hæc: Ac quasi intempestiuã obiurgatricẽ, parũq́; eorum quæ in amore fieri consueuerunt, peritam rationem, perinde atque hominẽ qui importune admonere velit, refugiũt, Quippe cùm dii quoque, iis ipsis periuriũ

concedere videantur. Et itẽ quæ deinceps inferuntur: Præterea inquit magis ipſis, quippe qui cupiditatẽ ſequãtur, quicquid libuerit facere liceret. Hic quidẽ manifeſte profecto dixit, quippe qui cupiditatem ſequantur, quẽádmodũ ſuperius iram dixerat: nã rationem ſequi, neque hic neque alibi vſpiam eos qui in perturbatiõe ſunt conſtituti, ſed auerſari, fugere, non admittere, aliaq́; id genus inquit. Sanè etiam cũ Menãdri verſum citat, vbi ait, In dolium mentẽ ſubiugatam tradidi, proculdubio veteri decreto, atteſtantẽ ſentẽtiam profert. Nec ſecus, vbi exponit quid ſit in ſeipſis, apudq́ue ſeipſos eſſe, hoc modo: Proprie etiam efferri dicimus, qui ita iraſcuntur, ad ſimilitudinem excurrentium curſorum ex redundanti nimiaq́; illorum prætercurrendi appetitione, horum præter rationẽ vehemẽtia: neque enim qui hoc modo mouentur ex ſeipſis, ſed ex alia violentia quadam extrinſecus fuiſſe incitatos, dicẽdum eſt. Hic quoque violentiam quandam eſſe ait, quæ moueat incitetq́ue affectus omnes, rectiſsimè ſentiens, niſi quòd violentiam extrinſecus dixit, cùm debuiſſet non extrinſecus, ſed in ipſis hominibus eã eſſe affirmare: quippe cùm non ideo extra ſe-

ipsos homines euasisse dicamus, in sequẽ ipsis non esse, quia id quod in perturbationis impetum, eos impellit, extrinsecus fit: sed quia præter naturã feruntur. siquidem rationa'is animæ pars, cui naturale est dominari, imperareq́ue aliis, tunc non dominatur, sed aliorum dominio, imperioq́ue ratione carentium animæ facultatum subdita est. Id quod huiuscemodi exemplis nõ aduertit Chrysippus se confirmare. Addidit enim Herculis apud Euripidem cum Admeto colloquutionem, ita:

Rationalis animæ partis, naturale esse dominari.

Quid proderit ô Admete si semp gemas?
Ita Hercules: respondet Admetus.
Et ipse noui, sed amor est qui me extrahit.

Perspicuũ porrò est, concupiscibilis facultatis, nõ rationalis amorẽ esse, qui totum animũ extrahit, hominesq́; in actiones cõtrarias, q̃ à principio constituerant impellit. Apposuit etiã hæc quæ Achilles Priamo dicit:

Aequo animo tolera, assiduo nec te ipse dolore
Conficee: proficies etenim nihil inde, nec ipsum
Sic poteris nati lachrymando excire cadauer,
Sed grauiora tibi potius tormẽta parabis.

Hæc

Hæc Achillem apud ipſum Priamum diſſerere inquit. Ita enim his iiſdem verbis ſcribit: exturbari etiam, non rarò ex iiſdem his iudiciis contingit, nec ſeipſos continere homines à perturbatione ſuperatos. Nam hic quoque exturbari è iudiciis, nec continere ſeſe ipſos, & modo apud ſeipſos eſſe, modo non eſſe, & reliqua huiuſmodi, quam vim habent, niſi vt iis quæ euidenter patent, veteriq́ue de affectibus, animæq́ue facultatibus decreto, nõ Chryſippi ſententiæ adſtipulentur? Eodẽ modo quoque in libro de affectibus dicta hæc ſunt. Si quidem excuſsio, & immutatio in nobis, & inobedientia illa, in rationem nihilominus in voluptate cõſpicitur. Et item. Ita enim exturbamur, è nobisq́ue ipſis eximus, atque adeo prorſus in erroribus excæcamur, vt interdum ſiue ſpongiam, ſiue lanam in manu habuerimus, eam continuo in moleſtantes, quaſi aliquid effecturi coniiciamus: ſi gladiũ forte, aliúdue quippiã tũc habuiſſemus, eo nihilo ſecius vſuri. & deinceps: Sępenumero autẽ fit, vt hac cæcitate, claues mordeam*, fores ipſas, ſi cito nõ aperiãtur, tũ damus: lapides in quos impegerimus: vindice-

mus,condēnādo, ac quædā in loca proiiciē do.atq; hæc omnia quibusdā quasi maledictis,absurdissime prosequamur. Nō aliter etiā progrediēdo, Ex his,inquit,tum irrationalē in perturbationibus impetū,agnoscere possumus,tum q̄ huiuscemodi in occasionibus excæcati feramus, diuersiq́; admodū ab iis quæ prius cōstituta nobis fuerant,abeamus. Demū si vellem omnia ex libro de perturbationibus,quæcūq; Chrysippi dogmati repugnant,euidēterq́; apparentibus,Platonisq́; sententiæ attestantur, excerpere,hicq́; ascribere,immoderata ꝑfecto nostri libri prolixitas, euaderet. Ibi eñ plena omnia his vocibus sunt,cū dicit, exturbari è iudiciis,eq́ue,his q̄ prius cōstituerant homines,ob iram,libidinem, voluptatem,vel huiuscemodi aliquid: furioseq́ue moueri.tum neq; in se, neq; apud sese esse.mēte item excæcari,& irrationali quodam impetu ferri,& reliqua ad genus.

ARGVMENTVM CAP. XIII.

Taxat Posidonius, quod Meror definitur à Chrysippo opinio mali recens cùm iuxta suam sententiam potens debuerit definiuisse: magni mali opinionē,aut intolerabilis, vel impatibilis. Omne immoderatū & nouū subito irruens: nos à iudicijs prioribus depellit. Meditatum autem:

&

& aſſuetũ: aut nihil nos ad affectus mouet: aut admodum leniter. Ita Anaxagoras nuncianti filij ſui mortem reſpõdit. ἤδειν θνητὸν γεννήσας.

QVæ quidem omnia, alicui alteri per ocium colligẽda relinquimus. Nos (quando formã eorum ſatis aperte demonſtrauimus) ad quædã quæ à Poſidonio cõtra Chryſippũ dicuntur, deſcendemus. Definitio, inquit, mœroris: ſicut aliæ multæ perturbationũ definitiones à Zenone dictæ, & à Chryſippo ſcriptis mãdatæ, perſpicue ſententiã ipſius refellunt. Nã mœrorem, opinionẽ recentẽ, qua malum quis ſibi adeſſe putet, eſſe ait: quã etiã breuius quãdoq; in hunc modũ proferunt, mœror eſt opinio recens, mali præſentis, recẽs appellantes, quod tẽpore propinquum eſt. Quærit igitur Poſidonius ab illis cauſam, cur fiat, vt mali recens opinio animũ contrahat, & mœrorẽ efficiat. Inueterata verò aut omnino nõ, aut nõ eodẽ modo animũ cõtrahat. Atqui ſi vera ſunt, quę Chryſippus aſſerit, nequaquã in definitiõe, particula illa recens poni debuerat. ex ipſius ſiquidẽ ſententia, magni mali potius opinionẽ, aut intolerabilis, aut impatibilis, vt ipſe ſolet vſurpare, mœrorem eſſe oportebat, non recentem. Atq; ita duabus ex par-

ribus, Chrysippũ vrget. in hac secunda definitione, sapientũ, & peccantiũ, quæ superius dicta sunt, exẽpla producit. Illi enim in magnis bonis. hi cõtra in magnis malis, se esse opinãtes, nequaquã tamẽ in perturbationes incidunt. In prima verò quærit, cur nõ præsentis mali opinio quælibet, sed recens tantũ, mœrorẽ causet: dicitq́; propterea, ꝙ omne immoderatũ, & nouũ, si repente incidat, illud efficit, vt ex prioribus nostris iudiciis, nos deiiciat, atq; exturbet. meditatione autẽ, & assuetudine attrectatũ, & inueteratũ, vel nihil prorsus, vt pturbationẽ vtiq; moueat, vel parũ admodum exturbat, Ideoq́; oportere, ait, in reb⁹ nõdũ præsentibus, quasi iã adsint, præimmorari. verbum verò hoc præimmorari apud Posidonium, idẽ valet, quod præfingere, & præformare sibi id qđ euenturũ est, atque ita paulatim in eo, quasi iã euenerit, consuescere. Propterea etiã dictũ illud Anaxagoræ huc retulit: qui cũ illi nunciata fuisset mors filii, admodũ constanter, dixerit sciebam me genuisse mortalem.

Præimmorari verbum.

Atq; hinc ait sumpta sententia Euripidem Theseum, ita loquentem induxisse:

Consilio ego, sapientis edoctus viri,
Mala, & dolores mente versabam mea,

Dul

Dulciq́; fingebam,exulare patria,
Mortes meorumq́; experirier graues,
Caſusq́; acerbos perpeti,alios inſuper:
Vt ſi,quod ante cogitaſſem,quippiam
Mihi eueniſſet,id minus me affligeret.
Ita quoq; dicta eſſe illa refert:
Si miſeriarum, primus iſte eſſet dies,
Nec iam labores pertuliſſem nauibus
Multum,diuq́; conſilium tranans mare,
Tumaltuare,menteq́; exagitarier
Erat neceſſe,ceu rudem equuleum iungi,
Frenoq́; primum, nunc coercitum nouo.
Obtuſus at nũc,ſumq́; durat⁹ malis.Et itẽ,
Nunc mala vigent, ſed longa molliet dies.

ARGVMENTVM CAP. XIIII.

Docet Chryſippus,affectus tempore mitigari opinionib.interim permanentibus, quibus mali aliquid eueniſſe meminimus.Cauſam huius cum ignoraſſet,eam Galenus ex Poſidonio declarat eſſe ſatietatem, dum irrationalis animæ facultas his quæ appetebat,expletur. Rationales cognitiones iudicia ſcientiæ artesque omnes ſolo tempore neque tenaces firmæque reddũtur nec mutari facile,vt affectus poſſunt.

MOlliri aũt tpe ac mitigari ꝑturbatio nes,opiniõi.ītñ adhuc ꝑmanẽtib.q̃b. mali aliq̃d eueniſſe arbitramur,vel Chry-

ſippus ipſe in ſecũdo de perturbationibus libro,in hunc modum ſcribens teſtatur. Quæreret quiſpiam, quomodo mœroris remiſsio efficiatur,vtrum opinione aliqua immutata,an omnibus permanentibus,atque id qua de cauſa. Deinde ſubiungens inquit: Videtur verò mihi permanere opinio ea quæ illud quod adeſt malum eſſe ſtatuit,ſed inueterata efficere, vt contractio, &vt puto incitatio ipſa,ad contractionem remittatur:fortaſſe etiã,ſi hæc permaneat, reliqua minime obtemperãt, quadam alia ſuperueniente affectione:cur id fiat,abſtruſa ratio eſt. Ita enim & flentes deſiſtunt, & qui flere nolunt,flent, cùm non eaſdẽ ſpecies ſubiectæ res,ipſis exhibuerint , ſed occurrerit aliquid,aut nihil. Nam quo modo lamentorum & ploratuum ſedatio fit, ita veriſimile eſt,etiam in illis fieri.quippe cũ in initiis res magis moueãt. ſicut in riſum mouentibus euenire diximus,& alia huiuſcemodi. Fatetur igitur ipſe etiam Chryſippus,diuturnitate temporis,licet permaneat opinio,perturbationes ſedari.cur vero id contingat,abſtruſam rationẽ eſſe ait. Deinceps item alia, quæ ſimili modo eueniunt,aſcribit,cuius cauſam cognoſcere,nihilo ſecius non profitetur. At Poſidonius

non ita Chryſippe horum cauſas ignorare ſe inquit: ſed probat admittitq́; veterũ dicta, quę poſtea recenſebo. Tu verò, cũ neq; cauſas à veteribus adductas commemores, neq; aliam quampiam ipſe inueneris, ſolutã quæſtionẽ ſatis putas, ſi cauſam te ignorare fatearis. Atqui id quod totũ hunc rationalium quæſtionũ, & curatoriũ perturbationum tractatũ continet, nihil aliud eſt quàm ſi cauſas, vnde & exiſtunt & ſedãtur perturbationes, inuenerimus. nam & demũ ratione fieri poſſet, vt & ortus earũ impedire, & ipſas, vbi extitiſſent, ſedare optime ſciremus. ſiquidem vnà cum cauſis, & ortus & incrementa rerũ, de medio tolluntur. Inde etiam eſt, ꝙ tu in libro de perturbationibus, nõ habes quid nobis huiuſmodi ſcribas, cui animum intendentes, & ne oriãtur perturbationes cauere, & vbi exortæ fuerint, eas curare valeamus cum Plato hac de re, diuina admodum ſcripſerit: vt etiã Poſidonius ſignificat, qui hominem admiratur, diuinumq́; appellat. eiuſq́; tum de affectibus, tum de animæ facultatibus dogmata, eaq́; inſuper quæ ab eo de prohibẽda ꝑturbationum origine, & ortu earum ſedando conſcripta ſunt, ſummis præconiis celebrare non deſinit. Imo his, omnem de vir-

tutibus, ac finibus diſciplinã annexam eſſe: atque omnia denique moralis philoſophiæ decreta hinc, id eſt, ex animæ facultatum cognitione, tanquam ex funiculo vno dependere affirmat. Necnon ipſe ex ira, & cupiditate ſurgere perturbationes docet, curq́ue temporis mora, eædem ſubſidant, licet opiniones, & iudicia manſerint, quibus vel adeſſe iam mali aliquid, vel eueniſſe decernimus, luculentiſsime demonſtrat. Qua in re, Chryſippi etiam teſtimonio vtitur, qui in ſecundo de perturbationibus, ita ſcriptum reliquit. Mœrore autẽ quaſi ſaturati, eodẽ pacto nonnulli videntur deſiſtere. Quemadmodum de Achille Patroclũ lugente, hæc poeta inquit.

Aſt vbi iam ſatis eſt, flendo oblectatus Achilles,
Concepit animo rurſus, membriſq́ue vigorem,

ad conſolandum Priamum animum adiecit, mœroris irrationalem vexationem oſtendens. Inde poſtea ſubiungit. Quam ob cauſam, neque deſperandum eſt, cùm iam inueteratæ fuerint res, perturbationiſq́ue inflammatio reſederit, poſſe fieri, vt ratio ſubintret, & quaſi loco ſuo rece-

pto

pto perturbationis temeritatem ante oculos proponat. Manifeſte enim hic Chryſippus fatetur, tum perturbationum inflammationem, reſtante adhuc opinione, tempore remitti, ac reſidere, tum homines motionibus illis perturbatis ſaturari. atq; eã ob cauſam, intermittente pauliſper quieſcenteq́ue perturbatione, rationem inualeſcere. Quæ quidem omnia, ſicut veriſsima ſunt. ita poſitionibus ipſius repugnant. Quemadmodum & illa quæ ſequuntur hoc pacto: Ea quoq; de perturbationum mutatione dicta ſunt.

Nempe celer triſtis ſatias ſolet eſſe doloris,
Ploratusq́; grauis.

Item eade mœroris illectatione. quippe cum in miſeria conſtitutis hominibus flere & deplorare calamitates, iucundum quodã modo & delectabile videatur. poſt hæc item illa:

Sic fatus, cunctis plorandi incuſsit amorem. Et,
Integrat atque iterum Philomelæ flebile carmen.

Poſsẽt ſanè innumera etiã alia, à poetis colligi teſtimonia q̃ mœrore, lachrymis, plora

tu

tu,luctu,victoria,honore.omnibusq́; id genus rebus,ſatiari homines oſtendũt. in quibus cauſam inueſtigare, cur tempore ſedẽtur perturbationes, inq́; appetitum inualeſcat ratio,haud difficile negocium eſt. Nã cum affectus animæ, propria quædam appetibilia habeat,quæ affectet, vbi ea eſt cõſequutus,repletur,ſaturq́; efficitur. Atque ita fit,vt motum illum ſuum qui animalis appetitionem ſuperabat,&ſecum quocũq; ferebatur, rapiebat, moderetur ac ſedet. Cauſæ igitur ſedationis perturbationũ minime,vt Chryſippꝰ dicebat, abſtruſæ, imò niſi quis ſtudio cum veteribus certandi ac contendendi id faciat, apertæ ſatis clareq́; habentur.Quid enim euidentius, quàm in animis noſtris,eſſe facultates, quæ natura altera voluptátem,altera dominiũ, victoriamq́; appetant?quas quidem etiã in aliis animalibus aperte conſpici, idem Poſidonius affirmat. ſicut & nos ſtatim,in exordio primi libri demõſtrauimus. Ibi quoq; iure Chryſippum reprehendit,cũ ait:Fortaſſe etiam ſi hæc permaneat,reliqua,quadam alia ſuperueniente affectione,minime obtemperant. fieri non poſſe inquiens, vt adſit appetitio,& functio eiꝰ,ab aliqua alia

cauſ

cauſa impediatur. Vnde etiam cum inquit ita enim& flentes deſiſtunt,& qui flere nolunt flent, cum non eaſdem ſpecies, ſubiectæ res ipſis exhibuerint: cauſam hic quærit Poſidonius, quid tandem ſit, cur pleriq; cum nolint, ſæpenumero fleant, lachrymaſq́ue inhibere minime valeant, alii verò, cũ flere velint, prius deſiſtant. idq́ue euenire ait ex perturbatis motionibus, tum nimiũ ingruentibus atque vrgentibus, vt à voluntate coerceri nequeant, tum prorſus ſedatis ac pacatis, vt nõ amplius excitari à nobis poſsint. atq; ita rationis pugna, diſſenſioq́ue cum perturbationibus inuenietur, nec non animæ facultates euidenter ſeruabuntur. non ſcilicet vt Chryſippus inquit, ob cauſas aliquas abſtruſas hoc fit, ſed ob eas quæ à veteribus ſatis ſunt explicatæ. Non modo enim Ariſtoteles & Plato ita opinati ſunt, ſed multo ante, cum alii nonnulli, tum Pythagoras. à quo primo, vt idem refert Poſidonius, dogma hoc inſtitutum, à Platone poſtea confirmatum, perfectiusq́; abſolutum fuit. *Pythagoras.* Hinc vero eſt, ꝙ conſuetudo, & demum tempus maxima vim ad perturbationum motus, habere videatur. conſuetudine enim fit, vt animæ irrationalis vis in eo in quo qs aſſuetueri, ſenſim inole-

ſcat.tẽpore verò,vt ſuperi⁹ dictũ eſt,quies ſedatioq́; perturbationum,efficitur irrationalis animæ facultatibus his quæ appetebãt,expletis. Rationis aũt cognitiones, & iudicia,& in vniuerſum ſciẽtiæ oẽs,&artes ſolo tẽpore, neq; tenaces firmæq́;, vt perturbationũ aſſuetudines reddũtur:neq; mutari,ceſſareq́; ſicut mœror, aliiq́; affectus facile poſſunt.Quis enim cum bis duo,quatuor eſſe cognoſcat,tẽporis proceſſu ſatiatus ab ea opinione vnquã deſtitit?Quis ab ea,ꝙ omnes à cẽtro ad ambitũ circuli lineę ſint æquales,mutatus eſt,aliterq́; ſenſit?In ſingulis deniq; ſpeculationibus nemo repẽrietur, ꝗ ſatiatus veterẽ opinionẽ depoſuerit,ꝓinde vt flet⁹,vt dolor vt gemitꝰ,ploratusq́;,& luctus deponi cõſueuere,licet eędẽ de rebus,tanquã malis permaneãt opiniones.Quanquã verò ſatis ſunt hæc, ad ea árgumẽta quæ Chryſippus tũ de animæ perturbationibus , tũ de his quæ ipſas efficiũt facultatibus,nõ recte ſcripſit, in quinto tamẽ libro de iis iiſdẽ diſſerere conſtitui , vt pleriſq; aliis prętermiſsis,ſola ea cõmemorẽ in quibus vel ſibiipſi aduerſatur , vel iis quæ euidẽtia ſunt, reclamare nõ erubeſcit atq; ibi ſiqua à Poſidonio contra Chryſippum dicta fuerint,non ſupprimam.

CL. GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS DECRETIS LIBER V.

ARGVMENTVM LIBRI SEQVENTIS.

Vintus liber duabus ex partibus cōstat. Vna, quæ superiori appendet tractatui de affectibus. Altera, quæ ad Platonis dogma, de tribus animæ facultatibus transit. Cōprehendit pars prior locos sex. In primo persequitur cœptam quæstionem de affectibus, iudiciáne sint, an sequātur ea: vel sint potius motus irrationabilium facultatum animæ, irascibilis & concupiscibilis. Alter est, Quomodo se habent imprudentum ac stultorum animi, in affectibus & ante affectus, collatione facta ad corporis habitum, debilem vel infirmum. Oritur hinc prolixa quæstio, de proportione animæ ad corpus in affectibus, morbis & sanitate. Definitur primum, quid morbus generaliter, deinde quis morbus corporis, quis item animæ. de quibus fuse differit confutato Chrysippo, qui nec sibi cōstat, nec quod pollicetur præstare potest: quo pacto animæ morbus, corpori re-

ſpondeat. confundit animæ ſanitatem, cum pulchritudine alijſque in rebus peccat, ob quas iure reprehenditur. Tertius locus de ſede affectuũ cũ vna tantum in animæ particula ſint, vt Chryſippus decuit: an potius in pluribus, vt cẽſet Plato. Rurſum venit in reprehenſionem Chryſippus dum affectus in ratione collocans, docere nequit, quomodo affectibus mederi, aut ne oboriantur caueri poſsit. Idem cum affectus diſtinxerit à peccantibus iudicijs, iterum eos in mutua iudiciorũ pugna, affirmat conſiſtere. Quartus locus eſt de affectibus puerorum, quo pacto illis à natura inſit quædam ad voluptatem propenſio, & à dolore alienatio. Quomodo affectus dignoſcantur, ex varietate regionũ & corporum. qui item curatu faciles ſunt, aut difficiles. Leuiter attingitur quæſtio de virtutibus ijs taxatis qui virtutes exiſtimant ſcientias vel facultates eſſe. Quintus locus, affectuum cauſas tradit, & quanta ſit vtilitas eas nouiſſe declarat. Poſtremus docet, ſaturnitate ac diuturni motus fatigatione, ſic affectuum vehementiam frangi, vt ad rationem redeat imperium. Iſtis finem imponit diſputationi quæ contra Chryſippum de affectibus fuerat inſtituta. Altera huius libri pars ſpectat ad Platonis dogmata de facultatibus animæ, quas tres eſſe numero, & à ſe inuicem ſubſtãtia actionibuſque diuerſas adhibitis demonſtrationibus oſtẽdit

Plato, docens primum, concupiſcibilem diſtinctã à ratiocinante. deinde iraſcibilem aliam, à concupiſcibili & rationali. Poſtremò pulchrè explicat iram rationi additam, tanquam adiutricẽ contra cupiditatem: multumque opitulari, dummodo non ſit deprauata ira. Inde concluſurus librum, duobus aliis argumentis iraſcibilẽ diſtinguit à ratione. Priori, quòd cupiditas quibuſdã inſit, brutis nempe & infantibus, in quibus nulla eſt ratio. Altero, à teſtimonio veterum poetarum & oratorum. quibus quatenus vti liceat, breuiter & vtiliter exponit.

ARGVMENTVM CAP. I.

Occaſionem oſtendit, qua in hanc diſputationem de affectibus deductus eſt: oblatam ſcilicet à Chryſippi ſectatoribus, qui omnes affectus animæ, in corde collocabant ad probandum, ibidem eſſe ratiocinandi facultatem. Paucis repetũtur, quæ ſuperius de affectibus ſunt dicta, iudicia ne ſint, an iis ſuccedentia aut potius iuxta Platonem motiones quædam irrationabilium facultatum, quarum vna concupiſcibilis altera iraſcibilis nuncupatur. In quibus ſibiipſi plurimum Chryſippus aduerſatus eſt.

E animi perturbationibus neceſſaria quidẽ etiam per ſe nobis erat diſſertatio, lõgè tamen magis, eam Chryſippei neceſſariam reddire. quippe qui ad demonſtrandum locum, in quo animæ principatus inſideret, ea vſi ſint. Cùm enim probarent omnes vt ipſi putant, vt verò res ſe habet ſolos iracundiæ affectus, in corde exiſtere, deinde aſſumerent, vbi eſſent affectus animæ, ibidem quoque ratiocinantem partem conſiſtere, tum demum rationalem facultatem, in corde ineſſe conficiebant. At nòs iræ quidem motus, inde ortum habere, verum eſſe aſſeueramus, non tamen concedimus aut in vno eodemq́ue loco iraſcibilẽ vim, & rationalẽ exiſtere neceſſe eſſe, aut vnius eiuſdemq́; facultatis iram, & ratiocinationem eſſe operationes ſeu affectus: ſed demõſtrãdum ipſis eſſe cenſemus, ſicut alia quæ ad rationẽ ſpectant, ita hoc, idem ſcilicet & affectuũ, & ratiocinationis debere eſſe principiũ. Chryſippus igitur in primo de perturbationibus libro, affectus, iudicia quædam eſſe rationalis partis, nititur probare. Zeno non iudicia ipſa, ſed iudiciis ſuperuenientes contractiones & ſolutiones, elationes item & deiectiones

ani

animæ, ipſos eſſe arbitratus eſt. Poſidonius autem ab vtroque diſſidens Platonis decretum admittit, ac probat. Chryſippeisq́ue refragatus, neque iudicia, neque ſuccedentia iudiciis eſſe affectus cõfirmat, ſed motiones quaſdam diuerſarum irrationalium facultatum, quarum altera à Platone concupiſcibilis, altera iraſcibilis nuncupatur. ſed cum à Poſidonio, multa ad probationem veteris decreti dicta ſint, ea quæ ad rem facere videbantur, in ſuperiore libro, qui totius huius tractatus quartus eſt, in calce, breuibus recenſere omnia conatus ſum. nam in priori parte, per me ipſum diſſerens, tum euidentia illa quæ Chryſippi decreto repugnarent, tum ea quæ idem ipſe non expectata aliena reprehenſione, ſibiipſi contraria ſcripſerat, commemoraui. Quę quidem, licet ad confirmãdum hoc, quòd facultates animæ quibus cupimus, iraſcimur, ratiocinamur, plures ſint nõ autẽ vna, ſicut Chryſippo viſum eſt, ſatis ſuperq́; eſſe poſſint: nõ pauca tamẽ alia etiã hoc in libro ſubiungã, quæ Chryſippus & ſibiipſi contraria, & veritati antiquorumq́ue decretǫ conſentanea protulit. Reliqua enim, q̃ perperã ab eodẽ dicta ſunt,

numero quamplurima, prætermittenda in præſentia mihi eſſe ſtatui. cũ quòd video diſputationem hanc, ſi ſingula refellere voluero, multitudine librorum nimiam euaſuram. tum quòd ſatis exploratũ habeo fore, vt iſti qui Chryſippi dogma approbãt, ex contentione quam cum veteribus exercent, litigioſius mihi in illis ſint contradicturi. in his verò, vbi non modo euidenter patentibus repugnat, ſed etiam ſeipſum refutat, pudebit aliquos fortaſſe, vt ſpero: & ad meliora transfugient, id quod Poſidonio contigit, cum erubeſceret ſcilicet, aliorum ſtoicorum dogma manifeſte falſum defendere. Qui quidem ſtoici, adeo contentioſi ſunt, vt quoniam rationalis facultatis eſſe perturbationes dixerunt, eas in brutis animalibus, pleriq; etiam in puerulis, quippe qui etiam ipſi, nondum rationales ſint, eſſe poſtea non concedant. At verò ita impudenter ſe gerere, contra ea quæ omnib⁹ hominibus manifeſta apertaq́ue habẽtur, ſophiſtæ, non poſſe autem quæ propoſuit quiſpiam, perpetuo conſeruare, ſed ſibi aduerſari in ſcriptis, inexercitati in diſputatione hominis eſſe, eſt exiſtimandum. Quę vtraque egregius Chryſippus, in multis tractatibus committere deprehenditur.

De

De aliis igitur, alibi diſſeremus.

ARGVMENTVM CAP. II.

Affectus animi, motus eſt irrationalis contra naturam, qui in ſapientum animis non exiſtit, conſentiente in hoc Chryſippo, cũ veteribus. Verum vt ſe ſtultorum prauorumque animus habeat, cum in affectibus, tum ante affectus, nõ itidem ſentiunt omnes. Chryſippus reſpondere ait corporibus, quæ in febres aut alui profluuium leui occaſione ſunt prona. Poſidonius vel corporum ſanitati, quæ in morbum eſt facilis, aut ipſi morbo. Galenus non probat Poſidonium, quòd animæ morbum duabus contrariis rebus, ſanitati pariter & morbo ſimilarit. Chryſippum verò magis damnat, qui animi morborum neque in morbis reſpondere voluit, qui in orbe aut circuitu quodam conſiſtunt.

DE animi perturbationibus verò, quod rationalis facultatis minimè ſint, & ſuperior liber totus mihi eſt conſumptus, in iis quæ ipſe etiam fatetur: & hic etiam nihilo ſecius conſumetur, principio inde repetito. Perturbationem animi, motum eſſe irrationalem contra naturam, nõ tam veteres, quàm Chryſippus quoque ipſe cõcedit. huncque ipſum motum, in ſapientum animis non exiſtere, inter vtroſque

etiam conſtat. Qualis verò ſit ſtultorum hominũ animus, & in ipſis perturbationibus, & ante quã perturbentur, non eodem modo poſtea exponũt omnes. Chryſippus ipſum ſimilem eſſe ait corporibus, quę ex qualibet vel leui cauſa in febres, aut alui fluxus, aut quippiam tale incidere cõſueuerunt, ſed hoc à Poſidonio reprehenditur. non enim huiuſcemodi corporibus, ſed ſimpliciter valentibus, inſipientiũ animum cõparandum eſſe contendit, propterea quòd ſiue magna ſiue parua de cauſa, febricitẽt corpora, quantũ ad morbi tamen inuaſionem, & affectionem, nihil differunt. ſed in eo differentia eſt, quòd aut ſunt procliuia natura, ad incidendum in morbos, aut non. idcircoq́ue non rectè à Chryſippo animæ ſanitatẽ corporis valitudini, ægritudinem item illi corporis conſtitutioni, quæ facilè in morbos incidit, aſſimulatam fuiſſe. animum ſiquidem ſapientis, nullis perturbationibus affici poſſe, corpus verò quod impatibile ſit, reperiri nullũ. atq; idcirco conuenientius eſſe affirmat, vt animus imperitorum vel corporis ſanitati quæ procliuitatem ad incidendum in morbos habeat, vel ipſi morbo etiam comparetur. quippe cum quidam habitus ſit, qui vel valitudi-

narius ſit, vel ægrotet. conſentit nihilominus etiam ipſe cum Chryſippo, vt ægrotare ſtultorum animos dicat. eſſe tamen eorum morbum ſuperius dictis corporis conſtitutionibus perquam ſimilem aſſerat. Ita enim ad verbum inquit. Vnde etiam morbus animæ ſimilis eſt, non vt Chryſippus opinatur, morboſæ corporis habitudini, qua efficitur, vt inordinatas, nō in eas quę certo quodam circuitu redeunt, febres incidant homines. ſed potius, vel corporis ſanitati quæ procliuitatem ad incidendum in morbos habeat, vel ipſi morbo, eſt comparandus. corporis ſi quidem morbus iam ægrotans habitus eſt. at qui à Chryſippo dicitur morbus, procliuitati magis ipſi in febres ſimilis videtur. Hic Poſidoniū, quòd inſipientium animos cum perturbationibus vacant, ſanis corporibus ſimiles eſſe dixerit, laudo. quòd huiuſcemodi conſtitutionem, morbum appellarit, non approbo. Nā ſi rectè comparatione vſus fuiſſet, primo prudentium animos, corporibus omni affectione carentibus aſſimulaſſet (an verò aliqua eiuſmodi corpora inueniantur, necne, ſuperuacaneum, quantum ad propoſitum negotium ſpectat, diſceptare) mox proficientiū in ſapientia hominū, bono ha

bitu

bitur prædictis.inde moderatorum,iis qui abſque bono illo habitu valent. tum vulgarium,& inſipientium,illis qui leui de cauſa ægrotant.iratorum poſtremo, & ſcandeſcentium, vel demũ perturbatione aliqua affectorem,morbo iam correptis. Veruntamen in hoc illud mihi videtur cauiſſe Poſidonius,ne in omnibus nimis contentioſe à Chryſippo diſſentire videretur. Quæ enim cauſa afferri alia poteſt, cur animæ morbum,ille corporum conſtitutioni tum valentium, tum ægrotantium cõpararit? nempe non vtriſq;,ſed ſolis ægrotantibus par erat ægrotantes animas conferri. fieri enim nequit,vt vna eademq́ue res,hoc eſt animæ morbus,duobus contrariis,ſanitati & morbo rectè æquiparetur. Nã ſi poteſt, ſanitatem quoque morbo ſimilẽ dicere,neceſſe erit.ſiquidẽ morbo animæ, vtrunque & morbus, & ſanitas cõprobatur. quæq́ue eidem ſunt æqualia,inter ſe quoque æqualia eſſe,manifeſtum eſt. At Chryſippi,abſurdior longe oratio eſt,cum neque iis qui in certo quodam circuitu redeũtibus morbis vt tertianis,aut quartanis febribus cõſtituti ſunt,comparandum animæ morbũ concedat. Ita enim ſcribit. Intelligendum verò morbum animæ, corporis febriculo-

ſæ cõſtitutioni ſimillimũ eſſe, qua ſcilicet, non certo quodam circuitu, ſed inordinatè febres.& horrores ex affectione alioqui, leuibusque ſuperuenientibus cauſis, ingruunt. Neſcio profecto, quæ cauſa ſit, quamobrem eos qui ad ægrotãdum parati ſunt, iam ægrotare, eos verò qui iam ægrotant, nec ægrotare quidem prorſus dicat. nam qui quartanis, aut tertianis laborant, cum rigore tenentur, & febricitant, tunc in morbo conſtituti ſunt. cùm verò mutata morboſa illa conſtitutione, nihil huiuſcemodi patiuntur, in intermiſſione, quæ appellatur, conſiſtunt, extra morbum poſiti cenſentur. Morboſam ſiquidem conſtitutionem, vel lugentibus, vel amantibus, vel inuidentibus, vel id genus aliqua perturbatione affectis, merito conferre quis poſſet. Nam iſti, quandiu vel dormiunt, vel alicui rei animum intentum habent perturbationibus vacant. paulo poſt tamen, ipſis illis rebus quibus afficiebantur, memoria repetitis, ſimilem febrium acceſſionibus, motionem quandam patiuntur. Quibus autem neque luctus, neque aut cupiditas aliqua recens, aut ira inſtat, ii valentibus corpore æquiparantur, ac quoniam ex his nonnulli facile à morbo corripiuntur, non

nul

nulli non ita, efficietur, vt in illis etiam qui animo valent, eadem ratio, similitudoque habeatur. nondum tamen quanquam procliues in morbos sunt, animo ægrotare dicentur: quando neque illi corpore.

ARGVMENTVM CAP. III.

Respondet obiectioni Stoicorum, euincens Chrysippi & Zenonis testimonius, eandem esse animæ cum corpore proportionem in affectibus, morbis, & sanitate.

SEd respondebit scilicet aliquis fortasse Stoicorum, ac proinde, vt solent, non eãdem esse animæ ad corpus, in affectibus, morbis & sanitate rationẽ dictitabit. Quid ergo o boni viri, ita enim nos vrgebimus corporis affectionibus, & morbis animæ, perturbationes assimulatis? Quid Chrysippus in libro morali, de perturbationibus ita scriptitat? Sicut enim ad ægrum corpus, est quædam ars, quam medicinam nũcupamus, eodem pacto quoque ad ægrum animum, ars quædam esse debet. neque par est, vt in singularibus speculationibus, & curationibus, corpore inferior animus reperiatur. Proinde sicut corporis medici officium est, vt intra morbos, qui corporibus accidunt, & curationes vnicuique generi

neri

neri accõmodata sit, vt more ipsorum loquar: ita etiã animæ medico conuenit, quã optime potest, intra hęc vtraq; esse. Hos verò ita se habere, si quis proportionẽ hãc ab exordio cõferre penitus voluerit, liquido cognoscet. nã ad hæc collata proprietas, & curationũ similitudinem, vt puto, & vtrarũque medicinarum inter se proportionẽ, patefaciet. Proportionẽ igitur quandã in anima esse, ad ea quæ corporibus contingunt nõ modo ex hac suprascripta oratione, sed ex sequentibus etiã, satis cõpertũ esse reor in hunc modũ à Chrysippo prolatis. Perinde enim, vt in corpore considerantur vires, & imbecillitas, firmitas & infirmitas, & vigor, præterea sanitas, & mala valetudo, bonus habitus, & malus, reliqua item, quæ deinceps enumerat, affectiones, ægrotationes, & morbi: eadem ratione, inquit, simile quid omnibus his in anima quoque rationali & existit, & appellatur. Postea ita infert. vt opinor ab huiuscemodi pręportione & similitudine, & vniuocatione, quæ in ipsis inuenitur. quippe cũ animo quoq;, robustos esse, aut imbecillos quosdã dicamus quosdam firmos aut infirmos, item ægrotare alios, alios valere, nec dissimili modo affectio, & ægrotatio, aliaque id genus,

in

in animo dici cõsueuere. Aperte hic Chrysippus, eorũ quæ in anima sunt, ad ea quæ in corpore cõspiciũtur, quandam seruari proportionẽ vult. affectuũ vtiq; ad affectus, ægrotationũ ad ægrotationes, morborum ad morbos, viriũ ad vires, imbecillitatis, ad imbecillitatẽ, & vt semel dicã, omniũ eorũ, quæ vniuoce dicuntur, sigillatim ad omnia. nomẽ enim, cũ vniuoca esse dicat, idẽ, eandemq́; rationẽ ipsorũ esse nõ dubitat. vt quocũq; modo vniuersaliter morbũ in corpore definieris, eodẽ etiã morbũ animę definiri necesse sit. Velle verò Chrysippũ, proportionẽ in omnibus seruare atque explicare, vel ex his perspicuũ est, cũ scribit. Quid si aggrediatur aliquis hoc facere, neq; assequatur, nõ propterea est à similitudine recedendum. sed vitio verti id doctrinæ, vtpotæ falsæ, merito debet. Nihilominus idem etiã in sequenti hac tota oratione, videri potest, quam in morali de perturbationibus libro, ita scriptã posuit. Vnde apte admodum Zenonis oratio progreditur. animæ, inquit, morbus, corporis inconstantiæ, quam simillimus est. dicitur autem corporis morbus esse calidi & frigidi, sicci & humidi, eorumq́ue quæ sunt in corpore, inæqualitas quædã. Et paulopost,

ita ſubiungit: ſanitas autem corporis, bona quędam temperatura,& ęquabilitas eorum, quæ ſuperius diximus, eſſe cenſetur. Item deinceps: exiſtimo enim bonum corporis habitum,eſſe optimam ſupradictorũ temperaturam. Et mox: atq; hæc in corpore, non ab re dici cõſueuerũt.nã in calidis, & frigidis ſiccis & humidis,ęquabilitas vel inæquabilitas,ſanitatẽ vel morbũ,in neruis vires vel imbecillitatem, firmitatẽ vel infirmitatem,in membris pulchritudinem vel deformitatem efficit.

ARGVMENTVM CAP. IIII.

Vt corporis ſanitas, ſimplicium eſt partium ſeu elementorum æquabilitas, ita animæ ſanitas aut morbus, erit partium ſuarum ſimpliciũ æquabilitas vel inæquabilitas. Partes animæ iuxta Platonem, ſunt facultates iraſcibilis, concupiſcibilis,& rationalis. quæ in nullo diſſentientes, animæ ſanitatem, diſcordes autem morbum creant. Subijciuntur morbi definitiones, aliæ alijs contractiores.

HAec quidem optime Chryſippe, bene omnia diſſeruiſti, ſed age eorum quæ in anima vniuoce ad iſta dicũtur,proportionẽ, ſicut pollicitus es,nobis aſsigna, atque à ſanitate & morbo,ſi videtur,exordire. Nam quẽadmodum ſanitas corporis,

eſt ſimplicium eius partium, quæ eleméta appellamus, calidi inquam & frigidi, ſicci & humidi æquabilitas: eodem pacto animę credo. ſanitas æquabilitas erit ſimplicium eius partiũ, quæ quidē partes, quales, quoque ſint, quoue modo inter ſeſe habeant, tibi explicare neceſſe eſt, ſi modo præſtare id quod pollicitus es, nihilq́; prætermittere volueris. Quinetiā, morbus animæ, pari ratione inæquabilitas quædam erit, & diſcordia earundē harum inter ſeſe partium, quarum æquabilitas animæ ſanitas eſſe dicebatur. at verò partes hæ ex Platonis ſententia, nullæ aliæ ſunt, quam iraſcibilis, & rationalis, & quæ tertia his annectitur, concupiſcibilis, vt & ſanitatis & morbi animæ ſimilitudo ad corpus, in omnib⁹ ſeruari optime poſsit: ſiquidem cōſentientes inter ſe hæ tres partes, nullaq́; in re prorſus diſsidentes, ſanitatem animæ, diſsidētes cōtra ac diſcrepantes morbum creant: morbus enim ſuperius quiddā, atque vt paulo ante dixi, vniuerſalius eſt, cuius notionem ita cōplectimur. morbus eſt rei natura cognatæ ex aliqua corruptela diſſenſio. ad hunc enim modum à Platone in ſophiſta definitur, quam quidem definitionem generalē eſſe, omnesq́; ſingulares morbos penitus

Morbi definitio.

tus

tus tam animæ, quã corporis, tam in cæteris animantibus & plantis, quã etiã in totis ciuitatibus cõprehendere, facile cognosci potest. Ita scilicet seditionibus, intestinoq; aliquo bello laborãtes ciuitates, ęgrotare dicimus, ꝓpterea quia eã quæ in ipsis inter se cognata natura sunt, in dissidiũ ac pugnã venerint. hæc est morbi, quã maximè generalis notitia: nã cũ dicimus, eũ esse simplicium partium, inter se discrepantiam, contractior euadit definitio, atq; etiã magis, si calidi & frigidi, sicci & humidi inter sese inæquabilitatem dixerimus. hic enim, non alterius cuiuspiam, sed solius corporis morbus est, sicuti animæ tantùm ratiocinantis facultatis, discordia ac seditio.

ARGVMENTVM CAP. V.

Dupliciter peccat Chrysippus. primò, quòd à seipso dissentit. Nam cum dixerit animæ morbum vniuocè cum corporis morbo appellari, eum nihilominus assimilat sanitati corporis, ad corruptionem procliui. Deinde, non præstat pollicita. Siquidem cum censuerit animã valere & ægrotare, pulchram & deformem esse partium inter sese æqualitate & inæqualitate: postea quænam hæ sint partes explicare nequit, vt pote in vna sola rationali parte sanitatem, morbum, pulchritudinũ & defor-

mitatem collocans: cogiturque functionum animæ pro partibus meminiſſe. Nec ſi animæ partes dicat eſſe Chryſippus ſpiritum auditorium & viſorium, vocalem & genitalem, & eũ principalem, in quo conſiſtit ratio, poteſt tamen horum æquabilitatem præcipuæ animæ partis ſanitatem & pulchritudinem facere, cum in his corporis nõ principis animæ ſanitas collocetur.

Chryſippus verò, in hac præceptione dupliciter peccat. primum quia à ſe ipſo diſſentit, cùm in morali de perturbationibus libro, morbum animæ vniuoce cũ morbo corporis appellari dicat, in primo rationalium quæſtionum diſſolubili, pronæque ad corruptionem ſanitati, eum cõparet. deinde ꝙ ne illud quidem præſtat, quod in curatorio & morali, qui inſcribitur libro, vere propoſuerat. Quidnã? partium animę inter ſe æquabilitatem & inæquabilitatẽ, qua & valere & ægrotare anima dicitur. nam cũ perturbationes omnes & morbos in ſola rationali facultate exiſtere conſtituat, merito hæſitat, quarũq; partium, æquabilitas animæ ſanitas eſſe poſſit, demonſtrare non valet. eodem modo, pulchritudinem in æquabilitate, deformitatem cõtra, in inæquabilitate partium cõſiſtere cum dicat, merito poſtea quarum

par

partium æquabilitas ſit pulchritudo, quarum inæquabilitas ſit deformitas, expedire non poteſt. atqui poſt ea quæ ſuperius appoſui, in hunc modum ſcribit. Ideo & pulchra & deformis anima, proportione quadam ex certarum partium vel æquabilitate vel inæquabilitate dicetur. Recte ſanè ex æquabilitate certarum quarũdam partium, vel inæquabilitate, pulchram aut deformem, ſanam aut ægram animam dici, à Chryſippo poſitũ eſt. ſed poſtea, quia quænam ſint hæ partes explicare nequit, vtpote in vna ſola rationali parte ſanitatem & morbum, pulchritudinem & deformitaté collocans, implicare orationẽ cogitur, functionesq́; eius, quaſi partes cõmemorare. Ita enim ſubſequitur. Partes animæ ſunt hæ, quibus ratio, quæ in ipſa eſt rationisq́; affectio, & diſpoſitio cõſtat, & eſt pulchra aut deformis anima, ꝓut principalis pars, ſic aut ſic, ſecũdũ proprias ſuas diuiſiones affecta fuerit. Si quales, nam hæ diuiſiones eſſent aſcripſiſſes Chryſippe, negocio omni abſoluti fuiſſemus. ſed neque hic, neque in aliquo alio libro, quicquã hac de re dixiſti, ac quaſi in hoc vis omnis & cauſa huiuſce de perturbationibus tractatus ſita non ſit ſtatim à ſpeculatione atq; explica

tione hac recedens, in rebus minime neceſſariis, nihilq́; ad rem facientibus, dilatas orationem. quippe immorari in hoc decebat, & quænã iſtæ ratiocinantis animæ facultatis partes eſſent, demonſtrare. Quod quia tu prætermiſiſti, prudẽs ne an imprudens, coniectura nõ aſſequor, nitar ego, tua dogmata ſecutus, quid tibi velis ſuper hac re excogitare, ſententiæq́; tuæ, exquirere veritatẽ, atq; à ſupradictis illis tuis verbis incipiã, quæ ita ſe habent: partes, inquis, animæ ſunt hæ, quibus ratio quæ in ipſa eſt, conſtat. ad illa nos reuocans fortaſſe, quæ de ratione diſſeruiſti, rationẽ eſſe notitiarum quarundam, & anticipationũ collectionẽ aſſerens. ſed ſi notitias ſingulas, & anticipationes ſingulas, animæ partes eſſe arbitraris. duplici errore inuolueris. vno, ꝙ nõ animæ, ſed rationis partes, has eſſe dicendũ erat. nã vel tu ipſe, tũ in tractatu de ratiõe ita ſcriptũ reliquiſti: nõ etenim idẽ eſt anima, & ratio. tũ in eadẽ hac ſuperius citata oratione, id oſtẽdis, vnũ ex iis, quæ in anima cõſiſtũt, eſſe etiã rationẽ: anima verò, & quod in ipſa cõſiſtit, idẽ eſſe nullo modo põt. alter error eſt, ꝙ quãtis hoc irreprehẽſum omitteretnotitias tamẽ, & anticipationes, nõ animæ partes, ſed functio

nes & operationes aſſerere debueras. at ex propriis operationibus componitur nihil, neque oculus, neq; auris, neq; manus, neq; crus, neque quicquam aliud. ſed oculi operationes, ſunt ſingulorum colorum albi & nigri, flaui & fuſci, aliorumq́ue omnium dignotiones. ſicut vocum & ſonorum auris, acuti nempe & grauis, magni & parui, lenis & aſperi. non tamen partes hæ neq; oculorum, neque aurium ſunt exiſtimandæ. Quin tu etiam probe noſti, corneum folliculum, & acinoſum, glacialē item & vitreū humorē, aliaq́; id genus, oculorū eſſe partes, quēadmodū etiam oſſa, chartilagines, neruos, mēbranas, reliquaq́; huiuſcemodi, auriū eſſe partes nō ignoras. ne igitur partes cū functionibus in anima confundas. notitiæ ſiquidem, & anticipationes functiones & operationes animæ ſunt. partes verò, vt tute alibi doces, ſpiritus auditorius, & viſorius, & vocalis, & genitalis, præterea ante omnes alios principalis ac dominans, in quo conſiſtere etiā rationem dixiſti, qua præcipue parte deformitatem & pulchritudinē aīę effici aiebas. hic igitur ſpiritus, duas habet partes, duoq́; elementa, ac duas conſtitutiones, frigidum ſcilicet & calidum, ac ſi aliis à natura ipſorum

nominibus appellare voluerimus, aerem & ignẽ, quæ inter ſe, tota ſunt cõmiſta ac confuſa. quin etiam ex corporibus, in quibus inſita ſunt, vaporẽ quendã contrahunt. ſed mirarer, ſi horum æquabilitatẽ, ſanitatem & pulchritudinẽ principalis animæ partis eſſe velles. corporis enim in his ſanitatem, nõ principalis animæ partis, tuo etiã iudicio collocari conuenit. periit igitur nobis totum exemplũ, totaq́; vniuocationis promiſsio, prorſus euanuit, cum morbum vel ſanitatẽ, pulchritudinẽ aut turpitudinem, in principali animę parte, eodem modo cõſiſtere, quo in toto corpore, monſtrare ne queamus. at tu hoc pollicitus prius fueras, recte ſanè, & cognoſcens & ſeruans omniũ ante dictorum notionem. non tamen ſequi omnia vſquequaq; potuiſti. neque proportionẽ hanc & ſimilitudinem anime, cũ corpore nobis expoſuiſti.

ARGVMENTVM CAP. VI.

Ait Chryſippus, animi morbum reſpondere conſtitutioni corporis, in febres aut alui profluuia, vel quid ſimile procliui. Expedire tamen non poteſt, vt morbus animæ, corpori reſpõdeat. Animæ ſanitatem cum pulchritudine cõfundit. quæ in corpore diſcernit.

SEd iam rurſus, ad inſtitutã diſputationem redeundũ, vt idoneũ aliquẽ finem noſtra cõſequatur oratio. Morbi notitiã, in primo de perturbationibus confundit Chryſippus, cũ ſimilem dicat animę morbum, corporis cõſtitutioni quę facile in febres, aut alui fluxus, taleq́ue aliquid incidit. in curatorio ſeruat quidem morbi notionem, nulla habita ratione, ꝙ ſibiipſi manifeſtè repugnet: non tamen morbũ, cæteraq́; quæ proportionem cũ corpore habere inquit, explicare omnino potuit. Adde ꝙ ſanitatem animæ, cum pulchritudine cõfundit. in corpore verò, vtraq; enucleate diſtinxit, ſanitatem in elementorum, pulchritudinem in membrorum congruitate conſtituens. id quod aperte ſua illa ſuperius à nobis citata oratione, colligere licet. vbi ſanitatẽ corporis, æquabilitatẽ in calidis & frigidis, ſiccis & humidis eſſe affirmat, quæ elementa corporũ ſunt. pulchritudinem verò, non in elementorum, ſed in membrorum apta cõgruentia, digiti videlicet ad digitum, digitorumq́; omnium ad palmã, & ad manus articulũ, & horum ad cubitum, cubiti ad brachium, omnium denique ad omnia poſitam eſſe cenſet: perinde atq; in Polycleti norma, literis manda-

tum conſpicitur. nam cùm omnes in eo libro congruitates corporis, Polycletus docuiſſet, opere demum orationem confirmauit, iuxta libelli præcepta ſtatuta fabricata, quam eodem nomine, quo librum inſcripſerat, normam appellauit.

ARGVMENTVM CAP. VII.

Cum pulchritudo ſit apta membrorum connexio, & ſanitas elementorum, quiſquis volet eorum quæ in corpore ſunt proportionem, ad ea quæ in anima ſunt conſeruare: hunc neceſſe eſt oſtendere, ex quibus ſimplicibus tota animæ cõpago conſtituatur. vt in horum poſtea inter ſe proportione, ſanitas & morbus apte deprehendatur. quod Plato præſtitit, duo faciens viciorũ genera in anima: vnũ quod morbo corporis, alterũ quod turpitudini eiuſdem reſponderet. Morbus animæ, ipſius prauitas eſt. turpitudo, ſtultitia & inconcinnitas.

PVlchritudo igitur ex omniũ medicorũ philoſophorũq; ſententia, in membrorum apta cõnexione ſita eſt. ſanitas in elementorũ congruentia, quæcũq; elementa ea fuerint. nã ſiue ex tumoribus & meatibus, vt Aſclepiades dicebat, cõſtent animaliũ corpora, ſiue ex indiuiduis corpuſculis, vt Epicurus, ſiue ex ſimilarib. partibus, vt Anaxagorę placuit, ſiue vt Chryſippus

opinatur, Stoiciq́ue omnes, & ante eos Ari
ſtoteles, & Theophraſtus, & prius etiam
Plato, & Hippocrates, ex calido & frigido,
ſicco & humido, corpora animalium con-
ſtituantur, elementorum in omnibus æqua
bilitas congrua, ſanitatem efficiet. ſi quis er
go eſt, qui horū quæ in corpore ſunt pro-
portionem, ſimilitudinemq́ue ad ea quæ in
anima, ſicut pollicitus eſt Chryſippus, ſer-

Proportio in aīa qualiter ſeruari debeat.

uare penitus velit, planum facere is debet,
ex quibus ſimplicibus partibus quaſi ele-
mentis, tota animæ compago conſtiterit.
vt in harum poſtea inter ſe proportione, ſa
nitatem & morbum apte inuenire valea-
mus. id quod à Platone factum eſt. Chryſip
pus verò neq; hanc ſanitatis, quam promi
ſerat, ſimilitudinē, neq; pulchritudinis exe
qui potuit, ſed ſimul, pulchritudinem cum
ſanitate confudit. nam ſecundum proprias
rationis diuiſiones, pulchram vel deformē
animam fieri dixit, quo modo vel ſana vel
ægra reddatur, ne verbo quidem facto, ſi-
mul, vt reor, vtraq; hæc confundens, ne-
que valens exquiſite & definite de his quic-
quam pronunciare. Quod Plato, cum aliis
quibuſdam in locis, tum in ſophiſta opti-
me præſtitit. qui animæ partium ſeditio-
nem diſsidentiamq́ue, eſſe morbum dicit,

temerarias autem eius motiones,& immo-
deratas,hoc est functiones atq; actus ex ap
petitione prouenientes turpitudinē appel
lat.ita quoque consensum,congruentemq́;
æqualitatem partium eius inter se, sanita-
tem, motionumq́; æquabilitatem esse pul-
chritudinem asserit. Etenim, quemadmo-
dum corpus pulchrum,in æquabilitate mē
brorum naturam habet suam,eodem modo
actus, ex singularium motionum congrua
æquabilitate pulcher , honestusq́; euadit,
quē ad sensum saltare nōnulli, pācratio de
certare,luctari,atq; incedere etiā,decore&
pulchre dicuntur.turpiter alii& indecēter.
Quippe cum ex cōgruentia motionū, ope
rationum pulchritudo, ex incōgruitate de
formitas manifestetur. Platonis verba ex
,, Sophista ad hunc modum habent.Ho.duæ
,, vitiorū species in anima dicēdæ sūt.Theę.
,, Quænam?Ho.vna morbo corporis, altera
,, turpitudini perquā similis. Theæ.nō intel
,, ligo.Ho.morbū fortasse & seditionem non
,, idē esse opinaris?The.neq; quid ad hec re-
,, spondeam habeo.Ho. nūquid aliud seditio
,, nem putas,quàm rei natura cognatæ,ex ali
,, qua corruptela dissidentiam?The.nihil sa-
,, nè aliud. Ho. aliud ne quid turpitudinem
,, quàm ex incongruentia prouenientem de-

form

formitatem. The. nequaquàm aliud. Hæc sunt quibus vniuersaliter de morbo & turpitudine, qualis vtrorũq; natura esset edocuit Plato. Qua verò ratione, in animis nostris efficiantur, deinceps explicat. atq; hæc de morbo disserit. Ho. quid? nonne in animis praue affectorũ hominum opiniones à cupiditatibus, iracũdiam à voluptatibus, rationem à mœroribus, omniaq́; inter se dissidere animaduertimus? The. maxime. Ho. At hęc vniuersa ex necessitate cognata sunt? The. quidni. Ho. si igitur seditionẽ & morbum animæ prauitatem esse dicamus, non errabimus. Subsequendo deinde docẽs quomodo turpitudo animis inolescat, ita sermocinatur. Ho. quid? illa quæ motione aliqua prædita cum finem aliquẽ sibi proponant, eumq́; nitantur attingere, in singulis appetitionibus aberrant, fineq́; ipso frustrantur, nunquid ex ęquabilitate congrua inter se, an contra ex inæquabilitate id facere dicemus? The. Ex inæquabilitate scilicet. Ho. At animas omnes scimus quicquid ignorauerint, inuitas ignorare? The. planè. Ho. ignorare vero, nihil aliud est quàm desipere, cum animæ vtique ad veritatẽ incitatæ aberrat intelligentia. The. profecto

quid

quidem. Ho. animam igitur ſtultam, turpem, & inconcinnam eſſe ſtatuendum eſt. Ita in Sophiſta Plato de ſanitate & pulchritudine, turpitudine & morbo, tũ generaliter, tum peculiariter diſſeruit. generaliter notione ipſorum deſcripta. peculiariter, quo in animis noſtris accidant, modo explicato. reliquas eius orationes. haud ſanè paucas in multis libris, vbi de ſanitate & pulchritudine, turpitudine & morbo agit, non mihi videtur in præſentia adducendi locus. ſed cum de ſanitate & morbis tractãdum nobis erit, probandumq́; eandem fuiſſe Hippocratis & Platonis de his rebus ſententiam, eas etiam commemorabimus.

ARGVMENTVM CAP. VIII.

Iudicia & affectus non in vna animæ particula, neque in vna ipſius facultate cõſiſtunt: ſed plures ſunt ac genere diuerſæ cum facultates tũ partes. Ariſtoteles & Poſidonius, tres fatentur eſſe animæ facultates, cõcupiſcibilem, iraſcibilem & rationalem. Illasque ſedibus, natura ac genere diſtinctas eſſe, Hippocratis & Platonis eſt dogma. Cæterum Chryſippus non idem hic cum alijs iudicat, quinetiam ſecum pugnat. Cenſet omnem actionem & affectum in ratione conſiſtere. nec interim docet, quopacto obortis affectibus mederi, aut ne ſiant, caueri poſsit. Idem cum affe-

ctus

ctus ab errantibus iudicijs ſeiunxerit, rurſus eos in mutua iudiciorum pugna affirmat conſiſtere. quare nō poteſt apte medicamina affectuum tradere.

NVnc quia neque de pulchritudine & ſanitate, turpitudine & morbo, neque de iis tantum quæ ad corpus attinent, abſolute nobis eſt ſermo, ſed de animæ affectibus, propoſita erat conſideratio, cætera omittemus, ad inſtitutumq́; ipſum reuertemur. Quod demonſtrare propoſueramus, id eſt, neq; in vna tantum animæ parte, neque in vna facultate & iudicia, & affectus exiſtere, vt Chryſippus ſentit, ſed plures eſſe, diuerſasq́; genere tum facultates, tum partes. Animę quidē facultates tres eſſe numero quibus cupiamus, iraſcamur, & ratiocinemur, vel Poſidonius ipſe, & Ariſtoteles etiam cōcedit. locis verò etiā inter ſe ſeparatas eſſe, animamq́; noſtrā non modo facultates multas in ſe habere, verum etiā ex partibus diuerſis genere, naturaq́; diſcrepantib. cōpoſitam eſſe, Hippocratis Platoniſq́; decretū confirmat. de cuius veritate multa à nobis dicta iam ſunt, multaq́; etiā dicentur. Nunc redeo iterum ad Chryſippum, qui neque facultates has in eſſe in animis noſtris fatetur, ſed omnes operatio-

Animæ facultates tres eſſe nūero.

nes

nes,& affectus in ſola ratione conſiſtere affirmat. neq; quomodo aut ortæ curari, aut antequam exiſtant, caueri poſsint perturbationes, vllã artem docetur. Qua de re ſicut de aliis plurimis ſecum diſsidere vel ex eo conſtat, ꝙ cum in primo de anima libro has facultates animæ eſſe poſuerit, vt in ſuperiori libro citatis etiam verbis eius, ſatis aperte declaraui, in libris poſtea de perturbationib. perturbationes ipſas, rationalis animæ facultatis eſſe iudicia quædam aſſeuerauit. Nos porrò ea quæ vere dixit Chryſippus, locupletiſsima Hippocratis & Platonis decretorũ eſſe teſtimonia putamus. quippe cũ ab homine non intelligente tantum dicta fuerint, ſed qui veterum decretum, omnibus modis labefactare atq; euertere ſtuduerit. hæc enim de huiuſcemodi rebus teſtimonia eorum eſſe hominum conſueuerunt, qui à veritate ipſa, coguntur verum fateri. Ad illa rurſus, quæ in hanc ſententiam ſcripſit Chryſippus, deſcendemus. atque ea partim ſibi non conſtare, partim euidentibus repugnare, partim vtroq; modo peccare, maniſeſtiſsime oſtẽdemus. Sed prius illud quod in fine orationis Chryſippi, iam antedictæ poſitum fuerat, repetendum eſt ſanitatem inquam & morbum, pul

chry

chritudinem & turpitudinē animæ.in partibus ipſius fieri:parteſq́; has, notitias anticipationeſque eſſe.primum ex his propoſitum illi remittamus.quamuis enim ſuperius ſatis probauerimus,nō debere in operationibus animæ, morbum aut ſanitatem ſed pulchritudinem tantum & turpitudinē poni,tamen etiam ſi quis illud ipſum concedat, reliqua non recte fuiſſe dicta conabor oſtendere.Nam ſi ex mutua duorū iudiciorum pugna,perturbationum ortus reſultat.neceſſe erit, aut alterum ex his iudiciis verum eſſe,alterum falſum,aut vtraq; falſa.ſi modo hoc, rationalem enim quandam quæſtionem habet, facilè aliquis conceſſerit.ſiue tamen vtraque falſa,ſiue alterum ex ipſis verum eſſe dicamus,perturbatio iudiciorum, pugna nullo modo erit. Quippe ſi adæquātur inter ſe iudicia,circa perſuaſionem,ea de re ſuſtinendus prorſus eſt aſſenſus.ſi alterum lōge probabilius apparet,aſſentiri quidem,&ex aſſenſione illa agere aliquid,non inconſiderate tamen neceſſe eſt: vt ſi quis voluptatem bonum eſſe opinatus,paruum quid habeat, à quo in cōtrarium retrahatur. vel ſi honeſtum quis, ſolum bonum exiſtimans,à neſcio qua tamen etiam ipſe alia opinione reuocetur,

vt non firmiter constanterq; credat, aut si quemadmodum Pyrrho, vtraq; in æquilibrio ponens negationem & assensum inhibuerit. nullo enim ex his modo, perturbatio existit. id quod ipse etiam Chrysippus verbis illis, quæ à me in superiori libro fuerũt citata, aperte declarauit. vbi inquit, nequaquam si aberrans fertur aliquis, aut in curia quadam, in ratione labitur, & cætera quæ sequuntur, perturbationem consistere, sed si rationi immorigera est appetitio. adeo vt hic quoque Chrysippus sibiipsi cõtradicere deprehendatur. Cũ enim perturbationem, ab errantibus iudiciis separauerit, nihilominus tamen, rursus in mutua iudiciorum pugna, morbos animæ & perturbationes consistere affirmat. nihil igitur mirum esse debet, si recte à Platone, affectuum curationes & medelæ traditæ sunt, vt Posidonio quoque videtur, à Chrysippo vero perperam. Qui enim neque omnes perturbationum causas, ausus sit explicare, sed se in præcipuis hærere fateatur, vt in superiori libro videre licet, neque in istis tamen quas affert, recte quicquam dixerit, qui fieri potest, vt is de perturbationum curatione, conuenienter tractet?

ARGVMENTVM CAP. IX.

In pueris affectus sunt, qui à ratione gubernari nō possunt, & quædā illis inest proprietas qua trahuntur ad voluptatem, & alienantur à dolore. Porro animis nostris triplex insita est propensio, ex singulis animæ partibus promanans: ex concupiscibili, ad voluptatem ex irascibili, ad victoriam: ex rationali, ad honesta. Qua in re peccant Epicurus & Chrysippus: ille ad solam voluptatem, hic ad rationem tantum nos propensos affirmans. Ideo copiose Galenus exponit verbis Posidonij, quo pacto pueris innata sit ad voluptatem & improbitatem propensio, & à dolore auersio: ostendens omniū falsarum opinionū causas, & qua ratione mederi possit affectibus. Obiter inde taxantur, qui virtutes vel scientias, vel facultates existimant. Notatur Chrysippus, quod multas scientias & virtutes confessus, vnam tātum animæ facultatem statuit.

AT verò si quatuor Chrysippi libros, omnes refutare vellemu,. vt superius etiā dixi, multo plura nobis volumina essēt cōscribēda. Quo circa quæ ad propositā rē sunt per quā necessaria, ea tantū persequemur. ac primū de dispēsatione, quæ in puerorū animis est, expediemus. dici sanè non pōt, aut ipsorū appetitiones à ratione quā

Perturbatiões vehemẽtiores in pueris, quam in perfectis.

nondum habent, gubernari, aut ipſos non iraſci, non dolere, non lætari, non ridere, non flere, non aliis huiuſcemodi perturbationib. affici. Multo enim plures ſunt ac vehementiores in pueris, quàm in perfectis perturbationes. quæ tamẽ omnia Chryſippi decretis aduerſantur. præterea, neque illud fatendum eſt, nullã naturalem neq; ad voluptatem conciliationem, neq; à dolore alienationẽ eſſe. omnes enim infantes, nullo doctore ad voluptates quodã modo geſtiunt. laboresq́; auerſantur. iraſci etiã eos videmus, calcitrare, mordere, dum vincere prorſus ac ſuperiores euadere volunt. ſicuti nonnulla quoq; ex aliis animalibus, nullo præter victoriam propoſito idem factitant. Quo euidenter in conturnicibus, gallis, perdicibus, icheumone, aſpide, crocodilo, innumeriſq́; aliis beſtiis intueri licet. Non ſecus infantes ad voluptatẽ & victoriam, conciliationem quandam præ ſe ferunt. poſtea verò vbi paululum adorauerunt, naturalem etiam quandam cum honeſtate, conciliationem oſtendunt. erubeſcũt ſiquidem procedente ætate, ſi peccauerint, honeſtiſq́; actionibus delectantur, iuſtitiamq́ue, & alias virtutes, ſibi aſciſcunt. multaq́; ex harũ virtutũ notitia agũt, qui pri⁹

quo

quo tempore paruuli erant, perturbationes ſequebātur, rationiſq́; præceptis non obediebant. Cùm igitur tres has cōciliationes naturales habeamus, in animis noſtris inſitas, ſingulas ex ſingulis animæ partibꝰ prouenientes, ex cōcupiſcibili ad voluptatem, ex iraſcibili ad victoriam, ex rationali ad honeſtatem, Epicurus ſolam prauiſſimæ partis conciliationem ſpectauit, Chryſippus ſolam optimæ, ad honeſtū quod idē eſt, quod bonum, propenſos nos eſſe affirmans. Omnes verò has tres cōſpicere ſolis veteribus philoſophis licuit. quarum duabus omiſſis, Chryſippus non iniuria in vitiorum generatione poſtea hæſitat, & neq; cauſas eorū, neque quo modo conſiſtant, explicare, neque quomodo peccent infantes, valet inuenire. Quæ omnia etiā Poſidonius reprehendit, atque arguit. Nam ſi ad honeſtatem, infantes ſtatim à principio propenſi eſſent, prauitatem oporteret non intrinſecus, & ex iis ipſis, ſed extrinſecus tantum ipſis accidere. at quāuis bonis moribus imbuantur, optimæq́ue erudiantur, peccare tamen certe in aliquo conſpiciuntur. Quod idē Chryſippus etiam fatetur. quanquā licebat ipſi, diſſimulatis iis, quæ euidēter apparēt, illud tantū fateri, quod

propoſito ſuo erat conſentaneum. pueros inquam ſi bene honeſteq; inſtituti ſint, tẽporis progreſſione, in viros ſapientes omnino euaſuros. ſed contra aperta ac patientia non eſt auſus ita mentiri. Quin licet ſub philoſopho ſolo educentur, vt nullum neque viderint, neque audierint vitiorum exemplum, non neceſſario tamen philoſophaturos. duplicemq́ue eſſe peruerſitatis cauſam ait, vnam ex inſtructione ſuggeſtioneq́ue multorum hominum, alterã ex ipſa rerum natura prouenientem. Mihi de vtraque dubitandum videtur. Cùm enim vbi viderint, audiuerintq́ue aliquod vitiorum exemplum, non oderint illud, aut fugiant, ſi quidem nullam cum eo affinitatẽ, nullamq́ue naturalem conſiliationem habent, mirari ſatis non poſſum. atque eo magis, quòd qui nihil neque auditu, neque viſu perceperunt, à rebus ipſis illecti, decipiuntur. Quæ enim neceſſitas tandem eſt, vt pueri à voluptate, perinde ac bono aliquo illiciantur, ſi nullã cum hac conciliationẽ habẽt, auerſentur, & fugiant laborẽ, ſi neq; ab eo natura alienati ſunt? Quid eſt cur laudibus, & honoribus lætẽtur, & gaudeãt? vituperia, & ignominias moleſte ferant, & fugiant? ſi neq; ad hæc, naturalem quan

dam aut conciliationem, aut alienationem adepti ſunt? nam ſi minus vocibus his, vt ſaltem vocabulorum aſſentitur Chryſippus, ad ſingula ex ſupradictis, tum conciliationem, tum alienationem inſitam in nobis eſſe. Cùm enim de bonis & malis imaginū probabilitate, & ſuggeſtione, in animis prauorum peruerſitatem inoleſcere dicit, cauſa ab ipſo eſt requirenda, qui fiat, vt voluptas tanquam bonum, dolor tanquam malum, probabilem viſionem & ſpeciem offerat. Cur item victoriam Olympicam, ſtatuarumq́ue dedicationem laudari, celebrariq́ue à pleriſque quaſi bona, cladem contra, & ignominiam vituperari, quaſi mala audientes, prompte ita credamus & perſuadeamur. Hæc quoque reprehendit Poſidonius, omniumq́ue ipſe falſarum opinionum, cauſas aſſignare conatur. in ſpeculatione enim eas effici ait, ex affectuum deorſum trahentium grauatione, quam antecedant tamen falſæ quædam ſententiæ, in iudicio ratiocinantis facultatis debilitatæ ac languentes. exurgere ſiquidem appetitionem in animali ex rationis iudicio, aliquando ſæpius ex affectuū motione aſſerit. Quin etiā phyſiognomica euidentia, à naturæ ſcilicet cōiectori

bus obſeruata, orationi huic conuenienter annectit. ex animalibus quippe & hominibus quæ lato ſunt pectore ac callidiora, animoſiora: quæ laticlunia & fragidiora, timidiora eſſe cõſueuerunt. Addit etiã ex regionibus, quantũ ad timiditatem & audaciam ſpectat, voluptatem item & laborẽ, nõ paruam in moribus hominũ, extare differentiam. quaſi affectuũ animi motiones, corporis affectionem, quã ex aeris continẽtis temperatura, non parum cõtingit variari, ſubinde conſequãtur. ſanguinem enim in animalibus caliditate & frigiditate, craſſitudine & tenuitate, aliiſq́ue quibuſdã non paucis differentiis, diuerſum eſſe. Qua de re Ariſtoteles copioſiſſime diſſertauit. nos quoque progreſſu diſputationis, locũ idoneũ nacti, nonnulla commemorabimus, cũ ſcilicet de his & Hippocratis & Platonis verba, erunt producenda. Nunc aduerſus Chryſippeos, mihi ſuſcepta eſt diſceptatio, qui neq; aliud quicquã de perturbationibus, neq; illud prorſus cognoſcũt, corporis vtiq; temperaturas, ſibiipſis conſentaneas affectuoſas motiões efficere. ita enim ſolet appellare Poſidonius. At Ariſtoteles, manifeſte iam omnes has animi conſtitutiones vocat, quaq́; ratione in diuerſis tẽ-

pera

peraturis conſiſtant,exponit. Vnde in nō nullis perturbationum curationem facilē, expeditamq́; eſſe, de ea cauſa crediderim, quòd neque has affectuoſas motiones admodū fortes,neq; rationem imbecillam,hebetemq́; natura habēt. Sed ex inſcitia,prauaq́ue conſuetudine, ex affectibus viuere huiuſcemodi homines cogūtur.in aliis cōtra difficilem & laborioſam,in quibus perturbationū motus,ex corporeæ cōſtitutionis neceſsitate inſiti magni & vehementes extiterint, ratio verò,natura infirma atq; hebes. Debemus enim hos,ſcientia verorū inſtruere, affectuoſasq́; ipſorū motiones, bonorum ſtudiorum conſuetudine frangere ac rotundere, ſi reddere meliores volumus. Ita quoque in procreatione,vt hominem ad optimā conſtitutionē formemus, primum ſeminis,deinde victus, quo vſura prægnās mulier ſit, cura eſt habenda,cibi nimirū & potus,exercitationum, quietis, ſomni,vigiliæ,cupiditatis & iræ,aliarumq́ue id genus rerū.de quibus omnibus diligentiſſime tractauit Plato.Chryſippus autem non modo ipſe nihil idoneū dixit, ſed ſectatoribus etiam ſuis, praue ita fundata diſputatione, nullam inueniendi occaſionem reliquit. Hæc etiam damnat Poſidonius,

nius,eaq́; quæ Plato de puerorum,dum adhuc in vtero fœtificantur , informatione diſſeruit,deq́; educatione, inſtitutioneq́ue eorundem,poſtea quã in lucem editi ſuſceptiq́; ſunt,mirum in modum extollit. atq; ipſe in primo de perturbationibus libro, quaſi cõpendium quoddam eorum quæ à Platone dicta ſunt,ſcripſit: quo modo educandi inſtituendiq́; pueri ſint, vt affectuoſa irrationaliſq́ue animæ pars, moderata motionibus, rationiſq́; imperiis obtemperans efficiatur.eam ſiquidem, optimã puerorum inſtitutionis præparationem eſſe aït,ſi affectibus obnoxiam animæ partem, ad principatũ rationis quã promptiſſimã reddideris , eo quòd parua à principio rationalis facultas,imbecilla eſt,magna poſtea ac fortis,circa quartũdecimũ annũ euadit. qua ætate imperare & dominari, ſicut auriga,pari iugalium equorũ, ita ipſa cupiditati,& iræ maxime ſolet: cum neq; nimis validæ hæ facultates, neq; infirmæ nimis,aut ſegnes,neq; ſupramodum concitatæ,aut contumaces, aut immoderatæ, aut petulantes, ſed in omnibus ad rationem ſequẽdam,eiq́; obtemperandum paratæ ſũt. Mox ipſius rationis inſtitutionem. & virtutem dicit naturæ rerum,quemadmodum

aurigæ

aurigæ aurigalium ſpeculationum, ſcientiam eſſe. nullam enim in irrationalibus animę facultatibus, ſicut neq; in ipſis equis ingenerari ſciẽtiã poſſe. ſed in his propriã virtutem, ex irrationali quadam conſuetudine, in aurigis ex diſciplina, comparari. ſequitur poſtea tota ea de virtutibus oratio, duplicem errorẽ illorum arguens, qui vel ſcientias eſſe virtutes omnes, vel facultates & potentias opinantur. neceſſe quippe eſſe, vt irrationalium animæ partium, irrationales quoque virtutes ſint, rationis verò ſolius rationales. vnde merito illarũ virtutes potentias, rationis ſolius, ſcientiã eſſe oportere. At verò Chryſippus valde peccat, non quòd virtutes nullas potentias & facultates fecerit: nõ enim magnus eſt hic error, neque de hoc diſſentimus: ſed quia cum multas ſcientias, & virtutes eſſe dixerit, ſtatuit vnam tantum animæ facultatem. quod quidem nulla ratione fieri poteſt, vt vnius facultatis, multæ virtutes exiſtant. ſiquidem neque perfectiones multæ, vnius rei inueniũtur. vna enim ſingularum rerum eſt profectio. & virtus perfectio eſt, id quod ipſe etiam fatetur, vniuſcuiuſque naturæ. Quocirca melius Ariſto Chius, qui neq; multas animæ vir-

tutes,

tutes, ſed vnam tantum, quam bonorum & malorũ ſcientiam appellat, eſſe inquit. neq; de perturbationibus aduerſantia, vt Chryſippus, ſuis decretis contexit.

ARGVMENTVM CAP. X.

Duo tractãtur hoc capite. Primo cur hic virtutum mentionem fecerit. 2. Quæ affectum cauſa. Iuxta Poſidonium eſt, quoties non ſequimur nobis inſitum geniũ eum, qui eiuſdem eſt naturæ cum vniuerſorum gubernare deo, & ſubiicimur deteriori. Secundum Platonem, cum à deteriori animæ parte regimur. Vtilitas quadruplex ex cognitis cauſis affectuum. prima, diſcimus quid ſit conſentire naturæ, nempe vitam à perturbationibus liberam traducere. Altera, quæ principia perueſitatis ſunt in rebus appetendis fugiẽdiſque. Tertia, modus ex peritię commodius præſcribi poteſt ad affectus moderandos. Vltima, quæ de affectuum impetu ambiguo explicãtur.

SEd de virtutibus poſteriꝰ dixemus, quoniam Chryſippus etiam, de his Platonẽ carpit. nunc obiter de ipſis à nobis facta mentio eſt, ex conſuetudine quadam. propterea quia dogmati de affectibus, decretũ de virtutibus, neceſſario annexum eſt. id qđ Poſidoniꝰ etiã teſtatur, his iiſdẽ verbis in primo de affectibus libro, paululum à

principio,ita ſcribens: Cenſeo enim conſiderationem de bonis & malis,de finibus,de virtutibus,à recta de perturbationibus diſceptatione pendere. Rectam profecto de virtutibus opinionē,cum ſententia de affectibus,cõiunctam eſſe ſatis mihi videor oſtendiſſe. At verò idem de bonis,& finib⁹ intelligi,ex hac quam aſcribā Poſidonii in oratione manifeſtabitur. Cauſa verò perturbationū,hoc eſt diſſenſionis,& infelicis vitæ eſt,cum genium in nobis inſitum,qui cognatus nobis eſt,& eandem habet naturam,quam ille qui vniuerſum mundū gubernat,non in omnibus ſequimur,ſed deteriori, & animali ſuccumbentes efferimur. Qui verò hoc non aduertunt, neque verā perturbationum cauſam aſſignare, neque rectam de felicitate, & conſenſu ſententiā poſſunt habere.non enim vident primum eſſe,vt ab irrationali,& infelici, omniq́ue diuinitatis experte animæ facultate,nulla in parte agamur. Hic Poſidonius quàm errent Chryſippei,non modo in diſputatione de affectionibus, verum etiam de fine, aperte demonſtrat. non enim finis eſt, vt illi dicunt,ſed vt Plato,naturæ conſentiēs vita. Nam cùm in nobis duæ animæ partes ſint, vna potior, deterior altera, qui

melio

meliorem ſequitur, is conſentienter naturæ viuere merito dicendus eſt. ille contra diſſentiẽter, qui à peiore regitur, & gubernatur. atque hic ex perturbatione, ille ex ratione, vitam inſtituit ſuam. Non contentus his Poſidonius apertius etiam, & vehementius in Chryſippeos inuehitur, quippe qui finem non bene exponant. eius oratio in hunc modum habet. Quibus nonnulli omiſſis, conſentienter naturæ, in omne illud contrahunt quod cauſa primorũ naturalium fieri poteſt. quod nihil aliud eſt, quàm finem voluptatem, aut tranquillitatem, aut tale quippiam conſtituere. at hoc in ipſa ſtatim pronũciatione repugnantiã præ ſe fert, honeſtatis, aut beatitudinis in ſe continens, nihil. conſequitur enim neceſſario finem, non autem eſt finis. ſed fine recte definito vti, etiam ad infringendas dubitationes poſſumus, quas ſophiſtæ proponere conſueuerunt. Non tamen ita eſt, cum hoc modo interpretamur viuere, ex peritia omnium quæ ſecundum totam naturam accidunt, vt eandẽ vim habeat, perinde ac ſi dicamus, conſentienter naturæ viuere. cùm non hoc humiliter neque abiecte ad differentias conſequendas faciat. Hoc profecto ſufficiebat, ad oſtendendam

absurditatem dictorũ Chrysippi de fine agẽtis, illudq́; exponẽtis, quo modo assequi possimus, vt cõsentiẽter naturæ viuamus. satius tamẽ esse existimo, ea quæ sequuntur à Posidonio scripta subiũgere, hoc modo: Causa verò perturbationũ inuenta, absurditatem hanc sustulit. principia peruersitatis, in appetẽdis fugiẽdisq́; rebus patefecit. modos exercitationis distinxit. dubitationes de perturbationũ appetitione, oẽs explanauit. Nã parua inquit, neque triuialia, ex perturbationũ causæ inuentione nos esse consecuturos. Nam ex hac, quid sit consentire naturæ, exacte intelligimus. qui enim ex perturbatione viuit, non consentit naturæ. sed ille consentienter naturæ viuit, qui perturbationibus vacuam traducit vitam. quippe cùm hic rationalem, & diuinam, ille irrationalem, brutamq́ue animæ partem sequatur. principia item peruersitatis, in appetendis fugiendisq́ue rebus, causa perturbationum inuenta edocuit. si quidem quæ propria irrationalibus animæ facultatibus sunt, ea quasi absolute propria hallucinantes nonnulli opinantur. non aduertentes lætari, & superare alios, brutæ animæ partis tantũ esse appetibilia. sapere autem & cætera, quæ bona

ſimul & honeſta ſunt, rationalis, & diuinæ. modos quoque exercitationis, reperta perturbationum cauſa nobis præſcripſit. hac etenim cognita: curabimus ex Platonis diſciplina aut alii, certis quibuſdã rhythmis, concentibusq́ue & ſtudiis, alii in aliis degant. obtuſos, & ſegnes, demiſſiq́ue atq; infracti animi homines in rectis in"rythmis, vehementerq́ue animum mouentibus harmoniis, huiuſcemodiq́ue ſtudiis: in contrariis animoſiores, ferociusq́ue exultantes educabimus. Nam qua de cauſa affectum eſt obſecro, ita enim Chryſippeos percontabor, vt ſimul ac Damon muſicus tibicinæ, quæ adoleſcentibus quibuſdam temulẽtis, inſanaq́ue agentibus, phrygium canebat, mutare modum in dorium iuſſit continuo illi à temerario illo impetu deſtiterint? nõ enim rationalis facultatis opiniones, dedocere ac mutare cantilenis valemus. ſed affectibus obnoxia animæ pars, cum ſit irrationalis, ipſa ſanè motibus quibuſdam irrationalibꝰ & excitari, & ſedari poteſt. ita enim natura comparatum eſt, vt irrationale ab irrationalibus, rationale à ſcientia, & inſcitia & vtilitatem & detrimentum adipiſcatur. Atque hoc ex agnita perturbationum cauſa, emolumentum eſſe ait Poſidonius.

inſup

inſuper etiam dubitationes,inquit, de appetitione perturbationum , omnes explanauit,quæ cuiuſmodi ſint,ipſe ſubſequendo ita declarat.Exiſtimo enim iam dudum vos videre eos,qui ratione perſuaſi, vel iã adeſſe ſibi aliquod malum credunt,vel impendere,non ob id tamen timere, aut mœſtitia affici, prius quàm viſionem quandã illorum animo perceperint. Nam qui poteſt irrationale à ratione affici,niſi imagine quadam ſenſibus expoſitæ picturæ, per quam ſimili obiecta pulſetur? Ita fit vt ex narratione audientes nonnulli,in cupiditatem incidant. alii moniti paulo euidétius, vt leonẽ fugiant,antequàm ipſum videãt, terreantur. Recte ſanè & hæc à Poſidonio dicta ſunt, vt ſequentia etiam , vbi cauſas omnes Chryſippi dubitationum perſequitur. de quibus in calce ſuperioris libri,ſatis à me diſſertatum fuit. Vnde recte præſenti ſermoni finem impoſiturus mihi videor, vbi vnam tantum eius orationem aſcripſero, quæ ita ait. Veruntamen profectum facientes, cum magna mala ſibi impendere opinentur,non timent, non enim ab irrationali tunc animæ parte, ſed à rationali feruntur.

ARGVMENTVM CAP. XI.

Affectus inueterati debilitantur, cum pars animæ affectibus obnoxia vel saturatur proprijs cupiditatibus, vel fatigatur diutinis motibus. Sic enim inualescit rationis imperium. Hæc nõ intelligens. Chrysippus, dissentit à Zenone & Cleanthe. Idemque arbitratus, nihil interesse inter rationalem animi partem, & eam quæ affectibus subiecta est, brutis eripit affectus, quæ manifesto cupiditate & ira reguntur Absoluitur disputatio cum Chrysippo.

DEinde idem, quamobrẽ inueteratæ perturbationes quietiores imbecillioresq́; efficiãt, causam reddit quã Chrysippus in secũdo de perturbationibus ignorare se cõfessus est. de qua quidem, in fine quarti libri iã diximus, & nũc etiã dicem⁹ breuibus, quasi in cõpendiũ, Posidonii longã orationẽ contrahẽtes. Affectibus obnoxia animæ pars, mora tẽporis, partim saturatur ꝓpriis cupiditatibus, partim diuturnis motibus defatigatur. adeo vt cũ duab⁹ his de causis quiescat, moderatiorq́; fiat affectionis motus rationis imperiũ inualescere iã possit. nõ secus, ac si equus aliquis excurrens sessorẽ secũ rapiat, deinde partim cursu defatigatus, patim expleta cupiditate subsistat, vt rursus eques, in dominium

Perturbationes animi quõ sedentur.

restituat suũ. id quod sæpenumero fieri videmus.adde ꝙ qui iuuenilis ætatis animalia erudiũt, permittere illis solent, vt fatigentur.effusisq; etiã cursibus atq; effrenatis saturentur,postea inuadunt ac coercẽt. De his atq; huiuscemodi anceps Chrysippus hæsitauit, vt pote qui nec possit horũ causas in affectibus obnoxiam partem referre,& præterea,quod idem in sequẽtibus Posidonius manifestat, non modo ab is q́ sensu ꝑcipiuntur,sed à Zenone,& à Cleãthe etiã ipso dissentiat. Nã Cleãthis sentẽtiã de affectibus obnoxia animæ parte ait, ex his versibus constare. Ratio. Quidnam sit ira,quod velis mihi explica. Ira. Ego facere quod volo profecto est regiũ.
Rō. Effare tamen id clarius.
Ira. Vt sicut appeto eueniat,est q̃d volo.

Hæc alterna carmina,Cleanthis esse inquit Posidonius, in quibus cum introducat rationem cum ira, quasi diuersa quadã parte colloqui,sentẽtiam de affectibus obnoxia animi parte, perspicue ostendit.
Chrysippus verò perturbationibus obnoxiam à rationali nihil differre arbitratus,perturbationes, brutis animalibus nõ veretur eripere. quæ cupiditate & ira gubernari,nemini dubium est, vt Posidonius

etiam pluribus demonstrat.animalia enim quę immobilia penè sunt,saxisque stirpiũ modo,aliisq́; huiuscemodi inhærẽt,cupiditate sola,regi asserit irrationalia oĩa, vtrisq; facultatibus cõcupiscibili irascibili vti. hominẽ solũ, assumpto præter illa duo rationali principio, tres adeptũ esse partes. Hæc atque alia permulta in toto de perturbationibus tractatu, recte à Posidonio dicta habẽtur. Nã sicut Chrysippus in ipsis, vt ita dicã,elementis huiusce de perturbationibus contẽplationis lapsus, quãplurima postea cogitur falsa subiicere: ita qui veris principiis vtitur, hisq́; ipsis consentanea vsquequaq; subiungit,cũ recte dicere,sin minus ad vnguem in omnibus, saltẽ in plerisq; necessarium est. Atq; hic præsens dissertatio,finẽ accipiat.nã considerare quæ sit hac de re Zenonis sentẽtia, esset ab instituto nostro alienum: qui eã ob causam diximus, aliis omnibus Stoicis omissis, quæ à Chrysippo dicta fuerant, tantũ nos velle discutere,ne nimis longa ac verbosa, nostra euaderet oratio. Id enim in his libris,disserere polliciti sumus,nõ quid quisq; philosophus de anima sentiat, sed quàm vera Platonis & Hippocratis decreta habeantur.cuius gratia etiã cõtra Chry

sip

ſippum, tota hæc nobis eſt ſuſcepta digladiatio. Zeno itaq;, ſi idem cum Chryſippo ſentit, iiſdem quoq; criminibus, affinis cenſebitur. ſi Platonis principia vnà cũ Cleãthe & Poſidonio ſequitur noſtræ philoſophiæ partib⁹ ſtabit. ſed ſi (qđ ego credo) pturbationes iudiciis ſuccedere opinaĩ, medius erit inter peſsimã Chryſippi ſectam, & optimam quã Hippocrates & Platonis, primi omniũ conſtituerũt. quãquã Poſidonius, etiam Pythagorã facit auctorem: nõ ex ipſius operibus coniectura ſumpta, quę nulla ad nos peruenere, ſed ex iis quę à diſcipulis eius, literis mãdata poſtea fuerũt. ſed quod etiã paulo ante dixi, non hiſtoriã veterum dogmatũ recenſere, ſed ſola Hippocratis & Platonis dicta. diſpicere noſtra hæc promittit oratio. quod ipſum quã breuiſsimè poteſt, nũc agit. neque in hoc multitudo librorũ ſpectanda eſt, quæ copiæ, & magnitudini rerum de quibus eſt ſermo, merito aſcribi debet. ſed illud attendendũ, videndumq́ue, breuius ne de his iiſdem dici potuerit, vt tamen nihil quod neceſſarium eſſet, prætermitteretur. id quod ex iis quæ Chryſippus de affectibus ſcripſit, videre licet. nam cum ille quatuor libros, atque eos adeo magnos compoſuerit, vt ſin-

guli noſtris duplo maiores euaſerint, nos tamen in duob. ne integris quidem, & ſententiā ciꝰ perturbationibus ſtatim penſitauimus, & quę contra hanc à Poſidonio ſcripta fuerant, etiam adduximus.

ARGVMENTVM CAP. XII.

Tres eſſe animæ facultates iuxta Platonem; quibus ad motum voluntarium inclinamur, & vita noſtra regitur. rationalis, iraſcibilis, concupiſcibilis, quæ ſedibus, ſubſtantia, viribus & actionibus diſiunguntur.

NOſtra igitur aduerſus Chryſippum diſceptatio hic cōcludat. ſi quis bene his quæ à me dicta ſunt, animū aduerterit, eū exiſtimo facile cætera omnia errata illis in libris, ſigillatim inuenturum. Qui verò hæc nō aduertit, neq; ſi plura adhuc dicantur, attendet. Iam ad Platonis demōſtrationē in quarto Reip. libro poſitā deſcendam, qua ille, animæ partes quibus ad motū volutarium inclinamur, tres eſſe cōfirmat. ſciendū tamen hic tres eſſe inter ſe differētes partes nō neceſſariò probari, nō enim magis partes, ꝗ facultates aſtruuntur. tres verò eſſe ſiue partes, ſiue facultates appelles, à quibus vita noſtra adminiſtratur, orationem in eo vim afferre, nullamq; cōtradictionē admittere. Vnde fiet,

vt his quæ dicemus, & Chryſippi improbetur opinio,& cõmune Ariſtotelis, Platonis, & Poſidonii decretum ſtabiliatur. aliã nempe qua ratiocinamur,aliam qua iraſcimur, qua cupimus itẽ diuerſam eſſe facultatem. ꝗ tamẽ ſubſtantia inter ſeſe hæ differant,differentibusq́; in locis ſitæ ſint,nullam hinc demonſtrationẽ, quæ ſcientiam afferat,poſſumus habere.ſed in ſequenti cõmentario qui vniuerſi huius operis ſextus ſcribetur,iuxta Hippocratis & Platonis doctrinam euidentibus ſumptionibus id probabitur.Harum quidem quas ſubiungam, demonſtrationum vim, neque ipſe Plato ignorat qui eas aggreſſurus ita præfatur. Et ſcias ô Glauce, mea quidem ſententia, nunquam ex his rationibus quibus nunc vtimur, exacte iſtud colligemus.alia ſi quidem longior, amplior q́ue via eſt.Qua vtique ad probandam tres eſſe animæ noſtræ partes, progredimur, quæ non ſedibus tantum corporis, verum etiam ſubſtantiis,naturisq́ue,facultatibus itẽ,& functionibus differunt.vt in ſequenti libro oſtendemus. vbi etiam rationem, eam quã hic innuit, ſumus explicaturi. Cur verò licet demonſtrationi quam dicturus eſt non magnopere confidat,ea tamen vtatur

in præſentia,ſiquis modo à me dicta aduerterit,facile cognoſcet. hac videlicet ratione,tres eſſe quæ vitam noſtram gubernãt, facultates, aperte id quidem demonſtrari. ſubſtantia verò inter ſe differre non item. atis enim ad propoſitum faciebat in Rep. ſ bi de iuſtitia,aliisq́; virtutibus,de omnivus enim in ſequentibus diſſerit, negotiũ bſt,ſi tres diuerſas facultates eſſe conſtitiſeet. Ita ſiquidem etiam Poſidonius opinaſtus, Chryſippo relicto Ariſtotelem & Platonem magis ſecutus eſt. magis propterea dixi,quia tres hi homines, de virtutum differentia nonnihil diſcrepantes, in concluſione tamen inter ſe cõueniunt.Quod etiã ipſum planum faciam, vbi de virtutibus mihi erit diſſerendum.

ARGVMENTVM CAP. XIII.

Ex hac Platonis demonſtratione docere conatur. concupiſcibilẽ facultatẽ à ratiocinanti diſtinctam eſſe. Appetẽs animæ pars irrationalis eſt,quæ ad voluptatẽ pecudes, infantes, & qui pecudũ more viuũt, allicit et impellit. Rationalis contra intempeſtiuum impetu coercet. vnde in nobis frequenter aeris inſurgit pugna.quæ vel ſola duas in nobis eſſe diuerſas facultates abũde arguit. Ideo ſi tollatur concupiſcibilis facultas, nulla amplius erit continentia & temperã

tia

tia. Deinde poſt digreſsionem factam contra eos qui de verbis quæſtionem mouerunt, oſtendit facultatem concupiſcibilem diuerſam eſſe à ratiocinãte, exemplo eius qui potum ex ſiti appetit, & ex ratione non aſſumit. Idem non poteſt eandem rem auerſari ſimul & capere.

NVnc Platonis demonſtrationes, in quarto de Rep. poſitas cõmemorabo. verbaq́; ipſa vnde hanc exorditur orationem, aſcribã. quæ ad hunc modum ſe habent. So. Idẽ proculdubio, nunq̃ in eodem & ad idem cõtraria vel facere vel pati ſimul volet. Deinde cũ hoc cõfirmaſſet, cæteraq́; quæ aduerſari videbãtur, diſcuſſiſſet, ſubiũgi. So. Quid verò? annuere, & renuere, appetere aliquid & recuſare, attrahere & reiicere, aliaq́; id genus omnia nõne cõtraria inter ſe cõſtitues, ſiue effectiones, ſiue affectiones fuerint? nihil enim hoc refert. Gla. nimirũ cõtraria. So. quid igitur ſitire, & eſurire, & demũ cupere, & velle, & eligere, nõne hæc omnia ad eas quas modo dixi ſpecies referenda putas? verbi cauſa, cupiẽtis animã nonne vel appetere dices illud qđ cupit, vel attrahere qđ elegerit, vel ad illud annuere qđ ſibi ſuppeditari velit, amantis alicuius more expetentẽ, vt id ſibi contingat? Glau. Ego quidem.

So. Quid? non eligere, nolle, non cupere nõne ad reiiciẽdi, expellendiq́; à se, omniũ q́ue illis contrariorũ speciẽ reponemus? Glau. q̄dni? Hac orõne Plato, cæterisq́; sequentibus, aliã esse cupientẽ animæ partẽ ostendit, aliã ratiocinantem. Quonam modo? dum esurimus quidem cibis, dum sitimus, potione expleri cupimus, in pueritia tamen instar brutorũ, rationeq́; carentium animaliũ saturitati vacamus, neque vtilitatis, neq; læsionis vlla habita ratione. in ætate verò, & ratione constituti, si ex potione detrimentum aliquod nobis euenturũ credimus, sæpenumero nihil prorsus bibimus: sæpe etiam minus quàm appetamus. cum inde quoque læsio aliqua timetur, aquam interdum, licet vinum cupiamus, in potu sumimus. quandoque frigidam appetentes, calidam assumimus. at insipientes, quiq́ue ratione non vtuntur homines, perinde ac infantes, & bestię, neque opportunitatem expectant, neque quantum, aut quale esse debeat, quod sumendum sit, considerant. bestias quidem, & infantes ratione minime vti, etiã Chrysippi omnes consentiunt. incitari verò à facultate diuersa, à ratione ad fruitionem earum rerum quas cupiunt, modo faten-

tur,

tur modo hinc inde oratione perplexa negant. Atqui poterant, vt amatores veritatis decet, promptè ratiocinando colligere, vim quandam esse irrationalē, quæ ad corporis voluptatem, non pecudes tantum, & pueros impelleret, sed etiam eos homines, qui pecudum more vitam traducunt. ad quamprimam demõstrationem, ipsa ratio ex quadam sequela nos duxit ad Platonis demonstrationes non parum facientē. Cũ verò in viros perfectos, non tam ętate quã ratione euaserimus, ratione ipsa, spectabimus pugnam ratiocinantis animæ partis, cum concupiscibili in morbis, aliisq; multis cõditionibus, in quibus videtur nõdum esse tempestiuum, vt vel sitiens potionem, vel esuriens cibum sumat, vel qui friget calefiat, vel qui calescit refrigeretur, vel qui in venerē turget, venereis vtatur. Irrationalis siquidē quæ in nobis est facultas, ad singula quæ appetimus, nos trahit, ratio cõtra retrahit intempestiuũ impetum, & coercet. pugnaq; inde sæpenumero valida insurgit. quæ geminam esse naturam in nobis dissidentium inter se facultatum, facile declaret. Nã si vna tãtum quemadmodũ in pueris esset, nihil prohiberet, quo min⁹ appetitis reb. intēpestiuè frueremur. sic etiãsi

solã

ſolam rationem haberemus, quæ nulla in re diſſentire, ac retrahere nos conſueuiſſet, nullum negocium eſſet, ſi quis aut ſitiēs nō biberet, aut eſuriens non cōmederet. neq; continens aut temperans, qui non haberet appellaretur. perinde atq; ille, qui cum nō vult, non ambulat, ſed cū duæ ſint quæ hominem diſtrahunt facultates, irrationalis potionis appetens, rationalis cohibens, in hoc temperantiæ & continentiæ ortus conſpicitur. atq; illud quod ad virtutes nō paruum momentum habet, obiter mihi dictū ſit, neq; continentiam, neq; temperantiam ſi tollatur concupiſcibilis facultas, vllā futuram, ſed ad rem. Anima equidē eius qui ſitit neq; vult bibere, alia quadam aut parte, aut facultate potum admittit, alia fugit & auerſatur. vna enim & eadem facultate, idem admittere & reiicere ſimul, nullo modo poteſt. nam ſiue admittere, & fugere, ſiue ſequi, ſiue appetere dixeris, id nihil refert. eodem modo etiam ſi velle, ſi expetere, ſi aſciſcere, ſi amplecti, aut concupiſcere aſſeramus, huiuſmodi verborum diſtinctio nihil ad præſentem cōſiderationem faciet, imo ecōtrario importuna erit. quippe quę rerum quæſtionem, ad verba transferat. Vnde conſulto nonnulli ne concludi ac cō

fici

fici quicquam poſsit, ad ſingula verba inſtare atque occurrere conſueuerunt. ſi expetere potionem dicamus ſitientem, negãt ita dici debere. cauſam enim quandam eſſe expetitionem, ita enim appello orexin, ad ſolumq́; ſapientem pertinere aiunt. quam quam ita definiunt, appetitionem dicentes eſſe rationalem, ad iucundum aliquid, qua tenus decet, incitatam. ſi etiam concupiſcere dicas, neque id concedent. ſitim quippe non tam ſtultis, quàm prudẽtibus accidere concupiſcentiam ipſam & prauã eſſe, & in ſtultis prauiſq́; hominibus, tantum exiſtere, quod ex definitione colligatur, quæ ait, concupiſcentiam expetitionem eſſe, effuſe ad potiendum inclinatã. vel ſi breuius definiant, expetitionem irrationalem. Atq; ita egregie admodum, ſi dijs placet, increpabũt ſæpenũmero, non modo in rerum ſcientia, verũ etiam in verborum vſu, hominẽ alijs multis longe præſtantem. Cuius generis, nonnulli etiam ex veteribus, vt inquit Plato, extiterunt, qui vocabula noue tranſumpta vſurpabant. Quorum cauſa, in ea quã ſuperius adduximus oratione, Platonẽ nõ vnum abſolute ſcripſiſſe, ſed omnibus verbis, quibus eadem res ſignificari poſſe videbatur, vſum eſſe exiſtimo. expetere ſiquidẽ

cone

concupiſcere, appetere, annuere, velle, eligere, attrahere, & horum contraria nolle, non eligere, pro vna eadẽq; re videtur ſum pſiſſe. propoſuit enim quid ſibi vellet ea res exprimere, aperteq́; explanare, demonſtrationi vacans. ſtudensq́; rem per verba interpretari, non circa ſyllabas, nouas commentitiasq́; effutias excogitare. ſupradicta igitur oratione diuerſam à ratiocinante eſſe concupiſcibilem demonſtrauit. nã licet cuilibet volenti, totum illius libri ſequentẽ locum legere: lõgum enim nimis, ſi omnes eius orationes aſcripſiſſem, eſſe iudicaui. Quod ſi ea quæ in diſputationis huius calce eſt, recenſeri debet, vt planior quẽadmodum mihi videtur, ad ſecundum caput trãſitus efficiatur, neq; ipſam reticebo, ad hũc modum ſcriptam: So. nónne ſitientis anima, quatenus ſitit, nihil aliud quàm bibere vult? nónne hoc expetit? nónne ad hoc appetendum incitatur? Glau. planè verò. So. ſi autem aliquid eſt, quod ipſam ſitientem retrahat, nónne aliud quid in ipſa erit, diuerſum ab eo quod ſitit, ad bibendumq́ue ipſam vt beſtiam impellit? neque enim dicere poſſemus idem eadem parte ſui, circa idem ſimul contraria facere. Glau. minime quidem. So. Perinde atque de ſagitario nõ

eſt

eſt dicendum manus eius attrahere ſimul, & impellere arcũ, ſed alterã eſſe quæ attrahat, quæ impellat alteram. Gla. prorſus illud quidem. So. dicemusne aliquos interdũ eſſe qui, cum ſitiant, nolint tamen bibere? Glau. multos ſanè ac ſæpe. So. Quid igitur de his dicendum eſt? nonne in anima ipſorum partem ineſſe quandam quę iubeat bibere, quandam quę prohibeat? quippe cum diuerſum à iubente eſſe id quod cohibeat, neceſſe ſit. Glau. mihi quidem videtur. So. nónne id quod iſta prohibet, cum ſit, à ratione proficiſci, ea verò quæ impellunt, & trahunt, à perturbationibus, & ægrotationibus oriri aſſerendum eſt? Glau. cõſtat. So. haud igitur abſurde duas has partes, diuerſasq́; inter ſe eſſe ſtatuemus, eamq́; qua ratiocinamur rationalé, illam qua amamus, eſurimus, ſitimus, aliisq́; cupiditatibus, libidinibusq́; afficimur, irrationalem, repletionumq́; quarundam, & voluptatum aliarũ concupiſcibilem appellabimus. His verbis diuerſam eſſe ratiocinantem animæ partẽ à concupiſcibili oſtendit. Verum, vt prius etiam dixi, nondum id mihi propoſitũ eſt demonſtrare, diuerſas ſcilicet ſpecie has duas animæ partes eſſe. ſed ſatis ad rem illud eſt, quod ſine vlla dubitatione conclu-

di

ditur, ratiocinari, & cibos, potiones, venereaq́, concupiſcere, eiuſdem facultatis minime eſſe. id quod Chryſippus, vnà cũ pleriſq; ſtoicis, neſcio quo modo ignorauit. quanquam vt ſuperius quoq; à me dictum eſt, quod ignoratione cõmittimus, ignoſcẽdũ. ſed illud nullo modo venia dignũ cenſeri debet, ꝙ in diſputatione tractãda ita peccat, vt ad tanti dogmatis confirmationẽ ea adducat, quæ comicis, vel tragicis poetis dicta fuerint: hominib. ſanè qui nihil demonſtratione probare conſtituunt, ſed id tantum ꝙ decenti perſonę conuenire videatur ornatu orationis adhibito explicare cõſueuerunt. Quæ vero à Platone ad demonſtrationem huiuſce rei ſcripta ſunt, neque cõmemoret, neq; conetur refutare, ſed ſemper abſolute id ſumat, vbi affectus animæ ſunt, ibidem partem ratiocinantem eſſe.

ARGVMENTVM CAP. XIIII.

Ex Platonis ſentẽtia, tria hic docentur. 1. *Iraſcibilis facultas diuerſa ad concupiſcibili.* 2. *Iraſcens diuerſa à ratiocinante.* 3. *Ita facultate ratiocinanti opitulatrix addita, ad impetum appetitus coercendum, qui ſemper contra rationem nititur, & ſuperat nonnunquam, ratione & ira abſentibus. Inde exemplo duorum virorum, probat irã rationi opitulari. Iraſcibilis animæ pars*

dum in naturali præſtat ſtatu, ſemper rationi ſequitur opinioni deprauata autē, contra rationē inſurgit.

CHryſippus ſanè ſemper talis eſt. At Plato vbi in ſupra citata oratione, cō cupiſcibilem à rationali ſatis diſtinxit, conatur poſtea ab his ipſis iraſcibilem quoq; ſegregare. cuius orationis principium huiuſmodi eſt: So. atq; hæ duæ in anima ſpecies definitæ ſint, illa verò iracundiæ qua iraſcimur. nunquid tertia, an alteri ex his cognata eſt exiſtimanda? Gl. alteri fortaſſe hoc eſt concupiſcibili. So. At verò audiui ego neſcio quid, quod credo, Leontiū olim Aglaionis filium, cum ex Piræo ſub boreali muro rediiſſet, ſenſiſſetq́; intus apud carnificem iacere proſtrata cadauera, ſimul & ſpectare cupiiſſe, & ægre affectum ſeipſum auertiſſe, tantiſperq́; ſecum pugnaſſe, faciemq́; obtexiſſe, donec cupiditate ſuperatus oculos diduxit, ac patefecit, atque ad cadauera accurrens. en, inquit, miſeri pulchro ſpectaculo ſaturemini. Glau. ipſe quoq; audiui. So. hæc tamen oratio iram cum cupiditatibus interdū pugnare ſignificat, quaſi diuerſum quiddam ab illis. Glau. ſignificat quidem. Hac oratione Plato concupiſcibi-

lem, diuerſam ab iraſcente eſſe probat, eo quod à principio poſuit, vſus pronũciatò, fieri nō poſſe, inquã, vt aliquid vnum planè, & ſimplex. & incōpoſitum eandem rem ſimul & appetat, & abhorreat, eadẽ & gaudeat, & moleſtetur. neceſſe enim eſt aliud eſſe quod cupiebat ſpectare mortuos, aliud quod prohibebat: cum ex ſpectaculo cupiens voluptatem, prohibens moleſtiã, & dolorem eſſet concepturum. nam iraſci cōtra cupientem, & appetitionib. eius indignari, & prohibere, & increpare, & accuſare, cæteraq; huiuſmodi, alterius partis animæ, proculdubio nō ipſius cupientis: ſin minus partis, facultatis ſaltẽ alterius officia ſunt. nondum enim hoc in libro, ſicut ſæpius à me iã dictum eſt, certamen nobis cum Ariſtotele & Poſidonio inſtitutũ eſt. qui fatentur quidem diuerſa inter ſeſe eſſe ea quib. ratiocinamur, iraſcimur, & concupiſcimus. non tamen ſpecies, aut partes animæ, ſed facultates tantum eſſe affirmant. Nos in ſequentibus libris, non facultates tantum, verum etiam partes ſpecie inter ſe diſcrepantes eſſe demōſtrabimus. ſufficit in præſentia, cōtra Chryſippum hæc ſolũ probaſſe, vt hominis negligentiam in his oſtẽdamus, qui validas has Platonis interrogationes, ad

quæsiti decreti confirmationem, neq; recẽsuerit, neq; sit conatus labefactare: cũ tamẽ totum primum librum De anima, in quo de principatu agit, insipientium sermonibus, poeticisq́; carminibus repleuisset. Neque verò, in eo tantũ libro, Platonis rationes prorsus reticuit, sed etiam in commẽtariis de affectibus, & tribus rationalib. & in illis, quos seorsum à causis separatim conscripsit, curatorio, & morali, idẽ fecisse deprehenditur. Sed iam reliqua Platonis prosequamur: So. nonne inquit etiam alibi sæpe animaduertimus, aliquos cum à cupiditatibus præter rationẽ trahũtur, cõuiciari, atq; indignari illi quod in se est, à quo trahuntur. & quasi duo sint quę dissideant, irã adiutricem rationi in huiuscemodi hominibus effici. Nã cupiditatibus ipsam adhærere, ita vt ratio nihil reluctari velit, neq; in te, neq; in alio, puto, vnquã animaduertisti. Glau. nunquam mehercule. In priore oratione Plato, in qua illius mentionem fecit, qui spectare cadauera cupiebat, aperte quidem demonstrauit, irascentem à cupiente diuersam esse facultatem, non tamen ratiocinantem, ab vtrisq; his differre perspicue dixit. sed quodam modo etiam ibi rationẽ indicare visus est. Hic verò satis

abſolute id pertractat. Cum enim aliquem præter rationem trahit cupiditas, vt ſuperius adductum Leontium, ira tũc inſurgit. rationiq́; opitulatur. ac frequenter vnà cũ ratione, immoderatæ motioni intemperãtis animæ partis dominatur: cohibetq́; ipſam, ac vetat, impetũq́; appetitionis reprimit. Quemadmodũ verbi gratia, ipſe Leõtius poterat increpita ſua ſpectandorũ cadauerum incontinentia præterire, neq; aſpicere. interdum fit, vt vtriſque his partibus præmentibus, atq; obiurgantibus, renitentibusq́;, ac retrahentib. concupiſcibilis tamẽ, ſuperior euadat. id quod in hoc qui ſpectare mortuos cupiebat, eueniſſe Plato cõmemorat, plura ſimul vna hac oratione oſtendens. iraſcibilem nempe à concupiſcibili, atq; ab vtriſq; diuerſam eſſe ratiocinãtem partẽ. iraſcibilem item nunquam concupiſcibili ſuppetias ferre, vno hoc propoſito exẽplo declarauit. Nullus eñ ſeſe obiurgat, ſibiq́; iraſcitur, ꝙ ab importunis libidinibus, deſiſtere propoſuerit. quis enim eſt, qui in morbo cõſtitutus, nõ mediocriq́; feruore appreſ9, cũ frigidã vehemẽter appetat, ratione tamẽ collegerit, mortem ſibi aut læſionem extremã allaturum potũ illum, atq; ita impetum refrenauerit ſuum,

ſe poſtea reprendat, atq; indignetur, quòd bene rem cõſiderauerit? nullus profecto ex omnibus. ſed cũ ratio, ſponte cõcupiſcibilem ſequitur, vna cum ratione etiã iraſcibilis accedit. illi ſiquidẽ iracundiã in miniſteriũ, & auxilium cõtra tertiã animæ ſpeciem natura, quaſi canẽ venatori, tradidit. cum verò aduerſatur ratio, diſſidetque, ac pugnat, cum ratione, iracundia etiam ſtat, eamq́; tuetur ac defendit. iracundiã autem ſemper rationi cõtra concupiſcentiã opitulari, ex ſequenti etiã oratione perſpicuũ facit Plato ita ſcribens. So. Quid vero? cũ aliquis iniuriã inferre ſe putat, nõne quo generoſior fuerit, eo minus poteſt indignari, ſi famẽ, ſi frigus, ſi tale quippiã aliud ab eo patiatur, quẽ iuſte ea facere exiſtimet? & hoc quod dico hoc eſt. Ira ipſius aduerſus hũc exitari non poteſt. Glau. verũ eſt. So. quid? cũ iniuria quis affici ſe putat, nõne ad hoc efferueſcit & indignatur, & auxiliũ fert ei, quod iuſtũ eſſe videtur. Et propterea ꝙ famẽ & frigus, & omnia huiuſmodi patitur, etiã ſuſtines vincit, neq; prius à generoſo incepto deſiſtit, quã vel trãſegerit, vel res finẽ conſequatur, vel ipſa à ſocia ratione, tanquam à paſtore canis, reuocata mitigetur? Hic Plato duos homines

introducit, q ambo qdē iiſdē malis affecti, à principe aliquo & potēte, eſuriant, ſitiāt, & frigeāt. alter tamen ſibi perſuadeat iuſte, alter iniuſte id pati. Deinde ait eū qui iure ſe id pati exiſtimat, propterea quòd prior ipſe offendit, æquo animo perferre omnia, neq; contra eum qui iuſte pœnam infligit, indignari. atque hoc quidē eo magis, quo generoſior fuerit. Quod dictū eſt, de eo qui ſupplicie afficitur. nam is quāto generoſior natura eſt, tāto fert patientius punitionē. alter autem, qui ſe iniuria affici putat, iraſcitur, atq; indignatur. defenditque id, quod ſibi videtur eſſe ius. Quæ quotidie in ſeruis contigere videmus. nam qui vel furti, vel talis alicuius criminis, conuicti fuerint, ſi cædantur, ſi inedia aut ignominia caſtigentur ab heris, non iraſcūtur. at illi qui vel pati, vel paſſos eſſe tale quippiam iniuria ſe arbitrantur, ſemper ſæuiētem iram in animo, ad ſumendas iniuriarū pœnas habēt. quibus vtriſq; exemplis, planum nobis fit, iracūdiam à natura, nobis eſſe datā, vt rationi opitularetur. rationi autem opitulari tūc cernitur, cùm ab aliquo vel intrinſecus vel extrinſecus, offendi ſe ac violari opinatur. atqui opinari ſe offendi rationis, opem afferre contra vim illatam,

tam, iracundię propriũ eſt. Cùm igitur im moderate ad aliquid labitur cupiditas, ſecumq́; rationem violenter trahit, iracũdia contra ipſam rationi adiutrix, accurrit. cũ extrinſecus aliquis offendit, vlciſci illũ conatur. ſed ſi ratio à nullo ſe iniuria affici opinetur, quãuis maximos cruciatus iuſte patiatur corpus, frigore, fame, ſiti coërcitum, nequaquã excandeſcit iracũdia. Qua ex re, patet iraſcibilẽ partẽ, quoad naturalem ſtatũ ſeruauerit, ſemper rationalis opiniones ſequi. fieri enim poteſt, vt aliquãdo deprauata cõtumaciter cõtra rationẽ etiã ipſa moueatur, id quod non multo poſt etiã Plato ipſe manifeſtat. An quemadmodũ, inquit, in ciuitate, tria ſunt genera hominũ quæ ipſam cõtinẽt, quæſtuariũ, auxiliare, conſultoriũ, ita etiã in anima, tertia hæc eſt iraſcibilis vis, q̃ natura rationi auxiliat̃, niſi mala educatiõe fuerit corrupta.

ARGVMENTVM CAP. XV.

Duplici argumẽto probatur iraſcibilis facultas, diuerſa à ratione priori à ſubiecto. In quibuſdã enim eſt ira & nõ ratio, poſteriori à teſtimonijs Homere, Thencydidus & Demoſthenis. Admonet vtiliter de vſu teſtimoniorũ, vt nõ adhibeãt niſi res demonſtrata ſit prius: aut ita ſit clara, vt de illa nemo ambigat.

QVænam ſint iraſcibilis partis deprauationes, explicandi nunc non eſt tēpus. nam in ſequenti libro, id mihi tractandū propoſui, vbi de perturbationibus animæ, ex Platonis ſententia, morbiſque omnibus ipſius, & peccatis, vitiiſq́; quomodo & exiſtāt, & vbi extiterint, curētur, de pulchitudine item, & ſanitate, omnibuſq́; virtutibus diſſeremus. In quibus omnibus, nō parum neq; leuiter lapſum fuiſſe Chryſippum conſtat. Nunc vnam adhuc Platonis orationē ſubiungam, vbi diuerſam à ratione, iracundiā eſſe oſtendit, ſtatim poſt ſupradicta in quarto Reip. in hūc modū ſcribens. Glau. Nam & in infantib. hoc videre quiuis poteſt. ſtatim enim vbi nati ſunt, iracundia pleni conſpiciūtur. rationis verò nonnulli, vt mihi videntur, nunquā cōpotes fiūt, pleriq; ſero tandē. So. Recte mediusfidius loqueris. in beſtiis etiā id quod dico, intueri potes. præterea quæ ſuperius adduximus, Homeri carmina atteſtantur.

Pectora percutiēs, cordis ſic increpat irā.

Aperte ſiquidē hic Homerus partē de meliori & peiori ratiocinantē, obiurgare alteram irrationalem quæ indignabatur, quaſi diuerſam, inducit. In his Plato euidenter iraſcibilē à rationali diuerſam eſſe oſtēdit.

Pueri

Pueri enim ſicut & beſtiæ, iracundia pleni ſunt. rationis verò, minimum participes, quanquã beſtias nõnulli audẽt dicere, neq; iracundiã, neq; concupiſcentiam in animo habere. qui de pueris, quid dicturi ſint, non video. nõ enim horum perturbationes, ratione colligendæ ac probandæ ſunt. ſed ſatis eſt id tantũ dicere, nos nõ aliter nũc iraſci, quã cum pueri eramus. cũ & facultas eadem ſit, & modus etiã, quo oritur affectus, ſimilis. in vno tantũ differimus, quod adulti viri, cũ in perturbatione cõſtituti nõ ſumus, ſed ratione ducimur, iracundiã, ſicut canẽ paſtor, ferocius in alienos incitatum, multis in actionibus cohibemus. pueri cùm ſumus, nihil tale facimus. quemadmodũ neque beſtiæ, propterea quia in his nunquã, in pueris nondũ, appetitionibus ratio dominatur. Recte quidẽ à Platone cũ hæc dicta ſunt, tũ illud, quod in fine orationis poſitum eſt, vbi Homeri teſtimoniũ adducit ita ſcribentis. Pectora percutiẽs, cordis ſic increpat iram. Nam hic inquit induxiſſe Homerũ partem, quæ de meliori & peiori ratiocinatur, obiurgare alterã irrationalẽ, quæ indignabatur, quaſi diuerſam. Vellem profecto, locũ hũc legiſſet Chryſippus, atque animaduertiſſet. Prorſus vtile illi erat

futurum didiciſſet enim hinc, quãdo, & quibus de rebus Homerus in teſtimonium debeat citari. neq; enim in principio orationis, ſed vbi ſatis propoſita res, fuerit demõſtrata, tunc iam veterũ etiam teſtimonia, citari cõuenit. neq; in certis penitus rebus id faciendũ. ſed vel in peſpicue euidẽtibus, vel in iis quæ expoſitam ſenſibus, notitiam habuerint. quales ſunt animæ affectus, qui non longis rationibus, exquiſitisq́; demõſtrationibus, ſed ſola eorũ q̃ patimur monitione animaduerſioneq́ue indigent, vt à Poſidonio quoq; dictũ eſt. Etenim ad confirmandum in cerebro eſſe rationẽ, vel in corde iracundiã, non magnum momentũ ex teſtibus affertur, ſed totũ negocium demonſtrationi cõmittendum eſt. At verò, ad probandũ diuerſam eſſe ab iraſcente rationalem, neq; longa aliqua opus eſt demonſtratione, neq; teſtibus, admodũ ſapientibus. ſed ſatis eſt Homerus, his ſuperius modo citatis verſibus, ſatis Thucydides, qui ait. Et q minimũ ratione & conſilio utuntur, ii plerunq; ira in res gerẽdas, præliũq́; incidũt. Satis Demoſthenes, à quo ita ſcriptum eſt. Veruntamen ſiquis repente conſideratione anteuertens efferatur, eum inſolenter agere neceſſe eſt. Quod iracunde

face

facere Plato dixit. Reliquit præterea omnes, tam oratores, quã poëtæ, & fabulatores erũt ad faciendam huic rei fidẽ idonei, idcirco quia ob euidentiam rei, qui ita non ſentiat, reperitur nemo. Animaduertenda igitur eſt ſupraſcripta Platonis oratio, cũ ob alia, tum vt videamus caute eũ produxiſſe Homerũ, nõ vt rationem in cerebro, iram in corde eſſe confirmaret, ſed vt iracundiam à rationali parte, tantum differre teſtaretur. id quod ob rei perſpicuitatem, notum omnibus eſt. Illud verò non itẽ omnibus patet, ſed demõſtratione indiget. Quo circa etiã ego recte iam, vt mihi videor, præſenti libro finem imponam, atq; in ſequenti tres has animæ partes, etiam locis diſtinctas eſſe demonſtrabo.

CL. GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS DECRETIS LIBER VI.

ARGVMENTVM LIBRI SEQVENTIS.

Galeno propoſitum eſt hoc libro docere, iecur fontem eſſe venarum, ſanguinis vniuerſum cor

nutrientis, & facultatis concupiscibilis: præmittit de varia significatione vocum operationis & affectionis. Sequitur tripartita facultatum animæ partitio iuxta Platonem: in rationalem concupiscibilem & irascibilem. quas modo species modo partes appellat. Posidonius & Aristoteles tantum facultates nominant. Chrysippus vnicam duntaxat facit animæ facultatem. His præmissis, Galenus ostendit, in iecore sedem esse cõcupiscibilis facultatis. Id quoniam non potest tã euidenti demonstratione ad oculos euinci, vt declaratur cor esse arteriarum & cerebrum neruorum principium cogitur ante de venarum & sanguinis origine certi quippiam determinare. Itaque vt doceat, ita iecur esse venarum fontẽ, vt est cor arteriarum, & cerebrum neruorum, aperit modum generationis stirpium. Ex qua per venustam collationem ad partes animantis, declarat maiore minorum esse principia iis confutatis, qui contra minora maiorum initia statuerunt. His abunde comprobatis, concludit, in iecore venarum esse radicationem, vt in cerebro neruorum, & in corde arteriarum. Confutantur inde, qui arbitrati sunt cor subministrare facultatem venis: & iecur duntaxat cordi additum ministri instar ad sanguinis generationem, & eius per animantis membra digestionẽ: cum in ipso iecore hæc omnia absolute peragantur.

tur. Vena caua ex iecoris tantum substantia, nō dextro cordis sinu, originem ducit. Refelluntur etiam, qui non diffitebantur initium docendi de venis, commodissime sumi à iecore: negabant tamen, iecur illarum esse principium, sed ad dextrũ cordis ventriculum referebãt. inter quos Erasistratus. Cuius sententia diligenter excussa, concludit, quouis modo iecur omnium venarum fontem esse & principium. Capitibus inde 14 & 15. ostenditur sanguinis principium esse ex iecore, non venarum tunicis aut corde. Est quidem in corde sanguis: sed flauus & spirituosus, nō qui corpori alimentum subministrat. Hic cordis & hepatis venarum & arteriarum discrimina ac similitudines breuiter perstringit. postremis capitibus duobus, quod imprimis probare instituerat attingit, puta in iecore concupiscibilis animæ fontem existere. quod authoritate Platonis & Homeri testimonio confirmat.

ARGVMENTVM CAP. I.

Libri huius primariæ quæstioni præmittitur duplex significatio vocum, operationis & affectionis. proprius cordis pulsus operatio est primo significatu: & eius palpitatio, affectio. Sin pulsus ille modum excedat, affectio erit in secunda significatione, & operatio in priori significa-

cation. Simile indicium in iræ aliorumque affectuum motibus. Aliis insuper modis harum vocum discrimina exponit.

ROPOSITVM nobis à principio fuerat, de iis quæ nos gubernant facultatibus considerare, omnesne ex corde solo proficiscerētur, vt Aristoteles & Theoph. existimarunt, an tria principia, quemadmodum Hippoc. & Plato opinati sunt, potius essent statuenda. Veruntamen quia Chrysippus, non solum de principiis, sed etiam de facultatibus ipsis, controuersiam cum veteribus instituit, & neque irascentem, neque concupiscentem esse concessit, opus esse duxi, vt prius discussa eius opinione, ita ad propositam à principio quæstionē reuerteremur, probaremusq́;, cerebrum, cor, & iecur tria esse regentium nos facultatum principia. Nunc verò, iam ad hoc nostra deuenit oratio. Cuius exordiū, sumetur à nominum quorundam expositione, quibus & superius iam vsi sumus, & in reliqua disertatione sæpius vtemur, nē enim quicquam aliorsum ac dictum fuerit, accipiatur, sed omnia in promptu sint

defin

definita, atque explicata, maxime necessarium videtur esse, vt accurate singula nomina, qua de re dicantur, in præsentia definiamus. præsertim, cùm ex hoc etiam contigat, vt nonnullæ quas distuleramus quæstiones, facile enodentur. qualis scilicet ea est. vtrum cupiditas & iracundia, operationes an affectus appellãdi sint, reliquaq́ue id genus. operatio itaque motio est effectiua. affectiuam dico, quæ ex se proficiscitur. Affectio est motio ex alio in alio. Quò fit, vt necesse sit, frequenter operationem & affectionem in vno eodemq́; subiecto conuenire, neque eo quicquam, sed ratione tantum distare. Nam quæ ab incidente in re incisa, diuisio efficitur, cum vnum & idem sit, incidentis operatio, incisi affectio est. Eodẽ pacto, ira operatio est iracundiæ, reliquarum verò duarum partium, adde etiam totius corporis nostri, cum vtique ab ira ad actiones violenter impellitur, affectio est. Atque hoc vnum est, vtrorumque horum nominum significatum. alterum illud, cum operationem secundum naturam, affectionem contra naturam, motum esse intelligimus.

Sed cum secundũ naturã multis modis

dica

dicatur, in eum ſenſum accipiendum nunc eſt, vt ſignificetur, quod prima ratione à natura fit. prima verò ratione illa à natura fieri dicemus, quæ quaſi ſcopi ac fines, ab ea coniectantur, non quæ ex conſecutione quadam, aliis ſuccedere conſueuerũt. talis motus ſecundum naturam eſt, ſiue ex ſe aliquid, ſiue ab alio moueatur. Patere iam arbitror quod dico. melius tamē eſt, vt exēplo rem adhuc euidētius expoliamus. Motus cordis, qui in pulſibus fit, eſt operatio, qui in palpitationibus, eſt affectio. Ex corde quidem, eſt etiam quæ ex palpitatione fit motio, non tamen ſecundum naturam. Ex eodem eſt pulſuum agitatio, ſed ſecundum naturā. pulſus verò nomen, ita in præſentia accipi velim, ſicut Praxagoras, & Herophilus, atq; omnes ferè poſteriores, ad noſtram vſque ætatem vſi ſunt. Nam antiquior huiuſce vocabuli vſus, vt in Eraſiſtrati & Hippocratis ſcriptis videre licet, diuerſus quidam eſt, de quo nonnulla poſtea dicemus. Cum igitur proprium cordis motum, nos pulſum appellemus, palpitatio affectus in ſecundo ſignificato nominabitur, neque tamē pulſus omnis eſt operatio. maiorem enim aut minorem, quàm naturalis cōſtitutio patiatur, velociorem aut tar-

diore

diorem frequentiorem aut ratiorem, aut quouis alio modo exturbatum pulſum nullo modo appellare operationẽ poteris, in ſecunda operationis ſignificatiõe. Nã quãuis in eiuſmodi pulſibus, cor ex ſeipſo moueatur, ſecundũ naturã tamen non mouetur. vt ſi ita contingat, nihil mirum eſſe debeat, vnã eandemq́; rem, & operationẽ nominare, & affectionẽ. verbi cauſa, minor naturali pulſus, non eodem quidem ſignificato, ſed priori tantum, operatio eſt. motio enim huius, quoque eſt effectrix. ſecunda autem ſignificatione non operatio, ſed affectus, quia contra naturã moueatur, dicẽdus eſt, eodem modo in ira, & reliquis affectibus, ſe habet res. omnes ſiquidem ſi ad primũ operationis ſignificatũ ſpectemus, ſunt operationes, affectibus obnoxiæ animæ partis: quatenus verò effuſi, & immoderati motus ſunt, neq; ſecundũ naturam, non operationes, ſed affectiones, dicentur, in ſecunda ſignificatione ſumpto vocabulo. Qualis enim eſt in motu, arteriarũ magnus pulſus, talis in motu iracundiæ ira. qualis itẽ paruus pulſus talis eſt lẽtitudo, quæ nihil aliud eſt, quàm defecta quædam iracũdiæ motio. at quæ in ira fit, modũ excedit, nimisq́ue vehemens ac redundãs eſt.

Operatio & affectio mixta.

atq; hac ratione ira, mœror, timor, libido, excandescentia, & eiusdem generis reliqua simul & operationes, & affectiones dicentur. Quinetiam quatenus totum corpus, vnà cùm anima ab iisdem his rapitur, motio ea animalis affectio in vtroq; significato erit. sæpe enim fit, vt iracundiã, sæpe vt cupiditatē, reliquæ duæ partes sequantur tractę, ac raptæ, non secus atq; in bigis euenire interdū solet. alter enim equus, vehementiori impetu proruēs, alterum vnà cū toto curru, & rectore secum trahit. alter ob imbecillitatem, trepidus sequitur, & ipse quoque auriga violenter fertur. Tūc porrò effrenati equi motio, dici & operatio & affectio ipsius poterit. operatio in primo significato, quia motio ex seipso est. in secūdo verò, cum motus contra naturã ipsi sit. non operatio amplius, sed affectio. at aurigæ motus neutra significatione operatio est, sed vtrobiq; affectio. siquidem neq; ex seipso, neq; secundum naturã ipsi est. multæ enim motiones, licet neque effectrices, neque ex se fuerint, quia tamen secundum naturam sunt, operationes dicuntur, qualis cruris aut totius manus motio est. aliūde enim nō ex se, sicut cor, principium agitationis habent: & tamen ingressio ipsa

cru

crurum, operatio & eſt & dicitur in ſecundo ſignificato. quāquam nonnulli harum ſignificationū imperiti, ingreſſum nõ crurum, ſed per crura operationem eſſe affirmant. vere illud quidem, quantū ad priorē præcipuamque vocabuli ſignificationem. in eo tamen non recte, quòd ita tantum dicendum eſſe cēſent, neque dant, vt alio modo poſsimus interpretari. Sic itaque iraſcentia & cupiditas, & operationes, & affectiones dicentur. Nam cum ſint facultatū animæ, commotiones quædam immoderatæ, neque ſecundum naturam, eo quòd ex ſe mouentur, operationes, quia immoderate mouentur, erunt facultatum ipſarum affectiones. Adde, quòd animæ etiam totius non facultatū tantū ambarū agitatarum affectiones, contra naturā erunt iidem illi motus facultatum, quia immoderatæ; animæ totius, quia contra naturam mouentur. non enim à motionibus affectibus obnoxiæ partis, ſed à rationis iudiciis regi, adminiſtrariq; vitam noſtram conuenit. Quòd ſi econtrario fiat, contra naturam illud eſt. atque ob id, ex perturbatione etiā, vita talis traducitur. his igitur de cauſis, ſiquis iram, aut libidinē, aut aliquā que in his exiſtit ꝑturbatio, vel operationem, vel

affectionem appellarit, is ſane minime eſt reprehendendus prius q̃ ab eo vocabuli ſignificatum requiſiueris, ad quod ſpectans, ita appellauit. Nã Plato etiã ipſe famẽ, & ſitim libidinẽ denique, & irã modo operationes, modo affectiones inuenitur nominare: nihilq́; ad propoſitum negotium attinere, ſiue hoc, ſiue illo modo dicas, ĩ quarto Reipu. oſtendit, ita ſcribens. So. Quid verò annuere & renuere, appetere aliquid & recuſare, trahere & reiicere, aliaq́; id genus omnia, nõne cõtraria inter cõſtitues, ſiue effectiones, ſiue affectiones fuerint? Deinde exemplis planius id facere volens, ita ſubiicit. Soc. quid igitur? ſitire, eſurire, & demum cupere, & velle, & eligere, nonne hęc omnia ad eas quas modo diximus ſpecies referenda putas? verbi cauſa cupientis animã, nonne vel appetere illud quod cupit, vel attrahere quod elegerit, vel ad illud annuere quod ſibi ſuppeditari velit, amantis alicuius more expetentẽ, vt id ſibi contingat? Glau. Ego quidem. Soc. Quid? nõ eligere, nolle, nõ cupere, nonne ad reiiciendi, expellendiq́; à ſe omniũque his contrariorum ſpecies reponemus? Hæc ſunt Platonis verba: quę nõ modo, vt dixi, aperte probãt, nihil intereſſe, ſiquis eſurire, ſiti

re,cupere omnino aliquid,vel appetere,& declinare effectiones, ſiue affectiones , hoc eſt,operationes, ſiue affectus appellauerit, ſed etiam de animæ partibus docent. Vnde rectius profecto erit,ſi eas non prætermittamus,ſed totũ illũ ſermonẽ, quẽ in quarto Reipub.diſſerit,tres eſſe affirmans animæ noſtræ ſpecies,repetamus.

ARGVMENTVM CAP. II.

Tres animæ facultates, Plato partes & ſpecies appellat. Ariſtoteles & Poſidonius, facultates vnius ſubſtantiæ ex corde proficiſcẽtis. Chryſippus in vnam ſubſtantiam ac facultatem iram & cupiditatem cogit. Recitantur Platonis verba, in quibus eas cum partes, tum animæ ſpecies nominat.

SEd animaduertendum hic eſt, ipſisq́ue etiã nominibus attendendum,neq́; exiſtimare debemus Platonẽ, cum dixerit animã noſtrã,tres habere ſpecies,ac deinde in tres partes,eandem diſtribuat,eorum quæ dixerat,fuiſſe oblitum.nam rationem,iracundiam,cupiditatẽ, recte poſſumus & ſpecies,& partes animæ appellare.perinde, ac ſi quis cũ venas,arterias,neruos,oſſa, chartilagines,carnes, reliqua eiuſdem generis, corporis ſpecies vocauerit, mox de iiſdem agat,quaſi de partibus. Etenim & partes,

re vera corporis noſtri hæc ſunt, quippe cum ex ipſis totum perficiatur, & ſpecies item nihilominus. in ſolis enim ſimilarib. diuerſa ſpecies non eſt, ſiue ſit carnis, ſeu venæ, ſeu adipis pars. neq; verum eſt, ſi de his intelligentes dicamus ex tot, talibusq́; quibuſdam ſpeciebus, totum conſtitui. Sed in diſsimilaribus id fit, vt ſpecierũ formarumq́; differentia, numerum partibus præſcribat. ſimilem quendã rem eſſe animã noſtram ait Plato, ex tribus compoſitam partibus, quas ita effingit. vt concupiſcibilem variæ cuidam, multorumq́; capitũ beluæ, iraſcibilem leoni, homini rationalem comparet. hæc quippe imago aptior conuenientiorq́ue ea eſt, quã in Phędro poſuit, vbi duas partes equiformi animali, tertiã aurigæ ſimilẽ facit. Quanquam prioris illius imaginis, in nono quoq; de Rep. meminit, quaſi euidentius, qualis vnaquæq; animæ ſpecies ſit, per eam oſtendatur. Plato quidem. quippe qui & ſedibus eas ſeparatas, & naturis longe inter ſe diſcrepantes opinetur, merito ſpecies, & partes appellat. Ariſtoteles & Poſidonius, non ſpecies aut partes eſſe ſed vnius ſubſtantiæ è corde ꝓficiſcentis, facultates dicunt. At Chryſippus, ſicut in vnam ſubſtantiam, ita etiam

in vnam facultatem, & iram & cupiditatẽ cogit,qui quãtũ à veritate diuerſus abeat, ſatis ſuperq́ue monſtratum iam arbitror. De Ariſtotelis verò errore,qui tres vnius naturæ potentias & facultates eſſe exiſtimat,tametſi abunde diximus,nihilo ſecius tamen,in ſequenti libro etiã dicemus.Cæterum prius Platonẽ rationẽ,iraſcentiã, & cupiditatẽ tum partes,tum ſpecies animæ appellare,ex ipſius verbis ꝓbabimus . qui in Timæo,de concupiſcentia animæ diſſerens, cuius etiã ſtirpes ait eſſe participes, ita ſcriptũ reliquit. Hoc tamẽ quod nũc dicimus, tertiæ animæ ſpeciei eſt particeps, quæ inter præcordia & vmbilicũ collocata eſt. Item in eodem hoc libro, in hũc modum De rationali anima inquit: Hoc iam de præcipua in nobis animæ ſpecie conſiderãdum ita eſt, vt dicamus genium à deo in ipſa ſingulis conceſſum eſſe. quẽ quidẽ genium,in ſuprema corporis noſtri parte habitare.& nos à terra ad cœleſtem cognationẽ attollere aſſerimus. Rurſus in eodẽ libro, cupiditatem & iracundiam ſimul vtraſque animæ ſpeciem appellauit, his verbis. Aliam quandam in ipſo animæ ſpeciem aſtruxerunt mortalem, quæ vehementes, ac neceſſarias in ſe affectio-

nes haberet. In eodem quoq; Timæo, tres animæ noſtræ partes, ſpecies vocat hac oratione. Eſt enim id quod ſæpenumero diximus, tres videlicet animæ ſpecies in nobis fuiſſe conſtitutas. Simili modo in Repu. in quarto, cum iraſcentiam diuerſam à concupiſcentia eſſe docuiſſet, quærit deinceps, nunquid à ratiocinante etiã differat, atq; ita ſubnectit. Num diuerſum quid eſt, an ratiocinãtis ſpecies quædã: vt non tres, ſed duæ ſint in anima ſpecies, ratiocinans nimirũ, & concupiſcens? Nec ſecus etiam in nono his verbis ſcribit. Sed vbi duas animæ ſpecies ſedaueris, tertiamq́; in qua prudẽtia eſt indita, agitaueris & moueris. His etiã. Quemadmodũ igitur dixi, altercantur vniuſcuiuſq; ſpeciei voluptates, atque ipſa vita, nõ modo ad honeſtius & turpius aut peius & melius, ſed etiã iucundius aut in iucũdius viuendum. qua ratione fiet, vt quænam ex his veriſsimè dicat, cognoſcamus? Quid amplius opus eſt verba Platonis aſcribere? Satis planè vel hæ orationes eſſe debent, quibus hominis ſententia innoteſcit, tres vtiq; animæ ſpecies has eſſe, rationalẽ, concupiſcibilẽ, & iraſcibilem. Adde, ꝙ ſolas has duas ſeparatim inueniri inquit, cõcupiſcibilẽ in ſtirpibus, in diis ra

tio

tionalem. cur verò sola iracundia in nullo corpore esse possit, procedendo nostra declarabit oratio, illis ex Timæo assumptis verbis, quibus generationis eius, necessitatem docet. vt scilicet aduersus concupiscentiam multorum capitũ, & feram illam bestiã, ratio ipsam velud canẽ quendã adiutricẽ haberet. merito igitur species animæ has appellat Plato & in his quæ superius ascripsimus dictis, & aliis multis, quæ, quoniã euidenter satis hominis opinio, ex his patet, non est necesse in præsentia commemorare. Quòd si partes etiã istæ, ab eodẽ nominantur, nemini id mirũ esse debet. ex ipsius enim doctrina habemus, primũ quicquid species fuerit, posse etiã partẽ appellari. non tamen quicquid pars est, esse id continuo etiam speciem. Deinde illud, fieri non posse, vt quippiã cõpositum similare dicamus. totũ enim cum sibimetipsi continuatum sit, ex certis quibusdam, numeroque definitis, compositum est partibus: at in similaribus, partium multitudo nullo potest numero circunscribi.

quicquid species est posse etiã prs appellari.

ARGVMENTVM CAP. III.

Facultas concupiscibilis, ab Aristotele altrix & vegetabilis appellata, in iecore collocatur. quod non potest eadẽ doceri perspicuitate de

monstrationum, quæ superius ostensum est, cor iræ sedem esse, & principium motus pulsatilis, cerebrum rationis esse locum, & fontem sensitiui atque voluntarij motus. Siquidem iecur nō est euidentis alicuius motus initium: nec si lædatur, repente interit animal.

NEq; mihi, in hoc longiore puto opus esse oratione, vt probem has merito à Platone tū species, tum partes fuisse nuncupatas. Sed aliā in capite, aliā in corde, aliā in iocinore collocatam esse, illud verò nobis propositum à principio fuerat. De quarū duabus partibus, in superioribus libris demōstratū cū sit, restat, vt de concupiscibili in hoc peculiari quadā demōstratione tractemꝰ. Prius tamē illud mihi præmonēdū cēseo, nō ex ita ꝑspicuis, exq́; ipsa ꝓrsus q̄sitæ rei natura ductis argumētis, sicut in suꝑioribus, hic quoq; nostrā futurā cōfirmationē: sed ab iis tamen quæ ꝓpriè rei accidūt. Nā ibi, siue nerui laqueo intercludebātur, siue pręcidebātur, statim cernebamus, cōtinuas cū cerebro partes functiones suas pristinas conseruare, reliqua quæ vltra laqueum aut sectionem erant, & sensum, & motum continuo amittere. Simili modo, arterias quæ cordi essent annexæ, pulsare velut antea, quæ vinculo dis-

clu

cluderentur, pulſu omnino carere videbamus. perturbationes itẽ animæ, quæ in ira, & terroribus contingunt, cor ipſum, è naturali ſua conſtitutione exturbare, manifeſte conſpiciebantur. Necnon illud addideramus, ſi colliſum fuiſſet cerebrum, aut ad ventriculos vſque vulneratum, totum corpus lædi. Hocq́; eſſe ſatis euidens argumentum, ꝙ ipſum & motionis, & ſenſus initiũ eſſet ſtatuendum. At in iecore, ſiue ipſum nudatum collidamus, ſiue laqueo venas cõſtringamus, nihil oſtendere eiuſmodi poſſumus. quippe cum neque euidentis alicuius motus, ſicuti cor pulſatorii, cerebrum ſenſiui, & voluntarii, principium ſit, neque vt vtrunq; illorum repentinam noxã corpori afferat. iecore enim debilitato, ſenſim animal, moraq́; temporis, læſionem in alimento, & colore contrahit. itidem & pars ea in quam vena vel laqueo comprehenſa, vel penitus reciſa pertingit, diutino quodam interuallo, tum maceſcere, tum decoloraſcere cernitur. non tamen illico quicquam, quod quidem æſtimatione dignum ſit, oſtenditur. talis enim cuiuſdam facultatis origo, iecur eſt, qualem in plantis eſſe conſtat. vocetur enim in præſentia facultas, poſtea exactius multarum faculta-

tum

tum, non minus originem eſſe iecur demõſtrabimus. Quin rectius ſubſtantia animæ, quã facultas appellabitur ea, quæ in ſingulis viſceribus continetur. in cerebro rationalis, in corde iraſcibilis, in iecore concupiſcibilis, aut naturalis, ſiue vt Ariſtoteles, altrix, aut vegetabilis, aut generatrix, vt ab vno ex his nomẽ ſortiatur. à vegetando vegetabilis, ab alendo altrix, à generando generatrix. Plato verò, à cupiditatum multitudine, concupiſcibilem nũcupauit. At ſtoici, ne animam quidem prorſus quæ plãtas diſpenſet, ac procuret, ſed naturã appellandam cẽſent. ſed appellet ſanè quo voluerit vnuſquiſq; nomine, modo in manifeſta rei diſcrepantia, demonſtratione vtantur: perinde vt nos, & ſuperius de cerebro, & corde fecimus, & nũc de iecinore diſſerere aggredimur. ab euidentioribus autẽ exordiemur: quo in his exercitati, tum facilius obſcuriora indagare, tum propoſitiones ad ea probanda in promptu habere valeamus. Euidentius ſanè illud fuerit, ſi à venis incipiẽtes, diſcutiendum proponamus, vtrũ ſicut arteriarum eſt cor, & neruorum cerebrũ, ita harũ origo iecur ſit. an, nonnullorũ ſententia eſt, non arteriis tantũ, ſed etiam venis, à corde naturales facultates mittãtur.

Arg

ARGVMENTVM CAP. IIII.

Ad euidentiorem oſtẽſionem, ex iecore ſolo venas naſci, pulchre exponit modum generationis ſtirpium. Semen emollitum & cortice ab interno aere rupto, germen quoddam emitti tenue, in vtramque partem protruſum: ſuperiorem aeris, vnde fit truncus & rami: & inferiorem terræ, vnde radix. Vtriuſque vero partis, vnũ eſt principium, ipſa nempe radicatio. Itidem ſe res habet in animali. Maxima arteria à corde ceu trunco exorta ſinditur in duos ramos, quorũ alter minor tendit ad caput, alter qui maior, per ſpinam explicatur. Altera eſt arteria in eodem cordis ſinu, in pulmonem diffuſa, radicibus arboris reſpõdens. Vtraque hæc arteria, ſuis propaginibus maior eſt, earumque medium eſt cor.

VErum antequam hæc agamus, de plãtarum generatione, & diſpenſatione, conſiderandum videtur, par enim eſt, vt facultas hæc de qua quærimus, cum in his ſola inſit, partis eius clara nobis indicia exhibeat, vnde emanet. Semẽ igitur quodcunq; cum iactum in terram fuerit, ſi aridus ſit ager & ſiccaneus, nihil amplius ad plantæ procreationem, ſemen ipſum elaborabit, cum terra ad ſeſe totum innatum ipſius humorem, attrahat. Quod ſi moderate rigua gleba fuerit, tunc emollitur primum ſemẽ,

&

& tegumētum & cortex, quo quasi cute circundatur, intumescit, mox humore insito, in aerem cōuerso rumpitur. Inde ex illa ruptura, germinatio quædam, tenuis illa quidem, ac mollis egrediens, in vtranq; partē protenditur: in superiorem aerem versus, & inferiorem, in terrę profunditatem. quā quidem & continuum incrementum accipere, & ferri semper, quò semel incepit, cōspicimus. processu vero temporis, si arboris alicuius magnę, semen id fuerit, pars ea quæ in aerem subiicitur, truncus, quæ deorsum in terrā penetrat, radix efficitur. atq; vtraq; si multifida arbor est, in multas scinditur particulas. vt vnū & ortus & incremēti omnibus plantæ partibus, principiū locum illum esse appareat. vnde & supra trūci, & infra radicationis origo effluxerit, videaturq́; inde, quasi è larib. quibusdam, ea quæ arborem regit virtus & facultas proficisci. quam quidem, contrario agitari motu satis constat, deorsum in terrā, dum primas radices tum scindendo diffundit, tū augēdo producit: sursum, dum stirpes nouas, & ramos progerminat, atq; eos subinde in alios, in summa vsque & minutissima tenuissimaq́ue flagella, ac virgulta diffindit. Atque hanc superiorem partem, quæ eadem

dem

dem arbor eſt,tum ſua,tum fructuum cauſa, videtur ad hunc modum formare. inferiorem, quo alimenti ſuppeditatio non deſit.cum eodem ſcilicet munere fungatur in plantis radicum extremitas, quo in animalibus os, ac planè fibris quaſi oſculis multis,nutrimentum à natura fabricatum ac præparatum è terra illæ attrahant. Age vero ſimilitudinem hanc in animali contemplemur.ac primum mihi maximam arteriam ſpecta, quæ quaſi truncus à corde exorta,in duos ramos diſcinditur,quorum alter qui minor eſt, ad caput aſcendit, qui maior ad ſpinam explicatur.Intuere etiam omnes eius, eo modo quo in primo libro diſſeruimus, per totum corpus diſperſas pullulationes. alteram inſuper arteriam, obſerua ex eodem cordis ſinu exeuntem, quæ parti illi plantarum, quæ in terram radices agit,perquàm ſimilis,in pulmones ſciſſa diſpertitur. Eodem enim modo, cor è pulmonib. aerem per has arterias attrahit, quo per radices plantæ ex humo alimentum omne cõcipiunt.atq; hæ duæ quidem è corde emanantes arteriæ,maiores vtræque ſuis pullulationib. exiſtunt,ac quẽadmodum in plantis,pars ea quę è terra eminet, truncus eſt, omniumq́ue aliarum

supe

ſuperiorum craſsiſsima cernitur. quæ in radices diſpertitur, omnium itidem inferiorum, quæ vero media inter vtraſq; eſt, totius plantæ principium eſſe conſtat: eodem modo, illa arteria, quaſi ſtirps omniũ quæ per totum corpus ſparguntur, maxima eſt item quæ ad pulmones permeat, omniũ earum, quæ in pulmone ſunt, latiſsima conſpicitur. cor verò ipſum, vtrarumq; mediũ cum ſit, merito ipſas gubernantium facultatum initium cenſendum erit.

ARGVMENTVM CAP. V.

Confutantur qui in animalium corpore vaſa minora maiorum initia ſtatuerunt cum cuius naturæ perito pateat maiora minorum eſſe principia. Tales coguntur vel omnes venarum fibras vocare principia, vel hypotheſin nulla munitam demonſtratione ſtatuere. Multa in Hip*pocratis ſcriptis ſuppoſititia ſũt, veluti id de quatuor partibus venarum, quæ à capite deferũtur.*

QVanquã naturæ haud inexperto homini, abſq; his etiã quæ diximꝰ, ſatis liquet, minora minorũ eſſe principia, quẽmodũ fontẽ, omnium in quos diſtribuitur, riuulorum initiũ eſſe non dubitamus. Non deſunt tamen, qui adeo abſurde opinẽtur, vt quæ ſubſequuntur maiora, originibus

ſuis

ſuis eſſe contendant, fluuiorum videlicet abundantia ac copia decepti, qui parui admodum iuxta fontes cũ ſint, in receſſu augentur: cum tamen non ſemper id neceſſario eueniat. nonnulla enim ſunt flumina, quæ alia multa alueo ſuo excipiunt. atque inde non immerito augeſcunt. nõnulla cõtra quæ in riuos diducta, priſtinam magnitudinem amittunt. nullus enim fluuius vnquam reperietur, qui ex vno tantum fonte ortus caput ſuum exilius reliquo corpore habeat. Sed ſi ex pluribus fontibus colligatur, nemini dubiũ, quin tota illa collectiõ, ſingulis fontibus maior appareat. Veruntamen omiſſo hoc exemplo, ſi in animaliũ corpore, minora vaſa maiorũ eſſe initia ſtatuem°, efficietur vt ratio ſecũ ipſa pugnet, dum in quodlibet corporis membro, originem eſſe aliorum trium inſtrumentorum, arteriæ inquam, nerui, & venæ cogimur affirmare. vt digitum aut calcaneum maximæ arteriæ, & cauę venę, & ſpinalis medullæ principium eſſe. tria enim hæc arteriarum venarum, & neruorum, quaſi trunci quidã ſunt. Vnde fortaſſe, qui rationẽ iſtã introducit, is neq; arborum cacumina verebitur, neq; extremas radicum fibras, principia plantæ appellare. Quo quid abſurdius

esse posſit, non video. Nam radicum extremitates, dici quidem poſſent arborei alimẽti principia, perinde ac venæ, quæ in ventrem pertingunt, necnon arteriæ, quæ in pulmonem numeroſa pullulatione diffunduntur. Ita vero abſolute omnes venarum fibras, principia vocare abſurdiſsimũ eſt. quippe cum neq; alimenti, neq; diſpenſantis facultatis, quippiam aliud, niſi id quod diximus, eſſe principium poſsit. at iſto modo, quodlibet membrum principium erit. Quòd ſi aliquas fibras eſſe principia, aliquas non eſſe dixerint, improbatũ dubiũq; fundamentũ ſtatuent. Qui enim magis hęc quàm illa? ſcilicet quæ in cerebro, quã quæ in pulmon? quæ in iecore aut liene, quàm quæ in cerebro? quæq́; in alio quopiã mẽbro aut viſcere, quàm quæ in iecore aut liene principia ſunt exiſtimanda? Equidẽ rationem hanc cũ ex Pelope præcepto meo, qui probare vaſorum omnium originẽ cerebrum eſſe nitebatur, adoleſcentulus audiuiſſem, nec tunc ex tempore admiſi, neque poſtea re conſiderata, approbaui. Nã quæ à capite quatuor illa venarum paria ferri dicuntur, inſerta in Hippocratis operibus, ibique ab alio manifeſte mihi videntur cõcinnatã, cum nuſpiam oſtendi queant. alia

enim

enim quæ de venis dixit Hippocrates, quę omnia in tractatione de diſſectione Hippocratis ſcripſi, conueniunt cum anatomicis aliis, monſtrāturq́; etiam à nobis. quatuor vero illa paria, pręterquam ꝙ à nullo alio diſſectionis ſcilicet profeſſore commemorantur, neq; oſtendi quidem poſſunt ab aliquo. ſed nonnulli, qui ea ponunt, quamuis monſtrare non valeant, credere ſe Hippocrati aiunt. quaſi de re, ratione contemplabili, non ſenſibus expoſita agatur. Alii monſtraturos quidem ſe promittunt, ſed tamen id nunquàm præſtant. Quanquam ſi in aliquo alio ex iis qui aſcriptitii ſunt libri Hippocratis, quatuor hæc venarum paria reperirentur, minus mirum eſſet. ſed in eo etiā ſunt, qui de natura hominis inſcribitur iuxta finem. & ante ſecundum librum, qui eſt De victus ratione, cui venarum diſſectionem inſeruerunt, quum tamen nulla ratio ſit, cur ad hæc victus rationem adiungatur.

Longe enim probabilius eſſet, non huic parti, ſed priori ipſam annectere. Verum ille qui hoc concinnauit, ita magis latere poſſe fraudem ſuam arbitratus eſt, quā ſi ad finem aſcripſiſſet. Quam tamen, neque rationem vllam habere, qua priori opuſculo adiungi queat, cuilibet qui mo-

do librum eum legerit. perspicuum esse debet. de natura enim hominis, ibi agitur, quę ex elementis constat, non quæ ex dissectione apparet. At vero de dissectione harum venarum. eum neque Hippocratis, neq; Polybi tractatum esse, & ante nos alij demonstrarunt, & nos etiã, si deus aliquando concesserit, vt de germanis verisq́; Hip. libris, commentarium scribamus, pluribus ostendemus. explicabimusq́;, quæ nam sit Hippocratis De venarum origine sententia, quam tum ex lib. De ossium natura, tũ ex secundo vulgarium morborum, colligere possumus.

ARGVMENTVM CAP. VI.

Si minorum semper sunt maiora principia, in corde principium arteriarũ, in cerebro neruorũ, in iecore autem venarũ fuerit radicatio, quarum vna in ventrem, altera in vniuersum corpus spargitur.

SEd hoc alias aliudq́; in tempus differendum. nunc ad id, à quo digressus fueram probandum reuertar. Quemadmodum inquam in plantis, maiora corpora sunt minorum & ortus, & dispẽsationis principia, eodẽ modo in animalibus quoq; esse. Redeo enim rursus ad Pelopem, qui cerebrum neruorum omniũ originem esse cõcedebat

fat

fatetur quippe etiam ipſe, à cerebro oriri duos neruos, atq; ex vno, craſſioreq́; exortũ in multas, tenuesq́; particulas diſciſſos, in oculorũ muſculos diſtribui. Quin etiã, ſequentem neruorum coniugationem craſſiſſimam eſſe ait, in exortu, deinde in quã plurimas ſectã particulas, in faciei, & oris partes diſtribui, perinde, atq; illa quæ ſequuntur paria. Sed ne multis morer, dorſi medullã, aſſerit è cerebro progerminare, atq; inde quaſi è trunco, numeroſam ſobolem neruorũ exiſtere, qui veluti rami, ex ipſa epullulant. Hæc ſanè vera ſunt, cunq́; iis quæ euidenter apparent, conſentiunt. at illud, parua ſcilicet magnorum eſſe principia, partim iis quæ in neruis liquido perſpiciuntur, repugnat. ſemper enim in his, maiora minorum eſſe originẽ patet. partim, vt ſuprà dictũ eſt, etiã iis aduerſatur, quæ in plantis, quæq́ue in arteriis, & corde animaduertuntur. ſumma quippe impudẽtia eſt, velle aliud viſcus, quã cor arteriarũ principium conſtituere. Nam cernuntur manifeſte arteriæ, ante etiã quàm excidantur, ſi laqueo interceptæ tantum fuerint, animalis motionẽ interimere, nedũ ſi recidantur, ac penitus ſepararentur. at cor ſolum ex omnibus animalis viſceribus exem

ptum, etiam aliquandiu naturalem ſuam functionem ſeruare conſpicitur. quippe quod & ſibimetipſi, & aliis omnibus, q̃ ab ipſo emanant, agitationis origo ſit. arterię verò, ab ipſo corde, vel laqueis, vel ſectionibus ſeparatæ, vbi noxam eam ſenſerint, motũ continuo amittunt. Quod ſi affirmare aliunde originẽ arteriarũ exiſtere, ſummæ impudentiæ cenſetur, reſtabit, vt maximas arteriarũ partes, minimarũ eſſe principia ſtatuamus. at maximæ latiſſimæq́; ex omnibus animalis arteriis, ille proculdubio ſunt, quæ ex corde prodeũt, neruorum etiam origines craſſiſſimæ, ſicut in plantis quoq; videmus, quarum & truncus, ramis omnibus, & radicatio, radicibus ipſis & fibris longe maior craſſiorq́; eſt. radicationem appello, partem eam inferiorem, quã paulo ante plantæ originem eſſe demonſtraui. Quin etiam Hippocrates ipſe, mihi videtur hinc, ad animalia nomẽ hoc trãſtuliſſe, cum inquit, ſicut arteriarũ cor, ita venarum iecur, radicationẽ eſſe. nam quemadmodum è plantarum radicatione, radices deorſum aguntur, & ſtirps ſurſum oritur: eodem pacto è corde arteriæ, altera in pulmones, altera in totum corpus animalis, diſperguntur. è iecinore item venæ, altera in

ventrem, altera in corpus vniuerſum diſtribuūtur.atque illæ radicibus perſimiles ſunt venæ, quæ in ventrem pertingunt. Quod etiam idem Hippocrat.declarat, ita ſcribens. Quod arboribus eſt terra,id animalibus venter eſt.caua vena eſt quæ trūci vice fungitur.quæ ex gibo iecoris exorta,inde in vtranque animalis partem,tam ſuperiorem quàm inferiorem recta protēditur.latiſſima tamen ea eſt pars, quæ infra iecur eſt, minus lata quæ per ſeptum tranſuerſum extenditur. Minor autem vtriſq; eſt ea pars, quæ cordi continua eſt. Atqui ſi cor eſſet cauæ etiā venæ, ſicut eſt arteriæ magnæ principiū,nullo modo non maxima ea pars quæ cordi continua eſt, conſpiceretur.

ARGVMENTVM CAP. VII.

Refelluntur qui putant venis ſuppeditari facultatem à corde, & ſanguinem à iecore, ideoque ſolum inferiorem cauæ venæ partem ſuperiore latiorē eſſe: quòd īfra iecur plura ſint mēbra quibus alimentū ſubminiſtrari debeat. Sed *iecur eſſe vnicū ac plenū altricis facultatis principiū patet ex multis.primò ꝗa materiā idoneā toti proſpicit corpori.deinde,iecur fruſtra dediſſet natura. Nec tāquā miniſter addit cordi, ſed dñs eſt poteſtatē habēs diſtribuēdi.poſtremo una*

tantum ex iecore oritur vena, ad cor sanguinẽ deferens, nec alia est cordis quæ succum concoctum in totum corpus traducat. Ex aliis inde probatur, dextrum cordis ventriculum, non esse venarum originem.

SI verò aliquis in eam opinionem venit, vt credat, facultatem venis à corde, materiã à iocinore, à quo scilicet sanguis emanat, suppeditari, atq; idcirco cauæ venæ partẽ inferiorem, superiore esse latiorem dicat, eo ꝙ infra iecur, plura sint mẽbra, quã supra, quibus omnib. alimenta sũ ministrari necesse sit: is sanè illis iisdem quæ ipse statuit, ea quæ non vult, mihi videtur cõcedere. Nam sanguinem è iecore emanere cùm dicimus, quid aliud statuimus, quã sanguinis procreatricem facultatem in eo viscere cõtineri? si igitur vt alatur animal, sanguinis generatio est, atque ea in iecore fit, visc⁹ hoc nõ cor altricis facultatis principiũ erit existimandũ. Quod enim membrũ, materiã ad alimentum toti corpori idoneã procurat, id verisimile est, esse altricis, & vegetabilis facultatis principium. sicut videlicet in plantis, eam partẽ esse diximus, quæ radicatio nuncupatur. illa si quidem per numerosas radicum fibras, nutrimentum è terra eliciendo in se

colligit,atq; inde in totã plantam, per ſtipitem elaboratum iam tranſmittit. Nam ſi huiuſce facultatis,perinde atque pulſatilis cor,principium eſſe poſuerimus,ſuperuacaneum iecur, eam quæ nihil temere operatur,naturã feciſſe conſtabit.quippe cum in corde,cibi illa in ſanguinem mutatio fieri potuiſſet.Quod ſi dicas iecur,quaſi miniſtrum ad magnũ quoddam opus , à natura cordi adiunctũ fuiſſe,quo videlicet ipſi materiã præpararet,ſicut ipſum à ventre præparatam accipit , veriſimilis quidem erit ratio,non tamen vera.apparet enim, non tanquã miniſtrũ, principe iecur cordi materiam idoneam præparare,ſed ipſum eſſe principẽ,qui diſtribuẽdi habeat poteſtatẽ. cuius rei euidẽtia exempla, in ipſo animalis corpore licet conſiderare. omnia enim mẽbra,quæ materias aliis præparãt, totas eas atq; integras illis ipſis quibus præparant,ſolent reſeruare.neq; alius quiſpiam meatus,à pulmone aliorſum tẽdit, quã vnus ad cor:neque è vẽtriculo & inteſtinis, præter quã ad iecur aliquod permeat foramen. neq; ex reticulari contextu niſi in cerebrum,neq; ex ſemen præparantibus cõceptaculis,niſi ad teſtes exitus aliquis patet.ita etiã qui helioſum humorẽ colligũt

meatus, omnes in vnum demum vas deferuntur, iecori ſcilicet annexum folliculum, indeq́; in ieiunum inteſtinum illum emittunt. Non ſecus renes, vrinā in vnam tantum veſicā tranſmittunt. Si itaq; iecur eo conſilio natura fabricaſſet, vt cordi ſanguinem præpararet, nequaquam ei dimidium tantum ſuppeditandi munus iniunxiſſet. Hoc enim, neq; miniſtri, ſed ducis, ac principis opus eſt, neq; materiæ, quæ non tota præparata fuerit, affectus eſt. ſed miniſtri eſt præparare tantum materiæ, niſi prius integræ fuerit digeſta, non diſtribui. Verū perſpicuum eſt, iecori neque vt miniſtro, ſed velut principi, neque defectuoſam materiam, ſed ſanguinem diſtribuere concreditum eſſe. nam mēbra, quæ infra ſeptum tranſuerſum, in animali reperiuntur, quæ ſupra dimidium eſſe cōſtat, nemini dubiū eſt, quin omnia à iecinore, ſanguinē accipiant. Imo verò ex diſſectione, diſcamus non modo hæc, ſed & ſeptum ipſum, & quę cor circuit membranam, vna cum aliis omnibus vicinis, tum quæ thoracem ſepiūt, tum quæ pulmonem leniter ambiunt, alimentum ex caua, prius quam ad cor deferatur, ſumere. atque ita cognoſcamus, plura ex animalis membris manifeſte, ſineq́;

vlla dubitatione, ex iecore nutricari: paulo poſt ſanè etiam totam eam partem, quę ſupra cor eſt, alimentum ex iecore habere demonſtrabo. Sed nunc illud tantum, quod minime eſt cõtrouerſum, ſumamus. ea quæ infra cor ſunt, à iecore ali, imo etiam thoracis ipſius duas, atq; eaſdem integras partes. cui rei argumento eſſe poſſunt, cũ alia vniuerſa, quæ in diſſectionibus conſpiciũtur atque extant, tum præcipue ipſa ſanguinis excrementorum purgatio. natura quippe, quaſi perfecta atque abſoluta iam eſſet, formamq́; conuenientẽ adepta humoris generatio, ipſi excremẽtorũ expurgatoria inſtrumẽta, renes, lienem, bilisq́ue receptricem veſicam præparauit. quartum verò excrementum cibi, aut materiæ cuiuslibet, quæ à calore immutetur, ne excogitare quidem licet. ſed ad ſummum tria numero ſunt. id quod & ibi aliis iam tractatibus, demonſtratum eſt, & rurſus hic procedente diſputatione, etiam demõſtrabitur. Sed nunc dictum eſt, vt veri nihil prætermiſſum eſſe videretur, nõ quòd ad præſentem rem probandã quicquam faciat. conſenſu enim omnium, renum, & fellis receptaculi, functione ſanguinem expurgari conſtat. at in corde, neq; aliud purgatoriũ

instr

inſtrumentum natura præparauit, neque humorem ipſum diuerſum alioqui reddit: nam qui in dextro cordis ventriculo ſanguis eſt, non diſſimilis ab eo reperitur, qui per omnes venas in toto animalis corpore diffunditur. ſicut illũ qui per arterias fert̃ ab eo qui in ſiniſtro ſinu cõſpicitur, nõ eſſe diuerſum manifeſtũ eſt. Quanquam hic ſiniſtri vẽtriculi tenuior & flauior plerunque, quandoq; econtrario craſſior, nigriorque apparet, calidior verò ſemper. Qui in dextro eſt ſinu, eandem ſpeciẽ habet, quam cum alius omnis, tum qui in iecore, vtpote qui nihil eximium ex ea in ventriculo dextro, mora acquiſiuerit. iecur verò, nullũ humorem in alimentum membrorum animalis cordi præparare, ſed ipſum totũ humoris formam perficere, inde argumentũ maximum habere poſſumus, quod vna tantum vena cernitur à iecore, ad cor exoriri. neque alia quæpiã ex alia parte cordis extat, quæ humorẽ ipſum, & ſuccum iam concoctum, in totum corpus ſemel traducat. cùm tamen ex arteriis altera ſit, quę intro ducat ſpiritũ, altera quæ educat. Videtur enim natura, non iiſdẽ vaſis, neq; iiſdẽ meatibus ad materias ſemicoctas, & plene confectas vti. quippe cum neq; fieri poſſit, vt

ex

ex iecore, simul & ad cor semicoctũ alimentum sursum emittatur, & iam perfecte concoctũ, eadem via feratur deorsum. sed debuerat profecto esse altera vena, quæ semicoctã materiã induceret, altera quæ exquisite confectam educeret. nũc verò vna inducit, educit nulla, præter eam quæ ad pulmonẽ pertingit. de quà quidẽ accuratiꝰ in libris de vsu membrorũ disseruimus, causamq́; inuestigauimus, cur è corde, & non è caua vena produxerit natura venã hanc, quæ visceri alimentũ præstaret. Verũ hæc quæ in manibus est materia, dissectionum euidentiis, maxime omniũ indigere videtur. nullã enim è corde venã, neq; in inferiores partes, nisi quæ è iecore sanguinem defert, neq; in superiores tendere conspicimus. sed caua vena, è iecore recta ad iugula vsque ascendit, vt suum quendã ramum cordi applicare, nõ ipsa è corde, ortũ habere videatur. cuius rei manifestũ indicium esse debet, id quod in magna arteria videre licet. Quod quidem expectare, vnumquenque vellem, atq; ita demum ad cauã venã considerandam descendere. vna enim maxima arteria, è sinistro cordis ventriculo egressa, in vtrasque arterias tum eam quæ ad caput tẽdit, tum eam quæ ad spinã inferi

feri

ſerius deuoluitur,euidenti ſciſſione partitur.ita etiam debebat ea, ſi è dextro ſinu exoritur vena,manifeſtam in vtraſq; partes diſtributionem exhibere.Quod cum nõ ita appareat, imo ex ea, quæ ex iecore ad cor aſcendit,diuidi videatur, qui fieri poteſt,vt quemadmodũ ſiniſter cordis ſinus arteriarum eſt, ita dextrum venarum originem eſſe exiſtimemus?ex diſſimilibus enim indiciis,diſſimilis quoque fiat indicatio neceſſe eſt.

ARGVMENTVM CAP. VIII.

Euincitur multis argumentis,cauam venam in dextro cordis ventriculo ortum non habere. 1, Multis ineſt iecur cum vena caua, qui dextro cordis ventriculo deſtituuntur. 2. In volucribus omnibus,reptilibus atque pedeſtrium nõ paucis, quibus adeſt dexter cordis ſinus caua vena in duos magnos ramos diffinditur, priuſquam ad cor perueniat, 3. Vena portæ nulla ſui parte cor contingit.Conſequens igitur,vt iecur ſit venarum radicatio,ſicut arteriarum cor.

QVod ſi quis argumentum hoc, quod ex vaſorum exortu ſumitur, leue eſſe opinetur,quanquã leue id minime eſt,illud ſaltem,certo ſcio,leue eſſe non dicet,ꝙ multa animalia,dextrum cordis ventriculum nõ habere inueniantur.Nam ſi in pleriſque

riſque

risque animalium generibus iecur esse, & cauam venam perspicuum est, dexter vero cordis ventriculus non cernitur, nulla ratione possumus arbitrari, ex eo ventriculo, cauam venã ortum habere. Quæ vero sint & quot eorum animaliũ genera, in quibus dexter sinus desit, numero quidẽ cõprehendere non valeo, sed tamen cõmune hoc reperi in multis quæ dissecui, licet in aliis nõ conuenirent. adde ꝙ eadem præcipuum illud sortita sunt, quod omnibus aquaticis inest, vt ex aere nõ respirẽt, neq; pulmonẽ habeãt. Hoc enim hucusq; in omnibus animaliũ generibus obseruatũ est, vnà cũ pulmone, dextrum cordis ventriculũ & interire, & generari. cuius causam ego multum diuq́; indagaui, scripsique in libris De vsu membrorum, quæ mihi ea de re probabilia visa sunt. culices quidem, muscas, vermes, apes, fomicas neq; dissecui, neq; dissecare vnquã aggrediar. nam cũ in magnorũ animalium insectione multos falli, frustrariq; videã, nónne in minoribus, debemus id magis euenturum sperare? Ex omnibus igitur quæcunque ad hunc vsque diem, à me dissecta sunt, nullum fuit quod cor & iecur. & cauam venam, & arteriam magnã non haberet: apparetq́ue, sicut arteria è corde, ita

Arteriã à corde & venã à iecore exoriri.

vena à iecore, etiã ſi nullus prorſus ſit cordis dexter ſinus, exoriri. atque ideo ſcindi etiã conſpicitur infra cor, poſtea quàm ſeptum tranſuerſum traiecit, non ſecus atq; in aliis, cũ prope iugula acceſſerit. in aliis verò animalibus non paucis, illis quidem dexter cordis ventriculus extat, vena tamẽ caua, nihilominus priuſquã cor attingat, in duas magnas partes cernitur diſcindi. id quod in volucribus omnibus, & reptilibus, greſſilibus itẽ nõ paucis, intueri licet. vt manifeſte pateat in pleriſque animalibus, cauam hanc venã à iecore originẽ habere. vas quippe quod è viſcere hoc egreditur, proculdubio latius duplo inuenitur, vtriſq; ſciſsionibus, quaſi nimirũ hoc loco bifariã vena ipſa ſcindatur. quamuis autẽ interdum aliquo in animali, latior altera ex his partibus conſpiciatur, vtræque tamen ſimul cauæ venæ, æquales ſine vlla cõtrouerſia reperiũtur, vt quaſi locutione declarent, illã tanq̃ truncũ eſſe, ſe ab illa diſciſſa tanq̃ ramos, & flagella fuiſſe productas. neq; tantũ caua è iecoris gibboſis exit partibus, ſed altera etiã, è concauis promanat, quæ à nõnullis porta iecoris, ab aliis vena in porta nuncupatur. nõ enim totam illam venam, portam eſſe aiunt, ſed partẽ

tan

tantū eius, illam quæ primum è iecore extare cernitur. quæ etiã omnium latiſsima eſt, ex qua in vtraſq; partes ſcinditur vas, diſtribuiturq́; tum in omnes ſimas iecoris partes, tum in ventrẽ, ad id quod omentum vocant. Cumq́; in his omnibus, quãplurimæ venæ ſint, nulla eſt, quæ cõtinuata cordi ſpectetur. Quo circa contingit, vt nonnulli veritatis ſcilicet ſtudioſi, cum hæc audiſſent, ac demirarentur, nec crederẽt, vellentq́; ſibi omnia monſtrari, vbi viderunt, maxime eorum ſententiam damnauerint, qui cor, venarum originem eſſe contendunt. Nam quemadmodum ſi vnam quamlibet in toto animalis corpore, venã adeo ſeparatam inueniſſemus, vt neque iecori ipſi, neque alicui ex venis, quæ è iecore oriuntur, coniungeretur, nequaquam dixiſſemus, venæ illius originem iecur eſſe: ita quoniam non vnam, neque duas, ſed innumerabilem venarum multitudinem reperimus, quæ nullam cum corde habent connexionem, merito venarum illarum, à corde non eſſe principium fatendum eſt. Nõ ab re igitur, iecur venarum radicatio, arteriarum cor appellatum fuit: in arbore verò is locus, vbi depoſitum ſemen fuerat. In his enim omnibus radicatio, origo to-

tius rei, nõ tam in generatione q̃ in diſpenſatione etiam dicitur.

ARGVMENTVM CAP. IX.

Taxantur illi qui cum faterentur à iecore cõmodum initium ſumi de venis docere volenti, negarunt tamen vel dubitarunt illud venarum facere principiũ. quaſi aliud doctrinæ aliud naturæ principium haberi debeat. Quod à natura principium conſtitutum eſt, id à ſe fieri doctrinam cogit.

QVod autem ea quæ in diſſectionibꝰ euidenter patent, vel cõtraria opinãtes inuitos cogãt verum fateri, inde vel maxime colligere poſſes, ꝙ nullus ex anatomicis, qui ſcriptis mãdare venarũ diſſectionẽ aggreſſus fuerit, principiũ aliud doctrinæ idoneũ, præter iecur facere potuit. ſed ſiue ambigere de principio dixit, vt Herophilus, ſiue vt alii; multi, & noſter etiam Pelops, ſatis ſe cõpertũ habere oẽs tamẽ ferè de iecore tractauerũt.

Pelopis abſurditas.

Pelops verò, in mirabilẽ quãdã, & incredibilẽ abſurditatẽ incidit, cũ in vno libro, venarũ principium, cerebrũ eſſe conſtituat, in alio, diſſectionẽ venarũ deſcribens, à iecore incipiat. In ſecundo quidẽ Hippocraticarũ introductionum libro, acre admodum certamen inſtituit, vt cerebrum nõ tam neruorum, q̃ ve-

na

narum, & arteriarũ principiũ eſſe demonſtret, in tertio De diſſectione venarũ, à iecore, perinde, vt alii ferè omnes anatomici, exorditur. ad docẽdi eñ rationẽ idoneũ eſſe, conueniensq; aſſerunt, vt hoc viſcus principiũ ſtatuatur. Quorũ ſanè prudentiam deſidero, ſi ſine cauſa aliqua naturali, cõſentaneũ eſſe ipſum ad docẽdi rationem putãt. Ego equidẽ certo ſcio, id quod inter oẽs cõſtat, nihil quod vel factũ ſit, vel fiat, ſine cauſa exiſtere. Nã ſi de omnibus abditis & obſcuris, ſicut Empirici, dubitare ſe fateant, nulla mihi cũ iſtis erit diſputatio, cũ neq; originẽ ipſarum ſcrutaturi, neq; corpora inciſuri ſint. Sin rationẽ ſe habere affirment, qua ea quæ ſenſum effugiunt inuenire poſsint, quamobrẽ prius huiuſce rei quã dicunt, cauſam nõ cõſiderarũt? cõſentaneũ eſt & idoneũ ad docẽdũ, venarũ diſſectionẽ principiũ iecur conſtituere? ſine cauſáne ò ſapiẽtiſsimi? an quia naturalem quandam præeminentiam prorſus habet, ideo etiam, ad doctrinæ principium conuenientius eſt? quæ igitur præeminentia ea ſit, quærendum, non otioſe ita, & negligenter prætereundum. atque hoc ipſum principium inuentionis nobis exhibebit, quod ab omnibus diſſectionis

profeſſoribus cõceſſum eſt. eſſe id ſcilicet ad doctrinam idoneũ. nã ſi nullius alterius rei, huius ſaltẽ ipſius, rationẽ reddere nobis poterunt, cur eſſe ad doctrinæ principiũ, idoneum aſſerant. nõ ſanè quia colore rubrũ ſit, aut fibris diſtinctũ, aut quia vni ex ipſis bilis cõceptaculum appenſum cernatur, neque ob aliud quippiam huiuſmodi: ſed propterea, quòd omnes venæ continuatæ cũ ipſo eſſe conſpiciuntur. id quod nullius, niſi principii indiciũ eſt. nulla eñ alia de cauſa, in neruorũ diſſectione principium doctrinæ aliud prætermiſſo cerebro, facere poſſumus, niſi quia horũ principium eſt cerebrum. quòd ſi minime concedatur, nulla alia excogitari cauſa amplius poteſt. neq; aliã ob cauſam, ſimiliter principiũ in arteriarũ doctrina cor ſtatuimus, niſi quia re vera eſt. quod enim à natura principiũ conſtitutũ eſt, id à ſe fieri doctrinam etiã cogit. Nam ſiquis aquæ alicuius inductitiæ in vrbẽ exponere diſtributionẽ vellet, is non aliunde, q̃ à primo aquæ ingreſſu, narrationis exordiũ ſumeret, neceſſeq́; omnino eſſet, vt loco prius explicato, vbi aqua in principio intrò influxit, ab eo omnẽ narrationem contexeret. Quo circa ſtultũ eſt, velle aliud naturæ rei, aliud do-

ctri

ctrinæ inuenire principiũ. doctrina enim quę secundũ rei naturã fit, idem principiũ cum re ipſa habet. neque poteſt quiſpiam, qui recte exponere vel generationem, & ortum, vel gubernationẽ alicuius velit, initiũ q̃ id quod verũ eſt, conuenientius inueni-re. ortus quippe domus, de fundamentis coget, ortus nauis, de carina primam mentionẽ facere: eodẽ modo, ſi volueris ciuitatis alicuius, aut gentis, aut exercitus, admini-ſtrationem explicare, prima in vnoquoq; origo, tibi erit repetenda. Demirari igitur conuenit eos, qui rectã doctrinã nullo mo-do fieri poſſe arbitrantur, ſumpto aliunde principio, & tamẽ affirmare nõ dubitant, ſe verã originẽ venarum ignorare: cũ vtra que hæc, id eſt, rectũ doctrinæ, & verũ rei principiũ, ita inter ſe mutuo cõnexa ſint, vt nulla ratiõe, diuelli à ſe inuicẽ poſsint. Nã qui recto docẽdi modo vtitur, is à prin cipio naturali incipit: qui verũ rei princi-pium nouit, idẽ rectum doctrinæ initium minime ignorat.

Doctrina quæ ſecundũ rei naturam fit, idem principiũ cũ re ipſa habet.

ARGVMENTVM CAP. X.

Iecur non cor, principium eſt ſanguinis vniuerſum corpus nutrientis, & inſtrumentorum eius. Eraſiſtratei membranas orificijs vaſorum adhærere tradunt, quibus cor vtitur ad miniſte

rium cum admittendæ, tum emittēdæ materiæ. Non negat Galenus, in oriſicio cauæ venæ mem branas eſſe tres: quæ à forma tricuſpides appellantur. item alias duas in arteria venoſa, ſimili forma: quarum vna ſanguinem in pulmonem, altera ſpiritum in totum corpus educit. Sed vas in corde oſtendi non poteſt, quod vniuerſo corpori ſanguinem diſtribuat: quare venarum principium non erit. Nec vere dicitur, ex iecore oriri quidem ſanguinem, ſed cor principiū eſſe facultatis venas gubernantis. falſum etiam iſtud in cor venas omnes pertingere.

ATque hæc quidem, ad originis venarum demonſtrationem ſufficerent. Quæ tamen ſubiungam, nihilominus erūt firma argumenta, cor neque ſanguinis corpus totum alentis, neque receptaculorum eius, procreatricem originem eſſe. vtrunq; autem ſeparatim probabo. ac prius, nō eſſe id alentis ſanguinis principium: alentis dico, propterea quia, vt alibi oſtēdi, alterius cuiuſdam ſanguinis, qui alium animalibus vſum exhibet generationem, cor eſſe non negauerim. nunc quod propoſitum eſt, cū ſanguinem à quo vniuerſa animalis membra nutriuntur, è iecore, non è corde proficiſci: illud verò demonſtrare aggrediar, ab euidentibus, quæ in diſſectione apparēt

Cor non eſſe alētis ſanguinis principiū

Initio ſumpto. id quod Eraſiſtrateis maxime repugnat, qui nunc profecto nobis abſurda ſe, & vana confirmare fatebũtur, Expoſitum eſt euidens hoc in tractatu, De febribus ab Eraſiſtrato. mẽbranas quaſdã eſſe ait, orificiis inſertas receptaculorum, quibus ad materiæ tum admittendæ, tũ amandandæ miniſterium, cor vtatur. atque has quidem membranas, nonnulli auſi ſunt negare, dixeruntq́; ab Eraſiſtrato, vt dogma confirmaret ſuũ, fuiſſe confictas. Cæterũ adeo notæ omnibus medicis ſunt, vt qui eas ignoret, rudis planè eſſe cenſeatur. in orificio cauæ venæ, tres ſunt huiuſcemodi membranulæ, cuſpidum aciebus ſtructura quàm ſimillimæ. vnde, vt puto, nonnulli Eraſiſtratei. tricuſpides eas appellarunt. in arteria venoſa (ita voco eam, quæ ex leuo cordis ventriculo, in pulmonem diſpergitur) ſunt item forma ſimiles, numero verò diſpares membranæ. ſoli enim huic orificio, duæ adhærent. reliqua tres vtraque habent Σίγμα, literam Græcam, effigie imitantes, quorum vtrumque, vt hãc Eraſiſtratus inquit, explanas euidẽtiã educit, alterũ ſanguinẽ ĩ pulmonẽ, ſpiritũ alterũ ĩ totũ corp⁹. atq; ita fit, vt mẽbranę

In orificio cauæ venæ tres membranulæ.

iſtæ, opportunis viciſſitudinibus alternatæ, contraria miniſteria cordi exhibeant, vt eidem placet. quæ intromittentibus materias vaſis inhærent, de foris introrſum vergunt, vt à materiarũ introeuntiũ ĩpetu ĩpulſę, reclinẽtur, atq; in cordis cauitatibꝰ reſupinatæ, ora ipſa aperiant, expeditũq́; aditũ materiis, quæ attrahuntur præſtẽt. neq; enim ſponte materias influere, tanq̃ in inanimatam aliquam ciſternam, ſed cor ipſum diſtendi, ac perinde vt fabrorũ folles attrahere, atq; ita repleri inquit. in vaſis verò, quę materias educunt, contrario modo inſertantur membranæ, ab interiori parte foras verſus. vt reiectæ ab exeuntibus, quo tempore ſcilicet cor materias ſuppeditauerit, ora patefaciant, alias ſemper diligenter claudant: neq; quippiam quod egreſſum fuerit, regredi ſinant. Sic verò etiã hæ, quæ intromittentibus vaſis incumbunt, vbi cor cõtrahitur, vt ora claudant, & nihil ex attractis ab illo rurſus foras recurrere ſinant. Si igitur ita ſe habet res ô Eraſiſtratei, reliqua vaſa omittamus, atq; id tantũ quod in cõtrouerſia eſt, cõſideremus. caua vena quæ è iecore ſanguinem in cor inuehit, vtro tandẽ modo inſertas mẽbranas habet? ab interiori parte foras ver

ſus.

ſus, an econtrario, deforis introrſum tendẽtes? Sed fortaſſe neq; hoc magnũ aliquod momentũ affert, aduerſus hoc quod dicitis ita eſſe affectũ, vt in iecore ſanguis præparetur, atq; inde in cor deferatur, ibi poſtea reliquã propriȩ formæ, abſolutã recepturus perfectionẽ, quod profecto ratione vacare non videtur. nullum enim perfectum, & magnũ opus, repente vnaq́; aggreſsione fieri, totamq́; ſuam expolitionem ab vno naturali inſtrumẽto, acquirere põt. Quod ſi ita eſt, oſtendite nobis vas aliud, quod è corde ſanguinẽ abſolute perfectum educat. atq; ipſum vt arteria ſpiritũ, in totũ corpus diſpenſet. atqui orificia omnia ſunt numero quatuor. duo in vtroq; ventriculo, in ſiniſtro vnũ quod ſpiritũ è pulmone immittit, alterũ quod educit. reliqua duo in dextro, alterum quod in pulmonẽ ſanguinẽ immittit, alterum, quod è iecore admittit. de quo tota hæc noſtra diſputatio eſt. neque vllũ aliud quintum os, in corde poſſumus inuenire, quo è iecore, admiſſum, ſanguinem in totum corpus diſtribuat. ne igitur dicatis, vniuerſo corpori à corde & ſanguinem, & ſpiritum tranſmitti, ac principium eſſe & arteriarum & venarum idẽ viſcus. Cũ nequeatis vas vllum aliud oſtẽ-

Nullũ perfectũ opus repẽte vnaque aggreſsione fieri.

dere, quod è corde exoriatur, neque aliunde, q̃ ex membranis, quas quidem, ea quæ nihil temere operatur natura, nequaq̃ in præſtantiſsimo viſcere conſtituiſſet, niſi maximum aliquod miniſterium illi fuiſſent exhibituræ. Vnde maxime omnium Eraſiſtrati prudẽtiam deſidero, qui in vno eodẽq; libro, qui eſt primus De febribus, cor eſſe & arteriarum, & venarum originẽ aſſerit, & receptaculis introducentibus mẽbranas deforis introrſum vergentes inſertas eſſe, non veretur affirmare. neq; enim illud dicere poteſt, ſanguinis quidẽ, iecur eſſe principiũ, ſed venas gubernantis cor facultatis. nam cum neque arteriis vim immitti ex corde, per tunicas fateatur, nunquid venis fatebitur? ſi igitur mẽbrũ illud principium eſſe dicimus, quod iis quæ ex ſe oriuntur, vel vim, vel materiam ſaltem ommino ſuppeditat, cor principium venarum ſtatuere, nullo modo poſſumus: facultatẽ enim ipſis iuxta Eraſiſtratũ, nõ ſuppeditat, quoniã neq; arteriis. ſanguinis verò materia, à iecore manifeſte prodire cognoſcitur. neq; etiã quia omnes in cor pertingunt venæ, poſſumus cor venarũ principium exiſtimare. non enim pertingunt, vt ſuperius demonſtratum eſt.

ARGVMENTVM CAP. XI.

Non recte dicit Erasistratus, ideo se cor venarum principium appellasse, quod in prima formatione è corde ipsarum ortus existat. quia propositum illi fuit, tantum docere originem dispensationis in animali absolute formato. Adhæc, obscura est eius sententia de venis, qui nihil de sanguinis generatione dixerit, cum ea sit magis necessaria quã uentriculi operatio. Idem de nutritione tractans, nullam facit alterationis mentionem.

NVm vero, quoniam in prima formatione è corde, ortus ipsarũ generatióque extitit, idcirco cor venarum principiũ est appellandum? sed nõ de huiuscemodi origine quæstio fuerat, sicut in primo libro, statim in principio disseruimus. Adde ꝙ quia generationis ipsarũ, non quærebatur initiũ, neq; ipse Erasistratus, demõstrationẽ vllã afferre conatus est, qua ꝓbaret, naturã in formãdo fœtu, è corde venarũ genus produxisse. neq; in neruis, neq; in arteriis, tale prĩcipiũ cõsideraui. sed soli⁹ dispẽsatiõis, in animali absolute formato, originẽ statuit, arteriarũ cor, neruorũ caput. Vt neq; venarũ cor, alio mõ ꝗ hoc esse originẽ dixisse, cũ credẽdũ sit. Merito verò, hominis de venis ẽ obscura sẽtẽtia, q̃ nihil de sã guĩ

guinis generatione dixit,ſed totã hanc functionem, inconſideratam prætermiſit:cum multo magis neceſſaria animalibus, quàm vẽtriculi operatio ſit. Quod vel inde patet ꝙ licet ventriculus,cibos conterere non valeat, modo ſuccos aliquos aſſumamus, vt multis in nationibus,lac ſumi ſolet, viuere poſſumus. ſi ſanguinis generatio tollatur, vitam quoq; tolli neceſſe eſt.cuius quidem ſanguinis procreationis munus iecoríne, an venis,an cordi demandatum ſit, manifeſte non eſt auſus explicare,tãtum abeſt, vt demonſtrationem aliquam attulerit . neq; tantum de hac functione,quæ cibos in qualitate immutat & alterat,diſſerere neglexit verum etiam, cum de nutritione quæ eodẽ modo fit,aggreſſus eſſet tractare,aliorũ omnium potius,quàm alterationis immutationisq́; mentionem fecit.At ſi feciſſet, nõ dubito, quin illud ſtatim ſimul intellexiſſet, omnibus quæ ab aliquo alterantur , in alterantium ſpeciem,mutationem fieri.Nã quemadmodum ignis ex ligno, in ſimilem ſibi formam mutato & generationẽ ſimul, & alimentum accipit: ita etiam plantæ, & animalia, ſibi ipſis ſimile alimentum reddere cõſpiciuntur.quod vel ex ſemicoctis excremẽtis licet colligere.quæ ſimilia ſubin-

de fiunt corporibus, quæ aluntur, quorum ſcilicet ſunt excrementa.

ARGVMENTVM CAP. XII.

Venæ in prima fœtuum formatione, ex corde non oriuntur. nec eas fœtus à prægnantis accipiunt vulua, ſed in ſe illarum principia habẽt. Porrò in iecore venarum principium eſſe, duobus euincit argumentis. Priori, in quod omnes venæ terminantur, id illarum eſt principium. Tendũt autem in iecur: illarum igitur principium erit. Altero, Si venæ à corde ducerent originem, pulſu non deſtituerentur. Non pulſant, ergo à corde non ſunt. Pulſant autem arteriæ ſolæ, motum à corde ſortitæ, non, vt Praxagoras & Philotimus arbitrantur, ex ſeipſis. qui hic refelluntur.

VEruntamẽ, paulo naturalior hæc eſt diſſertatio. auditoribusq́; indiget, qui in naturalium facultatũ rationibus, prius fuerint exercitati. de quibus alibi peculiari tractatu egi. Hic etiam paulo poſt, nonnulla dicam. prius tamen volo totam de Eraſiſtrati ſententia orationem, abſoluere, qua demõſtratur, venas etiam in prima fœtus in vtero formatione, ex corde originẽ non habere. omnes enim venæ, quæ in inuolu- *Chorion.* cro conceptus exteriore, quod chorion nominant, vtero coniuguntur, ſunt maximæ illius à iecore exeuntis progerminationes.

illa verò, veluti ſtirps ac truncus cum ramis multis, hoc eſt vaſculis iis quæ ex ipſa in inuolucrum exterius oriuntur, aliquandiu indiuiſa. atque vna permanens, magnũ id interuallũ, quod ab ipſo eſt viſcere, traiicit. foras verò, iam exorta, in duas diſcinditur, magnumq́ue alterum interuallum penetrat, quod ipſum duobus etiam finibus terminatur. vno quem modo dixi, cum extra cutem primum emergit. altero cum ex amnio, hoc eſt, interiore exit inuolucro. totus enim hic tranſitus, venam à iecore ad vmbilicum pertingentem, in duas diuiſam partes continet. tertius alius locus, in inuolucro ſcilicet exteriore, duas has venas excipit. quæ tamen non amplius duæ permanent, ſed multifariam vtræque ſcinduntur, in multas alias, aliorſum per inuolucrum diſperſas. ab his item aliæ. atque inde rurſus aliæ, quemadmodum è ramis, virgæ, oriuntur venulæ, quouſque in tenuiſſima conceptacula deſinant, quæ extremas plantarum fibras, imitari videantur. Imo conuenientius fuerat, vt neque venam è iecore prodeuntem, trunco in multos ramos diuiſo, neque extremas partes germinibus compararemus, ſed has radicum fibris in terra defixis, illam toti radicationis princi-

cipi

cipio, ſimilem diceremus. videntur enim quodammodo venarum extremitates, in vtero radicatæ inde alimentum, id eſt ſanguinem ad iecur, vtpote principium totius plantæ referre. Quòd ſi iecur, principium nolueris conſtituere, cor certe nullo modo poteris. ſed cogeris omnia illa, quæ in vterum pertinent exilia capita, venarũ principia ponere. Quod ſi feceris arteriarum, quoque extremitantes, in vuluam penetrãtes, prætermiſſo corde, ipſarum originem dicere neceſſe erit. At neruis quid facies? oſtendéſne originem etiam ipſorum, ex iiſdem his locis emanare? ſed nullus apparet neruus, neque ex vtero, in ſecundas peruenire, neque in ipſis ſecundis, neque in vmbilico, aut deforis intrò ſubire, aut de interiori ſede extra prominere. quod ipcirco factum eſſe conſtat, quia nulla omnino neceſsitas fuit, vt origo neruorum concepti fœtus, quemadmodum arteriarum & venarum, matri coniũgeretur. illæ enim pręgnantis corporis, materiis indigent. neruorum veró origo non ita. Quin etiam ſuperius demonſtratum eſt, maxima conceptacula, minorũ eſſe principia. Vnde etiã quæ è iecore exoritur vena, omnibus quæ circa ſecundas inueniuntur, origo eſſe cẽſebitur.

ſicu

ſicut etiam arteriis, illa quæ è corde exit, omnibus enim quæ in inuolucro conſpiciuntur, propria virtus ex ea prouenit, nõ ex his, in illã deuehitur. ſiquidem fœtibus ex ſemine, non ex vulua facultatum ipſos adminiſtrantium origo eſt. cuius rei argumẽtum id erit. ſi arterias quæ circa vmbilicũ ſunt, vel laqueo conſtringas, vel digitis cõprimas, omnes continuo, quæ in ſecũdis videntur, pulſu omni atq; agitatione vacare conſpicies. at ſi motionis principium, vterus exhiberet, cõtrarium fieri neceſſe erat, At vero videor diutius quam par erat immoratus eſſe in re aperta, ab omnibusq́ue fere diſſectionis profeſſoribus, conceſſa. nam quo modo ventrem prægnantis incidere debemus, atq; ita fœtum vtero adhuc inhærentem denudare, non noſtra eſt inuẽtio, ſed à multis antiquioribus, traditã obſeruauimus. à quibus etiam id concedi perſpicuum eſt, fœtum facultatum ipſum gubernantium, origines in ſe ſitas habere.

Quocirca ab hac quæſtione, vtrum fœtus in ſe principium venarũ habeat, an à prȩgnantis vulua accipiat, recedendũ iam videtur, idq́ue indagandum, ex quo viſcere venæ exoriantur. Quod ipſum etiam facile admodum ex diſſectionibus inueniri po

ter

ſerit. Quò enim omnes, quę in ſecũdis ſunt conueniunt, inde proculdubio exoriuntur. At hoc omnibus qui modo oculis præditi ſunt, euidenter patet, in vnam quæ è iecore oritur, concurrere omnes. ſicut arterias, in magnã arteriam quæ eſt ad ſpinam, coire manifeſtum eſt. Quanquam illic, ſicut ab exteriore parte, fœtus tranſmeat arteria in totum interius inuolucrũ, quod amnium appellant, ita vſq; ad arteriam, quæ eſt ad ſpinam duæ permanentes procedũt. Hic vero venæ duæ, quæ ab vmbilico progrediuntur, in vnam tantum venam coeũt quæ recta ad iecur pertẽdit. ſed duæ illæ arteriæ, neq; cordi ipſi penitus, neq; magnæ arteriæ committuntur. veſicam enim vtrinque complexæ deorſum tendunt, donec illis quæ ſunt in cruribus, concepti fœtus iũgantur. quæ quoniam ſunt ab ea quæ eſt in lumbis magna arteria deriuatæ, ea de cauſa nõnulli anatomici, ad magnam coire duas illas dicere non dubitarunt. nõ vere, ſi rem exacte exquiras, ſed ſi ita intelligas, vt à me dictum eſt, neq; exacte id quod euidens eſt exponunt, neq; admodũ aberrant. Quapropter, demirari huiuſcemodi homines, ſatis non poſſum, qui cum arterias omnes quę in chorio & vmbilico ſunt, è corde exo

riri aſſerant, quamuis neq; ex illo, neq; ex magna in lumbis arteria oriantur, ſed ex his quæ ab illa ad crura procedunt: venas tamen non ex iecore oriri cẽſent. Atqui iuſtum erat, vt arbitror, ſicut arteriarum omnium, cor principium ſtatuimus, ita venarum omnium & vmbilici & inuolucri, iecur ſtatuamus. nã vaſa quæ à deriuatis ab alio deriuantur, eandem originem, quam illa à quibus deriuantur, habere neceſſe eſt. quantum igitur ex diſſectione conſpicitur, cum euidentiora originis indicia iecur habeat, multo magis ipſum venarũ, quã cor arteriarum, principium ſtatuendũ eſt. neque præterea illud te lateat, venas, ſi originem à corde traherent, pulſum habituras fuiſſe. Ac non iã cum Eraſiſtrato, aut Eraſiſtrateis mihi ſermo eſt, ſed cũ illis, qui non quia replentur ſpiritu arteriæ, propterea diſtendi & pulſare, ſed econtrario, quia diſtenduntur & pulſant, ideo repleri opinantur. quæ eſt multorũ eruditorumq; hominum ſententia. perinde atq; illud, quod tunicæ arteriarũ vim illam, qua diſtendũtur & cõtrahuntur, à corde accipiant, à quibus tamẽ neſcio, quo modo mihi vidẽtur diſcrepare Praxagoras & Philotimus. qui cũ in aliis conſentiant, illud peculiare ſibi vẽdicarũ

Vaſa deriuata, eandẽ originẽ, quã à quib. deriuãtur habere.

caru

carũt. vt ex ſeipſis omnino pulſare arterias dicãt. ac ſi quis carnẽ ab animalis corpore reciſam, humi palpitãtẽ depoſuerit, perſpicue ibi arteriarum motum animaduerti poſſe. nollẽ profecto adeo ab euidentia, aberraſſe tãtos viros. vt palpitationẽ à pulſu diſtinguere non valuerint. Qui ſanè ſicut hoc cognoſcere, ita illud quoq;, debent non ignorare. ſi arteria ſola præfecta fuerit, nõ agitari amplius. ſicuti cũ vinculo intercluditur, licet à cordis cõiunctione minime ſeparata ſit, hoc idem pati manifeſte perſpicitur. At enim iſtud, quo modo admiratione dignum non eſt? ſi cum eſt extra animalis corpus, neq; tantum à corde, ſed ab aliorum omnium membrorum connexione, cõſpirationeque diuiſa, libere pulſat: pulſu verò omni priuatur, cum adhuc iũcta cum omnibus eſt, ſi tantum laqueo comprehendatur? Verum neq; extra corporis compagem, ò egregie Praxagora palpitat, ſi penitus ab animali abſcindatur. Sed quid amplius ipſum hac in re conor refellere? ſatis quippe eſt oſtẽdiſſe, ſolas arterias, cum ab animali fuerint reciſæ, motu omni, ac pulſu prorſus vacare. à corde igitur motũ habẽt. ꝙ recte ab Eraſiſtrato etiã dictũ eſt. q̃ tñ nõ recte poſtea motionis ortũ expoſuit

neque enim vtris inſtar inflati,ita è corde ſpiritum exprimente replétur arteriæ. ſed quia cordi coniunctæ ſunt, ex eoq́; originem habent,ideo eiuſdem facultatis,cũ toto viſcere participes efficiuntur.Quòd vero totum cordis ipſius corpus,diſtentum ac contractum ex ſeipſo pulſet,fortaſſe etiam ex diſſectionib.ipſis hoc agnoſcere poteris ſi dexteram eius partem aperueris. nudari enim cor debet,ſine vlla thoracis inciſione gladiali chartilagine extracta, iuxta quam inuolucrum cordis annexum eſt. tertia ſiquidem hæc eſt thoracis in medio pectore, à duabus reliquis diuerſa inanitas & amplitudo.ſi igitur ita feceris,& in rectum,dextram thoracis partem, vt dictum eſt,diſſecueris, euidenter dextri cordis ventriculi, pulſum videbis. neque te fugiet vas illud, quod cordi cõnectitur,à caua vena progerminatum, etiam ipſum quemadmodum arteriæ pulſare. An verò id accidat ex eo, ꝙ vim & facultatem ſuſcipiat à corde, adeo vehementer influentem, vt illuc vſque ebulliat & redundet, an ex ſanguinis agitatione,in partes contrarias illi,quæ ad dextram auriculam fit, an alio quopiam modo,caua vena motionem illam adipiſcatur ſuperuacaneum eſt in præſentia conſiderare.

re. Satis ad propoſitum illud eſſe debet, quòd patet, venam hanc nō ſicut magnam arteriam, vna cum aliis omnibus, quæ per totum corpus diſcurrunt, omnino pulſare. Aperte igitur, neque primæ generationis venarum, neque poſt primum ortum diſpenſationis, cor originem eſſe demonſtratum eſt.

ARGVMENTVM CAP. XIII.

Confutantur, qui ſic venarum principiū dici volebant, vt viæ principium, quod etiam finis appellatur. Deinde ſummatim colligens omnia, concludit omni modo iecur venarum principium habendum.

REſtat verò, vt quod opinati nōnulli fuere, valde abſurdum illud quidem, ſed tamē à quibuſdā ex illuſtribus medicis approbatū, prius explicemus, deinde quã in re id peccet, oſtendamus. Aiūt, ſicut viæ principium dicimus, eadē ratione poſſe fieri, vt aliquod principiū venarum ſit: & nihilominus id nō obſtet, quin finis quoque recte appellari queat. in ratione enim ad aliquid, Athenas principiū tale eſſe poſſe & finem. Atqui hoc modo, non tā cor quā omnia alia membra, conceptaculorum ad ipſa pertinentium, & principium & finis dici poterunt. Sic igitur & cor venæ cauæ

nihilo magis principium, quàm finis exiſtimabitur. at venæ in porta nullo pacto, quippe cum neque ipſa cordi committatur: neq; aliqua ex iis quæ ab illius ſciſſione diſperguntur. Quare, neq; alicuius quæ per totum corpus commeat, aut principiũ, aut finis eſſe cenſebitur. Vnde fruſtrantur iam puto illi qui, quod minime omniũ ad rem facit, viarum mentionem attulerunt, cum talis quæſtio, vtilem futuram eſſe ſperantibus, inutilis euaſerit. Iecur itaq; principium ſimul & finis vniuerſarum venarũ, & nullum aliud neq; viſcus, neq; membrũ propterea erit ſtatuendũ, quia cum nullo alio membro, venæ per totum corpus diffuſæ, continuari cõſpiciuntur. Rurſus verò à principio ſummatim colligamus orationem, atq; ita dicamus. Si primæ generationis venarũ originẽ requiris, iecur eſt. ſi diſpenſationis materiæ, qua totum corpus alitur, & facultatis principiũ ſpectas, neq; ita aliud quodpiam viſcus inuenies, quod principium iudicari aptius poſſit. addo etiam, licet de naturali origine nihil agamus, ſed ad doctrinam tantum, aut velut viam, aut vtcunq; demũ principiũ cõſideres, nihil aliud, niſi iecur magis cõſentanee principii rationẽ ſuſcipiet. Nam cum verum

rum

rum ſit,& naturale venarum principium, quocunque modo etiam inueniri principium, mirandum non eſt.

ARGVMENTVM CAP. XIIII.

Sanguinẽ creat, iecur non venarũ tunicæ. nã ſubſtantia ſunt neruoſa & membrana. humorẽ viſcoſum & candidum procreant ex quo ipſis generatio, incremẽtum & nutricio eſt. At quod nutrit, in nutriti abit ſubſtantiam immutatũ: & quod nutritur in nutrientis ſimilem abit ſpeciem. Iecoris autem caro proxime accedit ad ſanguinem, ſola congelatione ab ipſo diſtans. Vnum quodque etiam membrum propriam habet functionem, cum nullo alio communem. Iecori itaque ſanguinis procreandi facultatem tribuemus.

NVnquid igitᷣ, finiẽda noſtra hic eſt diſputatio? an illud ſubiungendũ, quod ſuperius diſtulimus? cũ diceremus videlicet neminẽ, qui in rationibus de potentiis aut facultatibus naturalib⁹ eſſet exercitat⁹ aliud vllũ viſcus, quam iecur generationis ſanguinis aptiorẽ cauſa eſſe conſtituturũ? Melius fortaſſe eſt, quamuis quod ab initio propoſueramus, optime abſoluteq́; demonſtratum ſit, vt hoc quoque, ne quidpiam videamur omiſiſſe, non ſubticeamus. Quod nutrit, in eius quod nutritur, naturã

ſubſtantiamq́ue immutatum abire, cum à nobis alibi, tum ab optimis ferè quibuſq; & medicis & philoſophis, confirmatũ eſt. an vero, licet è ventre in iecur redditus ſuccus ſanguis ſeruatur effici, omnino neceſſe ſit immutationem illam, à iecinore procurari, in hoc non omnes conſentiunt. ſed nõnulli, ipſas venarum tunicas, ſanguinis eſſe creatrices arbitrantur. quàm vere, non video. nam ſi ipſas exinaniueris, nihil prorſus à membranea, aut neruea natura, diſtare conſpicies. iſti igitur merito damnandi ſunt, qui venarum tunicis, ſecundum naturam ipſarum, ſanguinis creãdi munus deferunt. non ſecus ac ſi quis à neruis, aut mẽbranis, aut lacertis, aut chartilaginibus, aut adipe, aut denique ab exangui corpore, ſanguinem contendat generari. neq; enim rubrum tunicæ humorem, ſed candidũ, & viſcoſum procreare conſueuerunt. ex quo nimirũ, & ipſæ procreatæ ſunt, & augentur, & aluntur. Qua de re, in priore de ſemine libro, ſatis demonſtrauimus. Atqui ſi id q̃d mutatur, in mutantis ſimilem ſpeciem euadit, quid iecoris carne coueniẽtius, ad ſanguinis generationẽ reperias? ſi conſpiſſetur enim ſanguis, caro iecinoris, prorſus effecta erit. ſed rerum naturalium, cum aliarum,

rum,

rum, tum earum præcipue, quæ in tractatu de naturalibus facultatibus fuerunt explicatæ, ignoratione fit, vt plerique nobis negotium faceſſant. Conſtringitur enim venter ad cibos, accommodatum ſibi ſuccũ ex illis eliciẽs, quo ad, ſaturatus, ac perfecte repletus, quicquid ſuperat excrementi, in ieiunum inteſtinum expellat. attrahit inde etiã iecur ſuccum, in ventre prius elaboratum. qui non ea quidẽ cauſa, à ventre immutatur, vt iecori ſuppeditetur, ſed quia nõ datur, vt cum ſimul duo corpora in mutuum congreſſum venerint, non mutuo agant, & patiantur. id quod etiã in eodẽ tractatur, à nobis probatum fuit. natura enim comparatũ eſt, vt fortius & validius alterũ quod imbecillius fuerit, vincat, atq; immutet. ſicut igitur vẽtris reliquiæ, iecinori accommodæ ſunt, eodẽ modo, quod à iecoris alimento ſuperuacaneũ eſt, reliquis omnibus, vtile efficitur. neq; tamen illorum cauſa iecur nutrimẽtum immutauerat: ſed eo quo dixi modo, res ceſſit. dum immutatur, & alteratur, habilius ad alia mẽbra alẽda euadit. Quemadmodum enim ipſum iecur, tum ex vẽtre, tum ex inteſtinis per venas alimoniã attraxit: ita quæ poſt ipſum conſtituta ſunt, per alias venas in ſe illam

eandem è iecore exugunt,tum deinceps ex his alia.atq; hoc tantiſper, vſq; dum in omnia animalis membra,alimentũ digerat. atq; ita fit, vt frequenti cõtinuaq; illa ſucceſſione,vnum quodq; membrum,alteri ſequenti materiam præparare ac præcoquere videatur. Eodẽ modo iecur, redditum à ventre ſuccũ,ſibiipſi ſimilẽ efficit, hoc eſt. carni,ſubſtãtiæq; ſuæ, quæ videlicet à quibuſdã medicis, parenchyma nuncupatur, quaſi interſuſionẽ dixeris. nã vnũquodq; inſtrumentarium animalis membrũ,compoſitum cũ ſit ex aliis ſimplicioribus partibus,proprium quiddã in ſubſtantia ita adeptũ eſt,vt nihil aliud in vniuerſo animalis corpore ſimile reperiatur. ſic vẽtris corpus proprium quoddam diuerſum ab aliis omnibus habet.ſic lienis,ſic cerebrũ,ſic renes.lingua etiam, necnon oculi, & veſicæ, & vteri ſimili modo ſe habẽt.arteriæ verò, nerui,& venæ cõmunis vtilitatis cauſa,inſtrumentis inſerũtur.ſicut nõnullis membranæ,& ligamenta. At ſine his tamen,vniuſcuiuſq; corporis proprietatis cõſiſtit. Vnde præcipuã quãdã, præter alia omnia functionẽ adipiſcuntur.nã in cõmuni, cõmunis ſit functio neceſſe eſt.neq; enim fieri poteſt,vt ex corporis locis aut venę,aut

arter

arteriæ, aut nerui functio immutetur. ſed ſiue in calce, ſiue in cerebro arteriam conſideres, continuo etiã communem omnium arteriarum functionem, ſimul cõcipis. idẽ in neruo, vena, oſſe, chartilagine, membrana, ligamẽto & adipe facis. Ex propria igitur ſpecie ſubſtãtiæ, propriã eſſe functionẽ oportet. Porrò qualis eſt pulmonis ſubſtantia, talem nullam aliã inuenies. cerebri item corpus, id eſt, quale nullũ aliud. cordis ſubſtãtiæ ſimile, nullum membrũ aliud reperiri poteſt. renũ, lienisq́; natura, ab omnibus aliis diuerſa habetur. Quocirca, in ſingulis ex ſubſtãtiæ proprietate, propria quædã functio conſequitur. ſingulorũ quoque horum caro, præter alias omnes, præcipuam quandam nacta eſt proprietatem. de oculo quid dicam? quàm eximius eſt, quã nulli, ne minimum quidem ſimilis glacialis humor? nempe neque ſimilis cuiquam, eius eſt functio. nihil itaque mirandum, ſi iecoris etiam corpus, ex propria ſua natura, functionem propriam conſecutum eſt. maxime rubrum enim cernitur, perinde ac ſanguis, qui congelatione ſolum ab ipſo differt. Congelatio enim ſanguinis, ex aëre ambiente contingit, qui & calorem ipſius extinguit, & pro-

pter

pter frigiditatem ipſum denigrat. Id quod non ita in iecore fit, ſed ex calore innato, qui ornat magis ipſum, quã corrumpit. Vtroq; enim modo, ſiue coagulatio, ſiue iecoris caro fiat, ſanguis immutatur, ſed quæ in coagulationem fit mutatio, via eſt quædã ad corruptionem, quæ in iecoris ſubſtantiam, naturę operatio. Adeo nihil quicquã, tam ſimile ſanguini inuenire poſſumus, q̃ iecoris ſpecies eſt. neq; bene id à nonnullis dictum eſt, cum affirmant ſanguinem, ſi in tepidam aquam inſtillaueris, carni quę primum recenti concretione conſtiterit, eſſe perquam ſimilem. cum longe maiorem efficaciã ingeniti caloris congruentia, ad exacte abſoluteq́; ſanguinis naturam excolẽdam, ſortita ſit.

ARGVMENTVM CAP. XV.

Vnaquæque corporis pars ex ſucco quamſimillimo ſuæ ſubſtãtiæ nutritur. Iecur igitur ſanguinem procreat illi exiſtens quamſimillimum. Subiicitur cordis & hepatis diſcrimen. Inde concludit, in iecore primam eſſe ſanguinis temperamento humidi, & colore rubri generationem, qui per venas in totum corpus diſtribuitur. Sanguinis autem flaui & ſpirituoſi in læuo cordis ventriculo ortus eſt. quem in totum corpus de-

ueh

uehunt arteriæ. Exponitur diſcrimen arteriæ & venæ. & quomodo confundantur apud Hippo*cratem & Platonem.*

SI igitur vnumquodq; membrum, ſucco ſubſtantiæ ſuæ quã ſimillimo nutricat, eumq́; ſibi alterando, & immutando præparat, ſanguinis generationẽ nihil aliud, niſi caro iecoris procurabit. quæ quidẽ caro, ſicut ſupra demonſtrauimus, propriũ corpus iecoris eſt. propterea ab aliis omnibus ſegregatũ, vnicũ quoddam viſcus, atq; vniforme extitit. hoc eodẽ colore, cor etiã præditum eſt, ſed non adeo, vt iecur, quod humidius corde, atq; ob eam cauſam rubicũdius, molliusq́; euaſit: at cor ſiccius, calidiusq́; iecore ideo effectũ eſt, vt & eſſet durius, & quemadmodũ arteriæ, duplici motione poſſet agitari. atq; ita ex ea agitatione, inſiti caloris proportio æquabilis cõſeruaretur. vt in libro de vtilitate pulſuum, à nobis dictum eſt. ex duritia verò, firmitas viſceri compararetur, qua aſſiduam illam motionem quæ interdum vehementer admodum à natura incitatur, tolleraret. Proinde neque proprius eius ſanguis, iecoris ſanguini ſimilis eſt. ſed quo calidius viſcus viſcere, eo flauior ſanguis conſpicitur, quẽ calorem ſiccioris ſanguinis, ſicut humidio

ris ruborē, proprium eſſe conſtat. De quibus quidem caloribus, etiam Plato in Timæo ſcriptum reliquit. Nos verò eius orationem explanantes, vera omnia eſſe demōſtrauimus alio in libro, quem de ipſis peculiariter compoſuimus. ſed nūc, rem propoſitam abſoluamus. Sanguinis temperatura humidi, colore vero rubri, prima in iecore generatio eſt. cuius vehicula à quibus deriuatur, diſtribuiturq́; in totum corpus, venæ habentur. at flaui, & tenuis, ſubtiliſq́ue ſubſtantiæ ſanguinis alterius, & ſpirituoſi, in læuo cordis ventriculo, ortum eſſe non dubitamus. Quod quidē genus ſanguinis, in totum corpus poſtea deuehūt arteriæ, ac diſpenſant. id quod diffuſius in cōmentariis de facultatibus naturalibus, oſtendim⁹. Ita effectū eſt, vt & quod ſuperi⁹ diſtulerā de ſanguine qui eſt in corde, iam dixerim, & ſimul quā errent, qui cor originem venarum eſſe opinantur, demonſtrauerim. nam quia ſanguinis cuiuſdam eſt principium, continuo venarum etiam originem exiſtimarunt eſſe. quaſi arteriæ, ſanguinē quendam tenuiſſimum, & calidiſſimū non habeant. Igitur ſicut arteriarum, ita etiam ſpirituoſi, & feruentis ſanguinis, in animalibus cor eſt principium, & fons. vt ex hoc

iracun

iracundiæ quoque ſedem, in eo collocatam eſſe facile cognoſcamus. atq; idcirco Plato, cor eius ſanguinis fontem eſſe dixit, qui ꝑ omnia membra vehementer circunfertur. Porrò non idem eſt, ſi dicamus ſanguinis fontem abſolute, & addamus, qui vehementer circunfertur. qui enim è iecore proficiſcitur, non vehementer fertur, quippe cum neque ſpirituoſus ſit, neque quæ eum continent venæ, quicquam pulſent. At qui è ſiniſtro iecoris ventriculo prouenit, & calidior, & ſpirituoſus admodum eſt, vt etiã conceptacula eius, pulſare conſpiciantur. quanquã hoc genus conceptaculorũ, à vetuſtiſsimis tum medicis, tum philoſophis perinde atq; alterũ, venã appellari video. ſed ab aliis quæ pulſat arteria, quæ pulſu vacat, vena nuncupatur. De veteri illa nomenclatura, cum & multi prius, & nos alibi teſtati fuerimus, nunc ſaltem, quatenus præſens negotium exigit, pauca quædam ſubiungam. ac de arteria illa loquar, quæ ad cubitum præſertim ſiniſtrum cōmeat. Cuius agitatio cũ ex natiuitate velox, & magna, & valida reperit̃ validã in corde iraſcibilẽ vim eſſe ſignificat, ac vegetum ac feruidũ in ipſo calorẽ, quẽ furiorum, &

ira

iracundum appellare conſueuerunt. Hippocrates arteriam hanc in ſecundo vulgarium morborum libro, venam vocat, his verbis. Cui vena quæ eſt in cubito pulſauerit, furioſus ille, & iracundus euadit: cui quieuerit, ſtupidus. Paulſare, & pulſus de adeo vehementi arteriarum agitatione accipi ab antiquis, vt prius quàm tactu prehenſauerimus, oculis ſubiiciatur, cum ex aliis, tum ex his vel maxime patere poteſt, cum pulſui quietem, & ſtupidum furioſo, & iracundo, quaſi ira vacuum oppoſuerit. atque ita obiter, non paruum quid à nobis effectum eſt, cum in explanatione venarũ vocabuli, Hippocratem oſtenderimus ante Platonem iraſcibilis facultatis originẽ in corde poſuiſſe. Qua de re, paulo poſt etiam nonnulla dicemus. Nunc ad Platonis verba redeo, quibus arterias venas appellat, quæ ſunt hæc. Cor verò ſimul & venarum fontem, & eius ſanguinis qui per omnia membra vehementer circunfertur. Nã cum conceptacula pulſantia, nondum vt nunc arteriæ vocitarentur, ſed tantum illas ſic veteres appellarent, quæ ad pulmonem ſitæ, à recentioribus aſperæ nominantur, merito Plato, vt diſtingueret, quarum venarum cor eſſe originem vellet, ita adiunx

iunx

iunxit.& eius ſanguinis qui per omnia mẽbra vehementer circunfertur.de cuius vtilitate,alias dicemus,ille verò, qui à iecore proficiſcitur, in alimentum omnibus corporis partibus præparatus eſt. Vnde opinor & Plato de illo diſſerens,in hunc modũ ait:in toto hoc loco quaſi præſepe quoddam corporis alimenti fabricati. Iam verò cum dicat eam quæ in iecore animæ ſpecies ſita eſt,cibos & potus concupiſcere,neque de corde quicquã huiuſcemodi addat, perſpicuũ facit,quid ſentiat: è ventre vtique in iecur alimentum deferri, atq; indè, ad cor partem quandam tranſmitti, ad ſanguinis illius generationem.

ARGVMENTVM CAP. XVI.

Iecur non tantum venarum vt ſanguinis, ſed etiam animæ concupiſcibilis fons eſt.Hippocrates ex ſectione docet iecur venarum eſſe principium: Plato autem,animæ concupiſcibilis eſſe fontem.

VErũtamẽ cũ in libris de naturalibus facultatibus,ſatis ſupq́; declaratũ ſit nõ è ſedibus vẽtris ſtatim ad cor, ſed ad iecur prius cibi digeſtionẽ fieri nõ opus eſt in pręſentia pluribus id agere. Sed illud tã tũ addendũ videt̃.ſumme calidũ iracũdiæ viſcus eſſe,neceſſe eſt. cõcupiſcẽtiæ nõ eſt

Viſcus iracũdiæ ſummecalidũ eſſe neceſſario.

neceſſe.ſed in plantis, vel plurimū ab iraſcibili diſtat.in animalibus, nō ita quidem calidum eſt,ſed tamē nō parū caloris in ſe habet.nā neq; tam calidū humorē generaret,niſi ipſum etiā eadem qualitate, prædi tū eſſet.neq; ſi feruidæ illius caliditatis eſſet principiū, pulſu carentes venas haberet. id quod videlicet Hippocrates oſtendens,ita ſcripſit. Radicatio venarū iecur, radicatio arteriarū cor eſt.ex his euagatur per omnia ſanguis & ſpiritus. & calor per hęc promanat.ſanguinē è iecore ait,ſpiritum è corde, ex vtriſq; calorē euagari, ac promanare.vt nihil interſit ſiue venarum, ſiue ſanguinis, ſiue animæ cōcupiſcibilis, principiū iecur eſſe dicamus. Verū conue nientius erat medico,vt de corporis inſtru mētis, philoſopho vt de animæ facultatibus,doctrinā inſtitueret ſuā.alterum enim ex altero demonſtrari,perſpicuū eſt.Ita ſa nè etiam Hippocrates & Plato, videntur ſcripſiſſe, ille de corporis inſtrumētis, hic de animæ facultatibus plura diſſerit. Hac de cauſa Hippocrates radicatio,inquit, ve narū iecur.diſſectionēq́; venarū in hūc mo dū ſcribit. Iecoraria in lumbo vſq; ad magnā vertebrā deorſum tendēs, vertebris cō mittitur.inde ſublimis per iecur,& pręcor

dia

dia in cor tranſigit. atque ipſa recta iugula adit. Inde aliæ in collum, aliæ in ſcapulã, aliæ deorſum reflexæ ad vertebras & coſtas declinãt. à ſiniſtris quidẽ vna eſt, vſq; ad iugula, à dextris etiam vſq; ad quãdam huiuſce partem. alia verò vtrinq; deflexa. alia paulo inferius reflexa, vbi illa deſierat ibi coſtis cõiungitur, donec ad eam quæ in corde eſt, coierit, ad ſiniſtra reflexa. & reflexa deorſum ad vertebras, tantiſper deſcẽdit, quoad eò tandẽ perueniat, & inde incipit eleuari, ingerẽs ſe coſtis reliquis omnibus, hinc atq; hinc ſingulis ramulos præbens. vnaq́; perſeuerat eſſe à corde aliquatenus porrecta. atq; id in ſiniſtra parte magis. deinde infra arteriam fertur, quouſq; cũ in locũ cõdatur, vnde iecoraria ſe ſuſtulerat. prius tamẽ ꝗ huc perueniat, ad extremas duas coſtas bipartito ſcinditur. cuius alter ramus hinc, inde alter ad vertebras veniunt, atq; ibi conſumuntur. ipſa verò recta ad iugulũ à corde pertendẽs, ſupra arteriã euadit: atq; inde, quẽadmodum ea quę in lumbis eſt, infra arteriam ad iecur excurrit parte altera ad portas, & fibram, altera ad reliquum ipſius corpus, paulo infra præcordia. præcordia verò iecori ita annexa ſunt, vt non facile poſsint ſepara-

ri. geminæ item venæ, à iugulis aliæ hinc, aliæ inde ſub pectus in imum ventrē deueniunt. quonā verò inde ferantur, mihi nōdum compertum, præcordia autē ſunt ad vertebram ſita, quæ infra coſtas eſt. atque ea in parte, qua renes ex arteria cōſurgūt. è renibus duæ arteriæ ortum habent, hinc atq; hinc altera, vtraq; neruum habēs. huc verò à corde reflexa vena iecoraria deſinit. ab iecoraria verò per præcordia maximæ duæ, vna hinc, alia inde tranſeunt, quæ in ſummo perreptant, ac multifidæ per præcordia ferūtur, eadem circūeuntes, quibus etiā annexæ ſunt. atq; hæ ſupra præcordia magis conſpicuæ extant. Ita Hippocrates diſſectionē venarū deſcripſit, quæ è iecore exoriunt̄, inde ſcilicet, principiū earū eſſe manifeſtans. cuius orationem cum alibi, tum in ſecundo diſſectionibus Hippocratis libro expoſuimus. Plato verò nō ex venis, ſed ex ea quæ ipſas regit facultate, è iecore proficiſcente in Timæo differens hoc modo rei huius explanationē facit. Partē autem animæ quæ eſculenta, & potulenta, atque ea demū concupiſcit, quæ corporis naturæ neceſſaria ſunt, inter præcordia & vmbilicum collocauerunt, in toto hoc loco quaſi præſepe corporis alimenti fabri-

cati.

cati. atque ibi eam veluti aggreſte quoddam pecus alligarunt. quam alere corpus ſibi connexum, ſi mortale duraturum eſt genus, neceſſe eſt. Et paululum progreſſus ſubiungit. Hoc igitur, inquit, cū deus conſideraret, ibi iecoris formā conſtituit. De hoc viſcere, ſanè vtique quaſi inter ſe partiti fuerint orationem, ille de inſtrumētis, hic de gubernāte facultate diſſeruerūt. De corde verò vtroq; modo, ambo tractauere. Plato in Timæo in hunc modū. Cor verò qui ſimul & venarum fons eſt, & eius etiam ſanguinis qui in omnia mēbra vehementer circūfertur, in ſatellitis apparitorisq́; ſedē ac domicilium conſtituerunt. vt cū iræ vis imperio ratiōis ferueſceret, vbi ſcilicet iniuſtū aliquid ſiue extrinſecus ab aliis, ſiue intrinſecus à libidinibus ꝑpetraretur, cōtinuo quicquid in corpore ſenſiuū eſt per oēs meatus iuſsis, minisq; ꝑceptis, exaudire atq; obedire poſſet. atq; ita ratio nē ſequeretur omnino, eāq́; quæ in homine præcipua eſt, dominari in omnibus ſineret. Hoc modo Plato, vtraſq; rationes cōmiſcuit, & de iraſcibili & de corde, ab eoq́; exorientibus conceptaculis, verba faciens. Hippocrates item, neque ipſe nihil de hac animi facultate dixiſſe inuenitur: ac præ-

cipue, in ea quã ſuperius aſcripſimus oratione. in qua ex pulſu venæ cubitalis, de animæ moribus coniecturam ſumendam docet. & vbi de curando pallore, macieq́; in frigidis corporis habitibus tractat, ſtudiũ curamq́ue habendam eſſe iracundiæ inducendæ, inquit, & caloris recuperandi, & ſanguinis in vaſa ſubter cuticulam colligendi cauſa. Quæ verba, Plato videtur explanare, cum ait de corde: vt cum iræ vis ferueſceret. quod ipſum poſteriores philoſophi definitionem etiam iræ eſſe voluerunt, caloris qui in corde eſt, feruorem eſſe ipſam aſſerentes. Adde quòd de febris ortu diſſerens Hippocrates, augetur, inquit, pedes perfrigerans, ex thorace incenſa, atque ad caput quaſi flammam emittens, innati caloris cor videtur principium agnoſcere. Veruntamen non eſt præſentis operis inſtitutum, vt hominum horum omnes orationes vel colligam, vel explicem. cum id aliis commentariis peculiaribus, facturus ſim. ſed tantũ id propoſitum fuerat, quod in principio dixi, cõſiderare, & iudicare dogmata hæc, in omnibus inter ſe conueniãt, necne.

ARGVMENTVM CAP. XVII.

Ex iecore ortum ſumit concupiſcentia teſti-

monio Homeri qui finxit iecur Titij à vulture rodi propter amatoriam cupiditatem.

QVoniam igitur ſatis demonſtratum arbitror, venarum, ſanguinis, & cõcupiſcibilis facultatis originem eſſe iecur, hoc in loco eſt diſſertationi huic finis imponendus. At verò quoniam non modo Hippocrates & Plato ita opinati ſunt, ſed etiã ex poetis, quos teſtes producit Chryſippus, non peſsimi quique, viſum eſt hoc etiam ſubiungere, ob eius admirabilem ſcilicet ſapientiam, qui omiſsis vtique ſciẽtiam parientibus demonſtrationibus, poetarum, fabularum, mulierumq́ue teſtimoniis, in decretorum confirmationem vtitur. neque tamen aduertit, contra ſe illa omnia adduci, & contraria prorſus omnes conſtituere, qui iram in corde, rationem in cerebro, vt ſuperius oſtendi, contineri arbitrantur. poſſem quoque illud pluribus comprobare teſtibus, quòd concupiſcentiã in iecore, iidem collocent, ſed ne videar id quod fugiendum moneo, ſectari, inutilibusq́ue rebus, tempus conterere, Homeri tantum mentionem faciam, qui Titium quia impudice Latonam ſolicitauerat, apud inferos idcirco ſupplicia luere inducit.

Et Titium vidi clare telluris alumnum,
Porrigitur cui tota nouem, per iugera cor
pus.
Hinc atq; hinc geminus roſtro, vrget vul
tur obunco,
Immortale iecur tondens. iacet ille ſupi-
nus.
Nec depellendi manibus, datur vlla pote-
ſtas.
Latonæ nãq; auſus erat tentare cubile
Impius, æterno fuerat quæ iuncta To-
nanti,
Cum Pytho Panopei peteret per amœna
vireta.

Nõ cor fecit, nõ cerebrum, nõ aliud quodpiã mẽbrũ Titii, qui ex amatoria cõcupiſcẽtia Latonã ſtuprare conatus fuerat, ſed iecur rodi, cũ dicit in viſcere eo vnde cõtumeliæ cauſa extiterat, quẽadmodũ conueniebat, ipſum cruciari. Id quod etiã nunc, qui peccãtes ſeruos puniunt, facere cõſueuere. fugitiuorũ enim, crura adurunt, lacerãt, cædũt. furantiũ manus, ædaciũ ventrẽ. nugaciũ linguã cohibẽt, ac torquẽt. atque vt ſemel dicã, in illa membra pœnas infligũt, quæ flagitioſis actibus functionẽ miniſtrãt. ſiquis verò ex iis qui Chryſippi dogma conãtur tueri, cauſam aliã afferre põt

quã

quã ob rẽ effectũ sit, vt Homerus ita puniri Titiũ induxerit, ego equidẽ libẽter audirẽ. si autẽ nil dixerint, neq; inuenerint, par esse mihi videt̃, vt Homerũ approbemus, qui ante Hippocratẽ & Platonẽ, hoc item statuisse cõspicitur. atq; eius dicta etiã in testimoniũ eorũ quæ à me demõstrationibus cõfirmata iam sunt, adducamus.

CL. GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS DECRETIS LIBER VII.

ARGVMENTVM LIBRI SEQVENTIS.

Latonis est dogma. & à Galeno probatum contra Chrysippum, tres esse animæ facultates, sedibus seiunctas: puta in corde irascibilẽ, in iecore cõcupiscibilem, in cerebro rationalem. De corde & iecore. superioribus libris abundè probatũ: superest, vt quorum in corpore fons sit cerebrũ, explicetur. Est autem neruorũ, sensuũ motusque arbitrarij principium. quẽadmodũ copiose docet Galenus hoc libro. cuius partes sunt tres. Prima versatur in excusatione, qua se purgat Galenus, de superiorũ librorũ prolixitate, disputationẽ enim aliorũ culpa fuisse prostratã: eorũ puta qui ob

inſcitiā methodi demonſtratoriæ, nihil breuibus potuerunt cōprehēdere. Inter quos imprimis eſt Chryſippus. Hic cōtra Ariſtonē, qui vnā tantū virtutē, vnicūque vitiū ſtatuebat, diſputās, quæſtionē in multa protrahit, vnica cū demōſtratione potuiſſet euinci, virtutū multitudo. Altera huius libri pars de neruis eſt, quorū primū naturā oſtēdit è cerebri eſſe ſubſtātia, nō duabus mēbranis illud tuētibus, vt aliquādo falſo opinatus eſt Eraſiſtratus. Deinde eos inſtrumenta eſſe ſenſuū ac motus. poſtrema pars exiſtit in explicāda ratione ſentiendi, quomodo ſenſus fiant, quæ illorum obiecta & organa. primum in hac parte, pulcherrima quæſtio eſt de ſpiritu animali, qui in cerebro ſedem & ortum habet. Eius explicatur natura officia in efficiendo ſenſu per meatus cerebri. Cum primis agitur quomodo viſus afficiatur delato ad illum ſpiritu animali per neruos viſorios, obiter ijs confutatis qui volebant viſum exiſtere, ſumēdo quid ab obiecto. Quoque exactius cognoſcatur, ſenſus fieri per neruos ī aīali, exponitur nerui ſenſorij ac imprimis viſorij natura, quæ oculorū ſubſtātia, quę ſenſuū obiecta & organa. Senſum quendam eſſe cōmunem in cerebro. qui ſenſuum alterationes percipiat. Redarguuntur poſtremò Stoici, Epicurus & Ariſtoteles, qui viſum exiſtere docebant in externi cuiuſpiam aſſumptione. Hodie tamen in

ſcho

ſcholis, obtinet Ariſtotelis ſententia. Hæc ferè ſunt huius libri capita, per quæ hoc imprimis Galeno docere fuit propoſitum, cerebrum eſſe neruorum ſenſumque principium.

ARGVMENTVM CAPITIS PRIMI.

Excuſat ſe de prolixitate, qua ad demonſtrandum animi principatum, & refellendum Chryſippum malè de affectibus differentem, vti coactus eſt.

ON ego prolixitatis huiuſce tractatus in cauſa ſum, vt ſuperius dixi, ſed illi qui falſis rationibus, & argumentis, quæ de principali anima ſuſcitantur, non paucos libros impleuerunt. Quæ quidem, ſi quis irreprehenſa omiſiſſet, quemadmodum ego à principio conſtitueram, non videretur verum penitus demonſtraſſe, ſi refellere voluiſſet, omnia, vt nihil prætermitteret, ſeriatim commemorando longius, quàm neceſſe erat, protracta oratio fuiſſet. quoniam vero, cum propria iam commentaria abſoluiſſem, non defuerunt qui rationes Chryſippi, aliorumq́ue, tanquam veras approbarent, quas inquam de princi-

cipe anima propoſuerũt: viſum eſt amicis, (quibus pręcipue obſecutus hęc cõſcripſi) vt refutationes ſolutionesq́; illarum adderentur. Cumq́; alterũ ex duobus eſſet neceſſe, vt vel producerem ac dilatarem tractatum, vel non viderer perfecte demonſtraſſe animal à tribus principiis diſpẽſari ac regi, prolixitatẽ orationis in hoc pòtius mihi eligendam putaui. Quãquam rei ipſius finis, conſilium hoc noſtrum omniũ rationum refellendarum, recte ſuſceptum fuiſſe oſtendit. Nam neq; ſtoicus quiſpiam, neq; peripateticus philoſophus, neque medicus amplius ita temerarius, vt ſuperius dixi, inuenietur: cum nonnulli etiam ſine vlla diſſimulatione, ad verarum rationum partes tranſierint, tam medici. quàm philoſophi. illi è cerebro & ſenſus, & motus facultatẽ in omnia animalis mẽbra defluere, hi ratiocinãdi vim, animæ ibidẽ eſſe cõcedẽtes. erubuerũt quippe (à diſſectione manifeſte redarguti) altera ſumptione amplius vti, cui alterã ab omnibus cõceſſam præponentes, falſam ratiocinationẽ colligebant. cum dicerent, vbi neruorũ origo eſſet, ibi eſſe animæ principatũ. quam quidẽ veram eſſe nõ dubitamus: ſed quæ inſuper ſumebatur, cũ deberet ex diſſectione peti, ab illis cõficta,

qui

q̄ è corde neruos ortū habere opinabātur, falſam merito totius rationis concluſionē efficiebat. Alii verò nōnulli, quibus nō veritas, ſed quæ ab initio ſtatuerāt, magis placebant, ſumptionem alterā ab omnibus cōceſſam conati labefactare, deridiculi tandē apparuerunt. quippe cum & demōſtratum ſit, eam ex ipſa rei quæſitæ natura, vel ſubſtantia, vel vtcunq; volueris appellare, fidem habere. & omnes illud quod ſenſui & voluntariæ motioni originē exhibet. principatum animæ eſſe & intelligant, & dicāt. Adde quod oſtendimus etiam, eandem hāc rationē, non probabilibus tantum principiis, ſed ſcientiā quoq; pariētibus, id quod demonſtrandi artis, viæq; propriū eſt, ſumptionibus innixam eſſe. Neq; verò in iis tātum refutandis, quæ de animæ principatu propoſuerunt, longiores euaſimus, ſed etiā dū ea quæ de animæ perturbationibus ſcripſit Chryſippus, tū in rationalibus tribus libris, tum in curatorio, refellimus, atq; ibi ipſum à ſeipſo diſſentire oſtendimus. Incidit præterea, vt Poſidonii ſcripta quibus veterem rationem comprobat, atq; ea quæ à Chryſippo perperam dicta ſunt, tā de affectu animæ, quàm de virtutum differētia arguit, in medium produceremus. Nam

que

quemadmodum affectus animi, si sola rationalis vis esse concedatur, nulla neq; concupiscibili neque irascibili adiuncta, tollũtur ita ex virtutibus nullam aliã, excepta prudentia, restare necesse est. Atqui etiam hic, si quis virtutum animæ differentias vellet oratione persequi, eaq́; omnia examinare, quæ tũ in quatuor libris scripsit Chrysippus, tum in eo disseruit, in quo contra Aristonem virtutes esse quales probat nõ vnũ aut duos, sed tres vel quatuor libros implere eum oporteret. Quanquã hic quoq;, vna est breuis ratio sciẽtiæ effectrix, quæ Chrysippum, & vera non exponere, & superuacanea vti prolixitate coarguat. At illi qui neq; in demonstratiua arte eruditi sunt, neque prorsus qualis ea sit, cognoscunt, solã magnitudinem, multitudinemq́; Chrysippi librorum attendẽtes, omnia quæ ibi scripta sunt, vera esse arbitrãtur. licet enim vera sint, ex ipsis pleraq́;, ac pręcipue quę in eo libro, quo quales esse virtutes ostendit, continentur, quia tamen quæ in hoc libro dicuntur, illi contraria prorsus sunt, qui vnam tantum in anima vim constituit, quæ rationalis, & iudicatoria nominetur, sublatis reliquis duabus concupiscibili, & irascibili, sicut fecit Chrysippus, illud verò merito

rito homini eſt vitio dandum. Quod autē Ariſtonis ſectam, ea quę ibi ſcripta ſunt, labefactant ac deſtruunt, in eo quidem reprehendi à nullo debet, Vnam enim virtutem eſſe opinabatur Ariſto, quæ plura nomina prout diuerſa reſpiceret, conſequeretur. At Chryſippꝰ, nō in reſpectu habitudineq́; ad aliud, multitudinem & virtutum & vitiorū exiſtere oſtendit, ſed in propriis ſubſtātiis, quæ qualitatibus immutari viciſsim cōſueuere, vt veterum ratio conſtituit. Quin etiā ipſe paucis mutatis, aliiſq́; verbis vſus, virtutes eſſe quales diſſerit. eaq́ue argumēta adhibet, quæ quidem illi, qui affectuoſa omni partæ animæ ſublata, rationalem tātum ponit, minime cōueniebant. Quo modo ergo ſum ego in cauſa huiuſce prolixitatis, ſi cogor in præſentia oſtendere alienæ ſectæ argumentis vſum Chryſippum, Ariſtonis tamen recte confutaſſe ſententiam? Iuſtius ſanè in illos, culpa huiuſce longitudinis eſt reiicienda, qui neq; ſciunt quænā res ſit via hæc demonſtratiua, neque in ea quicquā ſunt exercitati, veritatis præterea nullam rationem habent. iſti planè ſunt, qui contra omnes demonſtrationes ratiocinari volunt. nec verentur vel turpiter in omnes verſari partes, modo poſsint efficere,

re,

re, vt tota ratio imperfecta eſſe videatur. Quemadmodum etiam nunc, cum iam diu ſcripti ſint, qui ante iſtum editi ſunt libri, ac per multos annos ab optimis quibuſque & peripateticis & ſtoicis perpenſa omnia fuerint, repente è peripateticorũ ſchola extitit quidam, qui membranulas eſſe diceret quæ è corde ad cerebrum, eiusq́; inuolucra aſcenderent, eoq́; animalem tranſueherent facultatem. atq; hæc audet dicere is, qui diſſectionem ne minimum quidem attigit.

ARGVMENTVM CAP. II.

Alias duas ſuæ prolixitatis cauſas adducit. prior eſt, propter eos qui negarunt cerebrum eſſe neruorum principium. Altera, propter quorundam contentionem, & in arte demõſtrandi inſcitiam. Nam cum ad virtutum multitudinem declarandam, vna ac ſimplex ſit demonſtrationis via, Chryſippus temerè prodaxit diſputationem contra Ariſtonẽ, nullis ſcientificis ſumptionibus vſus, ſed dialecticis tantum, rhetoricis & captioſis. porrò quænam ſit vera methodus demonſtratoria, in virtutum multitudine docenda, pulcherrimè eam explicat Golenus.

CVm verò à nobis etiam ſuperius demonſtratum fuerit, cerebrum ad neruos facultates tranſmittere, ipſumq; quaſi fontem eſſe, neq; à corde eas, vt nonnulli

per

per neruos quos ſtatuunt, vt alii per ſoporarias arterias accipere: coacti ſumus rurſus oſtendere, neq; omnino membranas à corde in caput pertendere. nã quamuis iuxta collum, membranæ nonnullæ appereãt, eas tamen è corde non eſſe vel inde cognoſcant, ꝙ, ſi diſſecentur omnes illæ, atq; etiã excidantur, nullam læſionem pati animal conſpicietur. quippe cum membranæ, vbicunq; fuerint, membrorũ integumẽta quædam ſint, ac nullam pręterea functionẽ, nullumq́; vſum alium, ſicut arteriæ, nerui, & venæ, habeant. Quemadmodum igitur hic nõ ego, ſed qui neq; in arte demonſtrãdi exercitati ſunt, neq; veritatis ſtudio incumbũt, nimiæ prolixitatis, in cauſa exiſtimari debent: ſic quoq; de virtutũ multitudine, ſciẽtiam efficiens ac demonſtratiua ratio vna, atq; eadem breuis admodum eſt: multæ cõtra ac longiſsimæ euadunt, quæ ex imperitia, & contentione, non ex veritate conſurgunt. quænam vero ea eſt ſciẽtiæ effectrix? quæ ſcilicet (vt in tractatu de demonſtratione expoſuimus) ex ipſa rei natura progreditur. incipiendum enim à virtutis notione. atque inde ad ſubſtantiæ inuentionẽ tranſeundum. indagandumq́ue, vnáne an plures virtutis animæ ſubſtantiæ, inueniã

tur,ſubſtantiæ in communiori ſignificatione ſumpto vocabulo. vt in libris de demonſtratione dictum eſt.vbi ſubſtantiæ nomẽ ita accipiebamus , vt quaſi eſſentia , vt inquiunt,ſiue optima vniuſcuiuſque naturæ perfectio,intelligeretur. Quod ſi virtus tale quippiam eſt,in vnaquaq; re,vna tantũ reperietur.Nam ſi quod optimũ eſt,in vnaquaq; re id vnũ eſt,vnaq́; eſt perfectio, in rationali animæ parte,ſcientiam eſſe virtutem neceſſe eſt.Et ſi ſola rationalis,in animis noſtris ineſt facultas,nõ opus eſt multas virtutes requiramus , ſi vero iraſcentiã etiam concedemus, huius etiam oportebit peculiarem quandam eſſe virtutem. perinde atq; ſi alia tertia introducatur concupiſcibilis,tres ſubinde virtutes efficientur. at quarta ex mutua harum inter ſe habitudine & conuenientia reſultabit.Nunquid hęc longa ratio eſt ? minime. ſed non ſecus atque aliæ omnes ſcientiam parientes , breuiſsima.ſed longa nos vti oratione cogunt iſti, qui nugas quàm prolixiſsime protrahunt. ſicut in præſentia nobis ſi non prorſus longa, mediocria ſaltem quædam de animæ virtutibus adhuc diſſerere neceſſe eſt. Nam ſi vt ſuperius probatum eſt, tres ſunt diuerſæ partes , rationalis alia , alia

con

cõcupiſcibilis,alia iraſcibilis,diuerſæ quędam virtutes, vna in ſingulis exiſtet. voca autem,ſi vis,quæ in rationali eſt,ſiue ſapientiam,ſiue prudentiam,ſiue ſcientiam, ſiue quomodocunq; tibi viſum fuerit. Quæ vero in iraſcibili eſt,fortitudinem,vel quo uis alio nomine appellato. de nominibus enim parum laboro, modo illud conſtet, vnam eſſe oportere. ſi placet etiam quæ in reliqua, hoc eſt concupiſcibili parte efficitur virtus,temperantiam nomina. De Platonis & Ariſtotelis circa hanc diſcrepantiã cum haud magna admodum ſit, aliàs conſiderabimus. Vbi vero ſingulæ totius animę partes,pro dignitate quæque ſua pulchritudinem quandam habent,non iniuria totam animam iuſtam appellaueris. At verò in partibus irrationalibus virtutes quę exiſtunt,habitus quidam tantum,& potentię ſunt. in rationali autem non habitus modo ac potentia,ſed ſcientia etiã eſt virtus. hæc ſiquidem ſola animæ pars ſcientiæ capax, particepsq́; habetur. reliquæ potẽtias quidẽ,& habitus ſiue bonos,ſiue malos poſſunt acquirere. ſcientiam verò, quo ad rationis fuerint expertes,minime poſſunt. Veritas igitur adeo breuis euadit.

ARGVMENTVM CAP. III.

Proponitur Ariſtonis ſententia de virtutibus quomodo vna tantum ſit, nempe ſcientia ac vnũ vicium, quod interdum ignorantia: alias inſcitia appellatur. Græcis dicitur anepoſtemoſyne. Inde Chryſippus arguitur, quòd vocum confuderit ſignificata, rationibusque ſit vſus oratorijs, & non demonſtratorijs.

TRanſeamus autem deinceps ad errorem. Nam nec ipſe longus eſt, homini ſecundum naturam ſe habenti. Cũ enim Ariſto vnam tantum eſſe animæ facultatẽ qua ratiocinamur, putaret virtutem etiam animæ, vnam tantum conſtituit, bonorum videlicet & malorum ſcientiam. quæ quidẽ ſcientia, cum bona ſunt eligenda, & fugienda mala, temperantia: cum agenda ſunt bona, mala non agenda, prudentia: cum alia fidenter ſuſcipit, alia detrectat fortitudo: ſed cum prout vnicuiq; cõuenit, diſtribuit, iuſtitia ab eodem nominatur. atq;, vt ſemel dicam, cum abſque actione, anima noſtra bona & mala cognoſcit, ea ſapientia, & ſciẽtia appellatur. Cum ad vitæ actiones accedit, plura ſortitur quæ modo diximus, nomina, nunc prudentia, nunc temperantia, interdum fortitudo, alias iuſtitia nuncupata. Atque hæc eſt de animæ virtutibus Ariſtonis ſẽtẽtia. At Chryſippus, neſcio quo

mod

modo contradicere conatur homini,qui cōſtanter commune cum ipſo propoſitū, vſquequaq; ſeruat.ſi enim bene omnia & cognoſcamus & agamus,vita noſtra ex ſcientia gubernatur:ſi male & falſo: ex ignorantia.vt idem etiā Chryſippus vult, atq; idcirco vna eſt virtus ſciētia.vnum itē vitiū. quod interdum ignorantia,interdū inſciētia appellatur.ſi quis ergo mortē,aut paupertatem,aut morbū timeat quaſi mala,cū deberet bono animo eſſe,& confidere,quippe cum ea indifferentia habeantur,is ſcientiæ defectu peccat.verū enim ignorat, vt Ariſtoni ſcilicet & Chryſippo videtur.vitioq́; illo animi laborat,quam timiditatem vocant.Cui quidem cōtrariam eſſe virtutem,aiunt fortitudinem,quæ eſt confidēdi & non confidendi ſciētia,hoc eſt de iis quæ re vera,vel bona vel mala fuerint.& nō ſicut ſanitas,diuitiæ,morbus,paupertas,falſam quandam ſpeciē & opinionem obtulerint. Quorū ſcilicet nihil neq; bonum eſt, neque malum,ſed indifferens. Vnde ſi aliquis eſt,qui voluptatē bonum, moleſtiam malum exiſtimet, ſecutusq́; ſuam hanc opinionem,illam eligat, hanc fugiat,ignarus eſt naturæ boni, atque ideo intemperans euadit. Nam cum in omnibus actioni

bus eligamus quod videtur esse bonum, fugiamus cōtra quod malum apparet, naturaq́; insitā hanc ad vtraq; propēsionē habeamus, philosophia est quæ verum bonū, verumq́; malum nos docet. atq; ita peccato omni vacantes reddit. Chrysippus verò, quasi loquēdi aliquis imperitꝰ, nescio quo modo vocabulorum, non rerum differētiā aduertit. existimatq́; singulis his vocibꝰ, diuersum quiddā significari, cùm dicimus eligendum, faciendū, cōfitenter apprehendēdum, bonum. nec tamen diuersum quicquā est. sed vnum planè atq; idē, in omnibꝰ est significatum, non secus ac si bonum tantū dixeris. Bonū enim id vnum est, quod eligere, quod agere, quod confidentes aggredi, vnusquisq; debet. malū è contrario, qđ non eligeret, non ageret, non cōfidenter aggrederetur quispiā. Quemadmodum igiť qui dicit nos oculos habere, non diuersum quidpiā significat, ac cùm dicit, nos luminibus, vel visu præditos, aut præterea visiuum mēbrum nos habere, aut inspiciendi, aut videndi instrumentum: pari modo, qui habere nos scientiam bonorum & malorū ait, is non aliud quid significat, quā cùm dicit, eligendorum & non eligendorum, agendorum & non agendorum, audendorum &

non

non audendorum, ſcientiam in nobis ineſſe. cum omnibus his verbis, nihil aliud niſi bonum & malum etiam ex Chryſippi ſententia exprimatur. ſiquidē bonum ſolum, ipſum eſt eligendum, agendum & audendū vt bonorum ſcientia, in diuerſis materiis, aut actionibus operans, plura nomina acci piat, quorum vnumquodque, ex relatione quæ eſt in materia, aut actione reſultet. Plato verò, quēadmodum in quarto reipu. diſputationē de animæ partibus, vna breui demonſtratiua ratione cōplexus eſt: ita etiam de virtutibus eiuſdē agens, deinceps breuibus docet. atque in Lachete in hunc modum ſcribit. Si quis virtutes eſſe exiſtimat ſcientias, non multæ illæ quidem eſſent, ſed vna tantum bonorum malorumque cognitio. Non eſt igitur Plato, tam longæ prolixæque orationis in culpa, non ego, non Ariſto, ſed iis qui temere produxit diſputationem ſumptionibus non demonſtratiuis, ſed dialecticis tantū, atque etiam rhetoricis, & captioſis innixus, quod in ſecundo horum commentariorum libro (non enim id nunc agimus) cùm differentias ſumptionū declararem ſatis demonſtratum puto. Eodem modo etiam, vbi de virtutum differentia tractat Chry-

ſippus, omiſſis ſcientiam efficientibus, & demonſtratiuis, in reliquis tribus ſumptionum generibus vagatur. in eo tamē libro, vbi virtutes eſſe quales docet, ſciētiæ magis effectricia adhibet argumēta, quibꝰ Aristonis ſententiā, re vera impugnat ac deſtruit. Verum quia video, nimia præſentis operis prolixitate nōnullos indignari, aliàs peculiari etiam cōmentario, de virtutum differentia tractare conſtitui. Nunc eorum cauſa, qui diſputationis exitum ſtudioſe expectant, vrgentq́ue me vt reliqua ſubnectam, iam ad ſequentia deſcendam.

ARGVMENTVM CAP. IIII.

Tria ſunt principia à quibus geniti animalis fit diſpenſatio: cerebrum, cor, iecur. quorum officia omnia, breuibus & abſolute hic explicat Galenus.

DEmonſtratū eſt, geniti animalis, à tribus principiis fieri diſpēſationē, quorum vnū in capite collocatū, id habet munus in ſe quidē, vt imaginationem, memoriā, intellectionē, cogitationēq; cauſet. In relatione verò ad aliud, vt ſentientibus animalis mēbris ſenſus, iiſq; quæ per appetitionē mouentur, motus originē præſtet. alterū in corde ſitū eſt, cuius opera in ſe ſunt animæ firmitas, quē tonon dicūt, & in iis

quæ

quæ ratio iuſſerit, inuicta cōſtantia. eiuſdē in perturbationibus eſt quaſi feruor quidā, inſiti caloris, cum anima vindictā ſumere de eo cupit, qui videtur offendiſſe. quæ ira appellatur. In relatione verò ad aliud id efficit, vt membris ſigillatim omnibus calorē, arteriiſq́; illā micationis pulſusq́; agitationē ſuppeditet. reliqua facultas, in iecore ſedē obtinet, vniuerſamq́; in anima linutricationem procurat, cuius maxima pars & nobis, & ſanguineis omnibus, ſanguinis eſt procreatio. ad eandē hanc pertinet iucundarum rerum fruitio, in qua cum vehementius quàm par eſt mouetur, incōtinentiam, intemperantiamq́; efficit.

ARGVMENTVM CAP. V.

Nerui ex cerebro, non membranis illud tegentibus originem ducunt: ſicut ex illorum natura euidenter apparet. Conſtant autem triplici ſubſtantia, vna intima, & duabus externis, quæ à membranis cerebrum tuentibus oriuntur. Eraſiſtratus aliquando falſo opinatus eſt, è membranis naſci neruos: poſt rei euidētia conuictus, omnes neruos abſolute à cerebro oriri, conſenſus eſt.

IAm verò demōſtratio, quæ originē neruorū in capite eſſe probat, ſimul etiam partē ipſius capitis, continuo manifeſtat. nam cū duæ ſint huiuſce rationis propoſi-

tiones, vna ex ipſa propoſitæ rei notione, aut ſubſtãtia, aut natura, aut quouis modo appelles, ſumpta, altera ex diſſectione patens, ſi hæc euidenter apparens, diligenter cognita fuerit, ſtatim etiam ſimul partem capitis, vnde nerui oriantur, non membranas aut in volucra, ſed ipſum cerebrũ eſſe cognoſcemus. Vniuſcuiuſque enim nerui natura, triplici ſubſtantia conſtat, media quadam & intima, arborum medullæ quã ſimillima, quæ haud dubie è cerebro ortũ habet. exterioribus duabus, prima quam è tenui membrana, altera quã è dura & craſſa exoriri compertum eſt. Vnde Eraſiſtratus, cum exteriorẽ nerui partem per multum tẽpus ſolã conſpiceret, quæ è craſſiore mẽbrana progreditur, ab ea totum neruum oriri opinabatur. atq; ea ſentẽtia pleraq; ex cõmentariis ſuis referſit, ab operiẽte cerebrum mẽbrana inquiẽs, neruis originẽ eſſe. Verum vbi iam cõſenſuiſſet, ſoliſq́; artis ſpeculationibus vacãs, diligẽtiores diſſectiones faceret, tandẽ neruorum intimã partẽ, quaſi medullã è cerebro naſci animaduertit. oratio eius ita habet. Speculati ſumus, & naturã cerebri. quod quidem erat bipartitum. ſicut in cæteris animalibus. & ventriculum oblonga forma colloca

tum

tum.at hi in contractu partium, communi perforati erāt tramite in vnum coeuntes, ex eoq́; in cerebellum quod vocatur, tendebant. in quo quidem, alius quoque erat paruus ſinus.at verò ſingulæ partes mēbranulis diſpartitæ, munitæq́; erāt. & ipſum etiam cerebellum, ſiue occipitium per ſeipſum.& cerebrum quoq;,quod ieiuno inteſtino perſimile, multiplici eſt ſinuoſitate implexum, multo magis tamē cerebellum multis,variisq́; infractibus, fabricatum videbatur.vt qui id videat,cognoſcere facile poſſit,quēadmodum in reliquis animantibus vt ceruo,& lepore, & ſi quod aliud eſt, quod in curſu omnibus aliis præſtet, conſpicimus ad id munus vtiles neruos,& muſculos optime fuiſſe fabricatos:ſic in homine,quia omnibus cogitatione antecellit,varietatem hāc in cerebro, ac multiplicitatē extitiſſe.neruorum item ortus omnes, è cerebro erāt.&,vt ſemel dicā, omniū neruorum qui in corpore ſunt,principiū eſſe cerebrum apparet.nā & ſenſus narium continuato quoddā foramine,cerebro cōmittit. ſimiliter auriū.ad linguā etiā, & oculos de cerebro exortos feruntur.His verbis Eraſiſtratus fatet̃ ſe id quod prius ignorauerat, tunc perſpicue inſpexiſſe. omnes ſcilicet

ner

neruos, è cerebro exoriri. de quatuor etiam ipſius ventriculis, quos vno ante anno nõ nouerat, exquiſite ſcripſit. Quòd ſi in viuẽtibus animalibus periculũ feciſſet, id quod nos non ſemel atque iterũ, ſed ſæpius fecimus, certiſſime cognouiſſet, duram illam, craſſioremque membranã, operiendi cerebri cauſa, factam fuiſſe. mollem, & tenuem, vt eodem etiam fungerertur munere, ſed magis tamen, vt omnia quæ in cerebro cõtinentur conceptacula, arterias ſcilicet, & & venas colligaret.

ARGVMENTVM CAP. VI.

Oſtendit ex euidentia ſectionis, cerebrum, eſſe ſenſus ac motus voluntarii principium. Quacũque enim parte incidas cerebrum, non prius animal ſenſu motuque deſtituitur, quam ventriculum aliquem eius, præſertim vltimum, læſeris. Hinc pulcherrima mouetur quæſtio de ſpiritu, qui in cerebri ventriculis continetur ac generatur. primumque oſtenditur, non eſſe animæ ſubſtantia, aut domicilium, ſed eius tantum primarium organum, ad vniuerſos animantis ſenſus ac motus arbitrarios. Appellatur hic ſpiritus animalis, vt is qui in arteriis eſt, & gignitur, vitalis. Explicatur etiam, quomodo ſpiritus animalis ex vitali oriatur.

Quæ

QVæ verò ex diſſectione,ad dogmatũ horum inuentionem petenda ſunt,licet diffuſius in diſſectoriis tractationibus dixerimus,nunc tamen etiã breuibus, partem tantum eam commemorabimus, quæ ad præſens negotium facere videatur. Si extracto capitis oſſe, in viuente adhuc animali,craſſum inuolucrũ denudaueris, idq́; hinc inde à media illa recta compage, qua duplicatum in cerebrum penetrat,eiq́; cõnectitur,hamato ferramento ſuſtuleris, & vel ſolũ ſecueris, vel totũ etiam exemptũ detraxeris,ſenſu & motu orbari animal minime videbis. Idem cõtingit,ſi pars ipſius ea,qua totũ cerebrum poſterius integitur, vel præcidatur ſola,vel tota excidat̃. Quin etiam,ſi cerebrũ ipſum quomodocunq; incidas,non prius ſenſum & motũ amittet animal,quã ad aliquem ventriculũ vulnus penetrauerit. Poſtremi quidem ventriculi vulneratio, maxime omniũ animal lædit. ſecundo loco medii. minima ex anterioribus vtriſq; noxa cõtrahitur.atq; hoc in ſenioribus magis, minus in iuuenibus, fieri cõſpicitur. Hoc idem quod ſectiones,colliſiones quoq; faciũt,nulla dedita opera factæ,ſed dũ valde etiã cauẽt homines, vt in vulneratis videre licet,qui oſſa capitis cõ-

fregerint. Ex quibus ſenſui patentibus rebus,ſuſpicari poſſet fortaſſe aliquis,alterũ ex duobus,vel ſi incorporea eſt anima, ſpiritum illũ qui in cerebri ventriculis continetur,primũ animæ quaſi domiciliũ eſſe. vel ſi eſt corpus anima, eundẽ illũ ſpiritũ eſſe animam.ſed quia videmus, commiſſis ventriculis animal paulo poſt rurſus ſentire,& moueri,neutrũ horũ ſentiendum eſt. Rectius verò erit, ſi exiſtimemus in ipſo quidẽ cerebri corpore, habitaculũ animæ eſſe,qualiſcunq; ſubſtantia eius fuerit,nõdum enim de hoc conſideramus, ſed primũ ipſius inſtrumentũ, ad ſenſus omnes,& itẽ ad motus qui ex appetitione fiũt, hunc eſſe ſpiritum.vnde fiat,vt exinanitus,animal minime vita priuet,ſed ſtupidũ ſenſu motuq́; erepto,tantiſper reddat,quoad rurſus collectus reſtituatur. At ſi ſpiritus,animæ ſubſtãtia eſſet, fieri nullo modo poſſet, qn ſimul atq; ipſe eſſet euacuatus, continuo quoq; animal interiret. Veriſimilius igit̃ eſt ſpiritũ hunc in cerebri vẽtriculis oriri, atq; idcirco eo coire, & arteriarũ & venarũ,non paruã multitudinẽ,ex quibus videlicet plexus illi exiſtũt, qui chorioides à ſecundarũ ſimilitudine appellãtur.atq; ipſũ primũ eſſe,vt dixi, animæ inſtrumentum.

Magis

Magis quoq; in eam ſententiã induxeris, vt crederes,ſpiritũ hunc ibi generari,vaſis ac præcipue arteriis ipſum in cerebri ven triculos expirãtibus, ſi reticularem conte- xtũ animaduerteres.q ex iis quæ in caput pertinent, arteriis cõficitur, cùm primum caluariã trãſgreſſæ, ad ipſum cerebri fun damentũ ſiue baſin,ſic enim appellant,con currerint. Ibi enim natura locum minime anguſtũ , quaſi cellulã quandã à craſſiore cerebri mẽbrana circundatã, reticulari il- li texturæ,pręparauit.in quẽ quidem locũ ab arteriis quæ ſoporariæ dicũtur,non par ua quædã portio,vno ſcilicet ex vtraq; ꝑ- te ramo promiſſo,peruenit.quæ poſtea,in multiplicẽ ſobolẽ diſciſſæ, retis formã can cellatis fibris cõficiunt.neq; eam ſimplicẽ. ſed præterquã ꝙ cõnectuntur inter ſeſe o- mnes,ac coeunt,multæ ſunt miro quodam modo,ſibi mutua perplexitate ſuperiectę. & rurſus ex hac textura, tã magnũ arteria rũ par exoriẽs,quantũ id erat, quod à prin cipio è ſoporariis proceſſerat , in cerebrũ ingreditur.& cũ alias eius partes, tum ven triculorũ ambages, multis ramulorum im plicationibus innectit. Spiritus igitur qui in arteriis continetur,vitalis & eſt & dici- tur.qui in cerebro,animalis. nõ quòd ſub-

ſtan

ſtantia animæ ſit. ſed ꝙ primum eſt eius, ibi habitantis inſtrumentum qualiſcunque ſubſtantiæ tãdem ſit. Sicut verò vitalis ſpiritus, & in arteriis, & in corde gignitur, materia generationis ex inſpiratione, & humorũ exhalatione ſumptà, ita animalis ex vitali perfectius concocto oritur. quippe cum oporteret ipſum exquiſitiſsimam omnium immutationem adipiſci. Nam ſi natura, & ſemen & lac cum velit exacte conficere (quamuis animali ſpiritu ſint poteſtate longe inferiora) diuturnã illis in inſtrumentis cõcoctionis, moram machinata eſt, atque idcirco ſemini, teſtibus annexum anfractum, lacti vaſorum ad mammas tendẽtium longinquitatem præparauit: merito etiam hic, cũ in cerebro è vitali ſpiritu animalem efficere ſtudeat, reticularem hunc contextum, quaſi varium quendã labyrinthum, iuxta cerebrum fabricauit. Hoc itaque idem membrorum ipſa fabrica præ ſe ferente, didicimus ſpiritum hunc animalẽ neque ſubſtantiam animæ, neque domicilium eius, ſed primum tantum inſtrumentum eſſe. eo ꝙ, cum ex vulneratione fuerit euacuatus, illico animal, quaſi mortuũ collabitur. cum iterum colligitur, reuiuiſcit. omnium præterea quæ vel dicta ſunt, vel

Animalẽ ſpiritum ex vitali perfecti⁹ concocto oriri.

reſt

reſtant dicenda, partim ex mẽbrorũ ædificio, partim ex accidẽtibus quæ inciſiones, aut colliſiones conſequuntur, inuentio peti optime poteſt.

ARGVMENTVM CAP. VII.

Meatus cerebri quatuor: quidam in palatum per cbonẽ: alij ad nares, quidam ad neruos viſiuos tendunt: quartus inſerit ſe primæ ſpinalis medullæ origini. qua parte, ſi craſſa membranula vulneretur, totus meatus nudus redditur vnà cum poſtremò cerebri ventriculo: vnde ſubito animal redditur immobile. Inde concluditur, à neruis ortis è cerebro, ſenſum ac motum ſingulis membris ſuppeditari: mẽbranarum verò officiũ eſſe, vt neruos atque cerebrum tueantur.

IAm verò ex meatibus cerebri alii per infundibulum quod dicitur, in palatũ pertingunt, alii in principiũ nariũ ceſſant, in viſiuis alii neruis apparent. alius itẽ quidam in primum ortũ dorſi medullæ cõmittit, qua maxime in parte, ſi craſſa membrana vulneretur, meatus totus, vnà cum extremitate vẽtriculi cerebri poſterioris aperitur. id q̃d præcipue fuit in cauſa, vt Eraſiſtratus deciperetur, exiſtimaretq́; ex mẽbranæ vulneratione, immobile cõtinuo animal reddi. iſpiciebat quippe in bobus, qui in prima vertebra ferirentur, ſtatim, vbi

Meatũ cerebri diſpoſitio.

membrana diuiſa, confractaq́; eſſet, motũ interire. id tamen non ex læſione membranæ, ſed ex poſterioris ventriculi denudatione contingebat. Quod vel inde perſpicuum eſſe, omnibus poteſt: quòd licet aliis omnibus in partibus diſrupta fuerit membrana, animal nullum huiuſcemodi nocumentũ patitur. Verũ de tota cerebri ipſius natura, aliis in libris dictũ eſt. quæ quidẽ ex diſſectione extant in diſſectoriis tractatiõib' expoſuimus. Quis vſus cõſtructiõis vniuſcuiuſq; mẽbri habeat in libris de vſu partium, explicatũ fuit. in cõmẽtariis etiã de Hippocratis diſſectione non pauca attigimus. Nunc verò ea tantũ quæ ad præſens propoſitum faciunt, diſſerenda mihi eſſe cenſeo.

Senſus & motus omnib' animalis mẽbris, vnde ſuppeditetur.

Cum igitur nerui à cerebro, cerebrumq́; operientibus membranis oriãtur, per interiorem partem quæ à cerebro exit, ſenſus, & motus omnibus animalis mẽbris ſuppeditatur. reliquæ duæ exteriores, à membranis progerminantes, idem officium neruis exhibent, quod ipſæ membranæ cerebro præſtant. Vnde quãuis vtraſque neruo detraxeris, nullam noxam contrahet membrum, in quod neruus pertingit. idem fiet etiam cerebro vtriſque membranis denudato. nullum enim inde ani-

mal

mal, quod quidem ſtatim accidat, patietur nocumentum. Nam quòd per cōtagionem temporis, proceſſu poſtea ſequatur periculum, nihil ad rem.

ARGVMENTVM CAP. VIII.

Rationem oſtenſurus, qua per neruos, ſenſus fiunt ac motus, tres proponit quæſtiones de ſpiritu animali. primam, vtrum ſingulis neruis talis ineſt ſpiritus, qualis cerebrū ventriculis. Alterum, Vtrū ſpiritus is ingenitus ſit, & ab eo qui in cerebro eſt, excitetur an inſitus quidē nō ſit, ſed ex cerebro influat, dum mēbrum moturi ſumus Tertiam *quomodo alteratio ſecūdum qualitatem, in continuo fiat corpore. Cum igitur ſit controuerſum, vtrum à cerebro vis quædam ad mēbra per neruos influat, aut ſubſtantia ſpiritus ad partes ſenſiles mobilesque perueniat, aut aliquousque neruos peruadat, vt eos in alterationē inducat, ſicque ad membra mobilia diſtribuatur: dicit in ſenſu tantū viſorio, ita apparere, vt ſpitus penetret per viſorios neruos. Sunt enim vtrinque perforati, quod in diſſectionem monſtratur, ſi magnū aliquod animal, continuo poſt mortē in aere lucido ſcidatur. Vtrique meatus in vnū coeūt. quare vno cōniuente oculo. ad alterū totus ſpiritus trāſmittitur quod in ſuffuſis patet & ijs quibus ſuffuſiōe nō laborantibus pupilla nō augetur altera palpebra obducta.*

In ſingulis neruis ſpiritum quēdā eſſe exiſtimandū.

VTrum verò perinde vt in ventriculis cerebri, ſpiritus continetur, quo euacuato, totū animal ſtupidū redditur, ac propterea vtilē eſſe eū ad ſenſus, motusq́ue mēbrorū dicebamus, ita quoq; in ſingulis neruis, ſpiritū quēdā eſſe exiſtimādū ſit. vtrū itē ſpiritus is innatus, inſitusq́ue ſit, atq; ab illo qui à fonte promanat, tanq̃ nuncio quodā pulſatus excitetur: an inſitus quidē minime ſit, ſed illo tempore quo mouere membrū aliquod volumus. de cerebro denuo influat, ego ſanè nō poſſum abſolute ita pronunciare. Sed in medium diſcutienda, vtraq; hæc proponantur. Quin etiā tertium illud. Quomodo ſcilicet alteratio qualitatis, in cōtinuo corpore efficiatur. quam innuere mihi videntur illi, qui quandā ſine ſubſtantia vim influere dicūt. à quibus, qualitatū per alterationem in cōtinua corpora diffuſiones, facultatis & virtutis influxus appellantur. Quēadmodum cum à ſolis ſplendore, in ambientē aerem profecta quædā qualitas, in totū eius corpus, ſolis ſubſtantia immota permanente, diffunditur. Id quod in tractatu de demonſtratione ſatis à nobis fuit demonſtratum. Non igitur fieri poteſt, vt abſolute ita, ſineq́; vlla probatione pronunciemus, vtrū è cere

è cerebro ita vis quædam, per neruos influat ad membra, an ſpiritus ſubſtantia vel vſq; ad partes eas quæ ſentiunt & mouentur, perueniat, vel aliquatenus neruos ita penetret, vt vehementer illã immutationẽ in eos inducat, quæ poſtea ad ipſas vſque, quæ mouentur partes, diffundatur. Cuiuſmodi quiddã in inſpiciendi etiã ſenſu contingere in cõmentariis de demonſtratione patefactũ eſt. Nam ſpiritum lucidũ tranſmeare per illos neruos, eoſq́· vtrinq; manifeſte perforatos ;eſſe, & qua è ſuperiori origine emanant, & qua oculis cõmittuntur, in magnorũ animalium diſſectionibus, videre licet. quãquam foramen quod eſt in inferiori parte, vbi oculos attingunt, pleriq; diſſectionis artifices, perſpectũ habẽt. quod verò in ſuprema origine latet ex anteriorũ ventriculorum cerebri obliqua cõuerſione, omnibus ferè ignotũ eſt. Nam cũ vterq; ipſorum, inferiorẽ partem habeat, vbi naſi meatuũ radix eſt, anguſtã, atq; oblongam, ſuperiorẽ contrà quæ ad medium tendit ventriculum latam, accidit, vt conuerſio quæda in obliquum efficiatur, quæ paululum deorſum ad baſin ipſam vergat. non tamen illuc vſque perueniunt ventriculi, ſed paulatim in anguſtum contracti,

instar cornu nō admuſſim directi, ſed ſenſim retorti, deſinunt. ad hanc ventriculorũ extremitatẽ, viſiuorũ neruorũ origo annexa foramen quoddam ſatis obſcurum habet.

Viſiuorũ neruorũ origo.

Quod tamen conſpicies ſi tria hæc obſeruaueris: primùm vt magnum animal habeas: deinde, vt ſtatim poſt mortem diſſecetur: poſtremò: vt aer circunfuſus, clarus luciduſq́; ſit. Si his ita cõſtitutis, apte adeo vẽtriculi extremitatẽ detraxeris, vt omnia adiaſcentia ipſi corpora, detegãtur, neque diuellatur, aut frangatur aliquo modo nerui exortus, foramẽ ibi ſpectare proculdubio poteris.

Spiritũ quẽdam per meatus ad oculos trãſuehi quõ pateat.

Vnde ſpiritũ quẽdam per hos meatus ad oculos tranſuehi, cum fabrica ipſa docere te poteſt, tũ hoc argumẽto percipies. videbis enim ſi claudatur alter oculus, alterius pupillam dilatari: ſi aperiatur in naturalem ſuam magnitudinem redire. Atqui palam eſt, neceſſe eſſe, vt cum acinoſa tunica, ab aliqua ſubſtantia diſtenditur, interiore parte eius repleta. in foramine pupillæ laxetur. atque hoc nullo alio præterea modo accidere poſsit. Neq; illud dubium, tam velocem exinanitionem & repletionem, nõ ab humore aliquo, ſed à ſpiritali ſola influente ſubſtantia effici. Nam quia vtrique hi meatus, in vnum concur-

runt

runt (quod ex diſſectione euidẽter patet) veriſimile eſt,communem eum locum, vbi vtrorũq; coitio eſt, ſuſceptum ſpiritũ, dũ alter oculus conniuet,ad alterum totũ trãſmittere.,Cui rei, id vel maxime atteſtatur quod in ſuffuſis videmus. quibus ſi altero oculo clauſo, alterius pupillæ foramen laxius apparet, indicat ſaluã adhuc inſpiciẽdi facultatem eſſe:ſi nihil huiuſcemodi cõtingit,penitus interiiſſe.ac ꝓpterea ii etiã ſi bene deducta fuerit ſuffuſio, nihil tamen vident.nonnulli verò ſunt,qui ſine ſuffuſione quoque, non vident. in quibus ſcilicet obducta altera palbebra, pupillam eandẽ orbis,quã prius habebat,ſeruare magnitudinẽ cernimus, eo quòd nulla amplius ſpiritalis ſubſtantia, ad oculos deſcendit,qua acinalis tunica intrinſecus repleta, diſtendi conſueuit. Vnde non immerito, viſiuorum neruorum meatus in his obſtructos eſſe,à multis præclaris medicis dictum animaduerti.Noui etiã ego quẽdam, qui cum eodem hoc malo affectus eſſet,narrabat nobis,ſe prius q̃ in eam calamitatem incidiſſet,in ſomnis patefactis repente palpebris, magnam ante oculos lucem ſolitũ videre. Quod ſcilicet & mihi,&aliis multis euenĩt quæ tamẽ lux ſubinde diminuta fuerit, vt

nihil penitus amplius appareret. atque ita videndi ſenſum ſibi obſcuratum, ſimili modo penitus interiiſſe. Adde quòd in leonibus, & pardis, aliiſq́; animalibus, quibus lucidi admodũ ſplẽdidiq; oculi ſunt, noctu videre licet, orbem ſplendoris in pupilla apparere, vbi eam ad nares cõtorſerint. Vt colligere poſsimus, tantũ à pupilla in medio ſpatio auctum viſorium conum, quantus pro rata interualli portione, ipſius orbis extiterit. Qui quidẽ conus, quibus maior natura eſt, in iis maior etiam ſplendoris orbis conſpicitur, quibus minor, in iis pro ratione paruitatis tanto minor etiam orbis apparet.

Viſorius conus.

ARGVMENTVM CAP. IX.

Non continuò ſi neruus viſorius meatus habet, etiam habebunt reliqui. Inde quo pacto fiat viſus exponitur ad hunc videlicet modum, quòd ſpiritus viſorius, ambientem aerem contactu ad naturæ ſuæ immutat proprietatem: vt tale fiat inſtrumentum, quale in corpore neruus. Paucis etiam indicatur cauſa pulſus arteriarũ: & quomodo impediatur.

QVid igitur? nunquid ſicut p̱ neruos viſiuos, ſpiritus hic trãſmeat, ita in reliquis oĩbus fieri ſentiendũ eſt? an id in tenuiſsimus neruorũ partibus cõcedi non

poteſt

potest? necesse enim erit, meatui illi circũiectũ quoddã nerui vel aranearũ telis tenuius corpus excogitemus: adeò vt & ipm q̃ facillime discerpi, & meatus in singulis, penè dixerim, momentis obturari queat. His de causis, ego nõ omnibus neruis meatus esse dãdos crediderim. Sed diceret fortasse quispiã, si dat̃ vt vnus omnino neru⁹ sine vllo foramine, facultates inferioribus mẽbris ab origine traducat, dabit̃ etiã vt oẽs. Quid igitur dicendũ? cũ in exortu spinalis medullæ, adeo sensui patẽs meatus, sicut etiam in visoriis neruis existat? Quid aliud? nisi, ideo factũ esse, qm̃ imbecilla, cũ sit virtutũ facultatũq; traductio, ad continua præcipue, cũ vel maiora paulo fuerint vel duriora, vel vehemẽtiori aliqua alteratione indigeat, si subtilioris substantiæ, quodantenus cũ violẽtia, & ictu immissio fieret, augeri alteratio ita posse videbat̃, dictũ est enim, eã quæ à plerisq; virtutis facultatisq́; diffusio nũcupat̃, alterationis esse traductionẽ. id qđ in aerẽ etiam à solari splẽdore cõtingit. Eodẽ igitur modo verisimile est, spiritũ qui ad oculos fertur, primo incursu cũ ambiente aerẽ vniri, atque ipsum cõtractũ, ad naturæ suæ proprietatẽ, arterare atq; immutare, nõ tamẽ vlte-

Nõ omnĩbus neruis meatus esse dãdos.

rius latiusq; extendi. Atque hoc ad hũc maxime modũ fieri crederes, ſi prius qua ratione par ſit, intuitum noſtrum effici, didiceris. Cuius quidem diſſertationis, tale erit principium. Corpus quod videtur, duorũ alterum, vel ex ſeipſo, ad nos aliquid mittit, quo cum propriam ſui etiam dignotionem nobis oſtendit: vel ſi nihil mittit, vim aliquam ſenſiuam, à nobis ad ſe vſque peruenire expectat. Vtrum verius ſit, ita iudicabimus. Per pupillæ exiguũ foramẽ inſpicimus. quod ſi expectaret vt pars aliqua, aut facultas, aut ſimulachrũ, aut qualitas, ex corporibus extrinſecus obiectis, ad ſe accederet, rerum magnitudinem nullo modo perciperemus. verbi cauſa, vaſti alicuius montis. tam magnum ſiquidem ſpectum, quantus ipſe eſt, in oculos noſtros ingredi oporteret. Quod penitus eſt abſurdum. vt omittam interim, quod & in vno eodẽque temporis momento, etiã ſi innumerabiles ſint qui videant, ad ſingulos eadem imagines ferũtur: & ſpiritus viſiuus, nulla ratione poteſt, tanta diffuſione dilatari, vt omnes viſui expoſitas res, circumfuſus cõplectatur. Nã quid aliud eſſet, quàm cõmentitia illa Stoicorũ gutta, quæ cũ toto mari commiſcetur? Reſtat igitur adhuc,

Intuitus noſter qualiter efficiatur

vt

vt aer circumfuſus, tale inſtrumentũ nobis ſit, quo tempore videmus, quale eſt ſemper neruus in corpore. ſiquidem eodem pacto, aer nos ambiens à ſpiritus viſiui occurſu, quo à ſolis fulgore, affici videtur. Nam & ille, ſupremo aeris termino contacto ſtatim vim ſuam fulgidam, in totum diſpergit: & noſtra per viſorios neruos acies progreſſa, ſpiritali ſubſtantia prædita, cum in aerem incidit, primo appulſu, in eum alterationẽ inducit, quæ longe lateq; in continuũ ſcilicet, ipſi ambiens corpus ſparſa, repente in totum diffunditur. id quod liquido etiã, in vi ſolis ineſſe conſpicimus. Nam ſi ſolidum aliquod corpus, in medio ponamus, videbimus confeſtim aerem deinceps ſequentem, fulgore deſtitui. vtpote qui dum continuã accipit mutationem illuſtratur, non in ſemel accepta mutatione perſeuerat. nam ſi ita eſſet, aliquãdiu lux in eo, ſublato etiam illuſtrante, permaneret. Eodem modo quoque, ſi neruum præcidas, tota ea pars quæ à continuitate cerebri per ſectionem fuerit ſeparata, illico ſtupida efficitur. Patet igitur, ſimilem quandam affectionẽ, vtriſque contingere, & neruo, & aeri. qui quidem ex ſua etiam ipſorum natura, ſimilitudinem quandam iã habent. & ad rẽ immu-

tant

tantem,exquiſitæ aſsimulătur,æquabili cōtinuitate,ſemperq́, aſsidua ac recenti informatione indigent.ſicuti circumfuſus nobis aer cum illuſtratur . nă calor in eo diutius vel ſemoto calefaciēte.perſpicue remanet, frigiditas item nihilo ſecius abſente illo, quod frigus inducebat. fulgor vero ſtatim cum illuſtrante euaneſcit.Eadem natura in arteriis cernitur . nam etiam ipſæ perinde ac nerui aut inciſæ , aut laqueo intercluſæ pulſu omni micationeq́; orbătur.nō quia, vt Eraſiſtratus opinatur , ſpiritu à corde immiſſo priuētur.hoc enim fieri nullo modo poſſe,& alibi à nobis demonſtratum eſt & nunc etiam, ne aliquid prætermiſſum eſſe videatur,poſtmodum demonſtrabimus. ſed id propterea efficit,quia tunicas cū cordis corpore connexas habent, ab eoq́; vim influentem,aſsiduè accipiunt.

Arterias ĩciſas,pulſu oĩ micationeq́; orbari.

ARGVMENTVM CAP X.

Deſcribitur primo natura nerui ſenſoriј in genere inde ſpecialiter viſoriј. De neruo in genere traduntur iſta. primò facultas omnis ſenſum efficiens, per neruos id propria vſque organa defertur. 2 *Neruus eandem habet cum cerebro ſubſtantiam,tantum quod illo compactior.* 3. *Neruus ſenſorius iјs qui membra mouēt,mollior eſt. Neruo viſiuo,hæc ſunt propria. Primò ſenſibili*

fora

foramine peruius eſt. 2. Eius interior pars mollior, externa durior. 3. Magnitudine excellit. 4. Multa per ipſum ex cerebro ſpiritualis ſubſtãtia ad oculorum ſedes peruenit.

PROPRIETAS igitur hæc, communis cum omnibus ſenſificis facultatibus quæ à cerebro oriuntur, eſſe reperitur, vt per neruos, ad propria vſq; inſtrumenta deferantur. at neruum, eandem cum cerebro ſubſtantiam habere conſtat. niſi quod quatenus compactiore materia cõſtitutus eſt, ne facile à quolibet pateretur, eatenus à cerebri natura, videtur receſsiſſe. & quatenus compactus induruit, eatenus aſsiduo cerebri auxilio indiget. Nam ſi talis, quale eſt cerebrum, prorſus remãſiſſet, nulla eius ope indiguiſſet. natura enim ita comparatum eſt, vt ſubſtantiarum proprietates, facultatum etiam ſibi conuenientiũ proprietates, ſecum habeant. Vnde fit, vt, quantum vnuſquiſq; neruus, ex iis qui proprie ſenſifici appellantur, à natura cerebri receſſerit tantum etiam ſit à virtute facultateq; eius remotus. illi autem ſenſifici propriè vocantur, qui ad ſenſuum inſtrumenta mittũtur, aliis quidem qui mouent membra, molliores. Quod ipſum etiam ſapienter à natura prouiſum eſt. ſenſus quippe, niſi neruus ali

Neruũ eã dẽ ſubſtã tiã cũ cerebro habere & ĩ quo differat.

Nerui ſenſifici.

quo

quo modo afficiatur, fieri non potest. motus verò in efficiendo tantum consistit. atque idcirco non immerito qui sensum affert, mollior, qui motionẽ præstat, durior est factus. Quanquam sensus tactus, cuius sensibile crassius existit, omnes etiam qui motum inducunt, capaces sunt. At verò hic neruus visus è contrario, non modo quòd sensui patenti foramine est traiectus, sed etiam quòd mollis, magnitudineq; insignis est, præ se fert præstantiam virtutis. quodq́ue vbi ad oculos peruenit, in eos subit, atque in omnibus cerebro assimulatur, totusq́ue est inter cerebrũ & oculum. cuius quidẽ interior pars mollior, exterior durior. vtrunq; bene procurante opifice, vt & duritie in transeundo, tutus redderetur, & mollicie quatenus posset, in cerebri natura conseruaretur. Hinc patet omnium neruorum non modo qui è cerebro, sed etiã qui è dorsi medulla oriuntur, maximum hunc visorium esse effectũ. multa enim præter alios omnes præcipua sortitus est. ꝙ in intima parte penitus est perforatus. ꝙ mollis intrinsecus, extrinsecus durus. ꝙ per ipsum multa spiritalis substantia de cerebro ad oculorũ sedes deuehitur. conueniebat quippe, vt foramen eius, aliqua densiore substã-

Neruorũ opticorũ præstãtia

tia

tia circũdaretur, quæ niſi craſsior neruus euaſiſſet, nunquam erat futura. Craſsitudo tamen ea duplicem adepta eſt formem, intus mollem, extra duram.

ARGVMENTVM CAP. XI.

In oculo plurima eſt cerebri ſubſtãtia, & ſpiritus animalis copia. In eo, duo ſunt humores orbiculares ſiue globuli: vitreus qui mollis eſt & glacialis, qui durus.

IAm verò oculum etiam ipſum, non parum cerebri ſubſtantiam trahere, manifeſte ex diſſectione cognoſces. Inuenies enim ſub tunicis intus, duos orbiculares & globoſos humores, alterũ mollẽ, perinde ac vitrũ modice ſolutum, ac fuſum. alterũ ita durũ, vt mediocriter cõcretam glaciẽ imitetur. vnde à medicis molliuſculus vitreus, duriuſcul⁹ glacialis, ille ex vitri, hic ex glaciei ſimilitudine, nuncupatur. Nõ enim tã corporis habitu, q̃ colore etiã, tũ vitrũ, tũ glaciẽ referunt, cũ ſint exquiſitiſsima puritate, pelluciditate, claritate pſpicui. vitre⁹ ille, meatũ à cerebro, ad vtroſq; tendentem prius excipit, deinde glacialis, qui globo leniter dilatato ſimilis apparet. meatus item vna cũ circundante neruo primo ingreſſu, quẽ in oculũ facit, penetrata exteriore eius tunica, vtriſq; his afficitur modis. ſpiritum nanq

Oculũ ipſũ, nõ parũ cerebri ſubſtãtiã trahere.

nanq; cum humoribus commiſcet,quo tota eorum ſubſtantia,ſenſiua efficiatur.deinde ſoluta,ac dilatata nerui ſubſtātia, vitreum humorem complectitur.capite nimirum in maximum glacialis orbem inſerto.ita vt figura illa, in latum diffuſi atq; expanſi nerui verriculo ſimilis tibi eſſe videatur.Qua ex cauſa,corpus hoc amphibleſtroidem, id eſt,verricularem tunicam appellarunt.ꝙſi totum ipſum extrahas,conerisq́; id in vnū ſimul confundere ac cogere, cerebū procul dubio videbitur.ſiq; alicui oſtendas,qui vnde id ſumptum collectumq́; ſit,non viderit partem cerebri ſine vlla cunctatione, corpus id quod oſtenderis,eſſe affirmabit.neque credet talem ſubſtantiam, in oculis cōtineri.tali fabricæ excellentia, oculus præter omnia illa ſenſuum inſtrumenta præditus eſt.neq; mirum eſſe debet.quanto enim certius,ſubtiliusq́; quàm alia,primum ſenſibile habet,tanto ad cerebri naturam, quā alia proprius accedit.in nullo ſiquidē alio inſtrumento aut ventriculo inuenies, neque ipſam cerebri ſubſtantiam,neque tantam animalis ſpiritus copiam, quanta in oculo continetur. qui non iniuria eſt, vt dixi,ita conditus,cum ambiente aere, eſſet viſurus inſtrumento.

Argu

ARGVMENTVM CAP. XII.

Obiectum viſus, eſt colorum genus, & corpus coloratum ſicut ſenſorium guſtus, & humor, & quod humores obtinet. Viſus à reliquis ſenſibus differt, primò quòd non expectet donec ſibi ſenſibile offeratur. Deinde, quòd ſimul cum colore, ſitũ rei & interuallum magnitudinem & formam percipit quod nullus alius ſenſus, niſi tactus quã doque per accidens, poteſt.

TAle eſt autem illi inſtrumentum aer, ad propriorum ſenſibilium dignotionem, quale eſt cerebro neruus. vnde quam habet rationem cerebrum ad neruum, eandem oculum ab aerem, habere manifeſtum eſt. proprium autem ſenſile viſus, quod primum etiam ſenſibile nominaui, eſt colorũ genus. illos enim primos, & per ſe, & ſolus ex omnibus ſenſibus percipit viſus, ſicut ſuccos guſtus. cum illis vero poſtea coloratum corpus, ſicut guſtus, id quod ſuccos in ſe habet, etiam dignoſcit. in eo tamen differuct, ꝙ guſtus quemadmodum cæteri animalis ſenſus, expectat, vt ad ſe offeratur ſẽſibile, viſus per medium aerem ad coloratũ porrigitur. Quo fit, vt ſolus, vnà cum colore rei viſæ, & magnitudinem, & formam etiam percipiat. quod nullus alius ſenſus, niſi quandoq; tactus, atq; id per accidens, po-

Viſus & guſtus in quo differant.

Soli viſui præter cætera quid ſit cōceſſū

teſt. ſed hoc in quinto de demonſtratione ſatis pertractatum. ſoli item viſui, præter alia conceſſum eſt corporis colorati & ſitū & diſtantiam inſuper diſcernere, nullo alio ſenſu id valente. neque in præſentia dicēdi eſt locus, quāto in errore verſentur illi qui olfactui, & auditui poſituræ cognitionem vel vaporem emittentis, vel aerem percutientis corporis, nituntur aſcribere. cum latius de omnibus quę ad hos duos ſenſus ſpectant, in quinto de demōſtratione diſſeruerimus, vt dictum eſt. in quo quidem tractatu, qui fuerit exercitatus, melius prōptiuſq́ue ea quæ nunc dicuntur, percipiet. explicata nanq; ibi ſunt omnia, quæ quo in loco ſit viſui expoſitum corpus, conſpici atteſtātur. quod vel ex ipſo ſenſu, euidētiſsime patet: vt geometrię etiam ipſi, nulla adhibita demonſtratione, ſed quaſi ex ſe manifeſta ſint, ita hæc ſtatuant. Cùm tamen de intuitu noſtro, nonnullæ ferātur demonſtrationes, vel per rectas lineas eum fieri, vel ſi in aliquod leue admodū, & fulgidum corpus inciderit, inde qua occurrit per rectos angulos retorqueri.

ARGVMENTVM CAP. XIII.

Senſuum inſtrumenta numerantur. Viſus organum, eſt ſpiritus ille lucidus, qui aerem cōtin-

gens, eum ſibi ſimilem facit, quo obiectum percipit, etiam per reflexum. organum tactus, terreſtre eſt: auditus aereum: guſtatus, liquidum: olfactus, vaporoſum, cuius ſedes eſt in anterioribus cerebri ventriculis. Platonis verbis probantur, quæ ſuperius de organo viſus, & videndi modo, fuerunt dicta.

SI igitur viſus ſolus, ex aliis ſenſibus propriũ ſenſibile medio aere vſus, nõ quaſi baculo, ſed quaſi conformi ſibi, ac cognato membro attingit, ſoliq́; hæc præcipua dos, ipſi conceſſa eſt, cum eo quoq; vt per reflexionem intueri queat: merito illo deſuper influẽte lucido ſpiritu, indiguit, qui in aerẽ occurrens, eum quadam quaſi percuſsione ſibi ſimilem redderet. Apte igitur dicemus, viſus inſtrumentum lucidum eſſe, aereum auditus, vaporoſum olfactus, guſtatus humidum, terreum tactus. nullo enim alio modo, hæc ſe habere poſſunt, quum alteratione ex ſimilibus opus habeant. Atq; hoc eſt, quod Empedocles volebat ſignificare, his verſibus.

Cõſpicimus terrã tellure, liquore liquorẽ,
Aere naturã aeream, ignẽ cernimus igne.

Sẽtimus eñ re vera, terreſtri ſenſu, hoc eſt tactu, terreſtrẽ inſitã, in reb⁹ naturã: lucidiſſimo q̃ ẽ vis⁹ lucidã. nõ ſec⁹ etiã aereo audi-

tus ſenſu,proprias aeris affectiones,dignoſcimus.quemadmodum guſtatu, qui humidus natura,ſpongioſusq́; eſt,ſuccorum qualitates,nobis innoteſcunt.ſupereſt vnius olfactus nempe inſtrumentum, quod non in narium meatibus ſedem habet,vt plerique putant.ſed in extremitatibus anteriorum cerebri ſinuum,quò narium meatus pertinent. qua maxima in parte vaporoſos eſſe cerebri ventriculos conſtat.ſed de hoc,qui copiòſius legere voluerit,habet vnum à nobis conſcriptum librum, qui de olfactus inſtrumēto inſcribitur.Quintus quippe hic, licet non ſint quinq; elementa,ſenſus euaſit,quia odorum genus, mediam inter aerē & aquam natutam ſortitum eſt.Id quod etiam Plato in Timæo inquit his verbis: Dum enim aqua in aerem,aerq́; in aquam mutatur.medii extiterunt odores vniuerſi.Loquitur idem de viſus inſtrumento.idq́; ignis puriſsimi eſſe genus affirmat, quē ipſe ſplendorem,& lucem appellat, à pruna,& flāma,longe diſtātem.ait enim: Poſt hæc conſiderandum eſt ignis genera multa eſſe,nempe flammam , quodq́ue à flamma procedit minime vrens illud quidem , ſed lucem oculis exhibens.& quod flamma extincta in ipſis ignitis corporibus reſtat.

Ex his tribus generibus quod non vrit, vt ipſe inquit,ſed lucẽ oculis exhibet,in viſus inſtrumento,plurimum reperitur. Quod ipſum etiã in eodẽ Timæo,ita explicauit. Ex omnibus inſtrumentis primum luciferos cõſtruxerũt oculos, talibus inditis cauſis.machinati ſunt ex igne eo qui nõ vrit, ſed lumẽ ſuaue exhibet, propriũ vniuſcuiuſq; diei corpus cõſtituere. effecerunt em̃ vt qui intra nos eſt ignis ſyncerus, germanusq́;,huic per oculos denſe ac leniter emanaret.toto videlicet ipſo oculi corpore,ſed media præcipue parte cõpacta ac denſata, vt reliquus ignis qui craſſior eſſet,cõtineretur,qui huiuſcemodi purus defecatusq́ue euaſiſſet,transfunderetur. Hic Plato qualenam ſit viſus inſtrumẽtum,declarauit.quo modo verò videamus,in ſequẽtibus explicat.talẽ enim antedictis ſubnectit orationẽ. Cùm igitur diurnum lumen ad aciei efluxum acceſſerit, tunç ſimile cum ſimili coniungitur atq; vnitur.atque inde vnum quoddam proprium cognatumq́; corpus cõflatur,ad rectũ oculorum intuitum, qua nimirum ille interni externiq́; luminis cõcurſus extiterit. Totũ id igitur,cum ob ſimilitudinẽ iiſdẽ affectionibus obnoxium euaſerit,ſiquid attingit,aut à quopiã tãgi-

tur, illius motiones in totũ corpus, ad animam vsque diffundit: sensumq; hunc præbet. quo videmus. Atq; hæ quidé sunt Platonis orationes, quibus fulgidũ esse ipsum visus instrumentum, sensumque effici per ipsum asseuerat, omnium fulgoris affectionum. sicuti aeræ dispositionis per auditũ, simile enim per simile, in affectionum communionem societatemq; peruenit.

ARGVMENTVM CAP. XIIII.

Ex Platonis sententia docet, communem esse facultatem quãdam, quæ ex cerebro per neruos in singula sensoria perueniens, alterationes quæ in ipsis sunt, persentit. Ordine deinceps ista docẽtur. primo: Vnumquodque sensile, percipi tãtum à suo organo bene affecto. i id cõsentiẽte Platone 2. Sẽsus nõ est alteratio, sed alteratiõis dignotio.

SEd cũ duo significare posset, omnis huiuscemodi oratio, qualis est etiã Empedoclis illa, Cõspicimus terrã tellure, liquore liquoré, vt intelligamus, aut per instrumentũ, aut per facultaté, virtuté eiusmodi nos sentire, per instrumentũ verũ esse, concedendũ est, per facultaté minime. Nã primum sensoriũ, qualecunq; id fuerit, sensibus sigillatim omnibus cõmune est. vt Plato etiã tradidit, cũ in aliis quibusdã libris tum in Theæteto, eo præcipue loco, vbi in,

hunc

hunc modum ſcribit: So.abſurdum quippe eſt ò fili, vt multi in nobis, quaſi in ligneis equis, ſenſus inſideãt.& non vna quædã ſit ſpecies, & ideo, ſiue anima, ſiue quomodocunq; appelles, in quã omnes hi cõcurrãt. qua vtiq; per hos, tanquã per inſtrumenta, omnia quæ ſenſibus expoſita ſunt, ſentiamus. Hanc ſententiã pluribus cõfirmãs, deinceps ita ſubiungit. So.age verò nónne ſingula ea per quæ ſentis, calida, ſicca, leuia, dulcia, corporis ipſius partes cõſtituis, an alterius? The.nullius alterius plane. So. nónne fateri etiã voles quæ per vnam facultatem ſentis, fieri nõ poſſe vt per aliam percipias? videlicet quæ per auditum accipis, eadem te per viſum poſſe? & quæ per viſum, ſimili modo per auditum? The.cur velle non debeam? So.Si quid ergo de vtriſque his cogitas, per aliud inſtrumentum id nõ facis, neq; etiã per aliud inſtrumẽtum vtrorumq́; ſẽſum ſuſcipere potes. The.nõ profectò. So.de voce verò, ac colore primũ quidem hoc ipſum cogitas, ꝙ vtraq; ſunt. The.ego ſanè. So.Igitur etiã illud quòd alterutrum ab alterutro diuerſum, ſibi verò metipſi idem eſt. The.quid ni? So.& quòd vtraque duo, alterutrum autem ex ipſis vnum. The.hoc quoque. So.itaque etiã ſimi

lia an diſſimilia inter ſe ſint, potes cõſiderare. The. fortaſſe. Hæc igitur omnia per quemnam ſenſum de ipſis cogitas? neque enim per auditũ, aut viſũ cõmune aliquid de his percipere valemus. Adde quòd illud etiã erit huiuſce rei qua de agimꝰ, argumẽtum. nam ſi fieri poſſet, vt vtraq; ſalſane eſſent, nécne conſiderares, poſſésne dicere, quo id perciperes? non viſus, non auditus, ſed aliud quiddã eſſe videtur? The. cur non eſſe linguæ facultas cẽſeatur? So. bene dicis. ſed hæc ipſa facultas per quid, tibi oſtẽdit quod in omnibus & in his cõmune eſt? quo videlicet eſſe, & nõ eſſe denominas. q̃ paulo ante de his percontabamur? Quibus omnibus quænam inſtrumenta attribues, per quæ ſenſificum quod in nobis eſt, ſingula ſentiat? In his igitur, & ſequẽtibus, tũ in aliis quoq; dialogis, de cõmuni quadam facultate & potentia docuit nos Plato, quę à cerebro per neruos in ſingula ſẽſoria penetrans, alterationes ipſorũ omnes perſentit. Quod ſi fieri potuiſſet, vt à propriis fulgoris affectionibus, aliud aliquid præter fulgidũ inſtrumentũ alteraretur, aut à vaporibus, diuerſum aliquid à vaporoſo, aut ab aere aliud quàm aereum, aut ab humoribus, aliud quã guſtatoriũ, ſucciq; plenũ

instru

inſtrumentum afficeretur , nequaquã ſenſoria facta fuiſſent inſtrumẽta. Sed nunc, non ita res habet. nã quæcunq; in occurrẽtibus renitentibusq́; corporibus , propriã differentiam habẽt,ea non omni membro quod neruorũ particeps ſit, poſſumus ſentire. neque enim quodlibet idoneũ eſt,vt à terreſtris corporis incurſione afficiatur. Primus ſanè horum occurſus,per accutum & obtuſum,ſecundus per calidum & frigidum efficitur. reliqui omnes , per accidens conſtant,magnitudine vtiq;,figura,motu, numero.quos cum ratiocinatione & memoria,nõ ſenſu tantũ, tum in viſu,tum in tactu exiſtere oſtẽdimus in libro de demõtratione.in quo quidẽ prius exercitatum velim,qui ea cupit quæ nũc dicuntur, exacte intelligere. Quemadmodum verò ſenſus tactus, ſenſilia per occurſum , ita guſtatus obiecta per humiditatẽ ſuccosq́;,in cognitionem veniũt.Vnde ſi nimis exſiccata fuerit lingua,ſuccorũ dignotio etiã interit:cũ id,quod ab illis afficitur,nõ poſſit quid acidum,quid amarũ,quid acre , quid auſterũ, quid acerbum aut penitus aſtringens,quid item dulce ſit,quid ſalſum diſcernere. obturatione etiam in narium meatibus facta, odorum ſenſus euaneſcit: vocum item ſi au

res obſtructæ fuerint: cum propria altera-
tio, in vtrunque inſtrumentum penetrare
nō valeat: in vaporoſum ex odoribus, quo
rum vapor ſubſtātia eſt: in aereū ex voci-
bus, quæ aerea ſubſtātia cōſtant. huiuſce-
modi obſtructionibus proportione reſpon
det, oculorum affectio & morbus, quæ ſuf-
fuſio appellat̃. in qua fulgoris ſolaris mea
tus, qui in acinali tunica eſt, obſtruitur, vt
proprium viſus inſtrumentum, non am-
plius queat cum externo, totū oculum, am
biente aere copulari. Quod ipſum, illa ora
tione ſignificauit Plato, vbi inquit. Corpo
reū ſanè, & viſibile, necnon tactile, id quod
factum fuiſſet, eſſe oportebat. at nihil viſi-
le eſſe poſſet, igne priuatū. nihil item tacti
le, ſine ſoliditate. nihil ſolidum, abſq; terra.
Quapropter, vt ex igne & terra vniuerſi
corpus à principio cōſiſteret, fecit deus. Ex
igne enim & terra factum eſſe inquit vni-
uerſi corpus, vt & viſile & tactile reddere 20
tur. idcirco etiam in animaliū corporibus,
tangendi inſtrumentū terreū, inſpiciendi
igneū eſt. quę quidē ſi neruos non haberēt,
alterari etiam ſine ſenſu potuiſſent. ſentiūt
autem alteratione, ex neruorum participa
tione. Non igitur alteratio ipſa, vt quidam
putāt, ſenſus eſt, ſed alterationis dignotio,

Ex igne & terra facta eſſe vniuerſa vt viſibilia & tāgibilia redderē-tur.

neque

neq; etiã ſatis eſt, ad voluptatis laboriſq; creationem, vt vel lenis vel aſpera, in corpore motio efficiatur. ſed vtriſque his agitationibus, ſenſus quoque accedat neceſſe eſt. Quod ſi affectionem eam, vel dolorem, vel laborem vocare libuerit, nihil refert. tantum meminiſſe te illud volo, affectionem quam corpora è naturali conſtitutione exturbata, ſuſcipiunt, & eius affectionis ſenſum, inter ſe differre. quandoquidem à nonnullis, quemadmodum ab Hippocrate ſenſus ſolus, interdum dolor appellatur, vbi ait: Quicunque aliqua in parte corporis dolentes, plerunque dolores non ſentiunt, iis mens ægrotat. Hic enim dolentes nominat eos, qui aliqua in parte offenſi ſunt ita vehementer, vt niſi delirio præmerentur dolerent. Cùm verò dicit, dolor fit propter calidum, propter frigidum, propter plus, propter minus, in refrigeratis quidem corporis partibus ex calore, in calefactis ex frigore, corruptam item naturam habentibus, dolores fiunt: ne putes leuem aliquam alterationem, ſed vehementem alterationis ſenſum ipſum intelligere. qui quidem ſenſus exiſtere nullo modo poteſt, ſine patientis corporis immutatione præternaturali. leuis enim illa & par

ua corporum mutatio, ſenſum quidem efficit, qui facultatem & vim agentis dignoſcit, ac percipit, ſi modo id quod alterationem ſuſcipit, ſenſiuũ fuerit, non tamen dolorem inducit. prompteq; vnumquodque leuem hãc ex cognatis patitur mutationẽ.

ARGVMENTVM CAP. XV.

In fine proximi capitis dixerat, ſingula pati leues mutationes ex finitimis genere, hic exemplum ſubiicit de inſtrumento viſus. quod, quia diſcernendis coloribus aptum eſſe debebat, natura ſplendidum fecit. vt recte obſeruat Ariſtoteles: de eo tamen nihil dixit quomodo ſitum aut magnitudinem vel interuallum cuiuſque obiecti percipiamus.

IAm verò viſus inſtrumentum, quia colorum erat dignotiorem habiturum, lucidum eſſe affectum. natura enim comparatum eſt, vt ſola huiuſcemodi corpora, à coloribus alterentur, vt manifeſto eſt indicio etiam ambiens aëre, qui cum maximè purus, nitidusq; eſt, tunc colorũ alteratione præcipuè afficitur. nam videre eſt, ſi in huiuſcemodi aëre ſub arbore aliqua recubuerit quiſpiã, arboris colore, eum totum perfundi. Quinetiã ſępenumero accidit, vt aer clarus vbi parietis colorẽ alicuius attigerit, eum ſubito recipiat, atq; in alterum

corp

corpus etiã transferat. Quod pręcipue fit, si color vel cœruleus sit, vel flauus, aliquoq́ue alio modo, floridus extiterit. & profecto sicut à solari splendore solo, ipso attactu totus aer repẽte assimulatur, eodẽ pacto, à colore statim immutationẽ accipit. atq; hæc rectissime quidẽ ab Aristotele dicta sunt. tum de subita eorũ, quæ ita alterãtur, mutatione, vt ferè in tẽpore facta esse nõ videatur, tum de hac ipsa: curq́; colorũ alterationi aer splẽdidus natura pateat, eãq́ue ad visus vsque instrumentũ traducat. Nihil tamen, quo modo positurã, quo magnitudinẽ, quo distãtiam vniuscuiusq; rei percipiamus, ab eodem dictum esse cõstat. Quin multi etiã hominis sectatores, de decreto hoc ratiocinãtes, facilè mendacii conuincuntur, cum neq; odores, neq; voces locũ, vnde veniãt, simul cõmonstrent, velut in quinto de demonstratione ostendimus. Huc accidit ꝙ in speculis aliisq́; fulgẽtibus corporibus interdũ nos ipsos, interdũ alios quosdã, à lateribus vel p ene stãtes inspicimus. Quod sicut cæteris omnibus, excepto Platone, ita Aristoteli etiam aduersatur. solus siquidẽ color per refractionẽ potest à visilibus rebus ad nostrã aciẽ puenire. forma, aut magnitudo nõ põt. nã cùm varie-

tas figuræ membrorũ, formam conſtituat ne excogitare quidem poſſumus, vel eam, aliquo modo ſpeculo occurrere, vel ſi occurrat, citra hoc vt frãgatur, refractionem eius ad nos peruenire. Probabiliores ſanè, quantũ ab hoc Epicuri imagines ſunt. magnitudinem verò in pupillam ingredi etiã abſurdius eſt. Hoc tamen ipſum quod quidem omnium aliorum opiniones ſubuertit, quaſi paruum quid ac leue prætereunt. cumq; de diſtantia, & ſitu neſcio quid conentur cõminiſci, de magnitudinis dignotione, quo modo contingat, nihil dicũt. ſed totum hunc locũ omittunt, quo proculdubio, ipſorũ opinio ruit. fieri enim qui põt, vt magnitudinem viſilium ſentiamus, niſi rem ipſam, quodcunq; in loco illa fuerit, inſpexerimus? Quanquã mihi videt̃ Ariſtoteles, vbi de refractiõe loquitur, quæ à ſenſilibus rebus ad nos pũenit, animaduertiſſe hãc abſurditatẽ, atq; ideo minime audere ea alicubi vti, ſed eam ſemper quaſi omni carẽtẽ ꝓbabilitate, eludendo euadere. Nam cũ diſſerit quomodo iris efficiat̃, quomodo itẽ vel circa ſolẽ, vel lunã qui obſolani vel anteſolani nominãtur, exiſtãt tum quomodo in ſpeculis viſiones fiãt, omnia hæc in refractionẽ viſionis refert. nihil intereſſe

Taxat Ariſtotelem.

affir

affirmās,ſiue intuitū ipſum, ſiue aeris ambientis,ex rebus quæ vidētur, alterationes refringi,ac reflecti exiſtimemus:nō diuerſum hac præſertim in re,cauillū cōmentus ab illo Aſclepiadis,qui attractionis vocabulo,pro delatione vtebatur . cū enim ille abſurditatem in delatione vereretur aſſerere, mutata appellatione,audacter ſentētiā ſuā tutatꝰ eſt.Ita Ariſtoteles,quoniā certò ſciebat,ſi ſuā ipſius ſeruaret opinionē, fore vt abſurdas,minimeq́; veriſimiles viſionis cauſas,ſingularū rerū afferret,ad alienam ſententiā ſe tranſtulit,aſſerens, vtrolibet modo interpreteris, nihil intereſſe. Atque ita meritiſsimo,ipſum argueret quiſpiā:ſi nihil refert,hoc aut illo modo dicere, quid tu relicta tua vera opinione, aliena falſa vteris?in cōtrariū enim in præſentia, tua tibi cedet cauillatio, cū nullā cauſam tā abſurdæ decretorū mutatiōis adduxeris.Atq; ita plus tibi ſuſpitionis, q̃ autoritatis cōſlabitur.Quod ſi dicas,propterea alienis te vsū eſſe dogmatibus, quia probabilius erat ita diſſerere, huiuſce probabilitatis cauſam requirā.nam ſi falſa opinio, ſingularium rerū cauſas omnes probabiliores habet , quā vera, nemini dubium eſt, quin omnes tuarum quæſtionum libri,fidem amittant.

ARGVMENTVM CAP. XVI.

Reiectis illis qui ſtatuunt alterationē ab impellentibus rebus factam, per neruum ad animæ principatū diſtribui, docet aerem à ſole illuſtratum, fieri tale viſus inſtrumentum qualis eſt ſpiritus: ex cerebro proficiſcens. Errarunt itaque Stoici, Epicurus & Ariſtoteles. Illi, quia nos videre finxerunt per aerem tanquam per baculū. Epicurus ſimulachrum corporis, reduxit ad facultatem viſoriam. Ariſtoteles qualitatem ab obiectis, per aerē ad intuitum vſque perduxit.

NOs porrò per áërem medium intueri euidens eſt, atque inter omnes conſtat. ſed de eo quæſtio eſt, vtrum per aérē tanquam viam quandam mediam aliquid ex rebus quas videmus ad nos veniat, an quale eſt neruus ad tactiles, tale inſtrumētum nobis ſit aér, ad viſiles res diſcernendas. pleriq; eius ſunt ſententie, vt dicant alterationem illam, ab impellentibus rebus factam, per neruū ad principalem animæ partem diſtribui. atque ita in dignotionē rerum, nos venire non intelligentes nullū nos doloris ſenſum eo in mēbro, quod vel cæderetur, vel confringeretur, vel adureretur habituros fuiſſe: niſi in eo, aliqua ſentiendi facultas ineſſet. aliter igitur atque illi opinantur, veritas ſe habet. ipſe ſiquidem

dem

dem neruus cerebri pars cũ ſit, ſicut arboris virga,aut ramus,efficit, vt membrũ in quo inſeritur,vi eius in ſe totũ recepta, habile ad omina quæ ipſum attingerint ſentienda, reddatur. ſimile quid etiã in ambiẽte nos aere euenit.vbi enim illuſtratus à ſole fuerit, tale continuo viſus inſtrumentũ efficitur,quale eſt is, qua à cerebro proficiſcitur ſpiritus.prius verò q̃ lucem receperit ex alteratione videlicet,quæ ex emiſsione ictuq́; ſpirituũ cauſatur, conſentiens cognatumq́; inſtrumentũ nõ euadit.Deſinãt igitur dicere ſtoici,per circumfuſum aerẽ, quaſi per baculũ viſionẽ noſtrã fieri.renitentia enim corpora, eo modo cognoſcuntur. atq; etiã magis per ratiocinationẽ. at oculorum ſenſus, non ſoliditatẽ, aut duritiem,aut mollitiẽ, ſed colorẽ ſed magnitudinẽ, ſed ſitum corporis percipit. quorum nihil,baculo dignoſci poteſt.multo itaque melius(quantum de erratis dicere licet.) Epicurus q̃ Stoici pronũciat.illi eñ nihil viſi'e volebãt ad inſpectricẽ vſq; facultatẽ traduci. Epicurus traduci affirmat. Atque ipſe Epicuro multo melius Ariſtoteles. quippe qui nõ corporeũ ſimulachrum,ſed qualitatem quandam,per circumfuſi aeris alterationem à rebus ad intuitum vſq; no

Stoicorũ ſententiã de viſu reprobat

ſtrum, peruenire aſſeueret. Cauebat ſcilicet aerẽ ſenſus capacẽ omnino efficere. cũ tamen carnẽ perſpicuè cerneret, ex emanãte ab origine ſua facultate, ad ſenſum percipiendũ habilẽ effici? Quid abſurdi in ſe habet illud, ſi ſolarẽ fulgorẽ ſenſificum ſtatuas? cum talem maxime oculorũ ſpiritũ, qui à cerebro deriuatur, eſſe liquido pateat? fulgidus quippe etiã ipſe eſt. Veruntamen, ſi de animæ ſubſtãtia quoq; eſt ſententia proferenda, de duobus alterũ dicamus neceſſe eſt. vel ipſam eſſe fulgidũ hoc, ac quaſi æthereum corpus. ad quod aſſerendum, velint, conſecutione eos cogente, deſcendent & ſtoici, & Ariſtoteles. vel ipſam incorpoream quidem eſſe ſubſtatiã, vti tamen hoc corpore, tanq̃ principali vehiculo. quo vtiq; medio: aliorum corporũ poſt ea cõmercium habet. dicendum verò huiuſcemodi corpus, per totum diffuſum eſſe cerebrum. cuius poſtea particeps factus oculorum ſpiritus, lucidus efficitur.

ARGVMENTVM CAP. XVII.

Senſus fit ex alteratione & dignotione. Alteratio fit in ſenſus organo: dignotio in ſenſu communi: nẽpe cerebro. Hoc enim omniũ qui animali ſunt ſenſuũ: & motus volũtarij principiũ eſt. Neruorum item & ſpinalis medullæ.

At

AT verò vt iam de Ariſtotelis, ſtoicorumq́; ſententia, diſputationẽ pauliſper omittamus, ex iis quæ diximus ſenſum per alterationem, & dignotionem fieri, apertum eſt. alteratur quippe, ſenſus ipſius inſtrumentũ, alteratio verò ipſa, ab vna eademq́; facultate, omnibus ſenſoriis cõmuniter impertita, à principio emanante dignoſcitur. quod quidẽ principiũ, ſiue ſenſum cõmunẽ, ſiue primũ ſenſorium appelles, nihil refert. Hoc nos ſuperiore oratione, cerebrũ eſſe demonſtrauimus. vnde omnia membra ſenſum & motũ adipiſcuntur, neruis ad ſenſuũ inſtrumenta pertingentibus, aliis diſcernẽdorũ ſenſilium cauſa, aliis vt motum, ea quæ mouenda ſunt, ſuũ accipiãt. vt ſunt oculi, lingua, & aures. nam & has in pleriſque animalibus, moueri manifeſtum eſt, à muſculis capitis comprehenſas, per quos omnes in animalibus voluntariæ motiones exiſtunt. Ex quibus omnibus, recte dictum eſſe cõſtat, cerebrũ tum ſenſuum omnium, tum incitatorii motus in animalibus originẽ eſſe. quòd ſi nõ propterea factum eſſe cerebrum dicas, quã ob aliam cauſam? cur membranis illud extrinſecus operuit natura? ſi quidem in illis eſt animæ principium, fruſtra autem

Cerebrũ ſenſuum oĩum & incitatorij motus in anima lib. originẽ eſſe.

Fabrica neruorū.

cerebrū conſtitit.quid eſt,ꝙ ſinguli ventriculi vulnerati, ſubitū periculum afferunt? quid eſt, ꝙ ab ipſo etiam omnes nerui, & dorſi medulla exoritur?quam cerebri ſubſtantiæ, quaſi progerminationē quandam eſſe,ex diſſectionibus adeo euidenter patet vt ne coqui quidē,id ignorent. ſed qualem etiam habeat vim,facile cognoſces,ſi prius ad diſſectionē accedens, cōtemplaberis ab ipſa neruos exoriri, numero circiter ſexaginta,atq; vniuſcuiuſq; vſum animaduertes.quē fabrica ipſa,atq; hæ quæ ex inciſione proueniūt,læſiones tibi manifeſtant. fabrica enim eadē eſt,quæ in emanantibus à cerebro neruis cōſpicitur:cū interna eorū pars, quaſi medulla ab ipſa ſpinali epullulans, à membranis vndequaq; circūdetur. nam habet perinde atq; cerebrū, ſpinalis membranas eiuſdē vſus gratia fabricatas. quibus detractis,vnicuiq; ab ea oriēte neruo,mēbrū in quod pertendit neruus,nullā læſionem contrahet.quæ euidentia,mēbranas cerebri & ſpinalis operimenta quædā eſſe,vim verò ipſam & ſenſus & motus in internis quæ ab ipſis cōteguntur partibus, ineſſe teſtatur. Si enim præcidas nerui medullam,continuo membrum cui neruus inſeritur,ſtupidū omnino, & immobile red-

di

dideris. Quod verò etiã dorſi medulla, à cerebro originẽ facultatum habeat, inde perſpicuũ eſſe omnibus poteſt. nã ſi qualibet in parte præſecetur, quicquid ſupra inciſuram erit, illæſum ſanumq́; permanebit, inferior omnis pars, ſenſum & motum amittet, muſculis omnibus qui ab ipſa neruos accipiebant, collapſis. Eraſiſtratus quidẽ, licet non antea, in ſenectute tamen, veram neruorum originem tandem agnouit. At Ariſtoteles, cum ſemper eam ignorarit, merito in referenda cerebri neceſſitate hæſitat. Qua de re, quid dicat, quóue modo refellatur, cognoſcere poteris, ſi octauum librum noſtri tractatus de vſu membrorum perlegeris. Ita etiam horum omnium dogmatum quæ recenſui, principẽ fuiſſe Hippocratem cum alibi, tum verò in commentariis de Hippocratis diſſectione, à nobis demonſtratũ eſt. atque idcirco verba eius ſicut Platonis minime nunc citaui, ne bis de iiſdem agere viderer. Platonis autem dicta, qui nullo alio in libro commemorata à nobis fuerant, merito hic aſcribẽda eſſe iudicauimus.

Eraſiſtratũ in ſenectute verã neruorũ originẽ agnouiſſe. Ariſtotelẽ verò ſemper eam ignoraſſe.

CL. GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS DECRETIS LIBER VIII.

ARGVMENTVM LIBRI SEQVENTIS.

Ihil æque conducit, ad quęcunque ſcriptorem intelligendum quā ſi iuxta Pliniȷ̈ præceptum, ad titulum ſæpe reſpiciatur. Cuicūque ſatis eſt obiter percurriſſe ſcriptorem, nō ſubinde conſulto libri titulo, nihil quicquā egregiū cōſequetur. Non cōmode ad metā pertingit ignarus viæ: titulus, filium eſt certiſsimū atque breuiſsimum, ducens ad authoris intelligentiā. Cæterū prudēs aliquis, hæc ſecum reputans, mirabitur forſan, quod titulus in his libris argumento propoſito, nō videatur reſpōdere. Inſcriptio eſt de Hippocratis ac Platonis dogmatibus, hactenus tamen de Chryſippo potius, ac eius opinionis varietate auditum eſt, quā minimū verò de platone & Hippocrate. De hoc monere lectorem, putaui neceſſarium, ne quem ſcrupulum illi crearet inſcriptio quæ tam procul ab argumento videtur abeſſe. cuius occaſionem ſi intelligat, minus offendetur: Galenus cùm de principatu animæ ſtatuiſſet

bre

breuiter disserere, cōtinuo se offerunt quorundā philosophorum opiniones falsæ, absurdæ, pugnātes, nulla demonstrationis lege comprehensæ. Ad quas confutādas, longius à proposito euagari coactus est, dum explicat arteriarum, venarum neruorumque ortus ac proprietates, quid item affectus: & vbi illorum sedes. Quibus absolutis: tum demum accedit ad ea: quæ titulus pollicetur: videlicet Hippocratis ac Platonis dogmata, quæ hisce sequentibus duobus libris: explicantur: quatenus inter sese consentiant ac pugnent. præmittitur hic excusatio de prolixitate superiorum librorum: simulque compendium quoddam illorum: ac imprimis libri sexti. Hæc prior pars tribus capitibus absoluitur. Inde sequitur disputatio de quatuor Hippocratis & Platonis placitis. primum est de elementis. Alterum de humoribus quatuor: sanguine: pituita, vtraque bili. Tertium: de naturalium actionum opifice, quem Hippocrates natiuum calorem Galenus ignem appellat. postremum de respiratione: cui adiungitur quæstio de illo Platonis dogmate: quod pulmo ad mitigandum cordis æstum: spiritum admittit & potum.

ARGVMENTVM CAP. I.

Prolixitatis suæ causas & occasionem ostendit. Cũ enim ad principatum animæ demonstrãdum sumeretur, vnã esse animæ ac sensuum neruorũque sedem subsumerent autem quidã falso, in corde esse neruorum initium, quare inibi animæ sedem: disputatio in longum protracta est. Chrysippus itẽ occasionem præbuit de affectibus disserendi, cũ doceret idẽ esse animi, affectuũque principium. In corde autem esse affectus: proinde etiam principem animæ partem.

Animæ principatũ eũ esse vnde origo & sensus & motus ex volũtate existeret.

Vm de Hippocratis & Platonis decretis, considerare proposuissemus, primum illud maximè necessarium & medicinæ & philosophiæ esse docuimus, vt pluresne essent, quæ hominem regunt facultates, an vna tantũ, certissimè inueniremus. Deinde inquisitionẽ earũ aggressi, lege demonstratiua, notionẽ ab omnibus cõcessam illã esse diximus, animæ videlicet principatũ eum esse vnde origo & sensus, & motus ex volũtate existeret. nihil autẽ ad p̃sens ꝓpositũ intersit, siue ex voluntate, siue ex appetitione aut incitatiõe dixerimus. perspicuũ eñ est, alias esse motiones, dũ brachia & crura porrigimus & cõtrahimus, dũ ambulamus

&

& currimus,dũ ſtamus & ſedemus, aliudq́; huiuſcemodi agimus. alias cordis, & arteriarũ quæ ex noſtra voluntate nõ efficiuntur.aliud itidem tertiũ genus motuũ,eorũ qui in alimenti diſpenſatione conſiſtunt. Veruntamen,à voluntariis nos exordio facto,in quibus qui propriè vocatur animæ principatus,agnoſcitur, vnam tantã poſſe ſcientiæ effectricẽ,colligi rationẽ oſtendimus,ab ipſa quæſitæ rei ſubſtãtia,quæ habeat propoſitiones,in hunc modũ. Vbi neruorũ origo,ibi etiã animę principatus eſt. atq; hæc præcipua rationis propoſitio, ab omnibus tam philoſophis,q̃ medicis conceditur.altera quaſi eius aſſumptio vera,hęc eſt.origo neruorũ, in cerebro eſt falſa, illa origo neruorum eſt in corde. quam quidẽ falſam aliquis & ſcribere,& apud diſſectionis ignaros , etiam iactare, oſtendere verò nullo pacto poteſt. nerui etenim in omnia animalium membra, aut à cerebro ipſo cõtinenter perueniunt,aut per mediam dorſi medullã tranſmittuntur. Illi igitur primi huiuſce prolixitatis authores extitere, qui cõtra euidẽtia, mẽtiri non erubuerũt. Non Hippocrates, neq; Eraſiſtratus, neq; Eudemus,neq; Herophilus,neq; Marinus. qui omnes poſt veterum memoriam, diſ-

Vbi neruorũ origo ibi etiã animæ principatus.

ſectoriã ſpeculationem, negligentia poſteritatis interlapſam, pro ſe quiſq; reſtituerunt. Vnde ſi ad tantum quod ex diſſectione extat, dictum ab illis fuiſſet, nõ tam longis ambagibus eſſemus euagati, cum vna demonſtratione, quæſita res inuenta ſit. Nobis verò ſtatim in primo libro, opus fuit lõgiore vti oratione, eorum cauſa, qui quæ omnino non norant, quaſi certiſsimè explorata haberent, ſcriptis mandare auſi ſunt. vbi & neruorum. & arteriarum diſſectionem, ſummatim coacti ſumus referre. In ſecundo ex rationibus, de principatu animæ ab illis propoſitis, eas maxime probabiles eſſe oſtendimus, non quæ ex arte demonſtratiua conſtarent, ſed quæ ex genere proximo eſſent, quas dialecticas appellare Ariſtoteli mos fuit. nonnullas etiã ex iis, quæ longe abſunt, quas in oratorias, & cauillatorias diuidere cõſueuim⁹. Quod factũ à nobis fuit, cum ipſius materie, tũ amicorum quorundam cauſa, qui voluerunt ex mutua collatione rationum, differentias ita habere, cum in vna propoſita quæſtione, ad alia multa etiam eſſet vtilis hæc exercitatio futura. Sed quia Chryſippus, rationẽ huiuſcemodi ſcriptã reliquit, vbi affectus animi ſunt, ibi etiam principa

Dialecticæ probationes proxime demonſtrationis ſecũdũ Ariſtotelem.

tus

tus eſt.affectus autem animi in corde ſunt. in eodem igitur principatus ſit,neceſſe eſt. eum in prima huius rationis propoſitione docuimus,id de quo quæſtio eſt aſſumpſiſſe.Nam cum Plato dixerit in capite rationem, in corde iracundiam, in iecore libidinem eſſe collocatam, debebat Chryſippus, ea quæ in confirmationem ſui dogmatis adduxerat Plato,prius refellere,non ita abſolute, ſuam prolatam ſententiam, Platonis rationibus probabiliorem exiſtimare oſtendimus inſuper,hominem ne attentaſſe quidem in ſuis ſcriptis, Platonis rationibus contradicere. vt omnes qui nondum etiam philoſophiam attigiſſent geometræ, arithmetici, ratiocinatores, aſtronomi,architecti,muſici præterea, gnomonici, rhetorici, grammatici, & demum ſi quis in arte logica eſſet exercitatus, aliorũ omnes rationes quas de principatu animæ ſcripſerunt, refutatas fuiſſe, Hippoc. verò & Platonis, veras eſſe certiſsimè crediderint.

At cum ipſius Chryſippi libri, de perturbationibus conſcripti, in rationali parte animæ, affectus omnes. iras, timores, mœrores exiſtere aſſererent, eiuſq́ue ſectatores, id veriſsimè dictum eſſe con-

te

tenderent, coactus ſum idcirco, oſtendere Chryſippum non modo falſa pleraq; de affectibus, ſed etiam ſibiipſi repugnantia, ibi dixiſſe. Vnde effectū eſt, vt prioribus duobus, tres inſuper libri additi fuerint, in qb. ſtatim in initio declarauimus, Poſidoniū, maximè omnium ſtoicorum ſcientiis eruditum, quippe qui in geometria eſſet exercitatus à chryſippo defeciſſe: in libroq́; de affectibus, affirmare à tribus nos facultatib⁹ regi, cōcupiſcibili, iraſcibili: & rationali. Cleāthéq́; eiuſdē ſentētie eſſe. Quinetiā de virtutib⁹, recte his principiis poſſe trāſigi orationem, dicere eūdem docuimus: atq́; id in magno commentario à ſe peculiariter, hac de re conſcripto.

ARGVMENTVM CAP. II.

Eorum philoſophorum culpa, longius producta eſt diſputatio, qui vel prorſus demonſtrandi facultate fuerunt deſtituti, aut breuem non potuerunt adinuenire.

Excuſat ſe quòd in ſtoicos prolixitatus nō ſit ī cauſa.

QVibus omnibus patere arbitror, prolixitatis minus me eſſe in cauſa, ſed illos, qui omnia tum de animæ principatu, tum de affectibus à Chryſippo cōmenta, temerè ac petulanter laudarunt. Quæ quidē omnia, irreprehenſa ego omittere decreueram, propterea q̄ deos oēs teſtor, eas impu-

impudentium rationum redargutiones, aſcribere me pudebat: meliusq́, eſſe exiſtimabam, vt plerisq; ignotæ eſſent, ne cognitæ nocerent, ſi vidiſſent philoſophos homines ea, quæ, ne minimũ quidem vidiſſent, quaſi optimé vidiſſent, ita prodidiſſe. Minus ſiquidem erubeſcunt, etiam ipſi in mendacio deprehendi. Erubeſcendum etiam illis eſt, qui cum in philoſophia conſenuerint, nõdũ cognoſcunt, vnam eam ſolam rationem lege demonſtratiua de animæ principatu eſſe collectã, in qua aſſumptio vera cerebrũ falſa cor, neruorum originem ſtatuit. Vt de animæ principatu, tractationem non modo non in quinque libris, ſed ne in vno quidẽ integro contineri, neceſſe fuerit, apud eos nempe, qui qualis res ſit demonſtratio ſcientiam efficiens, probe cognorint. Quæ, mea quidẽ ſentẽtia, philoſophis magis quã geometris, aut arithmeticis, aut ratiocinatoribus, aut aſtronomis, aut architectis conuenit. Et tamen minus in ea philoſophi, quàm illi ſunt exercitati. Nã Euclides, vno tantũ theoremate, quod primũ in libro de apparentibus poſuit, terram mediam eſſe mundi partem, & puncti centriq́ue rationem ad ipſum obtinere, pauciſſimis verbis demonſtrat. Quod periti ex demroſtra

tionis concluſione, tam pro certo habent, quam bis duo quatuor reddere. At philoſophi, ea nonnulli de magnitudine & ſitu terræ effutiunt, vt inueniantur, quos totius philoſophici inſtituti poſtea pœniteat. Cũ enim ii qui ſemper hortantur & monent, nihil procaciter neque agendum, neque dicendum, petulantiſsime ſe gerere cernuntur: illi verò quos ſuperius dixi artifices, licet ſapientes ſe, vt philoſophos minime putent, demonſtrationibus tamen apte vtuntur, nunquam pugnantes inter ſeſe, aut diſſentientes, nihilq́; impudenter quod ignorant, pronunciare audent: quo modo totum philoſophiæ inſtitutum, videri pudendum non debeat? Ita igitur ratio vera, breuis admodum euadit. quæ, vt ego oſtendam paucis ſyllabis conficitur, ad hunc modum. vbi neruorum origo, ibi animæ principatus. origo autem neruorum in cerebro eſt. hic igitur eſt animæ principatus. Vna hæc eſt duabus & quadraginta ſyllabis, hoc eſt duobus hexametris verſibus, & dimidio contenta. altera quinque ad ſummum verſibus conſtat ita: Vbi affectus animi, manifeſtius corporis membra agitant, ibi affectibus obnoxiam animi partem eſſe, cenſendum eſt. at cor cernitur in ira & ti-

more, magna motus immutatione affici; in corde igitur affectibus obnoxia animæ pars collocata eſt. Quòd ſi vtraſque has ſimul componas, tota quæ ex compoſitione reſultabit oratio, hexametros octo non excedet. Quinam igitur in cauſa fuere, vt quinque libri conſcriberentur de his, quæ octo heroicis verſibus, poterant ſcientiã efficientibus rationibus demonſtrari? nõ ego certe, ſed philoſophi illi, qui linearibus demonſtrationib. minime vti voluerunt, quorum me pudere dixeram.

ARGVMENTVM CAP. III.

Cur tantopere libro ſexto ſit immoratus, & quæ ſint libri præcipua capita, exponit ordine.

IN quos item culpa differenda eſt, ꝙ de tertio principio, quæ quidem res longiore paulò indigebat oratione, non ita tamen, vt integrum vnum volumen abſolueret, totus ſextus, exaratus ſit liber? in eos inquam, qui in linearibus demõſtrationibus audiendis, minime ſunt exercitati: ſiquidẽ huiuſce etiam ſpeculationis, paucis capitibus continetur demonſtratio. ſicut enim in plantis, craſſiſſimas partes oſtendimus, ex origine ipſarum prodire: ita in duobus ſuperius demonſtratis principiis neruorum, & arteriarum, latiores partes quaſi ſtirpes

&

Vegetabilis facultatis instrumẽtũ

& truncos ipſis originibus adhærere diximus,alias tenuiores, ramis ſimiles truncorum progreſſu germinare.vnam hanc ſumptionẽ euidentibus demõſtrationibus confirmauimus. dehinc alteram aſſumpſimus. vegetabilis ſcilicet, ſeu naturalis in nobis facultatis quã cõmunem cum plantis ſortiti ſumus,inſtrumenta eſſe venas:cũ tenues quidem,in ventrẽ & inteſtina pertingant, quemadmodum arborũ radices, in terram defodiuntur: omnesq́; ab vna ea iecoris in porta,ſiue ianitrice ortum habeant:& rurſus à iecore,maxima agrediatur vena, quã cauam appellant.ex qua venulę aliæ,quaſi rami quidam ſinduntur,ac per omnes corporis partes diſſeminantur.quibus conficiebatur,iecur venarum originem eſſe. Cui poſtea adhærebat & illud: communis illius cum plantis facultatis,quæ à Platone, concupiſcibilis nuncupatur, principium in eodẽ viſcere contineri. atq; hæc vna fuit demõſtratio,qua iecur venarum,&cõcupiſcibilis originem eſſe probabatũ.altera eſt illa,quæ inde ſumpta fuit:ꝙ nullũ aliud mẽbrum,in animali reperiretur,cui venæ omnes annexæ coniunctæq́; eſſent. cauã enim venam, è gibbo iecoris exorientem è dextro cordis ſinu, exoriri alii opinati ſunt. ꝙ

ſi è corde ſimiles ramis, per totum corpus diſcinderentur venæ, poſſemus fortaſſe eã eſſe omnium venarum originem affirmare.ſed non ita cõpertum eſt. Non enim illæ,quæ è ſimis iecoris exeunt, atq; in ventrem,in ieiunium.& tenue,exileq; inteſtinum,& cæcum,& colon, & rectum, tum in lienem,& omentum penetrant venæ,radicibus ſimiles,ab eo oriuntur: ſed alia eſt vena,harum omnium origo, ad iecoris portã collocata. Qui fiet igitur,vt dexter cordis ventriculus, venarum principium exiſtimetur,cum neque aliæ venæ,neq; hæ quæ in ſimis iecoris ſunt, cordi vſpiam committantur? At iecur, non modo his, ſed aliis etiam omnibus,quæ per totum corpus ſparguntur,coniungitur,per eam quæ à connexis partibus eius exoritur.quã medici plerique, cauam ob magnitudinem appellarunt. Hipp.verò, eiusq́ue ſectatores, iecorariam à viſcere unde egreditur, nominauere. Secundam iam habes iecoris demonſtrationem,qua eſſe id venarum omnium, atque idcirco altricis facultatis originem, conficiebatur. Alia ſubſequitur tertia ab exuperatione ſeu abundanti probatione, hoc modo. ſi dextrum cordis ventriculum cauæ venę principium ſtatuerimus,contra

rium erit euidentibus, iisq́ue quæ in piſciū diſſectionibus reperiuntur, quorum nullius (quippe cum pulmone omnes careāt) cor dextrum ventriculum habere, compertum eſt. cur verò vnà cum pulmone, & oriatur & intereat dexter cordis ſinus, in libris de vſu partium demonſtrauimus. ab exuperatione itaque, vt dixi, non parua ex hac etiam ratione dogmati affertur confirmatio. Quin alia quoque, huic non diſsimilis ratio accedit, dum cauæ rectitudinem cōtemplamur. cuius quidem dextra pars, à gibbo iecoris rectæ lineæ inflexibilitate, ad iugula vſque protenditur: ſiniſtra, germen in dextrum cordis ventriculum emittit. hinc nonnulli venarum omnium per totum corpus diffuſarum, quaſi truncum eſſe opinantur. quod ſi verum eſſet, prorſus etiam ipſa, poſt exitum è corde finderetur, ſicut magna arteria. quæ cum omnium aliarum, abſque vlla controuerſia origo habeatur, vbi è corde primum emerſit, in duas ſcindi partes conſpicitur, quo ſcilicet alter eius ramus ſurſum, alter deorſum, per corpus diſpenſaretur.

Quocirca, ſiquidem caua vena è corde oriretur, proculdubio etiam ipſa quemadmodum arteria, bifariam diuiſa, altera

par

parte,ad iugula aſcendiſſet, altera ad iecur deſcendiſſet.Quod cum minime appareat, neque ex corde eius initium eſſe perſpicuum eſt. Hæ quatuor demonſtrationes in ſexto huiuſce tractatus libro poſitæ,ſatis ſuperq́ue eſſe debent:præſertim iis,qui quid ſit demonſtratio non ignoraret. nonnulla tamen ibidem,licet demonſtrationem ſciẽtiæ effectricem non continerent, ſicut duæ illæ primæ rationes, ad dogmatis confirmationem diximus.contradictio inſuper, contra diuerſa opinantes habita eſt, vt quantum in me fuit propoſitam iam quæſtionem,breuiſsimè demonſtrarim. non enim prolixitas, in nobis accuſanda eſt, qui rationes eorum falſas redarguimus,ſed in illis, qui eas ita peccantes compoſuerunt.

Nam cum tres à Chryſippo, rationales de affectibus ſcripti ſint libri, poſſemq́ue ego ex iis, in quibus ab eo diſſentirem, ſigillatim refutandis, orationem protrahere. id facere nolui. neque omnia quæ de virtutum differentia, quatuor libris complexus eſt, quæ etiam à Poſidonio reprehenduntur,perſequenda mihi eſſe duxi.ſed erroribus tantum indtcatis illis, qui ſcientiam efficientes demonſtrationes intelligere poſſunt, in aliud tempus, reliqua

omnia per ocium oſtendere diſtuli, quæ Chryſippus, tum ſecum, tum cum euidenter patentium veritate pugnantia conſcripſit. proprium enim ea tractatum deſiderant. Nunc verò cupiẽtibus amicis, iam reliqua de Hippocratis & Platonis decretis audire, quæ reſtant dicenda ſubiungemus, à naturalibus elemẽtis ſumpto principio.

ARGVMENTVM CAP. IIII.

Hactenus prolixitatis culpam tranſtulit in quoſdam artis demonſtratoriæ imperitos : accedit nunc, ad placita Hippocratis *ac* Platonis. *primum eſt de elementis.* Definitur *elementum minima pars eius rei, cuius eſt elementum.* Minimũ *dicitur, quod amplius ſectionem non admittit.* In *magnitudine minimũ non eſt, quæ per ſectionem tantum minor euadit.* Speciei *autem ac vocis finis eſt, vbi conſiſtit diuiſio.* Corpora *generationi ac corruptioni obnoxia, minimis quatuor partibus conſtaut, terra, aqua, aere, igne: in quorum temperatura (iuxta* Platonem*) conſiſtit ſanitas. ſin excedant vel deficiant, vel in alium nõ ſuum mutentur locum, conſequitur morbus.* De *his alias* Hippocratis *expoſita ſententia: quare hic ſolius* Platonis *ſufficerint verba.*

ELementum appellatur, minima pars eius rei, cuius eſt elementum. eſtq́; in prædicamento ad aliquid, ſicut & pars, ſimi

li

li enim modo, elementum alicuius eſſe elementum, & partem alicuius partē, manifeſtum eſt. Quemadmodū igitur noſtræ huiuſce vocis, qua colloquēdo inter nos vtimur, quatuor & viginti elemēta ſunt, ita omnium corporū, quæ gignuntur & corrumpūtur, minimæ particulæ quatuor habentur. terra, aer, aqua, & ignis. vt minimū id intelligatur, quod nō amplius ſuſciperē ſectionē poteſt. nam magnitudinis diuiſio, nullum habet huiuſcemodi minimum. ſed quæ aliquādo cōſiſtat, terminumq́; reperiat, ſola ſpeciei ſectio eſt, perinde ac vocis. vox enim cōpoſita hæc, Iram Pelidæ, mecū Dea coacine Achillis, eſt quoddam totum. cuius partes ſunt, Iram, & Pelidæ, & mecum, & Dea, & cōcine, & demū Achillis. vnaquæq; harū iterum in ſyllabas, ſyllabæ rurſus in elementa, diuiſionem ſuſcipiunt. I namq; prima ſyllaba, vno conſtat elemento. ram tribus compoſita eſt, quorum nullum, in alias minores voces partiri poteſt. ac propterea, minimam vocem, itaque indiuiſibilem vocamus. ſicut etiam philoſophis mos eſt, Dionem indiuiduam ſubſtantiam appellare. ita quoque Plato, breuiſſimam orationē eam vocat, quæ ex nomine cōſtat & verbo. breuiſſimam vtique,

Specierū ſectionem eſſe perinde ac vocis.

que, quatenus oratio eſt. nam vnaquæque res quæ ex ſpecie & dicitur, & intelligitur, cùm non amplius ſectionem in plures ſpecies admittit, his nominibus nuncupatur, breuiſſima, indiuiſibilis, elementum dicta. At verò de elemẽti vocabulo, habes in tractatu de medicis nominibus, integrũ à nobis conſcriptum librum. De magnitudinis autem diuiſione, plura à geometris traduntur. quibus probant conſiſtere eam nõ poſſe. nullumq; finem habere, ſed rem, quæ ſecatur, minorem ſubinde quantitatem adipiſci.

Elementũ in naturalib. corporibus.

Cũ verò ſpeciei ſectio deficiat, inter omnes cõſtat, in ſingulis rerum generibus, indiuiduam quandã formam & ſpeciem eſſe, eodem modo, quo in naturalibus corporibus, elementum eſt, terra inquã, aqua, aer, & ignis. cuius rei demonſtrationem, ſcribere hic mihi neceſſe non arbitror, cũ de elementis ſecundum Hippocratẽ, aliud à me iam edictũ ſit commentariũ. quod quidem planius, ſicut pleraque alia ſcripſiſſem, niſi illius tantũ qui id erat accepturus, non imperitiorum quoq; in quorum manus erat venturum, habuiſſem rationem. Quod cũ multi iam haberent, nequaquam aliũ librũ mihi eſſe ſcribendum duxi. præſertim cùm

pauca in eo ſint,quæ longiore egeant explicatiōe.cuiuſmodi hoc eſt, quod dicebamus de elementi notione. quod latius vno eo integro (vt dixi) libro explanatum fuit.nūc per capita recenſuimus omnia, quæ in libro de elementis ſecundum Hippo. magis fortaſſe dixiſſemus,ſi ſyllabis ipſis elementum indiguiſſet. Sed cùm ab Hippocrate, de natura hominis ſcriptus fuiſſet liber,eiq́ue additus alius,de victus ratione admodum paruus,quibus inſerta quædam venarum diſſectio fuit,quā qui diſpoſuit libello de natura hominis, & de victu,videtur adiunxiſſe,noſtrum illud commentarium de elementis ad Hippocratis ſententiam, huius de natura hominis, expoſitio eſt. non ita tamen facta, ſicut ſolent,qui enarrationes componunt, vt ſingula verba perpendant, ſed vt ſola ea quæ dogma continent, cum ſuis demōſtrationibus explicet. quas ſi diſcere cupis,ad eū legendū librū te trāſfer. mihi non eſt mos,eadē in diuerſis commentariis repetere.Hic igitur,ſolius Platonis verba aſcribam, in quibus Hippocrati conſentiens,corpora noſtra ex terra,igne, aere,aqua concreta eſſe affirmat. Quod cū aliis etiam in libris dicat, nunc ſatis erit, ſi locum ex Timæo citauerimus, vbi ad

Galeni morē nō eſſe, eadē in diuerſis cōmentarÿs repetere.

hunc modũ ſcribit. Cùm quatuor ſint genera,ex quibus corpus noſtrũ compactum eſt,terra,ignis aqua,aer,horũ ſanè præter naturã redundantia & defectus, & ſedis è propria in alienã facta mutatio, & rurſus tum ignis,tum aliorũ, quũ plura vno ſint ipſorũ genera, ſi ſingula non id quod ſibiipſis cõuenit aſſumũt,& omnia huiuſmodi, ſeditiones,& morbos afferunt. His verbis manifeſte declarauit Plato,non ſolũ ex terra,aere,aqua igne corpora noſtra cõſtare, verumetiã ex his mẽſura quadã inter ſe cõtemperatis,ſecundũ naturã ſe habere,quod idẽ eſt,quod valere: deficiẽte verò aliquo, aut redũdante, aut etiam in alienũ locum migrante,ægrotare. exceſſum porrò & defectũ,ęquabilẽ temperaturã,in qua primorum corporũ ſanitas cõſiſtit, corrumpere nemini dubiũ eſt. quod idẽ,ex ſediũ transmutatione fieri liquet, ſi cõſideremus pectoris, & aſperæ arteriæ inſtrumenta ſtatim, vbi aut ſanguis, aut aliquis alius humor inciderit,integrã ſanitatem amittere, pari modo etiã ventrem,inteſtina, venas, carnem pati,ſi intra ſe,aeream aliquã materiam collegerint. ſed Plato quoq; ipſe,ſequentibus verbis hoc tibi pateſaciet,ita inquiẽs: Cùm enim præter naturam vnumquod

Menſura temperiei & exceſſus in conſtitutione corporum vel defectus.

quodque afficitur, & tranſmutatur, calefiunt, quæ prius frigebant: humeſcũt, quæ ſicca fuerant: leuia itẽ grauitatem adipiſcũtur: ſicq́; omnia omnes mutationes ſuſcipiunt. tantũmodo enim hoc dicimus, quod idem ad idem, ſecundũ idem, & ſimiliter, & ex proportione accedens ac decedens, id quod cũ ipſo idem eſt, ſoſpes ac ſanum eſſe permittet. Quod verò ab his aberrabit, horum vnumquodq; aut accedens, aut decedens, alterationes perquã varias, & morbos interitusq́; innumerabiles inducet. Hic Plato & corporis noſtri conſtitutionẽ è terra, igne, aere, aqua exiſtere, & ex horum vel defectu, vel exceſſu, vel translatione, morbos fieri manifeſte declarauit.

ARGVMENTVM CAP. V.

Non diſſentit Hippocrates *à* Platone, *terrã, aquã, aerem, ignem, non appellans elementa. philoſophia duplex, practica, quam ſequitur* Hippocrates: *theoricæ, quam* Plato. *Ea medicis prorſus inutilis eſt, qui eatenus tantũ de elementis diſputant, quoad morborum ſeruit curationi.* Plato *inſuper illorum perſcrutatus cauſas, proprietates figuras tribuens igni pyramidalem cubicam terræ octaedron aeri icoſaedron aquæ. Verum hæc omnia neglexit* Hippocrates.

SEd videbitur fortaſſe, quia elementa ea non vocat, ab Hippocrate diſſentire. At neq; Hippocrates, elemēta nominauit, ſed tantum ex corū concurſu, & confuſione, naturalia corpora conſtare aſſerit. nihilq́ue vltra hæc, cùm nulla id poſtularet neceſſitas, ſibi progrediendū putauit: quippe qui actiuam ſolū, ſpeculatiuam artem minime tractaret. Plato verò, qui contemplatiuam philoſophiā nobiliorē exiſtimabat, ſolas quæ in elementis extant facultates, conſiderare ſatis non habuit. ſed cauſam quoq; eorum generationis, inquiſiuit, inutilē nimirum medico ſpeculationē ſecutus. Nam ſcire cur humectet aqua, vrat ignis, vel cur fluat aqua, ſurſum feratur ignis, ſtabiliſſimaq́; & grauiſſima elementorū terra cōſtiterit, ad morborū curationes nihil confert. illud enim tantum ad ſanitatis cōſeruationem, morborumq́; medelam ſufficit, vt cognoſcamus, ex calidi & frigidi, ſicci & humidi tēperatura, ſanitatē effici, ex horū cōtra intēperaturis, morbos animalibus accidere. indagare autē, an ex pyramidis formā habētibus partibus, ignis cōſtet, an aliqua alia cauſa ſit, cur occurrentia corpora incidat, ac diuidat, ſpeculatiuæ philoſophiæ opus eſt. quam tractans Plato, ignis partes

Ad ſanitatis conſeruationem quid cognoſcē dū ex elementis.

pyram

pyramidis forma eſſe ait, cubicas terræ. figuramq́; eam quæ ab octo baſibus octa edros vocatur, aeri, icoſa edron à viginti aquę aſcribit. Qua de re, rectène an ſecus opinatus fuerit, non eſt præſentis negotii definire. reddere enim ratione propoſueramus, cur elementa non vocarit terram, aquam, aerem, ignem: non, falſóne formas has ſingulis aſſignet. diuidit rurſus ſingula hæc, ratione ac conſideratione in materiam & formam. & quia forma compoſita eſt, pyramidis inquam, ex quatuor æquilateris triangulis, cubus ſiue hexaedros ex quadratis ſex, octaedros ex octo æquilateris triangulis, icoſaedros, ex viginti triangulis, rurſus planarum figurarum, quæ has ſolidas circunſcribunt, ordinem ſpeculatur. atque inquit, æquilaterum triangulum, ex rectilateris duobus, quadratum verò ex quatuor conſtare. ac quoniam progredi vlterius non poterat, in his quaſi in minimis cõſiſtit. atq; ea de cauſa, elementa hos appellat, alterum æqui lateri triãguli, quadrãguli alterũ.

Ipſius enim orationes adſcribam. prima: de pyramide ita ad verbum habet, erit vero prima ſpecies ex minimis cõſiſtẽs. cuius elemẽtũ eſt ea figura, quæ ſubſtratã ba

ſin

ſin latere breuiore, duplo maiorem longitudine habet. Secunda oratio poſt hanc de icoſaedro ſequitur iiſdem his verbis etiam ipſa. Tertia verò, inquit, ex bis ſexaginta elementis compactis, & ſolidis angulis duodecim, quorū ſinguli quinq; planis triangulis æquilateris continentur, viginti habens triangulos æquilateros pro baſibus. Nunc trianguli, qui plana corpora ſolidas figuras terminantia conſtituunt, elementa vocata ſunt, procedendo tamen etiam quæ à planis præfiniūtur corpora, elementa nominat, cùm ſcribit. Sit igitur recta ratione, & veriſimili, quæ pyramidis ſolida figura exiſtit, ignis elementum, ac ſemen. vt ſenſibilem hunc vniuerſum ignem collectionē eſſe compoſitionemq́; paruorū quorundā corporum figuram pyramidis habentium exiſtimemus. Quaſi triticei acerui, vnumquodq; tritici granū, elemētum eſſe dicas, ita ſingula ex his paruis corporibus elemēta appellat Plato. pari quoq; ratione, vocis elemēta ait, ſyllabas primum gignere, mox ex ſyllabis, conſtare nomē, & verbū, præpoſitionē, articulum, coniunctionem, & cætera, quæ Chryſippus, orationis nuncupat elementa. Hæc quidē, cùm nulla tamen eſſet neceſſitas, diſſerui, ne videlicet

Elemēta ſingula ex paruis corporibus.

litig

litigioſus aliquis haberet, vnde orationem noſtram labefactaret, in dogmate de elemẽtis, aſſerens Platonẽ ab Hippocratis diſcrepare ſententia. cũ neq; prorſus ipſe Hippocrates terram, aquam, aerem, ignem elementa nominarit, ſed ex ipſis nos conſtare dixerit, non requiſita inſuper cauſa, quam ob rem, illam quã ineſſe in ipſis euidenter cernimus, propriã vim habeant. Plato autem, præterquam quòd ex quatuor his cõcedit omnia quæ gignuntur & intereunt corpora cõcreta eſſe, etiã illud poſtea, perſcrutatus eſt.

ARGVMENTVM CAP. VI.

Diſſerit de generatiõne ex elementis, quomodo ex iis, noſtra cõſiſtant ac generẽtur corpora. Ex elementis, omne cõſtat herbarũ genus quæ pabulũ præſtãt brutis, quibus dũ naſcitur homo, in eo gignitur pituita, bilis vtraque, & ſanguis. qui noſtræ generationis materies eſt: Eo primũ nati alimur. In adultis, ſolidior cibus, vertitur in ſanguinẽ, pituitã, flauã & atrã bilẽ. Porrò cùm dixiſſet morbũ, ex primõrũ corporũ intemperie creari nec idẽ videretur Hippocrates intellexiſſe, nomine primi & ſecũdi corporis, & Plato ſecũdæ tãtum meminiſſet cõſtitutionis corporis explicatur quænã corpora prima, quæ alias ſimilaria & ſimplicia dicũtur, appellanda ſint, quæ-

que

que ex his composita instrumentaria.

Ortus plã tarũ fructuum & seminũ.

IAm verò modũ, quo ex elementis corpora cõstituuntur, eundẽ vtriq; posuerũt, non ex terra scilicet aqua inspersa, soleq́; excalfacta cõtinuo generari animalia asserentes, sed multis interuenietibus mutationibus. ex quatuor siquidẽ elementis, plantarum ortus, & fructuũ, & seminum existit. quæ omnia postea ouibus, suibus, capris, bobus, reliquisq́; animalibus, quæ vel herbis, vel arborũ fructibus, vel ramis, vel radicibus vescũtur, alimẽtum præstãt. at hominibus, ipsa hęc animalia, nutrimẽto sũt. ex quibus quidẽ cibis, sanguis in ipsis gignitur, & pituita, & geminæbiles. sed sanguis plurimus, vnde sol⁹ ex omnibus in venis apparet. alia pauciora creãtur. atq; hic sanguis, est nostræ generationis, quasi materia. qui ex quatuor quidẽ humoribus cõstat, à dominio tamẽ ita appellatur. gignimur qppe ex ipso, dũ in vtero cõcipimur, primãq; formationẽ adipiscimur. ęditiq́; in lucẽ deinceps, formatorũ mẽbrorũ distinctã explicationẽ, incrementũ, & perfectionẽ inde accipimus. ac principio, lacte æducamur, ex sanguine ortũ habẽte. deinde iisdem, quibus adulti, cibis vescimur, vnde rursus sãguis, & pituita, & flaua, & atra bi-

lis

lis generatur. Flauam verò, aut luteam bilem appellare in præſentia nihil interſit. Quæ porrò omnia Hippocrates primus omnium quos ſciamus, & medicorum, & philoſophorum optime definiuit. atque ideo primorum corporum ægrotationes, ex intemperatura fieri prodidit. ſed quænam appellem prima corpora, prius explicemus, ne in oratione hac, quicquàm obſcurum relinquatur. nam ipſe Hippocrates, corpus primum, aut ſecundũ, ſicut Ariſtoteles, non videtur appellaſſe. Plato, ſecundam quandam corporum aſſeruit eſſe conſtitutionẽ. primam verò, neque ipſum nominaſſe compertum eſt. ſed quia ſecundam dixit, aliam quandam ante eam ponere, proculdubio apparet. quam videlicet Ariſtoteles, vtpote qui latius de animalium partibus, & generatione tractarit, ſimilarium nomine inſigniuit. quãto enim quis exactius, ſubtiliusq́ue quancunque rerum naturam conatur explicare, tanto plura nomina inueniat, neceſſe eſt. corpora itaq; quæ vna circunſcriptione claudũtur, interdũ ſimiliaria, eo quòd omnes partes, tum ſibi mutuo, tum toti ſimiles habeãt interdum ſimplicia, & prima nuncupãtur. quippe cũ ea poſtea cõſtituãt, quæ cõpoſita

Primorũ corporũ ægrotationes ex intemperatura fieri.

ſita

ſita, & inſtrumentaria ſolemus appellare. digitos inquam, manum totam, cubitum totum, totum brachium. & quæ his reſpondent in cruribus, digitos, pedem, tibiam, & femur. Quinetiam oculus, lingua, cor, pulmo, reliqua viſcera, venter, inteſtina, inſtrumentaria ſunt. ex quibus poſtremo, totum corpus componitur. prima igitur noſtra generatio eſt ſanguis, qui ex alimento intra corpus ſumpto efficitur. eſt item ſemen.

ARGVMENTVM CAP. VII.

Sanguis eſt generationis & corporeæ conſtitutionis materies. Hippocratis eſt opinio, ex primorum ſeu elementorum commiſtione, animantis corpus ſubſiſtere. Ea ſunt ſanguis, bilis flaua, reſpondens igni, atrabilis terræ, pituita aquæ. Horũ inter ſe moderata ſi ſit temperies tum facultate, tum multitudine, valebit animal: ſin aliquid defecerit, aut abundarit, aut in corpore ſit ſeparatum, nec iuſtè cum aliis temperatum, dolebit. Iſta recte tribuit Hippocrates *humoribus.* Plato *elementis non recte.* Hoc *tamen non male, quod in ſecundis conſtitutionibus ſecundũ naturam humores facit morborum cauſas.* Sub*iicitur de bilium differentia & morbis, qui ex ea & pituita naſcuntur.* Bilis *omnis ex nimio oritur calore. Omnisque in corpore inflamma-*

tio,

tio, ex bilis nascitur incendio. pituita acida & salsa, fons omnium est morborum, qui destillatione creantur.

Sanguis quid sit.

SAnguinē voco, qui ex dominio hoc nomen sortitus est, quiq́; in venis continetur. ex his, primæ illæ partes existūt, cartilago, os, neruus, membrana, ligamentum, id genus reliqua. ex quibus postea oculus, lingua, caput, viscera, crura, & brachia gignuntur. vnde totū demū corpus cōstituitur. Quo circa Hippocrates, in libro de natura hominis, cū hāc ex elementis vnionē, cōmistionēq́; omnibus naturalibus corporibus cōmunē esse dixisset, ad eā quę in animalibus est, cōsiderāda trāsit. atq; illis quidē nō omnibus, sed sanguine præditis tātū, inter quæ est etiā homo. ad quē, tota deinceps eius festinauit oratio. scribit igitur de ipso in hūc modū. Corpus hominis habet in se sanguinē, & pituitā, & bilē tā flauā, q̄ atrā. ex quibus natura corporis eius cōstat & ꝓpterea dolet, & valet, maxime cū moderata hæc inter se cū facultate, tū multitudine, & mista optimè fuerint. dolet, cū aliquid ex his plus vel minus vel separatū in corpore fuerit, nec bene cū omnibus cōfusum extiterit. necesse quippe cū vel separatū quid est, & in seipso cōsistit, nō solū eū

Corpus hominis quādo dolet vel valet.

locũ vnde secessit morbidũ fieri, sed etiam cũ in quo stat, & in quẽ propter nimiã copiam diffusum est, dolore ac morbo vexari. Etenim quũ quid horum, extra corpus effluxerit amplius q̃ redundat, euacuatio ipsa dolorẽ exhibet. Rursus itaq; si idem intus fecerit euacuationẽ & transitionẽ, ab aliis secretionem, geminatũ dolorẽ exhibere necesse est, nempe & vnde secessit, & vbi receptũ redundat. Hactenus Hippocrates. Quem sequi Plato, illis paulo superius citatis verbis, mihi videtur voluisse, vbi de quatuor elementis generationis nostræ, & vniuersali morborũ ratione agebat. quorũ initiũ tale fuit. Cũ quatuor sint genera, ex quibus corpus nostrũ cõpactũ est, terra, ignis, aqua, aer. & reliqua. Accuratius verò de ipsis, medicoq; etiã vtilius scripsisse Hippocratem cõstat. quippe qui, cum ex quatuor elementis corpus nostrũ dicat extitisse, ab effectricibus qualitatibus omnino ea appellat, siccum, humidum, calidũ, frigidum. neq; tamen de morbis secũdum illorum rationem sermonem facit. potestate siquidem in corporibus, non actu insunt. actu verò insunt, quæ ex ipsis per media alimenta gignuntur, sanguis, pituita, flaua & atra bilis. igni flaua, atra terræ

Effectrices qualitates.

pitu

pituita aquæ correſpondet.atq; idcirco,calida & ſicca eſt flaua bilis facultate, ſicut ignis,atra frigida & ſicca perinde ac terra, pituita non ſecus,atque aqua,frigida & humida euaſit.ſolum autem aereum elementum, in animalium corporibus iuxta naturam ſuam, tum in reſpirationibus, tum in pulſibus cernimus perſtitiſſe. Quin etiam in palpitatoriis affectionibus inflationibus, tumoribus, atque iis quos flatus dicere cõſueuimus. æquabilis autem ex omnibus quatuor elementis temperatura. exquiſitum ſanguinem creat.meliusq́; eſt, vt de humoribus dicamus,quod de elementis Plato ſcripſit. Nam Hippocrates cum dixiſſet,corpus hominis in ſe habet ſanguinem,pituitam,flauam,& atram bilem.deinceps ſubiungit ,& propterea dolet & valet. vt dolet per excellentiam magni morbi,de omnibus præter naturã,valet de oppoſitis ad præter naturalia omnia, intelligatur. Inde progrediendo, quo modo valeat, docet ita. valet maximè cum moderata hæc inter ſe , tum facultate , tum multitudine, & miſta optimè fuerint. Quænã hæc? non elementa ſanè,ſed quæ cõtinẽter & proximè corporis mẽbra ꝓducunt ſan-

Verbũ dolet & valet quomodo intelligatur.

guis videlicet, & pituia, & geminæ biles. dolet, inquit, cum aliquid ex his, plus vel minus vel ſeparatum in corpore fuerit, nec bene cum omnibus confuſum extiterit. Id quod Plato, paraphraſticè imitatus, ait. & ſedis è propria in alianã facta mutatio. ſed hic, vt dixi, errat cum addit, & rurſus tum ignis, tum aliorum, quum plura vno ſint ipſorũ genera. non enim ſunt hæc quæ trãſmutãtur, & ſedem in animaliũ corporibus variant, ſed pituita, bilis & ſanguis. nã ſanguis quoq; ſæpenumero, aliena ſede occupata letalium morborũ cauſa efficitur. Illa porrò, ꝙ cum plus & minus, vnũquodque ex iis q̃ nos cõponunt, euadit, morbi cõſtituantur, & de humoribus, & de elementis cõmunis oratio eſt. ꝙ verò idem fiat, cùm aliquid per ſe in aliquo corporis loco conſtiterit, non amplius de vtriſq; verum reperitur. perſpicuè enim humores videmus, quocunq; in membro per ſe conſtiterint, morbos inducere, ignem ſacrum, & herpetas, Bilem flauam, cancros Nigrã, tumores Pituitam. Sanguis quoque è propriis vaſis effuſus, cum in pulmone, & inter pectus & pulmonem collectus putruerit, tabem affert. concretus etiam in ventre, & in magnis vulneribus extremis periculis homi

Humores quocũque in mẽbro per ſe cõſtiterint, morbos inducere. vel ſi ſepa rẽtur ab aliis.

mi

mines expoſuit. At terram nullibi videmus per ſe ſolã, in corpore cõgregatã eſſe. nullibi ignem,nullibi aquã.ſed ſanies tantum quaſdam aqueo, & igneo elemẽto inter ſe cõmiſtis, neq; illis ſynceris, ſed cœnoſam quandã craſsitiem adeptis. eodem modo etiam, cum aerea ſubſtantia, humido vapore coniungitur, flatuoſus ſpiritus in animalibus gignitur. Recte igitur Hippo.humores ſcripſit, & ſeparatos ab aliis, & in quolibet membro ſigillatim collectos morborũ cauſas exiſtere. Plato verò idem de elemẽtis non rectè. De generatione itaque ex elementis,de ſanitate, & morbo ſimilariũ,primorumq́ue corporũ hactenus. nunc ad reliquam in Timæo ſcriptam orationem deſcendamus.quam tamen expoſitione iam præuenimus, ſic ad verbum habentem: Cum verò ſecundæ conſtitutiones ſecundum naturam conſtiterint,ſecunda etiam quædam morborum intellectio, volenti cuique animaduertere, ſeſe offert. nam cum medulla, & os, & caro, & neruus ex illis conſiſtant,ſanguis præterea, quamuis alio quodã modo ex iiſdem factus ſit, cæterorum pleraq; quemadmodum ſuperiora eueniunt, maximi verò morbi hoc modo grauiſsimè ingruunt. Hic itẽ Pla- *Secunda*

omnium elemento rũ consti tutio. ab humorib. ortũ ha- bentia.

to, rectè quidẽ secũdũ omniũ elemẽtorum constitutionẽ medullæ,& ossis,& carnis,& nerui ait esse ex humoribus enim,quorum prima est generatio,ortũ hæc habent. non recte tamen, sanguinẽ inter ipsa cõnumerauit.quippe qui primæ, nõ secundæ constitutionis opus sit. Quanq̃ mihi videtur, etiam ipse dissimilitudinẽ quandam sanguinis aduertisse, atque ideo non absolute ita dixit:nã cum medulla,& os, & caro, & neruus ex illis cõsistant, & sanguis præter ea:sed addidit,quãuis alio quodã modo, ex iisdem factus sit.quibus verbis fatetur, nõ eadẽ constitutione ex quatuor elementis, vt os,& medulla,& caro,& neruus,sed alia sanguinẽ procreari.qui quidem,prior illis omnibus, cõmunẽ cum aliis humoribus generationem,sortitus est, ex quibus postea prima corpora,medulla scilicet,caro, neruus,os,consistunt, atq; alia multa. integer enim à me de similariũ corporũ differẽtia scriptus est liber.At verò si quis à Platone quæsiuisset, quisnã alius modus sanguinis generationis sit illæ,quem innuit, mirarer profecto,si aliũ posset dicere,q̃ qui ab Hippocrate fuit explicatus. diffusius enim vir ille, de humorum generatione,differentia, & facultate tractauit.atque eorũ quis, qua

in

in regione, tempore, ætate, corporis habitu dominetur, optimè diſſeruit. Quæ tamen omnia, Platoni nõ fuit neceſſe cõmemorare. ſed neq; illa Hippocratis inſtituto, quæſtio cõueniebat, quid eſſet in cauſa, cur albus pituitæ humor, ſanguinis ruber, flauus amaræ bilis, acidæ verò niger extitiſſet. Cuius tamẽ rei inueniẽdæ cauſam, ipſe videtur præbuiſſe. Quemadmodũ eũ ex linguę coloribus, nigras in corpore affectiones dignoſcendas docet, ex aduſtione fuliginoſa fieri eas affirmans. ſicut enim extra corpus è lucernis, & facibus, aliiſq; huiuſcemodi pinguibus rebus, exire fuligo cõſueuit: ita etiã in animaliũ corporibus ſæpenumero fit, vt torrefactis humoribus ac præcipuæ pinguibus, fuligini ſimile quiddã generetur. Nam pituitam propterea albã apparere, quia in generatione eius multæ paruæ ampullæ in ea contineantur, illud verò dicere non eſt auſus Hippocrates cum maioris id, quàm arti medicæ conueniret, naturæ ſpeculationis eſſe videretur. At Plato & hoc dixit, & de ſanguinis colore in eodem libro diſſeruit. quæ tamẽ in præſentia mihi non eſt opus aſcribere. melius enĩ eſt vt, quẽadmodũ amici quidã faciẽdum cenſent alibi rerum medicinalium

in Timæo ſcriptarum explanationes condamus. Siquidem, cũ de aliis multi cõmentaria ediderint, & longiora etiam nonnulli quàm par erat, de his pauci admodũ, neq; illi quidem bene ſcripſerunt. In præſentia igitur, id tantum dixiſſe ſufficiat, quatuor humores à Platone nõ ſecus atq; Hippocrate plurimorum morborũ in cauſa eſſe exiſtimari. id quod ſigillatim de ipſis, ad calcem libri ſcripſit. principia tantum orationum citabo, reuocandæ memoriæ cauſa. De bilium differentia, ſit ſatis hæc annotaſſe.

Cauſæ colorũ humorum.

Quæcunq; autẽ vetuſtiſsima, concoctioniq́; inepta caro colliquata fuerit, ex multa exuſtione nigreſcit, atque ex eo, quia vnde quaq; corroſa adeſaq́; eſt amaritudine cõtracta, omni corporis parti, quæ nondũ corrupta fuerit, infeſta euadit. & interdum ex amara, acidiſsima effecta, amaro videlicet magis attenuato, nigrum adipiſcitur colorẽ, interdum ſanguine tincta amaritudo, ſubrubrum colorem habet. viridem verò & herbaceũ, ſi huic niger admiſceatur. commiſcetur pręterea flauus color, cum amaritudine, cum à flãmeo igne recens caro contabuerit. atque his quidem omnibus, bilis nomẽ eſt vel à medicis quibuſdam fortaſſe inditum: vel certe ab aliquo

quo eius ingenii homine, qui in multa, ac diſsimilia ſpectans, vnum in ipſis genus cognomento vno dignum, deprehendere potuerit. aliæ verò quæ bilis ſpecies dicũtur, pro colorum varietate rationem ſingulæ propriã acceperunt. Hæc ſunt quæ à Platone, de bilium differẽtia ſcribuntur, ex nimio calore omnes ipſas, ſicut Hippocrates dixit fieri, aſſerente. Iam verò de morbis etiam qui ex bile oriuntur, tractans Plato, ita exorditur. Quæcunq; corporis partes, inflammationẽ pati dicuntur, à bile incendi, atq; inflammari cõtingit. Item de pituita ad hunc modũ cœpit. Pituita verò acida, & ſalſa, morborũ omniũ qui deſtillatione fiunt, fons atq; origo eſt. De atra bile quoq;, cùm alia quædã, tum hæc ſcribit. Sanies quæ ex ſanguinis ſeroſa ſubſtantia exiſtit, mitis, quæ ex atre bilis, acida, & fera eſt. Neque ſolus Plato, ſed & Ariſtoteles, & Theophraſtus, aliiſque cum Platonis, tum Ariſtotelis diſcipuli, hanc de humoribus Hippocratis rationem æmulati ſunt. Quinetiam ex medicis antiquis grauiſsimi quique, Diocles, Pliſtonicus, Mneſitheus, Praxagoras, Philotimus, Herophilus. Heraſiſtratus verò, manifeſtam videtur aduerſus Coos exercere

Ex nimio calore omnes biles fieri.

contentionem. cuius ſtudio, vt oſtendimus alibi, veritatem neglexit. atq; idcirco quẽpiam ex humoribus veretur calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum appellare.

ARGVMENTVM CAP. VIII.

Sunt in homine quoad viuit quatuor, nomine ac natura diſtincti humores ſãguis, pituita, bilis, atra, & flaua. Confutantur qui ex his faciunt vnum, veluti qui aſſerunt hominem eſſe ſanguinem.

Hippocr. meliori doctrinæ ordĩe quædam tractaſſe quã Plato.

VErũtamen Hippocrates in libro de natura hominis, cũ alia quædã tractaſſe, tum ordine doctrinæ meliori, q̃ Plato fuiſſe vſus videť. nã & quatuor humores ſecundũ naturã eſſe, id q̃d ne attentauit q̃dẽ Plato, & ex ipſis, aliũ alio anni tempore redũdare demonſtrauit. Verũ pauca quædã de hac re, etiã ex eo libro aſcribã. Dixi autẽ me ea quæ aſſerã hominẽ eſſe, ſemper eadẽ eſſe demonſtraturum & lege, & natura. ea ſunt ſanguis, pituita, bilis & flaua, & atra. principio igitur horum nomina lege diſtincta affirmo, nullumq́ue ex his, eodẽ cenſeri nomine, deinde natura, formas etiã eſſe ſeparatas. neque pituitam ſanguini, neque ſanguinem bili, neque bilem pituitæ ſimilem eſſe. qui enim fieri poteſt. vt hæc

hæc ſimilitudinem inter ſe habeant, cum neq; ſi inſpiciantur, coloribus conueniãt? neque, ſi manu attrectentur, calida, aut frigida, aut ſicca, aut humida, pari modo eſſe videãtur? Quando igitur adeo inter ſe & forma, & facultate diuerſa ſunt, vnum non eſſe, neceſſe eſt, ſiquidẽ ignis & aqua, nõ ſunt idem. Hæc verò vnum non eſſe, ſed propriã ſingula & facultatem, & naturam habere, hinc facile cognoſceres. Nam ſi homini dederis medicamentum, pituitam educens, pituitam euomet. ſi bilem purgantem potionem, bilem vomet. ſimili modo, atra bilis educetur, ſi atram cientibus medicamentis prouocaueris. ſi præterea pars aliqua corporis vulnerata fuerit, adeo vt vlcus efficiatur, ſanguinem effluere videbis. atq; hæc omnia faciet homo, diebus omnibus & noctib. hyeme & æſtate, quouſq; ad attrahendum in ſe ſpiritum, rurſusq́; emittendũ idoneus fuerit. Idoneus verò erit tãtiſper, quoad vno ex his congenitis priuatus fuerit. ſunt quippe hæc congenita homini. quid ni? primum enim hominem hæc omnia in ſe habere, donec vixerit, deinde ex omnia hæc habẽte, homine gigni, atque in omnia hæc habẽte homine, ali certiſsimum eſt. omnia inquam hæc quæ aſſero, & demonſtrò.

Hic

Hic Hippocrates, quatuor humores natura in nobis ineſſe demonſtrauit, nõ ſanguinem tantum, vt nonnulli opinantur. ex ſuperabundanti probatione deinceps eos refellit, qui vnum ex his quodlibet hominẽ eſſe aiũt. ſicut eos ſuperius coarguerat, qui corporum, quæ oriuntur & intereunt, vnũ eſſe elementum contendebant. de quorũ demonſtratione, vt dixi, ſcriptum à me eſt, eo in libro qui de elementis ad Hippocratis ſententiam inſcribitur. totam hanc rationem etiam prætermiſit Plato. Hippocrates verò, vt iam dictum eſt, in ſequentibus pertractat. ſatis erit, ſi principium tantum aſcribam orationis. quod quidem ſic ad verbum ſe habet: Qui dicunt vnam tantum rẽ eſſe hominem, hac mihi videntur vti ratione. cum videant aliquos qui medicamenta ſumpſerunt, in ipſis nimiis purgationibus quandoque interire, alios bilem, alios pituitam euomentes, vnumquodque horum exiſtimant eſſe hominẽ, cuius excretione mori hominem vident. Non ſecus qui ſanguinem eſſe hominem aſſerunt, eadem vtũtur ſententia, intuiti quippe in iugulatis hominibus, ſanguinem è corpore effluere, eum animam hominum eſſe opinantur. Atque hæc ſunt quæ orationibus ſuis, adducunt

testimonia. His dictis Hippocrates, postea ita existimantium confutat opinionẽ. quæ omnia si quis cupit audire, legat ipsum de natura hominis librum, qui apud omnes iã habetur. Ego verò breuitati studens, ad sequentia descendam.

ARGVMENTVM CAP. IX.

Ex humoribus, alius alio abundat tempore: hyeme pituita, Vere sanguis, æstate flauabilis, & automno atra. quare si eidem homini, idem medicamentum quatuor in anno exhibueris, hyeme euomet pituitosa, vere humidiora, æstate biliosissima, autumno nigerrima.

POstea quàm Hippocrates confirmauit quatuor in nobis humores esse, atq; eos secundum naturam, qui tum redundantes quantitate, tum qualitate alterati, morborum causæ existunt, deinceps ostendit hyeme pituitam, vere sanguinem, flauam bilẽ æstate, atram autumno, redundare. sed melius est, vt totam eius hac de re orationem, ad verbum producamus. quæ huiusmodi est. Augetur in homine pituita in hyeme. ea enim est secundum naturam hyemis, maximè omnium quæ in corpore sunt. frigidissima enim existit. cuius rei argumentum id est, si pituitam & bilem, & sanguinem attingas, frigidissimam omnium pituitam repe

ries.

ries,atqui tenaciſsima etiam eſt,& violen-tia ſecundum atram bilem ſcilicet maxima agitur.quæ verò violenter impelluntur, à violentia coacta,calidiora euadunt.pituita tamẽ ſupra hæc omnia nihilo minus ex natura ſua frigidiſsima omniũ apparet. Qđ autem hyems,corpus pituita impleat, hinc cognoſces.Homines hyeme & ſpuunt,&maximè pituitoſos mucos emungunt.& tumores albi,hoc maximè tempore,& morbi alii pituitoſi exiſtunt.

Vere qui humores vigeant.

At vere,adhuc quoq; valida eſt pituita in corpore, & ſanguis augetur.quo ſcilicet tempore,frigora remitũ-tur, & aquæ ſuperueniunt. ſanguis quippe tum ab imbribus,tum à dierum calore, in-crementũ accipit.ea enim anni pars, vtpote humida & calida, naturæ ipſius maximè competit. Quod hiſce tibi patere argumentis poteſt.Homines vere & æſtate,maximè à dyſenteriis vexantur.defluuiaque ſanguinis,ex naribus patiuntur.calidiſsimi itidẽ, & rubri ſunt. Aeſtate ſanè, adhuc ſanguis pollet,& bilis in corpore turgeſcit,& ad autumnum vſque porrigitur.Autumno verò imminuitur ſanguis,cui vtique natura contrarius eſt.ſed bilis æſtate & autumno cor-pus obtinet.Indicio tibi eſſe poterit. quòd homines hoc tempore,& ſponte bilem euo

mun

munt, & in purgationibus bilioſa admodū excernunt. Idem ex febribus, coloribuſque hominum liquebit. Iam verò æſtate pituita imbecilliſsima eſt, ſeq; ipſa etiam obtuſior. quippe cum contrarium tempus illud ſit ſiccum & calidum. ſanguis autumno paucißimus in homine. ſiccus enim eſt autumnus & frigefacere hominem incipit. at nigra bilis, plurima & validiſsima eo tempore. cum autem hyems ſuperuenit, ſicut bilis perfrigerata minuitur, ita pituita partim pluuiarum copia, partim noctium longitudine augeri conſueuit. manent quidem omnia hæc ſemper in hominis corpore. ſed pro tempore inſtante, vnumquodque modo maius, modo minus, tum quantum ad partem, tum quantum ad naturam ſpectat efficitur: perinde atq; annus omnibus temporibus omnium eſt particeps, calidi inquam & frigidi, ſicci & humidi. non enim quicquam ex his, vllo tempore ſine omnibus aliis quæ in hoc mundo continentur, eſſe poteſt. ſed ſi vnum deſit, omnia intereāt neceſſe eſt, cum eadem neceſsitate omnia conſtent, & à ſeſe mutuo alantur. ſimili modo ſi ex his congenitis, aliquid in homine deficeret, homo viuere amplius non poſſet. Porrò in anno præualet maxi-

Quō humores mutatiōe tēporū mutentur.

me

me omnium interdum hyems, interdũ ver, quandoq; æſtas, alias autumnus, ſic in homine viget pituita aliquãdo, modo ſanguis modo bilis, prius quidem flaua, deinde ea quæ atra nuncupatur. huiuſce rei euidentiſſimum teſtimonium habebis, ſi eidẽ homini eandem medicamenti potionem, quater in anno exhibere volueris, hyeme enim vomet pituitoſa, vere humidiora, bilioſiſsima æſtate, autumno nigerrima.

ARGVMENTVM CAP. X.

Singulas hominis ætates & regiones, ſingulis anni partibus accommodat Hippocrates. *Veri, puerum & regionem temperatam. Aeſtati, iuuenem, & regionem calidam. Autumno, ſenem atque regionem inæqualem calore ac frigore, quæ tamen abundet frigiditate & ſiccitate: Hyemi, decrepitum, ac regionem humidam & frigidã. percenſet inde* Hippocrates *morborum genera, quæ certo anni tempore, ac ætate hominus, dominantur: in vere & infantia æſtate ac adoleſcentia, autũno & ſenio hyeme atq; ætate decrepita.*

HAc oratione Hippocrates, quamuis de temporum diuerſitate tantum egerit, facultate tamen de ætatibus etiam, & regionibus, videtur docuiſſe. nam ſemper ipſe in omnibꝰ quę qualibet in oratione pręcipit, tempus anni, & regionem & ætatem

inſp

inspectandam monet,& quodcunque de vnō ex his audiueris, ad reliqua duo, transferre te id vult per similitudinem. eandem siquidem rationem, in ætatibus puer, quã in quatuor temporibus ver habet. eandem iuuenis, quam æstas. eandem senex, quam autumnus. eandem postremo decrepitus, qeam hyems. pari modo & ex regionibus temperata veri, calida æstati, quæ in caliditate & frigiditate inæqualis, frigiditate tamen & siccitate exuperat, autumno, frigida & humida, hyemi cor respondet. Cum hęc igitur docuerit, & insuper contrariorum, contrarias esse curationes, methodi artis elementa tradidit. postea in Aphorismis de morbis disserens, qui singulis & temporibus & ætatibus infestant, ad hæc elementa, quasi syllabas annexuit. citabo etiã hic eius orationem ad verbum. Morbi omnes in o-,, mnibus temporibus quidem fiunt, quidam,, tamen magis in quibusdam & fiunt, & irri-,, tantur. Vere etenim, atræ biles, insanię, co-,, mitiales, sanguinis fluxus, anginæ, grauedines, raucedines, tusses, lepræ, impetigines, vitiligines, & pustulæ vlcerosæ plurimę, & pani, & articulorum dolores. Aestate verò tum nonnulli horum, tum febres continuæ & ardentes, & tertianæ, & quartanæ, vomi-

Regionũ ĩ qualitatibus varietas.

Elemēta methodi artis.

tus item,& alui profluuia.lippitudines, aurium dolores,oris vlcerationes,genitalium putredines , papulæ ſudoroſæ . Autumno multi æſtiui etiam morbi inuadunt , & febres quartanæ,& erraticæ,& lienes,& aquę inter cutem,tabes,vrinæ ſtillicidia,inteſtinorum leuitates,dyſenteriæ,coxendices,anginæ,anhelationes,voluuli, comitiales,furores , atræ biles. Hyeme infeſtant lateris dolores,pulmoniæ,grauedines,veterni,raucedines,tuſſes,pectorum,& laterum,& lumborum,& etiam capitis dolores,vertigines morbi attoniti.Hæc de temporibus cum dixiſſet Hippocrates , deinceps de ætatibus ſubiungit ad hũc modum:Iam vero in ætatibus hæc contingere conſueuerunt.

Morbi ex variatione ætatũ.

paruis & infantibus puerulis feruida oris vlcera (aphthas Græci vocant) vomitus , tuſſes, vigiliæ,pauores,vmbilici inflammationes, aurium humiditates.dentitionem incipientibus,gingiuarum pruritus,febres, conuulſiones,alui profluuia & maximè cum caninos emittunt, atque iis præcipue qui craſſiſsimi ſunt,& ventres duros habent.magis verò iam adultis tonſillæ accidunt , vertebræ , quæ eſt in occipitio introrſum luxationes, anhelationes, calculi , lumbrici ro-

tund

tundi,pituitæ,verrucæ,tumores glandularum circa aures oblongi ſatyriaſmi appellati,ſtrumæ & alia tubercula.grandioribus autem effectis,& iam ad pubertatem accedentibus & ex his morbis multi, & febres longinquæ magis, & è naribus ſanguinis profluuia accidunt. plerique verò in infantibus morbi iudicantur. alii in quadraginta diebus,alii in ſeptem menſibus, in ſeptē annis nonnulli. in iis autem qui ad pubertatem iam progreſsi ſunt,morbi qui in infantia permanſerunt,nec maribus circa pubertatem,fœminis circa menſtruorum eruptiones deſierunt,ſolēt inueteraſcere. Adoleſcentibus ſanguinis ſpuitiones,tabes, febres acutæ,comitiales,& allii,ſed præcipue antedicti morbi. ſupra hanc ætatem laterum dolores,pulmoniæ, veterni, phrenitides,ardentes febres,alui profluuia,choleræ,dyſenteriæ,hæmorrhoides.prouectioribus verò ætate,ſpirandi difficultates,deſtillationes cum tuſsi,vrinæ ſtillicidia, vrinæ difficultates,articulorum dolores, renū affectiones, vertigines, morbi ſtupidi, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, ventris,oculorum, & narium humiditates, viſus hebetudines,glaucedines, auditus grauitates.

ARGVMENTVM CAP. XI.

Tribus nominibus reprehenſus hic Plato. 1. neglexit prædictum ordinem Hippocratis. 2. Febriũ circuitu redeuntium, cauſam reduxit ad elementa omnibus corporibus communia, nõ ad ea quæ in ſanguineis tantum ſunt. 3. Veram quotidianæ ac tertianæ febris cauſam, non attigit. In quotidianis, phlegmaticus humor redundat, in tertianis flaua bilis.

Medico magis quã philoſopho ordinẽ ſequi cõuenire.

HOc ordine doctrinæ, vti debuerat Plato magis. ſiquidem philoſopho etiam magis quàm medico ordinem, & viã, & doctrinam ſequi conuenit. Sed fortaſſe de iis quæ experientia indigebant, nõ potuit exacte diſſerere, cum ipſe operũ medicinæ, peritus haud quaquam eſſet, atque in hoc eſt laudandus, quòd de iis dicere non fuerit aggreſſus, quæ non exacte cognorat. ſed illa tamen poterat, vel ab ipſa rerum natura didiciſſe, quæ in aphoriſmis his verbis referuntur: Atque in anni temporibus, vere & prima æſtate pueri, quidq́ue his ætate, quã proximè accedunt, optime degunt, & maximè valent. æſtate & autumno ad quandam parte ſenes. extrema autumni parte & hyeme, in media ætate conſtituti. Hæc ſanè de antedictis ætatibus tum in ſe, tũ in aliis fa-

miliaribus animaduertere vnuſquiſq; poteſt, qui ſcilicet ætate iã fuerit prouectus. qualem veriſimile eſt Platonem fuiſſe, quo tempore Timæum conſcripſit. negligẽter igitur illum ſe geſſiſſe manifeſtum eſt, & in hac inquiſitione, & multo magis etiam in iis quæ Hippocrates de morbis ſcripſit, q in ſingulis & ætatibus, & temporibus abundant, atque inualeſcunt. Quibus porrò ſi attendiſſet, nequaquam illa ſcriptis mandaſſet, cùm inquit: Quod igitur ex ignis exceſſu præcipue ægrotat corpus, continuos ardores, & febres continuas patitur. quod ex aeris, quotidianas, tertianas, ex aquæ redũdantia. propterea quòd ipſa, & aere & igne ſegnior eſt. at terra, quippe quæ tardiſſima horum omnium eſt, dum in quadruplis tẽporis circuitibus expurgatur, quartanas febres inducit. quibus ſerò liberari homines conſueuerunt. In hac oratione, primus error fuit, quòd ad elemẽta communia omnibus corporibus, non ad ea quæ in ſanguineis tantũ ſunt, redundantium per circuitum febriũ, cauſam reducit: cum melius ea quæ manifeſtè in corporibus redundare cernuntur, curari poſſint ſecundus error ille eſt, quòd ad veram quotidianæ, & tertianæ febris cauſam, ne propè quidẽ acceſſit.

Error Platonis.

nam cùm euidenter pateat, in quotidianis phlegmaticum humorem redundare, qui humidus & frigidus eſt, in tertianis verò flauam bilem, quam contra ſumme calidam ac ſiccã eſſe, conſtat, debuerat dicere in tertiana ignis, in quotidiana aquæ elementũ redundare. ſicut in quartana atræ bilis humorem, & terrę elementum. quicunque verò ſingulorum horum naturam cognoſcere voluerit, habet de his, tum in commentariis de iudiciis, tum in libris de differentia febrium, abſolutam orationem. neque meus is mos eſt, vt de iiſdem eadem ſæpius repetam. ſed cùm ſemel atque iterum, quãdoque demonſtrationem explicauerim aliis in libris. poſtea illius demonſtrationis vtor concluſione. perinde atque hoc in tractatu feci. nam cùm ſemel in prioribus libris, tria eſſe facultatum nos regentiũ principia demonſtrarim, poſtea id omnibus aliis in locis, abſolute ſumo, admonitis quãdoque tantum lectoribus, alibi hoc fuiſſe demonſtratum. Ita nunc ſatis erit, ea tantum quæ illis in libris demonſtrauimus, cõmorare. acutiſſimas ſcilicet, & ardentiſſimas febres, à flaua bili oriri, & tertianam ex ardentium genere eſſe. cur verò hæc cõtinua minime ſit, vt ardens, ſed intermit-

tat, causam ibi explicabimus. Plato igitur in hoc, artem Hippocratis non est assecutus, licet vsquequaque sequi hominẽ conatus fuerit.

ARGVMENTVM CAP. XII.

Non recte iudicat Plato, *albam pituitam, ex collicatione carnis mollioris existere, generatur enim ex alimento natura frigidiore, nec (vt par est) ab insito calore concocta.*

DE pituita præterea alba, ꝙ ait, ex bullis eã in se inclusis fieri, adeo quidẽ paruis, vt videri nequeãt, quẽadmodũ ipse inquit, q̃ tamẽ omnes speciẽ quandã exhibeãt, qua talis color visui cõspicuus reddat̃ probabile est, ac rationi consentaneũ. at ex colliquatione mollis carnis, interdũ phlegma existere, illud verò absurdissimũ non esse, nullo modo potest. nisi quis videlicet Prodic⁹ immutato nomine amaræ bilis humorem phlegma nũcupet, dicatq́; à verbo φλέγεσθαι quod est ĩflãmari eã appellationẽ habere. sed Plato etiã ipse, huiuscemodi bilis calidissimũ esse humorẽ. ꝓbe se nouisse testat̃, vbi ait: Quæcũq; corporis ꝑtes inflammationẽ pati dicuntur. à bile incendi, atq; inflãmari cõtingit. & deinde subiungẽs ita: Eadem respiratione accepta, extra ad cutẽ varias feruendos pustulas effundit.

intus cohibita aduſtos morbos permultos inducit. Hinc perſpicue cognoſcimus Platonem vſitata appellatione de amaræ bilis humore vſum fuiſſe. qui quidem humor, flauus omnino colore eſt. atque interdum multa admiſta ſeroſa humiditate, luteus ac pallidus euadit. Quinetiam ex eo quòd dixit, à bile inflammari, oſtẽdit ſe non in appellatione ſicut Prodicus, ſed in cognitiõe naturæ ipſius humoris erraſſe. de eo ſiquidem in hunc modum ſcribit: Cùm verò ex recente, & tenera carne, aliquid cum aere eliqueſcit, ventumq́; intus concipit, ab humiditateq́ue corripitur, ampulæ quædam inde exiſtunt, quæ cum ob paruitatem ſingulæ viſum effugiant, vniuerſæ molẽ quãdam exhibent videndam. coloremq́; ex ſpumæ generatione album habent. hancq́; omnem tenerioris carnis eliquationẽ, ſpiritu inflatam albũ phlegma eſſe dicimus. Nec multo poſt item de ipſo ita ſcribit: Album ſanè phlegma ob ampularum ſpiritum intus incluſum, infeſtum admodum eſt. foras verò expirans ad cutem mitius quidẽ euadit, variis tamen corpus albis maculis, & vitiliginibus inficit. aliosq́ue huiuſcemodi morbos parit. Hic bene de affectionibus à pituita exorientibus, pronunciauit. cùm

verò

verò ſuperius omnem dixit teneræ carnis eliquationem, ſpiritu inflatã album phlegma eſſe,non rectè.declaratum ſiquidẽ eſt, phlegmatis hoc eſt pituitæ ortum ex alimento natura frigidiore exiſtere, cùm ſcilicet ab inſito calore, non bene fuerit concoctum.at colliquata caro, ſimilem calore habet colliquationem,pallidæ bili, ad albedinem magis tendentem , ita vt efficiatur quod ſuppallidum fuluum appellant. eſt præterea craſſior etiam colliquatio hæc, quàm pallidabilis, peiuſq́ue olet. & quandam ſæpenumero tenacitatem , pinguedinemq́ue in ſe habet.

ARGVMENTVM CAP. XIII.

Non vnũ ſentiunt Hippocrates *&* Plato, *de omnium naturalium operum authore ille tradit eſſe innatum ſemper calorem : hic,non rectè, ignẽ.Calor natiuus,gignitur nõ ex ſpiritu, qui eſt in arteriis,ſed ex ſeipſo eſt : ſubſtãtia quidem in ſanguine & pituita conſiſtens potiſſimũ qualitate autẽ,ex caliditate & frigiditate tẽperatus. Quæ augẽtur corpora,& ventres hyeme ac vere,plurimũ huius caloris obtinent.*Adſcribuntur Platonis *verba,in quibus calorẽ natiuum, ignem vocat.mutat tamen aliquando ignis nomen in calorem. Ruber color in ſanguine,generatur iuxta Platonẽ, propter ignis abſterſionẽ.*

Calor in animaliũ corporib. quomodo gignatur.

ATque hæc ſatis in præſentia, decreta ſint de humoribus. ſiquidem, vt quidam amici faciendum cenſent, alibi ſum ea quæ in Timæo medicinalia dicuntur, expoſiturus. nũc reliqua quæ eodẽ librocõtinẽtur, ſummatim, referã vt in quibus cõueniant viri hi, in quibus item diſſentiant, perſpicere poſſumus, pluribus, ac diffuſius poſtea inſcribendis commentariis, eadem tractaturus. Hippocrates ſemper innatum calorem omnium naturalium operum authorem eſſe ait. Plato, non calorem, ſed ignem nominat. Age verò quo modo ab ipſo animali corpus diſpenſari ac regi inquiat, videamus. Omne animal, inquit, in ſanguine, & venis, calorem quaſi ignis, quendam fontem habet. Porrò hæc omnia recte dixit. neque enim ex attritu ſpirituũ, qui ſunt in arteriis, calor in animalium corporibus gignitur, ſicut in lapidibus: & lignis fieri videmus, ſed econtrario, ab inſito calore arteriarum ipſarum motus cauſantur. Nam cùm vel frigore, vel medicamento frigefactum fuerit corpus, nulla alia re, in ipſo alterationem pariente, ſtatim quidẽ arteriarũ motus, neruorum itẽ, & muſculorum ceſſant. Melius tamen erat non ignis, ſed inſiti caloris fontem dicere,

in

in corporibus noſtris eſſe, vt Hippocrates vbique appellauit. Nam ſi ab igne, ciborũ concoctio, digeſtio, ſanguificatio, & nutritio fieret, melius in acutis febribus, omnia hæc conſpicerentur abſolui. ſed inſitus calor temperatus eſt, ſuſtantia quidem in ſanguine & ſpiritu ſubſiſtens, qualitate veró congruè ex caliditate & frigiditate contemperatus. Verius igitur ab Hippocrate dicitur: Quæ augentur corpora, plurimum inſitum calorem habent, vnde plurimo etiam alimento indigent: ſin minus, abſumuntur. ſenibus verò parum ineſt caloris. atque idcirco paucis indigent fomitibus: à multis enim extinguuntur. Eadem cauſa eſt, vt cùm corpus frigidum habeant ſenes, non ita acutis febribus infeſtentur. Hinc & in libro de natura hominis, in prima ætate, hominem ait calidiſſimum eſſe, ſicut frigidiſſimum in extrema, quæ eſt ſenectutis. Nõ abſolutè tamen calidiſſimum, quemadmodum in ardentibus febribus, ſed inſito calore, calidiſſimũ eſſe ſubſtantia, nuper genitum infantẽ diximº. propterea in aphoriſmis: quæ augẽtur, inquit, corpora, plurimũ calorẽ inſitum habẽt. ſed hic quidẽ aphoriſmus, modò à me citatus fuit: alia inſuper ſcribit huic cõſentiẽtia, his verbis:

Inſitũ calorẽ temperatum eſſe.

Ven

Vētres hyeme, & vere, calidiſſimi natura ſunt,& ſomni longiſſimi. quibus temporibus etiam alimenta copioſiora ſunt exhibenda.nam innatus calor multus eſt: quo fit,vt pluribus alimentis indigeant. argumento eſſe poterunt ætates,& athletæ. Innati caloris plurimum eſſe hyeme ait.cum aduentitius,æſtate abundet. ſed de eius ſententia,non eſt opus plura in præſentia dicere, cum aphoriſmos ſeptem commentariis enarrarim,aliumq́ue inſuper ad diſcipulum Quinti Lycum conſcripſerim. qui non intelligens vtique, qualem innatum calorē velit Hippocrates, ante à me modò recitatis aphoriſmis, contradicere non eſt veritus. Nunc ſufficiet verba Platonis ſubſcribere, quæ in Timæo de alimenti digeſtione poſuit: Quorum initium tale eſt: Hinc iam aquæ deriuationem ſeu aquæductum huiuſcemodi quadam ratione præparauerunt. quod facilius perſpiciemus,ſi inter nos illud prius conſtiterit.omnia quæ ex minutioribus conſtituta ſunt, continere maiora.Quæ ex maioribus verò, minora cohibere nullo modo poſſe.ac propterea ignem,cum minutioribus partibus quā cætera genera conſtet, per aquam,terram, aerem & alia quæ ex his componuntur, pe

netrare.quodq́ue cum continere valeat,eſſe nihil. Idem de noſtro ventre cogitandũ, qui cibos, & potus ingeſtos poteſt retinere.ſpiritum, & ignem quæ conſtitutione ipſius longe tenuiora ſunt,non poteſt. His igitur deus,ad irrigationem à ventre ad venas traducendam vſus eſt, reticulo ſcilicet ex aere & igne, inſtar naſſæ contexto. Aere quidem, & igne ad alimenti concoctionem,ſanguinis procreationem, & digeſtionem faciẽdam,vti naturam recte dictũ eſt. quòd verò ex ipſis reticulum eſſe factum ait,& non commiſtionem potius per totũ, non approbo. Quemadmodum etiam illud non placet, quòd ignem dixerit, cùm poſſet & melius, vt Hippocrates,innatum calorem appellare. ſed ita vocãdo,illud mihi videtur voluiſſe ſignificare. ex ignis cõmiſtione,cũ aliis elementis caliditatis quæ eſt in corpore,ex intimis ad exteriores partes euocationem fieri. Quippe cum etiam ipſe ignis nomen, in caloris appellationẽ mutare interdum videatur.ſicut in ea oratione:calorem verò ſecundum naturam in ſuam ſedem exterius ad cognatum ire,confitendum eſt. his conſentiunt etiam illa:atque ob eam cauſam per totũ corpus omnibus animalibus alimentorum liquores ita

faci

facile perfluunt. qui cum recenti cōciſione extiteriat, à cognatis rebus ſumpti, partim à fructibus, partim ab herbis, quæ omnia deus ob id ipſum vt nobis alimoniam ſuppeditarent produxit, varios colores ex confuſione contrahūt. plurimus tamen in his ruber color diffunditur à natura inciſionis abſterſionisq́; ignis in humido procreatus. vnde eius liquoris qui per corpus permanat, talis ſpecie color, qualem modo diximus, euadit. quem & ſanguinē appellamus. Rubrum colorem gigni ait in ſanguine ex ignis abſterſione, hoc eſt depoſitione impreſſioneq́; eius qualitatis, ac facultatis: vt ex ignei elementi, & humiditatis excipientis miſtione, ipſe ſanguis efficiatur. Verūtamen cum humiditas illa, non puræ aquæ ſit, ſed admiſtum quiddam etiam terreū habeat, quod corpulenta craſſitudo indicat, ex omnibus gigni ſanguinem manifeſtum eſt, aliqua etiam aereæ ſubſtantiæ portiuncula neceſſario aſſumpta, vt alibi declaratum eſt.

ARGVMENTVM CAP. XIIII.

Non idem de aſpiratione iudicant Plato & *Hippocrates. Ille primum, perſpicationis cauſā potius afert quam reſpirationis. deinde, attractionem tollit, cuius ſumma vis eſt in animali.*

diff

Differt reſpiratio, à pulſu arteriarum. Illa, functio eſt voluntaria, quæ eleuato aut depreſſo fit thorace: Hic adnatus eſt animali, triplicis vſus gratia refrigerii, euentilationis, & ſpiritus animalis generationis. Hippocrates recte indicauit de reſpiratione: male Plato, ſicut prius adſcripta teſtantur verba, quæ redarguit Plato. In hoc Platoni conuenit, cum Hippocrate, quod inſpirationem fieri cognoſcat refrigerii cauſa: expirationem fuliginoſa excrementa expellendi.

Videtur igitur etiam in his Plato Hippocratem ſequi, cùm innatum calorem in cauſa eſſe affirmet, concoctionis ciborum in ventre, & inde in iecur & venas digeſtionis, ſanguinis creationis præterea, & ſanguinis in totum corpus diductionis & diſpenſationis. In ſententia tamen de reſpiratione, non parum diſcrepat. in eo primum quòd perſpirationis potius, quàm reſpirationis cauſam affert. deinde quòd neque id facit ſine reprehenſione, vtpote cũ attractioné tollat, qua Hippocrates in multis naturalibus operationibus vtitur. atque ea cauſa fuit, cur operationes nonnullas, quæ non ſine attractione efficiuntur, in circumuolutionem retulerit. At verò, qualis attractionis vis ſit, licet tibi vel inde co

gnoſc

gnoſcere.ſi fiſtulam orifico altero in aquã emittas,altero labiis comprehendas,atque aerem qui in ipſa eſt ſuctu extrahas, ſimul aquam ſequi continuo videbis . non ſecus etiam infantes , labiorum admotione tum ex papillis , tum è bombyliis anguſtiſsimi oris vaſculis , humorem qui in ipſis continetur,attrahunt. adde quòd fabrorum etiã folles, diſtentos exteriorem aerem per annexas fiſtulas ad explendam diſtentionem attrahere,compertũ eſt.ſimili modo in animalibus,diſtentus thorax, per aſperam arteriam neceſſario in os aerem exteriorem attrahit:idem paulo poſt contractus in expirationibus exprimit.atque hanc quidem functionem,in ſecũdo de muſculorum functione voluntariam eſſe demõſtratum eſt. alia verò,quem pulſum appellamus,à corde & arteriis exiſtit . quæ quidem arteriæ, dum diſtenduntur, per oſcula , quibus cutem adeunt, exteriorem aerem in corpus attrahunt.atque id tribus de cauſis,vt refrigerent,vt vẽtilent,vt ſpiritum animalem gignant. dum contrahuntur verò , quidquid in ipſis fuliginoſum , fumoſúmque ex humoribus creatum fuerit,id exprimendo elidunt. cæterum de reſpiratione in commentario de vſu reſpirationis, ſatis demonſtratum

tum est. de pulsibus, vbi de pulsuum vtilitate disseruimus. Quòd item thorax distentus, exteriorem aerem attrahat, in libris de thoracis & pulmonis motione declarauimus. qui nam verò sint, qui eum distẽdant vel contrahant musculi, ostendimus in tractatu de causis respirationis. nerui autẽ, à quibus singuli hi musculi cientur, omnes è dorsi medulla, non meo tantũ, sed omnium etiã dissectionis peritorũ iudicio, ortũ habẽt. à cerebro verò ipsa medulla. Vnde è cerebro, per mediã dorsi medullã nerui motũ per appetitionẽ thoracis musculis afferunt. à quibus distẽtus, externũ aerem per summum guttur, & asperã arteriã in pulmonẽ attrahit. contractus foras, eundẽ per easdẽ vias exprimit. Errauit igitur Plato, cum noluerit Hippocratem sequi hęc in libello de natura hominis dicentem. Et hæc omnia tibi faciet omnibus diebus & noctibus, hyeme & æstate, donec idoneus ad attrahendum in se spiritum, & rursus emittẽdum fuerit. attrahit igitur in se homo exteriorem aerem per os in pulmonem, per cutem̃ in arterias. ac rursus per eosdem meatus per quos accepit remittit. Altera igitur̃ ex his operationibus respiratio, altera quæ per cutem fit perspiratio seu difflatio

Neruos à quibus singuli thoracis musculi cientur oẽs è dorsi medulla oriri.

appellatur. quas tamen vtraſq; neque inter ſe connexas, neque ab vna facultate effectas cōfundēs Plato, vt ex iis quę modo dixi, demonſtratum eſt, de reſpiratione in Timæo diſſerit, his verbis. Videamus pręterea quibus cauſis reſpiratiōis affectio in hunc modum qualis nunc eſt facta fuerit. Quod ita liquebit. Cum nihil vacuum ſit in quod ex iis quæ feruntur, aliquid poſſit irrumpere, & ſpiritus è nobis foras exiliat, omnibus perſpicuum eſt, eum non in vacuum ferri, ſed vicinum è ſede propria depellere. depulſum verò illum, proximū atque hunc item alium, ſubinde impellere. eaq́ue neceſsitate fieri, vt circūagitatus cō pellatur, iterum eum in locum vnde exierat ſpiritus. ingreſſusq́ue illuc ac repleta ſede, ſpiritum ipſum ſubſequatur. atq; hoc totum, quaſi rota circumuoluatur, ita fit, propterea quia vacuum nullum reperitur. Quamobrem, cum è pectore, & pulmone foras exierit ſpiritus, ab aere qui corpus ambit, introq́ue per raritatem carnis penetrat, & circūuoluitur, locus eius repletur. Qui aere deinde rurſus regrediens, & foras per corpus exhalans, intrò reſpirationem per oris & narium tramitem, intrudit. Hic rotæ circumuolutio, non ſimplex eſt intel ligē

ligenda,ſed quæ è contrariis motibus conſtat.cum ſcilicet ad cutem innato calore incitato,intruditur, & circũagitur in corpus per os externus aer:& cõtra eodem per os exeunte, aer corpori noſtro circumfuſus, in corpus per cutim impellitur.vt expiratio, & perſpiratio, operatio ex natura noſtra ſit:inſpiratio affectio tam quæ per os, quàm quæ per cutim fit. in neutra verò ex ipſis,Plato vtitur voluntate, cum tamen citius & tardius,plus & minus, & frequẽtius quoque,tum inſpirare tum expirare,in noſtra poteſtate ſitum eſſe, dubitet nemo.

Platonis oratio de inſpiratione falſa.

Quinetiam Platonis oratio,falſa eſſe conuincitur, eo quia ſequeretur,poſt arteriarum contractionem, cõtinuo inſpirationẽ fieri debere. poſt itidem expirationem, illico arteriarũ diſtentionem ſubſequi.quod minime ita euenire compertum eſt. ſed ſi voluerimus,vel multo tempore reſpirationem cohibere,ſtatim arteriæ,vnà cum corde agitantur.& dum inſpiramus interdum diſtenduntur,contrahunturq́;,dum expiramus.adde quòd in vnius reſpirationis mora,cor vnà cum arteriis diſtendi & contrahi ſepties,vel octies,vel decies quãdoq; cõſpicitur. Ratio pręterea ipſa circũuolutionis & protruſionis,abſurda eſt.neq; neceſ-

ſarium nullo pacto videtur, vt ab expiratione circũagitatus aer, rurſus per cutẽ introferatur. Cũ eñ reſpiratorii inſtrumenti cõtrationẽ, ſequatur expiratio, aer qui nos ambit, eã cõtractionẽ ſecutus, illi quod expiratur locũ exhibet. Quòd verò in aliis etiã quæ attractionẽ tollendo dixit Plato, abſurde argumẽtatus fuerit, in enarratiõe ipſorũ explicabimus. Nũc ſatis eſt oſtẽdiſſe, tantũ in quibus cõſentiat cũ Hippocrate, vel ab eo diſcrepet. Subiũgamus igitur & alia. Videtur Plato de reſpiratiõe agẽs, cũ Hippocrate etiã cõſentire. qui inſpirationẽ vult fieri refrigerãdi caloris innati cauſa, expirationẽ, vt fuliginoſa excremẽta diffundantur, ac difflentur.

Platonẽ cum hippocrate de reſpiratione ſentire.

ARGVMENTVM CAP. XV.

Quoniã pulmo mollis eſt & exanguis, fiſtulas habens ſpongiæ inſtar foraminoſas, Plato aptum eſſe dixit, excipiendo ſpiritui & potui, ad æſtum cordis mitigandũ. Id quatenus verum ſit inquirit Galenus, admonẽs non quodcũque falſum eſt, cõtinuo rideri debere: moderamẽ adhibẽdũ in redarguẽdo. Oſtẽdit deinde, Platonẽ nõ ſic intellexiſſe, quaſi tota potio in pulmones deferatur, cũ alias & propriũ aſsignet locũ infra præcordia: ſed pauxillũ tantum. quod eſſe verũ, experimento eſt per ſectionẽ poteſt intelligi.

VBi autem hæc dicit, ibi etiam de potu, quò ad pulmonē feratur, in hunc modum diſſerit. Cum verò ex cordis palpitatione in terribilium rerum timore, & ex iræ excitatione præuiderent fore, vt totum hoc iraſcentis partis domiciliū, æſtuoſum ac propemodum ignitum redderetur, ſubſidium illi pulmonum forma aggenerata inuenerunt. quæ mollis primum, ac exanguis, deinde cauernoſa ſpongiæ, ac foraminulenta eſt, vt ſpiritu potuq; excepto reſpirationē refrigeraret, æſtumq́; mitigaret. Si totum nos potum in pulmonem deglutire exiſtimat Plato, merito accuſandus eſt. quippe qui apertiſsimā rem ignoret. ſi portionem quandam potus, per aſperam arteriam percolatam, ferri ad pulmonem arbitratur, probabile quoddam dicit. id quod in aliis dogmaticis vſu venit, in quibus, inter philoſophos & medicos diſceptatio eſt. neque idem eſt, falſum aliquid & deridiculum affirmare. Nam etiam ipſum Eraſiſtratum oſtēdimus, de vſu reſpirationis, de vſu item pulſuum & generatione, de deuoratione, & concoctione erraſſe. neque tamen deridendum eſſe etiam exiſtimauimus. nō enim omne quod falſum eſt, continuo etiam deridendum. Quinimo cū

Platonē accuſandū ſi totū nos potū in pulmonē deglutire exiſtimat.

de inflammationis etiam ortu, & febrium dignotione, de ſanguinis miſsione, nonnullisque aliis curatoriis rationibus, erraſſe eum demonſtraſſemus, è ſectatoribus eius quidam contra me, oratione contorta, nos non Eraſiſtratum in iis erraſſe contendit. neque tamen aut nos illum, aut ille nos deridendos duxit. Cum enim incerta ſint dogmata, & rationum argumentis probabilia aliis, aliis abſurda videantur, ſicut ſuccenſendum non eſt, ſiquis veras eſſe putãs, opiniones ſuas defendit: ita concedere, vt alii nobis ipſis cõtradicant, debemus. at carpere mordaciter, atque irridere quaſi ſtultum, aliquid quod dogmatice in controuerſiam venerit, illud verò eſt procacis hominis ac petulantis. Cuiuſmodi hoc eſt, quod inter bibendum è potu aliquid ad pulmonem per ſummum guttur, & aſperam arteriam feratur, non repente totum, neq; per mediam inſtrumenti fiſtulam influens, ſed per tunicam ipſam, ſenſim irrorãs. Quod ſanè verúmne an falſum ſit, paulò poſt cõſiderabimus. Satis modo ſit, deridendum illud orationis genus à Platone, nuſpiam fuiſſe dictum, non in ventrem videlicet per gulam, ſed in pulmonem per arteriam totam potionem deferri. in eodem enim ipſo

Incerta dogmata alijs probabilia, alijs abſurda videri.

hoc

hoc libro, quo ante citata de potu verba ſcripſit, in ventrem quemadmodum cibi, ita potulenta omnia deſcendere inquit. neque id ſemel, ſed ſæpius aſſerit. Quod tibi ex eius verbis facile conſtabit. ac primum his poſt quatuor verſus ab ea, quam modo recenſuimus, oratione. Eam verò animæ partem, quæ cibos, & potus concupiſcit, & reliqua quibus ob corporis naturam indiget, inter præcordia & vmbilici terminos collocarunt. Non in corde & pulmone, inquit, ciborum, & potuum concupiſcibilem partem eſſe, ſed infra tranſuerſum ſeptũ. præcordia enim, hoc eſt phrenas, non ipſe tantum, ſed alii etiam veteres, ſeptum appellarunt. Infra verò hæc præcordia tum venter, & inteſtina ſita ſunt, tum iecur ipſum, de quo hic ab eo ſermo fiebat. Et paulò poſt rurſus. Cum futuram in nobis potuum, & ciborum intemperantiam præuiderent, qui genus hoc noſtrum cōdiderũt, nosq́ue illis longe plus quàm aut modus aut neceſsitas poſtularet, ob ingluuiẽ fuiſſe vſuros, ne interitus ex morbis repentinis accideret, atque ita imperfectũ ſtatim mortale genus finiretur, ſuperfluo futuro, cibi & potus habitui receptaculum eum qui inferior venter appellatur,

conſtituere. Inferius itidem in eodē libro hæc ſcribit. Idem profecto de noſtro ventre etiam conſiderandum eſt, qui cibos, & potus ingeſtos poteſt retinere. ſpiritum, & ignem, quæ conſtitutione eius ſunt longe tenuiora, non poteſt, Hic etiā manifeſtiſſimè dixit cibos, & potus in vētrem deferri. ſucciq́; eius, qui in ventre ex cibi & potus cōmiſtione efficitur, in venas digeſtionem, irrigationē ob humiditatē nuncupauit, mox ita ſubiungens. His igitur deus ad irrigationem à ventre ad venas traducendam, vſus eſt. Deinde poſt non multa. Cum enim, inquit, vltro citroq́; reſpiratio cōmeat, ignis interior cōnexus ſequit̃, atq; identidem per vētrem eleuatus cibos potusq́; deprehendens, maceret ac liquefacit. eosq́; in minutas particulas contritos, per exitus per quos ipſe fertur, traducit. ac facit, vt quaſi è fonte hauſti in riuos, hoc eſt venas, permanent. atq; ita per corpus venarum fluenta, quaſi canales diducit. Iam vero ſubſequendo vbi de reſpiratione & concoctione agit, eandem ſententiam ſeruare cōſpicit̃, vt à ſtolida illa opinione, longe remotus eſſe videatur. Imò illi potus qui eum adeò ſtultū putant fuiſſe, vt in pulmonē ferri potum vniuerſum

opi

opinatus ſit, damnandi, quòd ita impudenter mentiantur. Vtrũ verò aliqua potionis pars circa interiorẽ ſummi gutturis, & aſperæ arteriæ tunicam ingrediatur, vnuſquiſq; in ſeipſo periculum facere ſi voluerit, poteſt. ſtans enim ſatis copioſam aquã in os recipiat, deinde reſupinatus orificiũ ſummi gutturis, paululum aperiat, in noſtra ſiquidẽ eſt poteſtate, aperire & claudere cum volumus, tuncq́; interlabi pauxillum quippiam in id, ex ore perſentiet, q̄d titillare, & iritare, ſi paulò copioſius extiterit, conſueuit. Quinetiam iritatã tuſsim, tolerando aliquis cohibere poteſt, vt ſtatim ceſſet, ſi puſillum id ſit, quod titillationem induxit. Quandoq; etiam fit, vt parua tuſsis excitata titillationem omnẽ, nulla reiectione facta diſcutiat. Ex quo ſatis patere arbitror, potionem, ſi vniuerſa fuerit & multa, ac demum tanta. vt ſpirationis vias occupet, tuſsim iritare. ſi verò adeò pauca ſit, vt circa interiorem ſummi gutturis, aſperæq́; arteriæ tunicam, quadã irroratione inſpergatur, neque iritare, neq; vllum penitus, dum per arteriam delabitur, ſenſum efficere. Perſpicuum quoque inde eſſe poteſt, aliquam potionis particulam, ad pulmonem deferri, quòd ſi quod-

An potionis pars aliqua circa interiorẽ ſummi gutturis & aſperæ arteriæ tunicã ingrediatur.

cunq; libuerit animal ad eam sitim redege ris, vt coloratam aquam haurire patiatur, tum vel cæruleo colore, vel minio infectã potionem exhibueris, ac mox iugulatum ipsum dissecueris, colore eodem infectum pulmonem habere deprehendes.

CL. GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS DECRETIS LIBER IX.

ARGVMENTVM LIBRI SEQVENTIS.

Lus semper nocuit similitudo veri, quàm aperta falsitas. Verum namque per se nobis placet, animosque nostros natura sua commouet: mendacia auersamur omnes. Hinc homines Panurgi, aliis impostituri, hoc imprimis cauent, ne se falsum prodat alibi, sed quoad fieri possit, tegatur. Proinde ne quis mentita hac probabilitate. in falsam quampiam ducatur persuasionẽ, cum primis vtilis est, hic postremus liber de placitis Hippocratis & Platonis. Quæ enim multorum errorum, disputationum, opinionumque diuersarum occasionem, ex mentita proba

babilitate præbuerunt, cum medicis tum philosophis: hic qua ratione euitari possint ac debeant, Galenus ex Hippocrate & Platone copiosè declarat. Sunt autem tria: dignotio similis rei à dissimili, methodus diuisoria & compositoria, denique æquiuocatio. Cæterum non satis est generatim nouisse, quæ similia aut dissimilia sunt, vt quis se prompte expediat quæstionibus, quæ difficultatem inde pariunt: sed imprimis necessaria est exercitatio sedula, in omni genere taliū quæstionum particularium. Ac ne quæreretur quisquam, deesse sibi exempla, ad quorum formam se exercitet, plurima profert Galenus ex Platone & Hippocrate, in quibus difficultas nascitur ex sola similitudine veri. Platonis exemplum est huiusmodi: Si mulieribus paria debeant esse studia cum viris. Hippocratis exemplum est de luxatione. pulcherrimum est Galeni cap. 15. de prouidentia diuina quam astruit ex admiranda humani corporis fabrica: ijs confutatis, qui fortuito eam opinati sunt existere. Eadem diligentia & exercitatio adhibita in methodo compositoria ac diuisoria, quæ superiori affinis est. cuius neglectus quantum secum trahat errorum, satis constat ex Platonis & Hippocratis dogmatibus quæ hic Galenus proponit, vt in his exerceamur & discamus prompte nos explicare difficultatibus quæ ex diuisione aut compositione nascũtur.

Plato

Platonis exempla ſunt de rhetorica, grammatica & muſica: Hippocratis de laterali morbo, & è a quæſtione, cur in acutis morbis medici quidā dicant, non per colatam ægrotanti miniſtrandā ptiſanam: alij non niſi per colatam præbeant. Vltimo capite, breuiſsimis verbis perſtringit, de æquiuocatione. Moneo autem ſtudioſum lectorem ne prima huius libri difficultate offenſus, ac territus abijciat, priuſquam probe intelligat, quanta in eo vtilitas repoſita ſit. meminerit potius illius prouerbij.

ARGVMENTVM CAPITIS PRIMI.

Reliqua Platonis & Hippocratis dogmata perſequitur, quidque deinceps ſit docturus, exponit.

Voniam de omnibus quæ vtriq; Hippocrates inquam & Plato, dicunt, cōſiderare propoſuimus dictumq́; iam eſt de iis quæ maximam tum in medicina, tum in philoſophia vim habent, tempus eſt, vt ad reliqua diſcutienda progrediamur. in quibus non paruum momentum afferre illud videtur, vt inter ipſos ſimillima queque ſciamus diſtinguere. Cum non tantum vbi conueniūt ſed multo etiam magis vbi diſſentiunt, cognoſcere vtile ſit. Principium igitur inde

faci

faciemus.mõſtrabimuſq́; hos primũ in vniuerſum de his ipſis eodẽ modo pronunciaſſe.deinde per exempla ſpecierum medicinę alterum,alterum philoſophiæ nos exercuiſſe.tertio iis iiſdem quibus exercuerunt,nobis viam tradidiſſe, per quam ingreſsi propoſitum aſſequi optime poſsimus.

ARGVMENTVM CAP. II.

Qui alios vult fallere nec falli ipſe, debet rerum ſimilitudinem diſsimilitudinémque, probe cognoſcere.Cognoſcitur,cuiuſque rei perceptaveritate quam diſcimus,initio ſumpto à naturalibus principijs,quæ nos ad eam ducunt. illa ſunt, oculi,aures,lingua,nares,cutis tota, mẽs qua cognoſcitur, quid conſequatur & repugnet, quid diuiſum & compoſitum,ſimile & diſsimile. Cũ hoc Platonis dogmate,cõgruit Hippocrates, qui nos ad ſimilium diſsimiliumque exactam notitiam,peruenire dicit,principio ſumpto à naturalibus inuentionis iudicijs, ſenſu puta ac ratione. Duo nobis natura largita eſt iudicia, ipſa videlicet inſtrumenta ſenſuum,inſtrumentiſque vtentes facultates & fidem ſiue perſuaſionem.

IN vniuerſum quidem & generatim de illis Hippocrates definiuit,quæ errores, & dubitationes vel optimis quibuſque medicis exhibere conſueuerunt. At Plato in hunc modum: Primum, inquit, debet ille

qui

qui alios fallere,ſe à nullo falli vult,ſimilitudinem & diſsimilitudinem rerum optime tenere. Quod quomodo aſſequi aliquis poſſet , te idem Plato docebit his verbis: Nunquid poteſt aliquis ſingularum rerum ignorata veritate,ſimilitudinem eius quod ignorat, vel paruam, vel magnam in aliis diſcernere? Nequaquam poteſt. Quemadmodum verò vniuſcuiuſq; rei quæſitæ,veritatem inuenias,ex me prius audi, rem tibi,& dilucide & breuiter explicabo. deinde quæ audiueris,memoriæ commenda.atque ita ad illorum orationes diſcutiēdas poſtea deſcendes.Ego porrò id aſſero,quęſitarum rerum veritatem ita demũ inueniri poſſe, ſi prius vnuſquiſq; viæ quæ ad ipſam ducit,initium cognouerit.à quo ſi aberret, in multos errores,magnamq́ue allucinationē delabatur oratio neceſſe eſt.iiſdem iudiciis poſtea quibus principium inueneris, tibi erit vtendum ad ea quæ ſecundum principium,ſecundo & tertio loco ſubſequuntur, & deinceps ſigillatim omnia inuenienda. Quomodo igitur principium eſt inueniendum? Nam & Plato cum laudarit adagium id, quo dici ſolitum eſt , principium dimidium eſt totius,ipſe maximũ adiũxit, principium inquiens vniuſcuiuſque operis,maximu

Veritas vniuſcuiuſq; rei quæſitæ, quõ inueniatur.

ximum esse,& alii nonnulli, partim non dimidium totius esse principiũ, sed amplius etiam quàm dimidium esse dixerunt, partim vel totum ipsum esse, potestate videlicet asseruerunt. ostendamus igitur quo modo principium inuentionis rerum quæsitarum, indagari poßit, commemorantes breuiter ea, quæ pluribus cùm alibi, tum in libro de demonstratione disseruimus. Nam si nullum in nobis naturale iudicium est, neque artificiosum quippiam inuenire poterimus. si verò naturale id habemus, tum artificiosum inuentu haud difficile erit. Habemúsne igitur naturalia aliqua iudicia communia omnes homines? neq; enim naturalia appellari cõuenit, quę communia omnibus nõ fuerint, cùm debeant, præterquam quòd communia sunt, naturam quoque habere communem: habere equidem naturalia iudicia, omnes nos assero. atq; hoc commonendo potius, quàm docendo, & demonstrando. neque velut ipse dixerim ita profero. quænam verò sunt hęc? oculi, inquã, qui secundum naturam affecti sunt, qui visui exposita videant. aures naturali præditæ constitutione, quæ auditui obiecta percipiant. lingua quæ succos gustet. nares

Naturalia iudicia quæ sint.

quæ

Mẽs vel notitia.

quæ odores olfaciant.tota cutis quæ tactũ mouentia,æquabiliter perſentiſcat.ad hęc mens,vel notitia, vel quo libuerit nomine appellare facultatem eã,qua dignoſcimus, quid conſequatur , quid repugnet , & reliqua quæ ſub his continentur,intelligimus. ſicut diuiſionem & compoſitionem, ſimilitudinem & diſsimilitudinem.vnde hęc profecta diſſertatio eſt. Hippocrates igitur de ipſis ita ſcribit: Similiáne an diſsimilia ſint, à principio ex maximis facillimiſq́ue percipi poteſt:ex iis vtique quæ ab omnibus vbique cognoſcuntur . quæ videri , & tangi, audiriq́; poſſunt,quæ viſu tactu,auditu,naribus,lingua,mente ſentiuntur.quibus omnib. cognitio noſtra conſtat. Quæ verba,cum ſatis abſolutè in primo commẽtario,in librum de medici officio expoſuerim,nunc non eſt opus,amplius eadem repetere.capita tantum ſummatim recẽſebo. oportere inquit,ad ſimilium diſsimiliumq́ue exactam dignotionem,peruenire,principio inuentionis à naturalib. iudiciis, hoc eſt,ſenſu,& ratione ſumpto.licet autem, id quod ſæpenumero à me dictum eſt,cogitationem,mentem,rationem, vel quomodocunque volueris appellare, & tamẽ eadem Hippocratis ſententia ſeruabitur. Quemadmo

admo

admodum enim ſenſus, rerum quæ ſenſui ſubiiciuntur, iudicium eſt, ita intelligibilium, aliam quandam eſſe facultatem manifeſtum eſt. quam vocare, vtcunque vnicuique libuerit, permittimus, ne maius corollarium, opere ipſo efficiamus. vtimur enim nominibus, & demum mutua inter nos locutione, vt opiniones animæ, nobis ipſis explicemus, quas ex naturæ rerum contéplatione, concepimus. qua re omiſſa, velle de nominibus certare ridiculum eſt. Quo igitur modo inquit Hippocrates rerũ naturam inueniri poſſe? ſi à maximis, facillimisq́; exordiamur. maximis inquã, vſu. facillimis, quantum ad noſtram cognitioné ſpectat. natura ſiquidem vtraq; hæc nobis largita eſt, & ipſa iudicia, & fidem, quam ſine vlla diſciplina, iudiciis adhibemus. Iudicia ſunt inſtrumenta ipſa ſenſuum, quæq́; inſtrumentis vtuntur facultates. fides & perſuaſio, quę ſine vlla doctrina, natura duce, non tam in hominibus, quàm in omnibus aliis animalibus ineſt. Nam cum accedentem aliqué viderint, aut ſtrepitum, vocémue audiuerint, confeſtim, ſi maius eſt id animal quod accedere conſpexerunt, aufugiunt. quieta verò permanent, ſi minus, imbecilliusq́, aduentare ſenſerint. Si quis

Iudicia cognitionis.

igitur non credit iis quæ per ſenſum, & intellectionem euidenter patent, vanum erit conſtitutioni alicuius artis, operam nauare. Sin artium effectus, vitę humanæ vtiles eſſe agnoſcuntur, de ipſis prorſus naturalib. iudiciis credentes, iudicaſſe homines neceſſe eſt: nosq́ue illis eatenus feliciores ſumus, quòd ea quæ illi longo temporis ſpatio, multis laboribus, curisq́ue inuenerunt, breui tempore diſcimus. Quòd ſi poſthac, non negligenter artes excolere, & ſimilium diſsimiliumq́; diſcretioni, aſsiduam operā ſtudiumq́; impendere voluerimus, nihil vetabit, quo minus veterib. meliores eruditioresq́; efficiamur. Quo igitur pacto exercere, excolereq́; nos ipſos poterimus? Si iuxta Hippocratis admonitionem, à facillimis cognitu incipiamus. quippe cū ea ſint quæ magnam vniuerſæ hominum vitæ, vtilitatem afferant, magnamq́ue inter ſe habeant differentiam.

Quo pacto exercere nos ipſos poterimus.

ARGVMENTVM CAP. III.

A cognitu facillimis naturalibus iudicijs, ſumenda principia docet, exemplo primum Hippocratis de præſagijs ſumendis, in acuto morbo: deinde Platonis argumentis duobus. priori quo docet, vnam eſſe animæ noſtræ ſubſtantiam. Altero, quo declarat deceptionem maxime fieri, in ijs que

quæ parum diſtant. proinde ſtudendum imprimis, ſimilium diſſimiliumque rerũ cognitioni, quæ paratur ſingularum rerũ natura percepta. quæ diſcenda primum à facillimis: naturalibus nempe iudicijs. Talia enim, autore Platone, in ſe controuerſiam habent nullam, vt cõtra quæ ſub hæc prorſus non cadunt, exiſtunt ambigua.

EXemplum etiam, ab vtriſque his ſumptum producam, quò res euidẽtius dilucidiusq́ue queat intelligi. Hippocrates porrò ita in præſagiis ſcriptũ reliquit: In acutis morbis, ad hunc modum contemplarĩ debemus. primum an ægrotantis facies, valentium faciebus, & præcipue ipſa ſibiipſi, ſimilis ſit. optimum enim hoc eſt in ęgrotante indicium. ſicuti peſsimum eſt, cum lõge à ſimilitudine, diuerſa cõſpicitur. vt naſus acutus, oculi caui, & cætera quæ ſequuntur. Hic videtur præſagientium locorum, dignotionis principium, ab iis quæ natura lib. maximè contraria habentur, ſumpſiſſe. Eo quòd ſint & maxima, & cognitu vnicuique facillima. Quib. perceptis, facile poterit aliquis, ad reliqua ſibi mutuo proximè adhærentia, paulatim deſcendere. id quod Hippocratẽ in pręſagiis feciſſe oſtẽdimus. De his Plato quoq; in eundẽ modũ ſcripſit cum inducit in republica & Glaucone &

Adimanto inuitari Socratem, ad totam de iuſtitia, ſibi explicandam orationem. Cum enim ſciret, ſe ad propoſitam quæſtionem demonſtrandam, quòd non vna nempe eſſet totius animæ noſtræ ſubſtantia, rogari, prius de ciuitate diſſerendum, ſibi eſſe duxit. Verba eius ita habent: So. Dixi id quod mihi viſum eſt: quæſtionē hanc quam aggredimur, haud facilem eſſe. ſed acutè admodum cernentem requirere. Ad. ita videtur. So. Quo circa cum nos parum idoneos ad hoc eſſe videā, perinde in pertractatione eius, nos geremus, vt illi quibus quāuis obtusè intuentibus, minutæ literæ procul legendæ proponuntur. Si enim ſcirent eaſdē literas alibi & grandiores, & latiori in ſpatio reperiri, nónne operæprecium eſſe iudicarēt, eas prius perlegere, deinde ad has minutiores accedentes, an eædem eſſent, contemplari? Ad. proculdubio. ſed quid huiuſcemodi ò Socrates in quæſtione de iuſto, eſſe perſpicis? So. tibi dicam. Iuſtitia eſt vnius hominis. nōne eſt etiam eadem totius ciuitatis? Ad. profectò. So. Nónne maior ciuitas eſt, vno tantum homine? Ad. eſt ſanè. So. maior igitur fortaſſe iuſtitia in maiori ſubiecto erit, cognituque facilior. Si vultis itaq; qualénam hoc ſit quod quærimus

in

in ciuitate prius, deinde in ſingulis hominibus conſiderabimus, maioris ſimilitudinem, in minoris ſpecie contemplantes. Atque ita cùm prius exercuiſſet nos in ciuitate Plato, oſtendiſſetq́ue in ea, partem aliam eſſe quæ imperaret, aliam quæ propugnaret ac defenderet, ac poſtremo tertiã, quæ artificiis incũbens operaretur, tranſit inde ad animam. ſimiliterq́ue in ea oſtendit, cùm bene habet & valet, partem eſſe quandam, quæ imperium obtineat, quandam quæ eius dicto audiens ſit, perinde vt in ciuitatibus, principi obedire milites conſueuere. tertiam demum aliam eſſe demonſtrat, quam corporis alẽdi cauſa nobis, qui nos condiderunt opifices, addidere. Quanquam qui imperiti, minusq́ue exercitati ſunt, internoſcendis inter ſe ſimilitudinib⁹, tres has animæ partes vnam tantũ eſſe falſo opinantur. Quo autem pacto in diſcretione harum, exercere nos debeamus, docuit Plato tum in ciuitate per totam propemodum rempub. tum in anima ipſa. de cuius præcipua parte, hoc eſt cogitatione & mente, in quarto libro. de aliis quæ mentem ſequuntur, in reliquis ſubſequentibus diſſerit. Sed tempus vt quæ in Phædro hac de re dixerit, iam audiam⁹. So. deceptio in

iis neque multum,an quæ parum differũt, contingit? Phæ.in iis quæ parum diſtant nimirum. So.Quin etiam te ad contraria deueniſſe minus aduertes, ſi paulatim, & non magnis interuallis tranſieris. Phædr. quid ni? Soc.primum igitur debet ille qui alios fallere, ſe à nullo falli vult, ſimilitudinem & diſſimilitudinem rerum optimè tenere. Phædr.neceſſe ſanè eſt. Socr.nunquid ergo poteſt aliquis, ſingularum rerũ ignorata veritate,ſimilitudinem eius quod ignorat, aut paruam aut magnam in aliis diſcernere? Phædr.nullo modo id poteſt. Socrat. Conſtat ergo iis, qui præter rerũ naturam opinantur, ac falluntur, errorem illum ex ſimilitudinibus quibuſdam irrepſiſſe.Phædr.Sic profecto accidit. Socrat. num igitur poterit aliquis artificioſe vel alios paulatim per ſimilitudines quaſdam, à vero in contrarium traducere, vel ipſe hunc errorem euitare, niſi ſingularum rerum naturam cognorit? Phædr. minime. Socrat.dicendi igitur artem,ille qui veritatem ignorans, ſe tamen reperiſſe eam opinatur, inertem, vt videtur, ac ridiculam exhibet. Veruntamen quia,vt dicebat Hippocrates, quædam ſunt facillima cognitu,quædam non ita,exordium à facillimis

Quædã eſſe facilia cognitu,quædã non ita.

mis

mis quæ ob euidentiam ab omnibus conceduntur,faciendum eſt. Id quod etiam Platonem ſenſiſſe ex his verbis cognoſces. Socrat. Nónne omnibus hoc perſpicuum eſt nos in quibuſdam eiuſmodi conſentire,in quibuſdam diſſentire? Phædr.videor mihi intelligere quod dicis.planius tamen adhuc explices velim. Socrat.cùm aliquis aut ferri,aut argenti nomen dixerit, nónne idem omnes animo concipimus? Phæd. profectò.Soc.Quid verò?cùm iuſti aut boni nomen auditur,nónne alius alio fertur, & tum ab aliis, tum à nobis ipſis diſſidemus?Phæ.Maximè quidem. So.in quibuſdam igitur conſentimus, in quibuſdã non. Ph.ita eſt.So. At vtra ex parte,deceptioni ſumus magis expoſiti? vtráve in parte rhetorica plurimum valet?Phæd.vbi erramus ſcilicet.So.quicũq; igitur rhetoricã artem tractaturus eſt,is debet primũ hęc,via quadam diſtinguere,quandamq́; vtriuſq; generis figurã,ſibi præſcribere,vbi errare falliq́; multitudinẽ,& vbi minime neceſſe ſit. Ph.Egregiã ſanè ò Socrates ſpeciẽ cognoſceret,qui id quod ais ꝑcepiſſet. So.deinde quid ſingulis rebus eueniat non ignorare, ſed accurate animaduertere vtrius ſit generis id,de quo dicturus eſt.Phę.Quid ni?So.

Quid vero amorem? vtrum ex ambiguis & controuerſis nécne eſſe dicemus? Phæ. ex ambiguis proculdubio. So. An putas tibi conceſſurum eum eſſe, quæ de ipſo dixiſti, eum inquam tam amato quàm amanti detrimento eſſe? & rurſus maximum eum bonorum eſſe? Phæ. Optime dicis. Atque hęc eſt oratio quam in Phædro ſcripſit Plato. vbi nos docet, ea quæ naturalibus iudiciis, euidenter expoſita ſunt, nullam in ſe ambuiguitatem controuerſiamq́ue habere. ſed in illis, quæ ſub hæc iudicia vel non prorſus, vel non admodum abſolutè cadunt, ambiguitatem exiſtere.

Ea quæ naturalibus iudicius euidẽter expoſita ſunt, nullã ambiguitatem habere.

ARGVMENTVM CAP. IIII.

Ad rerum ſimilitudines accurate celeriterque diſcernendas, adhibenda eſt exercitatio. Nunquam generalis methodus citra multam in ſingularibus actionem bonum reddit artificem. quod in dialectica, rhetorica & muſica eſt manifeſtum. Exercitatio natura præſtantiores ſuperat facile, ſi ſe non exerceant. quod in robore corporis conſtat. Cæterum exempla ſubiiciuntur Platonis & Hippocratis, ad vitæ actiones vtilia, quæ nobis exercitatione ſunt exprimenda. primum, hic Platonis exemplum ponitur, quomodo mulieres eadem cum viris ſtudia debeant

beant exercere. In quo docere voluit Plato, quo pacto prudenter ſimilia à diſſimilibus ſeparanda ſint.

PRoinde in rerum ſimilitudinibus diſcernẽdis, exerceri hominem oportet. nonnulla enim ſunt, quæ (quantum attinet ad ſimilitudinẽ & immutationem) ita ſeſe habent, vt in aliquo ſimilia, in aliquo diſſimilia prorſus extent, in quibus dignoſcendi peritia, callere artifex debet, vt exactè ſimul, & celeriter, ſimiliáne inter ſe, an diſſimilia ſint, poſſit agnoſcere. atque hic illud quod ſemper ex me ſoles tum voce, tum ſcriptis audire, repetitum omnino, etiam nunc audies. Vniuerſalis inquam methodus, ſine exercitatione multa in ſingularibus, artificem bonum efficere non pōt. atque hoc tibi in omnibus huiuſcemodi videre licet. quod etiam in quibuſdam, tantã habere vim perſpicuum eſt, vt vniuerſalẽ methodum diſcere, vnius anni ſpatio vel abſolutiſſimè vnuſquiſque poſſit, niſi tamen eam aſſiduè per totum vitæ curriculũ exercuerit, in artis operibus, impedimentum offendat. Cuiuſmodi artes eſſe ratiocinatoriam, rhetoricam, necnon muſicã quæ inſtrumentis fit, nemini dubium eſt. At demonſtratiua, non tanta quidem, neque tamen

Methodum vniuerſalem ſine exercitatione inutilẽ.

men pauca etiam ipſa indiget exercitatione. qua quidem vti debemus in ſingularũ artium executione, in materiis, quibus ad vtiles vitæ actiones nobis eſt opus. Nam ſi aliquis, quamuis optimo præditus ingenio, quapiam in re, negligat exercitationẽ, nunquàm illis qui licet natura ſint inferiores, diligentia tamen, & ſtudio ſuperant, melior euadet. fac enim aliquem & crurum conſtitutione, & totius corporis robore optime affectum, vſque adeò naturam ſuam negligere, vt pręter quàm quòd nunquam currit, in deambulatione etiam ſemper pigrè ſegniterq́ue ingrediatur: fieri ſanè non poterit, vt is vnquàm victor in olympia efficiatur, niſi prius ſegnitie illa depoſita, ad exercitationum conſuetudinem, ſe transferat, earum præcipue quæ non obuiæ cuilibet, ſed cruribus accommodatæ maxime ſunt. Nam ſi quis talem hominem docendum ſuſcipiat, ſupraq́ue tenuem funiculum ingredi iubeat, ac per erectum lignum ſurſum reptare, ſicuti præſtigiatores ſolent, non modo victoriam olympicam non conſequetur, verum etiam, vel quolibet homine in curſu velocior non erit. Hoc eſt quod ab Hippocrate & Platone ſcriptum eſt, qui exempla & ad artes, &

ad omnes vitæ actiones vtilia nobis tradidere. subiungam pauca quædam, tantum vt illorum formam agnoscamus.

Quibus tamen contenti esse non debent (vt senseo) illi, qui in quacunque arte artifices euadere volunt. sed assiduæ exercitationi vacare eos, necesse est, perinde atque oratores, qui singulis quibusque diebus, se in argumentis ad propositam institutionem idoneis, exercere, consueuerunt. Sumamus igitur primum à Platone id qđ in quinto de repu. docuit. vbi de mulierum natura agere incipit. vultque eas, eadem quæ viri studia sectari, quippe cum eadem qua illi, natura præditæ sint. deinde huic suę ipse orationi occurrens, nõ cõcessuros fortasse aliquos inquit, eandem & maris & fœminæ naturam esse. atque idcirco, in quo ipse eandem esse dixerit, ostendit. Tota eius oratio in hunc modum habet.

Exercitationi assidue vacãdum.

Soc. vtrum ex canibus gregis custodibus, fœminas censemus oportere vna custodire eadem quæ mares, vna venari, & alia simul facere? an domi se continere ob impotentiam ad catulorum fœtum, & educationem, mares verò laborare, & studere circa gregem debere? Glau. Simul omnia facere quidem debent fœminæ, sed tamen illis vt

Mari & fœminæ, an eadẽ exercitia cõueniãt.

infir

infirmioribus,maribus vt fortioribus vtimur. So.fieri ne poteſt,vt aliquo animali, ad eadem vtamur , niſi eadem educatione, diſciplinaq́; inſtruxeris? Gla.non ſanè. So. ſi igitur ad eadem fœminis & maribus vtemur,nónne iiſdem erunt fœminæ inſtituendæ? Glau.Profectò. So.nónne muſica & gymnaſtica maribus erãt aſſignatæ? Glau. erant quidem. So.fœminis ergo etiam eædem hæ duæ artes,& reliquæ quæ ad bellũ pertinent,erunt aſſignandæ. iiſdemq́ue vſibus inſeruient fœminæ,quibus mares. Hic cùm in vniuerſum Plato eadem omnia fœmineo generi, tradenda eſſe propoſuerit, deinde etiam de exercitationibus, quibus nudi vti ſolemus,deq́; eorum geſtatione agit.& tum hæc,tum ea quæ belli cauſa diſcimus,&tractamus.exercenda etiam à mulieribus cenſet. Vbi verò ſermoni huic aduerſatur,ita inquit: So.visne vt nos cõtra nos ipſos,pro aliis altercemur, ne deſertæ alterius partis rationes, oppugnari videantur? Glau.nihil obſtat quin id fiat. So. Dicamus igitur iam pro ipſis. Ad. Nihil opus eſt ò Socrates & Glauco,vt vobiis alii contradicant. vos enim ipſi in principio huius quam conditis ciuitatis fatemini,debere vnumquodque ſecundum ſuam naturã,

vnum

vnum quoddam opus tractare. So.faſſi ſumus ſanè.quid ni?Ad.nónne fœmina & vir longe inter ſe ſecundum naturã differunt? So.cur non differant? Ad.diuerſum igitùr opus vtrique prout ſingulorum natura poſtulat,iniungẽdum eſt. So.Quid tum? Ad. Quomodo non peccetis in præſentia,&repugnetis vobis ipſi,non video. quippe qui dicatis viros ipſos & mulieres, eadem agere oportere.cùm tamen longe diuerſam diſcrepantemq́; inter ſe naturam ſortiti fuerint. So.habéſne aliquid mi Glauco, quod ad iſta pro nobis reſpondeas? In his cùm quædam de contradictoria facultate dixerit,deinceps totum contradictionis ſermonem ſubiungit, in hunc modum. So.in diſcrimen ſanè adducimur, vt inuitis contradictionem aggredi nobis opus ſit. Glauc. Quomodo? So.Eandem naturam,eadẽ ſtudia exercere debere,viriliter admodum, & litigioſe,in nomine tantum inſectamur.neque conſiderauimus vllo pacto, quænam ſit ſpecies,diuerſæ, eiuſdemq́ue naturæ.& quorſum ſpectantes, definiuimus tunc, cũ ſtudia diuerſæ naturæ,diuerſa, eidem eadẽ attribuimus.Glau. Non profectò conſiderauimus. So.igitur licet noſmetipſos interrogare,eadémne ſit caluorum & crini-

torum

torum natura, non contraria? deinde vbi concesserimus contrariam esse', quærendũ nunquid si calui sutores fuerint, idem facere crinitos non sinant,& si criniti è contrario eam artem exerceant, calui minime possint. Glauc. ridiculum id sanè esset. Socrat. aliámne ob causam ridiculum est, quàm ꝙ tunc non prorsus eandem & diuersam naturam posuimus. sed illam tantum similitudinis & dissimilitudinis speciem obseruauimus, quæ ad ipsa studia pertinebat. id est medicum & qui medicæ facultati idoneum animum haberet, eandem naturam habere diximus. nónne ita videtur? Glauc. mihi quidem. Soc. medicum verò & architectum, aliam. Glau. prorsus. Soc. ergo etiã virorum fœminarumq́ue genus, si ad artẽ aliquam, aliudq́ue studium, diuersum esse inter se apparet, hoc vtrique assignandum esse censebimus. sed si eo tantum videntur discrepare, ꝙ fœmina parit, vir gignit, nõdum quicquam demonstratum esse magis putabimus, quantum ad id de quo agimus, pertinet. à viro videlicet fœminã differre. Verum adhuc eadẽ & à custodibus nostris, & ab vxoribus ipsorum, tractanda esse censebimus. Gla. recte proculdubio. So. nónne igitur hortabimur eum, qui nobis aduersa

tur,

tur, hoc ipſum dicere, ad quãnam artẽ aut ad quod officium, ex iis quæ ad ciuitatis inſtitutionem faciunt, non eadem, ſed diuerſa ſit maris & fœmine natura? Gla. Cõueniẽs ſanè eſt, ita facere. So. Id quod tu paulo ante dixiſti, diceret etiam alius fortaſſe, ex tempore ſatis idonee reſpõdere haud facile eſſe, poſt conſideratione vero, non difficile. Gla. diceret quidem. So. vis igitur rogemus eũ, qui nobis hæc contradixit, vt attendat an oſtendere illi poſsimus ac probare, nullũ eſſe, ad adminiſtrationẽ ciuitatis mulieris propriũ officium? Glau. maxime. So. age verò ita ad ipſum dicemus. reſpõde nõne ad hunc modũ aiebas, alium natura idoneum ad aliquid eſſe, aliũ ineptũ, ꝙ ille facile, hic difficulter diſceret. ille breui paruaq́ue diſciplina multa inueniret, ex eo quod didiciſſet, hic multum diuq́; cum didicerit, meditatusq́; fuerit, ne ea quidem quæ didiciſſet conſeruaret. quodq́; in illo corporis diſpoſitio menti ac cogitationi ſubſeruiret in hoc repugnaret? nunquid alia quędam ſunt, quàm hæc, ea quibus ingenioſũ in ſingulis, & hebetẽ deffiniebas? Gla. nullus profecto alia diceret. So. Scis ne aliquid, quod ab hominib. exerceatur, in quo non omnia hæc virorum genus, præclarius quàm fœ-

min

minarum præſtet? an pluribus agemus, lõgiusq́ue oratione vagabimus, texendi artẽ & placentarum, obſoniorumq́; coƈturam cõmemorando, in quibus eſſe aliquid mulierum genus videtur, deridendumq́ue eſt, maximè ſi ſuperetur? Glau. vera loqueris ſanè. ſexus à ſexu in omnibus, vt ita dicam longe ſuperatur. fœminę tamẽ multæ, multis viris, ad multa opera ſunt meliores. in vniuerſum autem, vt tu dicis, res ſeſe habet. So. nullum igitur ô amice ſtudium eſt ex iis, quæ ad adminiſtrationem vrbis pertinent, mulieris propriũ, quatenus eſt mulier. nullũ item viri, quatenus eſt vir. ſed ſimili modo diſperſæ naturæ in vtriſq; animalibus ſunt. omniumq́; officiorũ particeps eſt fœmina ſecundũ naturã, omniũ item vir. in omnibus tamen imbecilliorem eſſe fœminam, q̃ virum non negauerim. Glau. prorſus. So. quid igitur? omniane viris mandabimus, feminæ nihil? Glau. at quo modo? So. eſt enim opinor, vt dicemus, etiam mulier, alia medicinæ apta, alia minimè. muſica alia, alia natura à muſica aliena. Glau. quid ni? So. nonne exercitationi etiam, & rebus bellicis idonea alia, alia inepta, belliq́ue exercitationisq́ue expers? Glau. ita arbitror. So. Nonne ſa-

pien

pientiæ alia ſtudioſa, animoſaq́; eſt, alia à philoſophia abhorrēs, & timida? Glau. Sic eſt. So. Eſt igitur etiam cuſtodiis idonea quædam fœmina, quædam minimè. nōne talem etiam virorum cuſtodientiū ciuitatem, elegimus naturā? Gla. talem profectò. So. reſtat igitur, vt & viri & fœminæ ad cuſtodiam ciuitatis natura eadem ſit, niſi quatenus imbecillior hæc, ille fortior robuſtiorq́; eſt. Glau. videtur. So. tales itaq; fœminæ cū talibus viris, quæ vnà cū ipſis & habitent, & cuſtodiant, eligendæ. quandoquidem idoneæ, & cognatæ ipſis natura ſunt. Glau. Prorſus. So. At ſtudia, nōne eadem iiſdem naturis attribuenda? Glau. eadem ſanè. So. ad priora igitur tandem circunducti deuenimus. fatemurq́; nō eſſe præter naturam, vt cuſtodum vxoribus tū muſica, tum gymnaſtica aſsignetur. Glau. omnino. His omnibus verbis, Plato hocvno mulierum exemplo, exercuit nos, vt & inuenire, & diſcernere poſſemus, in quo ſimilia, in quo item diſsimilia ſint, quæ inter ſe comparantur. fœminæ enim in eo ſimiles viris, ſunt, quatenus & ipſæ, animalia rationalia, hoc eſt ſcientiæ, capacia ſunt. At quatenus virorum ſexus robuſtior validiorq́; habetur, ad omneq́; opus, omnēq́;

Fœminæ à viris in quo diſcrepent.

diſciplinam melior, fœminæ autem imbecilliores, & peiores, in eo verò à viris diſcrepant. in hoc etiam, contrariam viris naturam habent, ꝙ fœminæ ſunt, atq; eã ob cauſam, ad concipiẽdos fœtus idoneæ. mẽbra enim quædam fœminis natura comparauit, quibus viri carẽt. Vnde merito quiſpiam poſſet fœminas, in aliquo ſimiles viris eſſe affirmare, in aliquo diſsimiles. Si igitur ex ſimilitudine, tranſitum ab altero ad alterum feceris, verum dices. ſi ex diſsimilitudine, mentieris. ſi ex contrarietate, multo magis. Quemadmodũ enim Hippocrates, in libello de medici officio ſcripſit, à prĩcipio ſimiliane an diſsimilia ſint, ſpectandum nobis eſſe præcipiens, deinde in præſagiis contrariũ iis quæ dixerat, de facie poſuit, hoc eſt illud quod maxime ſimili aduerſatur, eſſe grauiſsimum ac peſsimum. Ita Plato in ſuperius citata oratione, demonſtrationem videtur cõtexuiſſe.

ARGVMENTVM CAP. V.

Proponitur exẽplũ ex Hippocrate de luxatione ac luxatorũ mẽbrorum ſignis, vt exerceamur in ſtudio diſcernendorum ſimilium diſsimiliumque.

SEd age, aliud etiã ex Hippocratis ſcriptis ſubiungamus, in exemplũ ſimilitu

di

dinis ac dissimilitudinis, in vnaquaque re quæ cõparatur, discernẽdæ. sumpta est oratio, ex libro de articulis, in hunc modum se habens. Exciderit ne brachium hisce notis cognoscendum est. Nam cum iustũ habeãt corpus homines, & manus, & crura : sano mẽbro vti debemus ad non sani, & non sano ad sani exemplũ. neq; alieni articuli inspiciẽdi, alii enim aliis exarticulati magis natura sunt. sed ipsa eius qui laborat membra, attẽdenda, sanúmne ægrotãti dissimile sit, atq; hoc quidẽ recte dictũ est. admodũ multã tamẽ ꝓpterea erroneã intelligẽtiã habet: neq; satis est, si tantũ ratione, artẽ hãc cognouerimus, sed cõsuetudine versandũ est. Multi enim sunt qui præ dolore vel alia causa, licet nõ exciderint articuli, in figurã tamẽ similẽ illi, in quã sanũ corpus formatur, redigi non possunt. insuper igitur, aduertenda atque intelligenda huiusmodi figura est. Quin & in alam caput brachii magis incumbere in luxato, quàm in sano videtur. desuper verò in superhumerali, cõcauus locus apparet: osq; summi humeri, vtpote cũ in inferiorẽ partẽ subierit articulus, extare conspicitur. Ceterum erroneã intelligentiam quoq;, hoc quandã exhibet. sed postea de hoc, cum res digna

Non satis esse ratione artem cognoscere, sed cõsuetudine versandũ in illa.

ſcriptu ſit, nonnulla ſcribemus. In luxato præterea, cubiti gibbus videtur à coſtis magis, ꝗ̃ alter diſtare. ſi tamen vim attulerit quiſpiam, admouebit quidem, ſed cũ labore. ſurſum idem rectam manũ ad aurem cubito extẽto attollere, aut hac & illac perinde ac ſanã traducere non poterit. Hæc Hippocratis oratio ſimilis illi eſt, quã in præſagiis poſuit. quẽadmodum enim ibi faciẽ ſpectare ægrotantis iuſsit, atque id attendere, ſimilis ne an diſsimilis ſanis, ac præcipue ſibiipſi videretur: ita hic luxatum articulum, ſano cõparat, in eodem ipſo qui laborat, facta cõparatiõe. Nã deceptio (quã erroneam intelligẽtiam ipſe appellat,) ſæpenumero contingit, ſi cum alienis articulis, ipſum contuleris. ſicut etiam in præſagiis oſtendit, poſſe nos ex ſingularibus, an ſimilis ſit pars ea quæ laboret, naturalem ſitum obtinenti dignoſcere: ita hic fecit, cũ alia planè ſcripſerit, illud verò, in quo error ob ſimilitudinem, ad luxatam partem contingere poſſet, optime optarit, quippe ꝙ falſam intelligentiam, ipſum quoq; afferat. humilis enim eſt, ac deiecta humeralis brachii pars, quã epomida appellãt, nõ ſolum in luxatis, ſed etiã in iis, qui alluſionem in ſummo humero patiuntur, vt quã

Erroneã intelligẽtiã ſæpenumero cõtingere ſi idem cũ alieno cõparetur.

tum

tum ad hoc ſpectat,confundatur luxatorũ dignotio,cum ad cõmune ſignum cũ auulſis deueniat. Verum hic etiam,quod generaliter in libro de medici munere dixerat, nunc, vnius ſpeciei ſtatuit:non modo qua ſimilia ſint,duarum affectionum ſigna, ſed etiã qua diſsimilia,demonſtrans.Nam cõcaua quidem brachii ſumma pars in vtriſque apparet. alii tamen caſus quos de luxatis humeris enumerat,in ſummi humeri auulſionibus,nõ accidunt.de quibus, vt ſuperius retuli, ſcripſit ita. Præterea luxati cubitus,videtur à coſtis magis, quàm alter diſtare,ſi tamẽ vim attulerit quiſpiam, ad mouebit quidẽ,ſed cum labore. ſurſum itẽ rectã manum attollere, cubito ad eiuſdem partis aurẽ porrecto, aut huc & illuc intendere,perinde ac ſanam nõ poterit. Hæc in luxatis fieri,manifeſtum eſt. In quibus verò auulſus eſt ſummus humerus, nihil tale contingit.ſolũ enim in his,illud in cõmune eſt,ꝙ humeralis brachii,pars caua & ſinuata conſpicitur. in qua quidem cõmunitate quædam eſt tum ſimilitudo,tum diſsimilitudo. Videtur enim locus ille, depreſsior eſſe, non tamen eſt re vera, ſeipſo natura humilior,ſicut in luxatis.in illis ſiquidem, cùm brachii caput,in alam decubuerit,ex-

tuberatio quæ prius in brachii summa parte, extabat, re vera interiit. id quod in auulsionibus minime est. cũ enim summus humerus, sursum exierit, falsam quandã humiliationis loci illius speciem exhibet. At verò melius fortasse est, vt vnã aliam ex libro de articulis sumptam orationẽ, subiungamus, in qua in vna eademq́; affectione, similitudinem & dissimilitudinẽ, plerosq; medicos fallentem ostendit Hippocrates. Cum enim aliqua vertebra, in anteriorem partẽ luxata fuerit, sedes ea, in spina dep̃ssa humilisq́; apparet. interdũ etiã posterioribus vertebrarũ processibus fractis, ex q̄bus scilicet spinæ summa extuberatio, existit, cauus ac depressus locus, idẽ cernitur, non secus atq; in luxatis, in anteriorẽ partem vertebris. Cum tamẽ hic morbus, curatu quam facillimus, alter q̃ perniciosissimus habeatur. Inquit igitur Hippocrates, medicos quosdam esse, qui horum differentia ignorata, facile se luxationem in anteriorem partem curasse opinantur: hunc autem in anteriorem partem exitum non solum hoc modo appellat, verum etiam in interiorem partem dicit, cùm videlicet intus profunditas corporis, foris superficies extima intelligatur, & in anteriorem, & poste

posteriorem partem. Est autem oratio vbi ista conscripta habent, hæc. A posteriore verò parte, in interiorem huiusmodi prolapsio fieri, nisi per quã graue aliquod pondus ingruat, nõ facile potest. ex ossibus enĩ quæ extra prominent, talis vnũquodque est naturæ, vt prius frangeretur, q̃ introrsum inclinationem aliquam magnã admitteret: & copulis violenter abductis, & articulis qui alternati inter se sunt: dorsualis prȩterea medulla laboraret, si ex paruo spacio, inflexionẽ haberet, tali elapsu egressa vertebra: tũ vertebra q̃ exiliisset, medullã comprimeret, si non etiam abrumperet. at ea compressa & interclusa, multis magnis & nobilibus partibus, torporem induceret vt cũ multa & ingentia alia mala infestẽt: medico, quo modo vertebram dirigat, curare non liceat. quin neq; fieri posse, vt reponatur, neq; dequassando, neq; alia quapiã ratione, perspicuum est: nisi quis dissecto homine, atque in ventrem manu iniecta, intrectando ab interiori parte, ad exteriorem retrudat. at hoc mortuo quidem fieri potest, viuo non potest. Sed quorsum hæc scribo? vt intelligamus nonnullos esse, qui curasse se eos homines arbitrantur, quibus ab interiore parte, vertebræ prolapsæ

articulos omnino tranſilierint. quin & diſtortionem hanc curatu facillimam, nullaq́ue indigere repoſitione, ſed ſponte ſanari opinantur. ignorant quidẽ multi, atque ex eo quòd ignorant, lucrantur. ſuadent enim aliis hoc ipſum, & ipſi falluntur, hac de cauſa. Spinã eã quę hac in parte ſpinæ eminet, vertebras ipſas eſſe autumant: propterea quòd rotunda ac teres, attrectanti apparet. neq; aduertunt oſsicula eſſe illa, à vertebris procedentia, de quibus paulò ante dictum eſt. at vertebræ multo anterius abeũt. anguſsimũ enim ex omnibus animalibus homo, pro magnitudine ventrem habet, à poſteriore in anteriorẽ partem, præſertim ad pectus. cũ agitur aliquod ex his eminentibus oſsibus valide confractũ fuerit, ſiue vnũ, ſiue plura: ea in parte, depreſſior locus efficitur, quàm hinc & inde videatur. ac propterea iſti vertebras intro abiiſſe exiſtimant, ac decipiuntur.

ARGVMENTVM CAP. VI.

Ex ſuperioribus exemplis conſtat quantam vim habeat ſimilium diſsimiliumque dignotio. ideoque diligenter obſeruandum cuique artifici, ſimiles ne res ſint an diſsimiles in quibus verſatur. Vtque reddatur promptior hac in re exercebitur in multis variisque exemplis, ab iiſpo

tissimum petitis qui optime in hac arte elaborarunt. tales sunt Plato & Hippocrates. Exemplũ hic à Platone propositum diuersos indicat medicorum fines. proprius est, corporis sanitati consulere. sin quid aliud in sua arte respiciant, perdunt medici nomen: appellanturque quæstuosi, humani, vel ambitiosi. Tria sunt diligenter notanda. Primum, vt in rebus communia discernamus à proprijs. Secundum, similes ne sint res an dissimiles quæ comparantur. Tertium, quid in ipsis idem sit & diuersum.

MAximam habere vim similiũ ac dissimilium dignotionem, vnumquẽque item artificem res in quibus versatur, similes ac dissimiles discernere debere, ex hoc exemplo facile constat. Cum enim in exercitatione, præcipua huius cognitionis pars collocata sit, non in vniuersalibus exẽplis spectare, sed in pluribus, & variis exerceri opus est, ab his præsertim authoribus qui artẽ hanc optimè tractarunt, Hippocrate & Platone exemplis depromptis. Cũ igitur in primo reip. Plato, cum allis pluribus exemplis, tum nauium gubernatorum & medicorum, demonstrasset artiffces, iis quibus imperant, & quos tractat, non sibi vtilitates comparere, deridens hoc Thrasymachus opilionum, & bubulcorum mẽtio-

Vnũquẽque artificẽ res in quib. versatur, similes ac dissimiles discernere debere exercitatio.

nem facit, qui ſuæ, non ouium, & bou͂ vtilitati conſulunt. at Socrates horu͂ diuerſum eſſe ſcopum, ac finem oſtendit. alium eoru͂ qui in paſtoritia arte, nihil aliud pręter ouium, & boum vtilitatem ſpectant, alium eorum qui vel ad venditionem, vel epulu͂ animalia, ea ſaginare conſueuerunt. apertum eſt igitur, medicum etiam, qua medicus eſt, corporis ſanitati conſulere, qua verò ob aliud quid hoc agit, aliam habituru͂ eſſe appellationem. quippe cùm nonnulli, lucri cauſa, medicinam exerceant. quidam ob ſibi legibus conceſſam immunitatem, ac reipub. vacationem, alii humanitate cōpulſi. gloria alii, & honore allecti. Quatenus itaque ſanitatis opifices ſunt, medici omnes cōmuni nomine vocabuntur. quatenus verò diuerſos ob fines, munus illud tractant, alius humanus, alius ambitioſus, glorioſus hic, ille quæſtuoſus appellabitur.

Exercitatio Galeni ducta à ſimilitudine præcedentiu͂.

Quocirca medicorum finis, quatenus ſunt medici, minime eſt, vt Menodotus Empiricus ſcriptum reliquit, glorioſus, aut vtilis. Sed ipſi Menodoto talis profecto fuit. Diocli verò nequaquā, ſicut neque Hippocrati, aut Empedocli, aliisq́; cōpluribus ex veteribus, qui humanitate & benignitate, hominibus medebantur. Si quis igitur in

hu

huiuſcemodi exemplis ſe exercuerit, ſunt autem apud Hippocratem & Platonē, perquàm multa, facile tum propria, tum communia vniuſcuiuſq; artis perſpiciet. aduerſus Thraſymachū, ſiquidem in primo reip. libro Socrates, differens de opilionibus, & bubulcis, in eo communicare eos oſtendit, quòd ſunt opiliones, & bubulci, at ꝙ ille vt lucretur, hic vt ædat, pecudes ſaginat, in eo verò quamplurimum diſcrepare. At in libro de fracturis, Hippocrates pluribus docuit, nos communia diſcernere à propriis. Et vbi de artibus, hoc eſt de medici officio tractat, an ſimilia ſint, aut diſsimilia. tres enim hæ conſiderationes, poteſtate vnum & idem ſunt. de propriis inquam, & communibus ſpeculari. tum diſcernere ſimiliane an diſsimilia ſint, ea quæ conferuntur. tertio quid idem & quid diuerſum ſit in rebus conſidera. Solent quippe græci, ſimilia interdum appellare, quæ aliquid quod idem ſit, in ſe habuerint. Exempla quoque in rebus quæ conferuntur, per idem facienda eſſe, Plato præcepit.

ARGVMENTVM CAP. VII.

Quæ via diuiſiua inueniuntur, affinia ſunt his quæ ad ſimilis diſsimiliſque cognitionem ſpectāt Methodi itaque diuiſoria exēpla multa profert

Galen

Galenus: primum ex Platone, deinde ex Hippocrate. Eſt methodus iſta compoſitoria vel diuiſoria ad artium conſtitutionem imprimis neceſſaria, in qua dupliciter exercemur: vel à generaliſſimis per medias differentias ad ſpecialiſsima deſcendendo aut à ſpecialiſsimis ad primum genus aſcendendo.

Methodus diuiſiua.

HVic autem ſpeculationi, affinis quodam modo etiam illa eſt, quę diuiſiua appellatur methodus. cuius exercitationẽ Plato in ſophiſta, & ciuili tradidit. vſum vero non hic modo, ſed euidentiſsime atque abſolutiſsime in Philebo, & Phædro, in repub. quoque, aliisq́ue quibuſdam tractatibus demonſtrauit. In ſophiſta igitur & ciuili, docet quomodo quis loco appellationis & nominis, breui & dilucida oratione, ſignificatum eius interpretetur. Quæ oratio poſtea definita, & definitio à recentioribus per excellentiam fuit nũcupata. in Philebo, & Phædro, ad artium conſtitutionem diuidendi & componendi artem, oſtendit eſſe quam maxime neceſſariam. duobusq́ue modis nobis præcipit in ea eſſe exercendũ. vno vt à primo, maximeq́; generali, ad ea quæ nullam amplius ſectionem admittunt deſcendamus, per medias differentias, quibus definitiones ſpecierum, conſtare in ſo-

Oratio definita.

phiſta, & ciuili oſtenderat. altero vt à ſpecialiſsimis quæ multa ſunt, ad primum genus componendo aſcendamus. vna ſiquidē vtrorunque via eſt, iter verò duplex, ab altero extremo, ad alterum viciſsim tranſeūti. de quibus in Phædro ita loquitur. So. mihi videntur ſanè cætera per luſum re vera eſſe dicta. ſed ſi quis duarum harum ſpecierum, quarum modo forte fortuna mentionē fecimus, vim ipſam arte poſſet cōprehēdere, eſſet nō iniucundū. Phæ. quarū ſpecierū? So. vt ſcilicet in vnā id eā formamq; intuens, ea quę multifariam diſperſa ſunt, cogeret, quò ſingula definiendo, planum faceret identidem quicquid docendum ſuſcepiſſet, quemadmodum nos in præſentia de amore agentes, eum definiuimus. quod ſiue bene ſiue male dictum ſit, diluciditatem tamen, & conuenientiā attulit orationi. Phę. alteram verò ſpeciem quam dicis ò Socrates? So. vt econtrario ſecundum ſpecies poſſit articulatim pro rerum natura, res ipſas diuidere, neque inſtar mali coqui frangere membrum aliquod aggrediatur.

ARGVMENTVM CAP. VIII.

Exempla diuiſoriæ & compoſitoriæ methodi ſubijciuntur. primum ex Platone de arte rheto-

rica quæ iuxta illam methodum discentia est, nõ per experientiam aut consuetudinem. Valet eadem seruata methodus in omnium artium compositione. Exempla hic habes grammatices & musices. Grammatica ars primum ex literis inuenta est.

HAec generatim de diuisiua ac compositiua methodo, à Platone dicta sunt. transiens deinde ad rhetoricam artem, vno enim hoc exemplo, totius tractatus erimus contenti, hæc subiungit. So. Quando dicendi facultas, animæ allectatio quædam est, ille qui orator futurus est, quot animæ species sint, cognoscat necesse est. tot igitur sunt ac tot, talesque ac tales, vnde illi tales, hi tales efficiuntur, his ita distinctis, orationum item tot ac tot, talesq́ue ac tales sunt species. tales igitur homines, talibus orationibus, talem ob causam, ad talia facile persuadentur. tales contra, ob talia difficulter. Oportet igitur, eum qui hæc fuerit speculatus, postea eadẽ in actionibus ipsis spectare, celeriterq́; sensu percipere, alioquin nihil amplius quicquam habebit quàm ea, quæ à doctoribus audiuit. at cũ satis idonee potest dicere, qualis, qualibus orationibus suadeatur, cumq́; aliquis accesserit, persentit talem eum esse, & secum, hæc, inquit, na

Dicẽdi facultas aĩe quedã allectatio.

tura

tura nunc re adeſt, qua de ſermo ante habebatur, &: hæc oratio ad hos perſuadendos, eſt adhibenda. hæc omnia conſecutus, ſi dicendi & tacendi inſuper opportunitatẽ adiunxerit, breuiloquii itidem, tum commiſerationis, & vehementiæ, atque amplificationis, cæterarumq́; orationis partium, quas didicit, occaſiones & importunitates cognouerit, tunc demum recte, atq; abſolutè, artem hanc erit executus. prius verò minime. in quocunque autem horum quis defecerit vel dicendo, vel docendo, vel ſcribendo, licet ex arte ſe verba facere dicat, non ipſe, ſed qui non perſuadetur, vincit. Hæc de rhetorica diſſeruit, docẽs quomodo quis eam methodo vſus conſequeretur. non vt plerique faciunt, experientia, & conſuetudine. ad hæc inferius, vbi vtilia multa connumerauit, ſummatim ea colligens, ſic ad verbum ſcribit: So. Quare, ſi aliud quid de arte docendi afferes, audiemus: ſin minus, iis quæ diſſeruimus, acquieſcemus. vt niſi quis auditorum naturas diſcreuerit; in ſpecieſq́ue res ipſas diſtinxerit, & in vnam ideam colligere ſingula idoneus fuerit, nondum is dicendi artem, quò ad homini licet, fuerit aſſecutus. Hoc equidem in libro compendiosè, quum de artium omnium in

vnita

vniuerſum conſtitutione,tum de rhetorica diſſeruit: in Philebo verò exactiſsime totã hanc rem pertractauit : ex qua ego oratione, quod ad propoſitum maxime facere videatur,aſcribam:id eiuſmodi eſt: So. Vox profecto nobis quæ ex ore exit,vna eſt.Eſt item infinita rurſus multitudine cunctorũ, & ſingulorũ.Pro.quidni? So. Et ex neutro horum,ſumus ſapiẽtes,neque ꝙ infinitam, neque quòd vnam eam eſſe cognoſcimus, ſed tantum quòd & quales,& quot ſint voces,tenemus: hoc enim vnumquemque noſtrum grammaticum reddit. Pro. veriſsimum eſt. So. At verò muſicum hominem nónne idem facit? Pro. quo modo? So. vox enim ſanè etiam illa in arte vna eſt. Pro. Quidni? So. Duo item ſtatuamus neceſſe eſt,graue &acutum:& tertiũ inſuper quod medium inter vtraque tenorem habuerit: nonne ita?Pro.ita profecto.So.nondum tamen ſi hæc ſola cognoueris, muſicæ euades peritus: ſed niſi cognoueris, nullius, vt ita dicam,quantum ad hæc ſpectat,pretii æſtimaberis.Pro.nullius ſanè.So. Sed vbi ò amice acceperis,quot interualla numero vocis circa acutũ & graue,& qualia ſint: necnon interuallorum terminos. quotque ex his conſtitutiones efficiantur: quæ veteres

conſp

conſpicientes, poſteris nobis tradidere, vt harmonias concentuſq́ue appellaremus: aliaſq́ue quaſdam huiuſcemodi affectiones, in corporis motionibus exiſtere deprehenderunt, quas numeris dimenſas, numeros vel rhythmos, & modulos vocitandas cenſuerunt: cogitandumq́ue nobis reliquere, ita de vnaquaq; re, quatenus vel vnum vel multa eſt, eſſe contemplandum. Cùm hæc ita acceperis, tunc ſapiens doctuſq́ue euaſiſti. Cùm etiam aliquid aliud qualibet in re hac ratione comprehenderis, in eo prudēs ſapienſq́ue efficieris. Infinitas verò ſingulorum, & multitudo, in ſingulis expertem te ſapiendi, neque doctum, neque numeroſum reddit: quippe cum nullum in numerum, aliqua in re vnquam reſpicias. Pro. Præclare hæc ò Philebe mihi videtur Socrates dixiſſe. Phi. mihi quoq;: ſed quid ad nos hæc oratio dicta eſt? quidúe ſibi vult? Soc. recte hoc à nobis Protarche quæſiuit Philebus. Pro. prorſus. reſpōde igitur ipſi. Soc. faciam, ſi tamen pauca quædam de his adhuc ſubiunxero. Nam quemadmodum ſi quis vnum aliquid, quodcunque tandem ſumpſerit, is vt diximus, non in infiniti naturam continuo, ſed in numerum aliquem ſpectare debet: ita è contrario cum quis

Artē hāc cōem ad omnia.

Infinita vox.

infinitum prius accipere coactus fuerit, cū non ad vnum ſtatim, ſed ad numerum quēdam, multitudinis alicuius capacem intendere opus eſt, ac demum in vnum deſinere: rurſus verò hoc quod dicimus, licet in literis contemplari. Pro. quo modo? Soc. poſteaquam infinitam vocem animaduertit ſiue deus, ſiue diuinus quidā homo ille fuit vt fama eſt Theuth quendam apud Aegyptios huiuſce rei inuentorē fuiſſe, qui primus vocales in infinitate non vnum eſſe, ſed plures conſiderauit: rurſus alias ex his non vocis, ſed ſoni cuiuſdam eſſe participes cognouit: atque has quodam in numero eſſe. tertium inde literarum genus diſtinxit, quæ nunc mutæ à nobis appellantur: poſtremo mutas, & ſoni immunes, ad vnū vſque diuiſit, ſimili modo vocales, & medias; quò ad earum in ſingulis quibuſque: & vniuerſis, certo comprehenſo numero, elementum nominaret: animaduertēs prętерea. neminem noſtrum vnum ex his per ſe ipſum ſine cunctis aliis percepturū fuiſſe, vinculum, hoc quaſi vnum quoddam, atque omnia hæc vnum quodammodo efficiens, excogitauit: vnamq́ue his grammaticam artem perfecit. Hæc Plato in Philebo De conſtitutione artium ſcripſit, ea videlic

delicet, quę rationali quadam methodo, nõ diuturna obseruatione, ex singulorum peritia in vnum collecta cõficitur. Eam sanè rationalem artium constitutionem, nõ posse sine exercitatione diuisionis & compositionis fieri, ex his quæ à me nunc commemorata sunt, manifestum esse arbitror: per totum itaque Philebũ, ille re ipsa methodũ hãc ostẽdit, deinceps de voluptate verba faciẽs, omnesq́; eius differentias cõnumeras.

ARGVMENTVM CAP. IX.

Vsus diuisionis & compositionis docetur ex Hippocrate, qui in plura distinxit morborũ medicamentorúmque genera, quæ vnum ab imperitis indicabantur, quod factũ est in literali morbo. qui vt cognosci curarique possit obseruata illius varietate, paucis ex Hippocratis sentẽtia perstringit Galenus.

IDem quoque Hippocrates, in libro De victu, in acutis morbis, multo ante præuertit, Gnidios medicos reprehẽdens, quippe qui morborum differentiam secundum genus, & species ignorabãt: ipse vero distinctiones quasdã tradit, quibus id quod vnũ videtur esse, non tã in morbis, q̃ in aliis omnibus, si secetur, plura esse deprehẽdatur: in quo pleriq;, vel maximè illustrium medicorũ etiã in remediis ipsis, errasse inueniũtur

ſiquidem nonnulli, ad ſingulares ipſorum vtilitates deuenientes, inertem quandã omni ratione methodoq; carentem doctrinam effecerunt: alii contra cõmunia ſectati, prima quidem fronte artificioſiſsimam, re autem vera, prauiſsimam diſſertationem inſtituerunt. Inde etiã inter ſe diſſenſere nonnulli de certo aliquo morbo, verbi cauſa lateris dolore, ſententiam proferentes, eius medicamentum, alii ſanguinis miſsionem eſſe, alii purgationem dicunt: non ſecus fomentum, alii ſpongiis, alii iis qui à medicis marſypi, & ſacculi appellantur, vel aliquo alio contendunt eſſe faciendum. Eodem modo etiam de lotione, & illuuie, de aceto mulſo, de aqua mulſa, de aqua, de vino diſſentiunt, de ptiſana item nihilominus. vel enim ſuccum tantum excolatum, vel ſolam hordeaceam ſubſtantiam exhibendam cenſent: alii etiam cibos non ſubtrahunt, cum alio modo, alius & ægrotantium & relatorum differẽtias diſtinguat, ipſe quibus indigere remediis lateralem morbum ſentiat, demonſtrat. Quod quemadmodum ipſe dicat inordinatius paulo, vtpote qui primus id inuenerat, in cõmentariis De victu acutorũ expoſui. Quẽ librũ nõnulli cõtra Gnidias ſentẽtias, alii de ptiſana inſcribũt,

De lateris dolore ſententia.

prau

praue vtrique. Ego verò, quo hac etiam in re, breuibus explicatam sententiam habeãt studiosi, capita non grauabor referre. Cũ enim primum laterales morbi oriuntur, doleréque latus incipit, quia nondum manifesta est affectio, calefactionibus fomentisq́; quæ appellantur, periculum faciendum esse iubet. materiamq́ue ipse exponit: deinde si minime ita fuerit solutus morbus, considerandum præcipit, nupérne comederit, aluus deiecerit, nécne: quidque sit faciendũ docet, si neque hac ratione cesserit langor, distinctiones quasdam tradit eorum, vel qui sanguinis missione, vel qui purgatione indigeant, in quibus item mulsa aqua, vel mulso aceto, vel aqua vtendum sit, nullo modo vsque ad iudicium exhibito alimẽto. Quibus etiam succum ptisanæ, quibus hordeum ipsum, quibus cibos firmiores, eo tempore dare debeamus. Non secus de vini exhibitione definit, quibus dandum, quibus non, quando, & quale: simili modo de balneis, aliisq́ue id genus.

ARGVMENTVM CAP. X.

Dupliciter in diuisionibus peccatur, defectu atque excessu. Reprehenduntur ab Hippocrate primum qui in morborum diuisionibus peccarũt excessu: deinde qui defectu in remediorum diui-

In diuisionib. duplex peccatum.

sione errarunt.

CVm verò duplex sit peccatum, in diuisionibus, propterea quia alii deficiunt, alii accedunt, in multitudinem non propriam rei, de qua agitur, secantes, horũ vtrunq; Hippo. in principio libri reprehẽdit: atq; ita inquit. Diuersitates tamẽ morborum nonnulli, multimodasq́ue eorũ diuisiones non ignorarunt: sed cum numerũ singulorum morborum voluerint euidenter explicare, non rectè id scriptis tradiderunt: neque enim numero comprehendi hi facile possunt: si huic argumento fides præstanda est: quòd ægrotantiũ morbus, alius ab alio in aliquo differt: neque idem est, nisi nomen etiam idem habuerit. De remediis verò & medicamentis contra, vtpote in defectu peccantibus, in hunc modũ scribit. Et non modo eam ob causam illos non approbo, verumetiam quia paucis admodum numero medicamentis vtuntur.

ARGVMENTVM CAP. XI.

Multa ab aliis medicis nõ obseruata animaduertit Hippocrates in hac quæstione: Cur *in acutis morbis tam varia sit, medicorum sentẽtia, vt quidam non percolatam ptisanam exhibeant: alii non nisi percolatum præbeant succum. porro mirandum videtur, medicos tam diuersa iu-*

dicæ

dicare in rebus quæ ab experientia pendent. contra non ita mirum eſt, in philoſophia nondum ſedatas controuerſias, vtpote à ſenſus iudicio alienas.

POſt hæc cũm præſumpſiſſet, id quod quæſtioni vtiliſſimũ eſt, non explicatè poſtea ſolutionẽ eius ſcripſit: atq; idcirco tota quæſtionis vis, fuit à pleriſq; medicis ignorata. Ego ſanè, licet totã hanc orationem, in primo De victu acutorum cõmentario enarrauerim, nunc quoq; tamen breuiter dicendum de vi eius, mihi eſſe arbitror. Ipſam quæſtionem his verbis ſcripſit Hippocrates: Digna vt ſcribatur mihi vidẽtur eſſe, præcipue ea quæ vel nõ animaduerſa à medicis ſunt, cũ tamen per quã oportuna eorũ cognitio ſit, vel magna aut emolumẽta, aut dãna afferre conſueuerũt. non animaduerſa ſunt hæc. Cur in acutis morbis, alii medici, cũm perpetuo non colatam ptiſanã exhibeant, rectè ſe medicinã exercere exiſtiment: alii verò in primis id dent operam, vt nihil hordei deuoret ægrotus, magnam quippe id noxã affere putãt, ſed per lintheum ſuccum excolatum exhibeant: nonnulli alii verò, neq; craſſam ptiſanam, neque ſuccum dent: atq; id alii vſque ad ſeptimũ diẽ, alii ſemper quoad mor

De ptiſanæ exhibitione in acutis morbis.

In acutis morbis opificum discrepãtia.

bus ipse iudicetur. Sanè neque huiuscemodi quæstiones proponere, neque fortasse propositas soluere, cõsueuerunt medici. Verum maximam vniuersa ars, apud imperitos & populares, calumniam patitur, vt ne medicina quidem vlla, esse videatur. Quare in acutis quidem morbis, adeò inter se opifices discrepãt, vt quod alter attulerit, optimum vtilissimumque esse affirmans, alter perniciosum esse contendat. Et paulo post. Assero profecto optimam esse considerationem hanc, plerisque in arte rebus, atq; his vtilissimis, affinitate quadam connexam: nam ægrotantibus omnibus ad sanitatem, sanis ad tutelam, exercentibus ad bonum habitum, atque ad quodcunque aliquis voluerit, plurimum facit. Hanc de artificum dissensione considerationem, non solis languentibus magnam vim habere inquit, ad sanitatem recuperandam, verumetiam sanis, ad tutelam, eiusdem videlicet sanitatis, & exercentibus ad bonũ corporis habitum, vt & acquirant ipsum, & vt perseueret, plurimum valere. deinde subiunxit, & ad quodcunque aliquis voluerit, vt significet, non tam ad medicinam, quàm ad omnes etiam alias artes, vim suam porrigere. Admiratione sanè dignum videtur,

quam

quamobrem fiat, vt medici qui artem eam tractant, in qua an admota remedia profuerint, an læſerint, experientia poteſt iudicari, nihilo ſecius tamē, de iis quæ iuuant vel nocent, maximè inter ſe repugnantes ſentētias protulerint. Nam ſi in philoſophia, nondum ſedatæ fuere diſcordiæ, nihil mirum eſſe debet: quippe cùm de rebus eiuſmodi ſint, quæ euidenti experimento iudicari minime poſſunt: atque idcirco effectū eſt, vt alii ingenitum eſſe mundum, alii genitum prodiderint: alii nihil extra mundū contineri, alii eſſe aliquid affirment: atque ex his rurſus, qui aliquid extra eſſe aiunt, nonnulli vacuum, nulla præditum ſubſtantia, ibi eſſe dicunt, nonnulli mundos alios, nullo tamen numero comprehenſos, vt in infinitū progrediatur multitudo. Huiuſmodi enim res, nullo euidenti ſenſuum iudicio, definiri queunt: at in vtilitate & læſione medicamentorum, quæ corpori exhibentur, nihil ſimile eſt: quæ tamen in tantam controuerſiam, inter medicos venere: quaſi experiētia ipſa quid iuuaret, quidve offenderet, iudicare facillimè nō poſſent.

ARGVMENTVM CAP. XII.

Solutio ſuperioris quæſtionis in hoc conſiſtit, ſi ægrotantis natura, morbi habitus, medicami-

nis vis ac tempus obſeruentur. Nonnulli enim inedia indigent vſque dum iudicetur morbus: alii cibo & ex his quidam, hordeaceam ptiſanã, alii ſuccum ſolum, nonnulli ſolidiorem cibũ poſtulant. Inſuper oxymel quidam aut mulſam: aquam autem alii vel vinum exigunt. Notantur etiam hic qui experientia tantum ſunt medici, atque in ſanandis vulneribus non recte adhibent medicamina.

HVius igitur quæſtionis ſolutio, propterea quia non admodum clarè ab Hippocrate fuit explicata, omnes ferè libri huiuſce interpretes, latuit. quæ nimirũ talis eſt. Ex ægrotantibus alii inedia quoad morbus iudicetur, alii cibo indigẽt: atque ex his quibus alimento eſt opus, quidã hordeaceam ptiſanam, quidam ſuccum ſolum, ſicut nonnulli, firmiorem cibum exigunt: quidam item aceto mulſo, vel aqua mulſa: aqua alii, vel vino egent. Hinc euenit, vt medici, qui ex ſola experientia, artẽ cõſtituũt, vtile illud exiſtimarint, quod forte fortuna, ſæpius profuiſſe, vnuſquiſque compererit: neque ad contrarium victus genus, experiendi cauſa trãſire audẽt, ne infeliciter res cedat formidantes. Solus igitur ille, qui & ęgrotantis naturã, & morbi affectionẽ, & adhibiti remedii vim, tempus

Qui medici certũ habeant ad quodnis experimentũ.

pus

pus item,quo ipsi fuerit vtendum,optimè calluerit,non verebitur, quin si medicamēto quod ratiōe excogitauit,vsus fuerit. spē suam experiētia cōfirmare possit.solusq́ue inueniet,tum dissentionis causam , tum distinctiones,quas secutus aliquis,id quod lāguēti vtile futurū sit,facile deprehēdat.atque præter istū, nemo alius poterit cognoscere.Qui enim experientia tantū cognitis insistūt,ii sola illa q̄ experti sunt, adhibere consueuerūt.ac nocumenti causam in naturam,vel artē,vel tale quippiā referūt. Idē hoc etiam,in libello de fracturis,in fractionibus quæ cum vlcere factæ sunt, ostendit Hippocrates his verbis : Alii sunt qui huiusmodi fracturas,linteis statim curent:atque hinc & inde linteis cōuoluentes,qua vlcus est intermittāt:refrigerariq́; id sinant. postea supra vlcus medicamēto aliquo purgāte imposito,& plagulis vino imbutis ,& lanis succidis,ita medeantur. Curatio hæc mala est. verisimileq́ue est, hos qui ita curant,cum in aliis fracturis,tū in huiusmodi maximè desipere,quippe cùm præcipuū illud sit ac maximum , vt cognoscamus, quo modo iniiciendum initium linteorum sit,& qua parte maxime comprimendum. quam vtilitatem item consequantur æ-

Qui sola experientia cognitis insistunt sola experta adhibent.

gri

gri,ſi quis & rectè,initium faſciæ cõiiciat
& qua maximè eſt opus comprimat. quo,
contra damno afficiatur,ſi neque recte fa-
ſciationem incipiat quiſpiam , neque qua
maximè conuenit,ſed hinc & inde,tantum
compreſſionem faciat.quæ ſanè ex vtriſ-
que eueniant,& dictum etiam ſuperius eſt,
& ipſa quoque medicina teſtificatur. quip
pe cum neceſſe ſit , vt ei qui ita deligatur,
tumor in ipſo vlcere inſurgat. Nam ſi ſa- 1
num corpus,hinc & inde deligatum fuerit,
in medio autem intermiſſum ſit: id qua in-
termiſſio facta eſt,intumeſcet ac decolora-
bitur.quomodo igitur vlcus hæc non patie
tur? Neceſſe igitur eſt, vt vlcus decolora-
tum,& labiis euerſum ac protuberans & la
chrymoſum euadat,nec ſupperet: oſſaque,
quæ receſſura minimè erant,recedant. nec
non pulſet,ac febrile vlcus efficiatur: vt co
gantur ob intumeſcentiam, emplaſtra im- 2
ponere.id quod inutile iis, qui hinc & inde
deligati ſunt,euadit:cum nihil ipſis,niſi põ
dus quoddam inutile , ad pulſum illum ſu-
perueniat.Poſtremo verò,cum iam recru-
deſcit malum,facias reſoluunt,& ſine deli-
gatione poſtea,reliquam curationem per-
ſequuntur.& ſi aliquod aliud vulnus huiuſ
modi deprehẽderint,nihilominus eodẽ mo

do

do ei medentur. neque enim deligationem hinc & inde factam,& vlceris refrigerationem,eſſe in cauſa, ſed aliquod aliud infortunium putant. Non putant,inquit,pernitioſam illam ligationem , nocumenti cauſam fuiſſe,ſed aliquod aliud infortunium. Quo fit , vt nunquam cõſuetam iſtã ſuam tractationem relinquant, ſed in male perceptis cognitiſq́ue perſiſtant.

ARGVMENTVM CAP. XIII.

Diſcordiæ cauſam in adhibẽdis remediis præbet, affectionis diuerſitas & materiæ. Affectio morbus eſt : materia,ipſum remediũ,nempe mulſum,aqua,ptiſana,vinum cuius differentias & proprietates hic numerat. Adminiſtrantur hæc ægrotantibus vel negantur adhibito iudicio. Veluti voluptas quædam iuxta Platonem , nempe quæ ex honeſtis diſciplinis oritur , perſequenda eſt: alia contra fugienda, quam ebrietas , gula, venus promouent.at quæ inter has media,nec fugienda eſt,nec expetenda. Pari modo propoſitæ rei differentiæ diuiſiua methodo ſunt inueſtigandæ,quæ affinis eſt ei quæ ad ſimilis diſſiuſiliſque notitiam ſpectat. Vtranque inuenerunt & excoluerunt Hippocrates & Plato: quibus methodis neglectis . multarum diſſentionum anſa data eſt.

Hæc

HAec quæstionis illius dissolutio est, quatenus causam dissentionis, in remediis adhibendis considerare debeamus. quam vniuersaliter complectens aliquis, differentiam esse diceret, rei generaliter intellectæ, & dictæ, & propositæ, siue ea res affectio, siue materia aliqua remedii, fuerit. affectionem appello, vt lateris dolorem

Affectio.

de quo, vt de exemplo, disseruit: materiam, mulsam aquam, vel vinum, vel aquam, vel acetum mulsum. in singulis enim his, propriæ quædam differentiæ sunt, de quibus omnibus non breuiter egit Hippocrates, sed explicatè etiam, quomodo differentiæ sint diuidendæ, distinctiones docuit. Satis esse arbitor, si exempli causa, dictum aliquod ex his commemorauero, quale est illud de vino: Dulce vinum, ac vinosum, album, & nigrum, & aquam mulsam, & aquã, & acetum mulsum, his signis in acutis morbis distinguere oportet.

vinũ dulce.

Dulce quidem, caput minus grauat quàm vinosum. minusq́ue mentem attentat. faciliusq́ue quã aliud, per intestina descendit. lienem tamẽ & iecur auget: neque iis qui amara bile infestãtur, idoneum est. sitim enim huiuscemodi, hominibus parit. superiusq́ue intestinum inflat. inferiori verò, quantum ad in-

flation

flationes ſpectat, minime inimicũ. Quanquam inflatio, quæ ex dulci vino exiſtit, non admodũ eſt penetrabilis, ſed circa prę cordia immoratur. minus ſiquidẽ vrinam ciet vinũ hoc, in vniuerſum quã vinoſum albũ. At verò ſputum educit, dulce magis quã aliud. minus tamen quã aliud id facit, iis quibus ſitim afferre cõſueuit. quibus verò nõ eſt ſiticuloſum, ad ſputa excreanda, magis quã aliud ꝓdeſt. vinũ ſanè vinoſum albũ, in diſſertatione de vino dulci plurimũ & laudatum, & vituperatũ iam fuit. cum tamen ad veſicã facilius, quã aliud penetret, vrinãq; magis cieat, magiſque ſemper perrumpat, multã in talibus morbis, vtilitatẽ affert. licet enim ad alia inutilius quã alterum ſit, ea tamen per veſicã purgatio, quæ ab hoc efficitur vino, liberat, ſi quale oportet, propellat. Atq; hæc quidem de vini & vtilitate, & leſione præclara ſunt argumẽta, quæ maioribus meis, non fuerunt animaduerſa, Fuluum autem vinum, & nigrum auſterum, his in morbis, vtiliter exhibere poteris, ſi neq; capitis grauatio, neque mẽtis attentatio fuerit, neq; ſputi, quo minus exeat, impedimentũ aliquod, neque vrinæ retentio extiterit. deiectiones verò liquidiores, ac ramentoſæ fluxerint. nam

Vinũ vinoſum album.

in

in huiuſmodi, ſimilibusq́ue aliis maximè conuenit, ex albo tranſmutationem facere. Sciendum inſuper, ſuperiora omnia, & veſicæ etiam partes, minus offendere vinum, ſi dilutius ſit: ſi contra meracius exhibeatur, inteſtinis vel præcipue conferre. Hic Hippocrates iſta, inquit, quę ad vini differentias, & vſum pertinent, antiquioribus incognita fuerunt. at ego, traditis diſtinctionibus quibus diſcerni hæc poſſint, horum artem conſtitui. ad eundem modum etiam de mulſo, de melle, de aqua, de aceto mulſo, de ptiſana, & balneis, diſtinctiones conſcripſit, eos damnans, qui in omnibus acutis morbis, horum huniuſcuiuſq; vſum vel prorſus concedebant, vel prorſus interdicebant. Si quis enim interroget, dandúmne ſit vinum febrientibus, reſpondendum eſt, quòd hoc quidem, nonnullis dandum.

Vinū an dandū ſit febrientibus.

Idem hoc de voluptate facit Plato, cū quaſdam ex ipſis fugiendas, quaſdam admittendas præcipit. voluptates enim quæ in honeſtis, vtilibusq́ue diſciplinis, omnibusq́ue demum probis actionibus proueniunt, admittere debemus. fugere contra eas, quas ebrietates, crapulæ, venerea exhibēt. at quę nihil horum, in ſe diſtinctum habuerint, illę verò neque fugiendæ, neque expetēdæ.

im

inueniuntur. si quidem etiam generis voluptatū differentiæ, ex diuidendi methodo, quemadmodū in toto Philebo ostēdit Plato, dum differentias ipsarū omnes nos docet. atq; idcirco dixi, ea quæ via diuisiua inueniūtur, iis quæ ad similis & dissimilis cognitionē spectant, adiuncta esse & affinia. similitudo enim est voluptatibus inter se, & cōmunitas secundum genus. vnum siquidem est in ipsis cōmune genus, quo scilicet cōmunē sortitæ sunt appellationem. diuersæ autē sunt secūdum speciem in propriis differentiis. Nam simplices, vltra speciei cōmunionē simplicitate etiā assumpta maiorē similitudinem ac simplices acquisiuere, perinde atq; compositis compositæ, corporeæ corporeis, animales animalibus, vtiles vtilibus, nocuæ nocuis, maiori similitudine accedunt. ad eundum modum, & quæ ex bonis actionibus, & quæ ex malis resultant, sibi mutuo magis similes sunt. & quæ in rationali parte animæ existunt, & quæ in irascibili, & quæ in concupiscibili, inter se singulæ magis assimulantur: sed si absq; vlla sectione singulorum generum, in proprias differētias, voluerint vel medici, vel philosophi, vniuersale aliquid, & indefinitum pronunciare, multam quotidie euidē

Repugnātia in his quæ fiunt absque sectione singulorum generum.

ter apparentia, ſuis ſentētiis repugnare deprehendent. Nā ea quæ ab omnibus egregiis circa artes viris, celebratur diſtinctio, harum duarum ſpeculationum, de quibus hoc in lib. diſſerui, exercitatione conſtat, & abſoluitur. duas ſpeculationes inquā has. alteram ex ſimilium diſsimiliūq́ue dignotione, alteram, tum ex via quæ fit per diuiſionem generum vſque ad indiuidua, tum ex oppoſito huic modo, hoc eſt aſcenſu à ſingularibus, ad primum vſque genus, per medias differentias. Atque has vtraſque vias, ex omnibus veteribus medicis & philoſophis, pulcherrimè atque optimè Hippocrates & Plato inuenerunt multaq́; opera ab auctoribus qui communia à propriis diſtinguere neſciebant, falſo fuiſſe conſcripta demonſtrarunt. Superius enim oſtendi, hinc omnes ortas eſſe diſſenſiones, & inter medicos de ptiſanę vſu, omnibusq́ue aliis quæ ægrotantibus exhibentur, & inter philoſophos de animæ virtutibus, cū nonnulli diſciplina eas poſſe cōparari, natura alii eſſe inſitas, vel conſuetudine, & exercitatione acquiri poſſe affirment. Quòd ſi animæ ſpecies diuiſiſſent, cognouiſſent apertè, alteram eſſe rationalem, irrationalem alteram. quæ etiam ipſa bipartitam

Hippocrates & Plato authores vtriuſque viæ methodicæ.

poſt

poſtea ſuſciperet diuiſionem, neque à rationali ſcientiam abſtuliſſent, neque irrationabilibus ipſam conceſsiſſent. Vt dictum illud quoque Platonis, cùm inquit, ſubſtantiæ vniuſcuiuſque rei, de qua artem aliquam conſtituere volumus, naturam accurate indagandam eſſe, cum ſupra dictis iis viis ac methodis connexionem communicationemq́ue habeat. Qui enim non ſimplicem vnam animæ ſpeciem in nobis, ſed ſicut in plantis concupiſcibilem, rationalem in diis, ita in homine vtraſque has, & tertiam inſuper iraſcibilem eſſe cognorit, is ſimul virtutum & numerum, & vim, & acquiſitionem compertam habeat, neceſſe eſt. non ſecus etiam ille, ſingulis cõuenientem curationem, & præſeruationem optimè tenebit, qui naturalem corporis noſtri conſtitutionem perſpexerit, in ſimilaribus elementorum, eſſe æquabilitatem, in inſtrumentariis ex ſimilarium numero, & quantitate, conformationeq́ue inſuper ſingularum partium, & poſitura, reſultantem compoſitionem naturalẽ, in vnoquoque animalis corpore, æquabilitate videlicet in ſingulis relatis propria ſeruata.

Qui ſingulis conuenientẽ curationẽ & præſeruationem optimè teneant.

ARGVMENTVM CAP. XIIII.

Exponit quàm ſit vtilis ad methodicam artis cuiuſque conſtitutionem exacta ſimilium diſſimiliũque cognitio quæ dux eſt ad controuerſiarum earum dijudicationem, quæ cum falſæ ſint, ſimilitudine veritatem imitantur. Medicis ad curandi facultatem eſt vtile nouiſſe, cui animæ parti eius principatus tribuendus: philoſophis nõ item, neque ad inueniendam virtutum differentiam, nec illarum exercitationẽ. niſi thoriticen philoſophiam profeſſis, qui quæſtiones huiuſmodi nihil ad mores ciuileſque actiones pertinentes inquirunt quales ſunt de mundi generatione, numerorum &c. ad quas qui practici appellantur, nonnunquã ob ſimilitudinem ſenſim delabuntur.

Merito igitur, nõnulli exactã ſimiliũ & diſsimiliũ cognitionẽ, ad vniuſcuiuſq; artis rationalẽ cõſtitutionẽ, ſatis idoneã eſſe opinant̃. quippe quæ ad diiudicationẽ etiã cõtrouerſiarum, dux eſſe idonea cõſpiciat̃. Nã cũ in quibuſdã, quæ probabilia quidẽ, nõ tamẽ vera ſunt, magna ſit cũ veritate ſimilitudo, qui in his inter ſe dignoſcẽdis exercitatus fuerit, optimè ſciet, quibus vt veris aſſentiendũ, quæ cõtra, vt falſa repudiãda. cũq; incerta, in quibuſdã probabilitas inſit, quæ ea ſit incertitudo,

Probabilib. & nõ veris, magna cum veritate ſimilitudo.

quæ

quæ absurditati similis habeat. quēadmodū in iis quæ ex æquo vidētur propendere siue duo, siue tria, siue plura fuerint, nihil certius alio æstimandū iudicabit. Quorū sanè iudiciū, in visionē quādā seu phantasiam, vt iuniores Academici dicunt nō modo probabilē verū etiā circumquaq; versatam, firmāq; ita vt cōuelli nullo modo possit, vt Chrysippei verò in cōprehensionē vt cōmuniter omnes homines credunt, in sensum, & intellectionem euidentē refertur. quæ quidē antedicta nomina, licet differre inter se videantur, si tamen quis diligentius rem perpendat, eandē vim habēt. Quemadmodū, cùm quis à cōmunibus animi notionibus, dicit exordiendū, statuitq; eas esse primū omniū iudiciū, ex seipso fidem faciens. primū quidem omniū iudiciū sine demonstratione aliqua certum esse debere inter omnes constat. at id naturale omnibusq́ue hominibus cōmune esse oportere, non omnes concedunt. imò verò pleriq; sunt, qui licet quandoq; cōmunis illa omnibus notio, euidentissima sit, velint tamen in sua sentētia persistere, simulentq;, se certam illis fidem adhibere, quæ temerè protulerunt, vt suæ quisque sectæ, decretū aliquod cōfirmet. sicut ecōtrario, alii qui-

Mos eorũ qui ſectã aliquam ſunt profeſsi.

dam inueniuntur, qui in improbanda alterius ſectæ oratione, ſponte mentiri nõ erubeſcunt. is enim mos eſt, eorum qui aliquã ſectam profeſsi ſunt, vt omnia, etiã ſi nullam cũ principiis atque elementis, neceſſariã cohærentiã habuerint, ſibi defendenda proponant. perinde atq; in hoc etiam, de principatu animæ decreto cõtingit. quod cognoſcere medicis perquam vtile eſt, quo videlicet ægroti loco, adhibere ſciant medicamenta, vbi ratio fuerit læſa. Philoſophis verò, neque ad differentias virtutum inueniendas, neque ad ipſarum exercitationem, ſpeculatio iſta quicquã confert. ſiue enim in corde, principalis animæ pars, ſiue in capite fuerit, poterimus & prudẽtiã, & temperantiam, & iuſtitiam, & fortitudinem acquirere. quippe cum ex aliis decretis, aliiſq́ue exercitationibus, nihilominus ad ipſarum acquiſitionem liceat peruenire. ſolis igitur illis philoſophis, cõſentaneũ eſt huiuſcemodi quæſtiones nihil ad mores, & ad ciuiles actiones conducentes indagare, qui ſpeculatiuam philoſophiam profitentur. ſicut etiam illa omnia. vtrum aliquid ſit extra mundum nec ne, & ſi ſit, quale id habeatur. vtrum item hic mundus, in ſeipſo cõtineatur. vtrum plures vno. vtrũ

quã

quãplurimi, numero ſint. ſimili modo etiã genitúſne, an ingenitus. & ſi genitus, deúſne aliquis ipſum crearit, an à deo nullo, cõditus fuerit, ſed à cauſa quadã irrationali, & fortuita, tam pulcher extiterit, vt à deo & ſapientiſsimo & potentiſsimo, fabrica eius procurata eſſe videatur. Verũenimverò, quæſtiones iſtæ nihil faciunt, vt bene priuatam domũ adminiſtres, beneq́; negociis publicis conſulas, aut cum cognatis & ciuibus, & peregrinis, iuſto ſocietatis iure verſeris. nonnulli tamẽ ex iis qui actiuũ finẽ ſibi conſtituerunt, in quæſtiones huiuſcemodi deueniũt, ab illis quæ vtiliter inueſtigãtur, ad hæc ſenſim vtpote ſimilia ꝓlapſi. Nõ enim queadmodum quæſtio illa de mundo, factúſne an minimè ſit inutilis eſt, ita quoque de prouidentia, vt diis indagare non confert. ſed vtilius omnibus eſt, vt vim quandam eſſe in mũdo, hominibus & potentia & ſapientia meliorem cognoſcamus. quales tamen ſubſtantia ſint ipſi dii, incorporeíne prorſus, an pinde vt nos corpora habeãt, cõtẽplari non eſt neceſſe. quippe cũ hæc, & alia multa, tũ ad eas quæ morales, ciuilesq́; appellantur virtutes & actiones, tũ ad animaliũ affectionũ medelas curationesq́; inutilia prorſus habeantur

Quæſtiones inutiles.

tur.ac de his optime à Xenophonte literis mandatũ eſt. qui non ſolũ ipſe,huiuſce rei inutilitatem damnauit,ſed Socratem quoque, ita ſenſiſſe aſſeruit. Cui aſſentiuntur, tum alii Socratis amici,tũ Plato ipſe: qui, cum naturalẽ cõtemplationẽ philoſophiæ adiunxiſſet, eam diſſertationẽ nõ Socrati, ſed Timæo aſcripſit. Non ſecus etiam dialecticam,quæ vltra morales terminos protendebatur,in Parmenidem,eiusq́; ſocium Zenonem retulit. ob ſimilitudinem igitur quandam,cum vtilibus, inutilium etiã rationaliũ, naturaliumq́; ſpeculationũ quæſtio acceſsit fieri eñ non põt, vt in morali, ciuiliq́; contemplatione , naturalem & ratiocinatoriam prorſus nõ attingas.ſed hęc quæ diximus,inutilia habentur.

ARGVMENTVM CAP. XV.

In demonſtrationum principijs plura ſunt falſa imitantia verum, inde multa ſtruuntur ſophiſmata. quæ non promptum eſt diſcernere, niſi ingenioſis & in eo argumento diligenter exercitatis, in quo ars verſatur. Proinde quo res inter ſe diſcerni, atque ſimilitudines diſsimilitudinesque obſeruari diſcantur, pulcherrimũ proponitur exemplũ de prouidentia diuina, imprimis declarata in corporis humani fabrica: quæ fortuna nõ poteſt exiſtere, ſicut quidã falſo opi-

nati sunt eo argumento, quod nonnunquã artẽ imitetur fortuna. Copiose inde admirabilis structura humani corporis describitur, quæ talis est, vt Hippocrates dixerit, homines iustum corpus obtinere. Redarguuntur negantes corporis nostri opificem, quia non conspicitur oculis. Hippocrates nostræ creationis authorem, appellat naturam. Plato deum.

QVi etiam multa falsa similia, veris in principiis demonstrationum, & sequentibus omnibus, inueniuntur. cauillationes quoq; ob similitudinẽ quam cum veris rationibus habent, concinnari consueuerunt. quæ omnia inter se discernere, ac distinguere, illi optime sciũt, qui in ea materia, in qua ars versatur, fuerunt exercitati, si videlicet naturali quoque solertia, minimè caruerint. quam quidẽ in pueris spectare, prudentissimi in vnaquaq; ciuitate seniores, ac iudicare deberent. atq; ita dare operam, vt suæ naturæ, cõuenientem artẽ quisq; disceret. Nunc siquidẽ, multos rationales artes tractare conspicimus, qui ne ea quidẽ quæ ipsi dicũt, satis intelligũt. At verò vniuscuiusq; decreti demonstrationẽ, in rationalia principia reduci, licet in omnibus ferè aliis tractatibus, à nobis fuerit declaratũ, etiam nunc tamen, quãdo

Multa falsa similia veris in principijs demõstrationũ inueniri. & cauillationes.

id denuo propoſuimus, conſiderandũ quomodo res inter ſe diſcernere, & ſingulorũ ſimilitudines exacte cõtemplari valeamus, exemplũ aliquod, exercitationis cauſa ſubiungam. non enim eo ſolo cõtenti eſſe debemus, ꝙ demonſtrauimus neceſſariam in ſingularibus eſſe exercitationẽ, niſi etiã ita faciamus. Quippe cum neque Platoni ipſi neq; Hippocrati ſatis id fuerit, hoc in vniuerſum conſuluiſſ, ſed etiã per exempla, in multis particularib⁹ nos exercuerint. Propoſita igitur ſit tanꝗ materia quædã ſpeculationis, de ſummi opificis erga nos prouidẽtia cõſideratio, à fabrica corporis exordio ſumpto. Nõ nulli ſunt, q inerti quadã, atq; irrationali fortuna, nõ ſapiẽtis opificis prouidẽtia, formatũ fuiſſe hominẽ dicant, leui quadã, atq; obſcura, ad cõprobationẽ eorũ quæ aſſerunt, vſi ſimilitudine. propterea ꝙ quædã inuita fortuna, ſimilia artificioſis facere cernitur. Cum enim aliquis alicuius rei delineationẽ, aut figurã, faciei draconis, aut leonis, aut alicuius alterius animalis, vt dicũt, ſimilẽ eſſe viderit, aut percuſſo lapide tantã eius partem extuderit, vt quod reſtat, leonis formam repeæſentare videatur, aliaq́; huiuſcemodi, in vniuerſum affirmant omnia, quæ tam

longo

longo tēporis ſpatio,in toto terrarum orbe exiſtunt,ita fuiſſe effecta.tum naturę artiū quam omnes homines natura exercent , tū illis,quàm ſimillimæ humanæ noſtrę fictionis prorſus obliti.Et tamen vident multos circa materias operari,qui neq; ſutores, neque architecti,neq; fictores appellantur,ſi videlicet , ad vtile aliquod tendere ſingula quæ fabricarūt, minimè videantur . nullū ſiquidē aliud eſt artis indicium, niſi partiū ſingularum,in fabricata re,vſus atque vtilitas.Quòd ſi qui ligna incidit,ſerrat,& cōpingit lecticam,omnes partes accommodatas ad vſum habentem , ad quem fabricatur,effecerit, tum artificem eſſe proculdubio dicunt. At ſi vel dextera fulcri ſiniſtris inæqualia,q̄ vel lōgitudine , vel latitudine vel forma inter ſe diſcrepēt,fuerit fabricat⁹ vel tale quippiā in ſpōda,aut tranſeūtibus per longitudinem lignis, aut in ſuperiori parte,non ſeruata ad inferiorē conuenientia;peccauerit,hunc imperitum atque inertem appellant.[illegible]c præcipue,ſi id quod conſtruitur,ex multis conſtiterit partib. neq; in aliquo defecerit,ille qui compegit, artifex nuncupatur.perinde atque in plauſtro Heſiodus facit, cum inquit.

Nam ſtultus,robora plauſtris.

Centena ignorat fabricandis eſſe paranda.

Siue enim quia reuera centum, ſiue quia multa ad fabricam eam adhiberi ſoleant ligna, ita dixit. Quemadmodum etiam Homerus ad hunc modum:

Aegida quæ centum circũdatur orbibus aureis, vbi idcirco grammatici, centum dixiſſe Homerum pro multis aſſeuerant, ne in aliqua parte erraſſe videretur. Quin etiam cum magnitudo, & figura rebus accommodata exhibetur, in ſedeq́; conuenienti ſtatuitur, aptaq́; cum proximis connexio cõpoſitioq́; efficitur, ita vt firma permaneat, difficulterq́; auelli queat, artis argumenta eſſe exiſtimant omnes. atq; ita iudicant, non ab homine aliquo edocti, ſed natura, notionẽ quandam artis à fortuna diſtinctã, in ſe habentes. Quod enim in omnibus perfectionem conſequitur, in artem referre conſueuerunt. Quod in vno, aut duobus, fortunæ opus eſſe, non artis omnes credunt. Eadem notione, diſſectores medici, artem naturæ, omnes admirati ſunt. neq; enim quẽadmodum extrinſecus ex decem, vel duodecim, vel ſi ita volueris, viginti partibus, compoſitum eſſe corpus apparet, ita etiam re vera eſſe deprehenditur. ſed oſsibus pluribus quàm ducentis, lõge pluribus etiam quàm

duce

ducentis muſculis,compoſitum eſt. atq; ad oſſa ſingula, ſingula receptacula, quas venas vocant,pertingunt,quæ alimentum deferunt.ad muſculos verò,non venæ ſolum, verumetiam arteriæ & nerui pertinent.omniaq́; quæ in dextra animalis parte ſunt,exquiſita etiam in altera,oſſa,muſculi,venæ, nerui.arteriæ,atque inter ſe,æqualia prorſus conſpiciuntur.Vnde mirificè ab Hippocrate dictum eſt, quoniam iuſtum habent corpus homines.maximum quippe eſt,iuſtitiæ membrorum argumentum,tum figuræ ſimilitudo,tum loci,in quo tria hæc inſtrumenta,venam dico,arteriam, & neruũ in ſingulis muſculis inſerta ſunt. mutua verò inter ſe oppoſitio, non tam iuſtitiam in corporis fabrica, quàm ſummam etiam cõditoris potentiam,manifeſtè videtur declarare.Na ſi ſcopos,ad quos fabrica hæc conſtituta eſt,connumeraueris,eosq́; omnes optime aſſecutum eſſe opificem deprehenderis,quid aliud, quàm euidentem ipſius opificis magnitudinem,potentiamq́ue cognoſces?neque enim ſimplici ita ratione æqualis eſt oſſium multitudo,& muſculorum,oſſibus & muſculis, vt aliquis nõ accuratè ad modum aduertẽs,putare poſſet, ſed omnia quæ in ipſis ſunt,magnitudo, ſitus, nume-

rus

rus, figura, tota demũ compoſitio, ac formatio ſimilis planè cernitur id quod in arteris etiam, & venis, & neruis ſeruari animaduerſum eſt. Quale ſiquidem, vnumquodq; horum, & quantum eſſe, vbi item, & quomodo innexæ muſculorũ partes eſſe, & diſcindi debent, ita exquiſitè omnia obſeruantur ſe habere. ad hæc inſuper, miram ſiniſtrorũ omnium cum dextris, conuenientiam cernimus. quæ totidem particulares fines, & ſcopos etiam ipſa habere certum eſt, quot particulæ ipſæ habent. Nondum verò tibi quicquam de viſceribus dixi, vel reliquis membris, quæ ſingula peculiari quadam deliniatione prædita ſunt. in quibus etiam ipſis non paucis, ſi bene rem cõſideraueris, numerus ſcoporum conſtabit. Age enim, cum duo nobis ſint oculi, particularum numerus in vtroq; æqualis: neque in figura, neq; in magnitudine, neque in ſitu, aut formatione, aut compoſitione, connexioneq́; cum aliis vicinis, quicquam variat. ſed glacialis humor in ambobus apprimé ſimilis, vitreus itidem in colore, in figura, in conſtitutione nihil differt. conſtitutionem appello partium, in mollitie & duritie diuerſitatem. Iam verò nullam neque membranam, neq; tunicam in altero oculo, aliter ac

Oculorũ mira cõpoſitio.

in

in altero eſſe, perſpicuum eſt. æqualis penitus longitudo, equalis latitudo eſt. tenuitas nihilominus, & color, & conſtitutio, ne minimum quidẽ diuerſa, conſpicitur. pari modo, muſculorũ numerus, corporiſq́; ipſorũ extuberatio, vna cũ figura, & colore & conſtitutione ęqualis videtur. Quã quidẽ iuſtitiã, in inſtrumentariis etiam omnibus corporis mẽbris ineſſe, nemini dubiũ eſt. neq; in iis tãtũ quæ gemina ſunt, vt oculis, vt auribus, mãdibulis, renibus, teſtibus, manibus cruribus, eadem ſabricæ ſimilitudo in ſiniſtris, perinde ac dextris apparet: verũ etiã ea quæ licet reuera bipartita cõpagine cõſtent, videntur tamẽ eſſe vnica, vniuſq; naturæ, puta cerebrum, lingua, mãdibula, pulmo, thorax, & vterus in fœminis, atq; id genus reliqua, dexteras partes ſiniſtris perquã ſimiles, & magnitudine, craſſitudine, tenuitate, colore, conſtitutione natura demum prorſus inuariabiles ſortita ſunt. Ita etiam arteriarũ, & venarum, & neruorũ genus, dexteras partes ſiniſtris æquales, minimeq́; in ſubſtãtiæ ſimilitudine diuerſas habent. Quemadmodũ igitur de humanis affectionibus iudicia facimus, ſic etiam de diuinis facere debemus, ac corporis noſtri cõditorem, qualiſcunq; deus ille fuerit, admirari.

rari.Quòd ſi propterea quòd ipſum nō videmus,non eſſe etiam dicamus, ſimilitudinem iudicii in artibus,minime ſeruabimus vbi non penes viſionem eius qui extruxiſſet,vel nauim,vel lectum, iudiciũ artis proferebamus, prætermiſſa vtilitatis ſingularum partium conſideratione:ſed in hac,vel præcipuã vim artis eſſe ſtatuebamus.Quẽadmodum enim ridiculum eſt, ſi quis eo ꝙ videat aliquem, quippiam fabricantem,idcirco artificem exiſtimet,etiam ſi partes aliquas,male fabricatas fuiſſe deprehẽderit: ſic cum optime conſtitutam nauim, vel domum,vel lecticam conſpexeris, licet ignores,quis ea condiderit,ſi abſq; arte,ſed fortuna extitiſſe ea omnia exiſtimes, merito eris deridendus:quippe cum artem raró fine ſuo fruſtrari, fortunam raró eundem aſſequi,nemo ſit qui neſciat.Quocirca temerariam ac fortuitam, neq; artificialem cauſam fabricæ noſtri corporis exiſtimare, abſurdum eſt, ſi modo ſimilitudinem iudicii in artificibus qui cernuntur, & qui non videntur,ſeruare voluerimus, non enim extrinſecus, ad earum rerum conſiderationẽ quas omnes natura habemus, adhiberi iudicium debet. His iudiciis vſus Hippocrates hæc verba ſcripſit.Nō edocta natura,&nul

lo

lo magistro vsa, ea quibus opus est, facit. & alibi. naturæ, inquit, morborū medici sunt eodem modo se habet & illud. natura sufficiet prorsus. vocat autem ipsam iustā interdum, & medicum ministrum, imitatoremq; eius esse ait, & semper in peculiaribus tractatib', vim eius celebrat, atq; admiratur. quæ tamen substantia sit naturæ, quæ nos & finxit, & gubernat, non ausus est pronūciare: sed nostrę creationis auctorem, vt omnibus hominibus mos est, naturā appellat. At verò Plato, fabricæ nostræ auctorē explicauit, cum inquit, mundi conditorem deum, filiis suis iussisse, vt ratione, hominū genus fingerent, sumerentq; à se immortalis animæ substantiam: sed illud tamen adderent, vt generabilis efficeretur.

Naturā iustā medicū ministrū & imitatorē eius esse.

ARGVMENTVM CAP. XVI.

Non eadem est demonstrationis forma quæ dei prouidentiam & ipsius animæque nostræ ac corporis naturam indagamur. Plato de anima loquutus est, quatenus verisimiliter licuit coniectari. Galenus autem & Hippocrates, quatenus demonstrari potest & vtile est facultati medicæ philosophiæque morali ac ciuili.

SCiendum tamen, non esse idem demonstrationis genus, cùm prouidentia dei & deorum quadam, nos conditos fuisse pro

bamus,& cum ſubſtantiã conditoris ipſius, aut animæ etiam noſtræ indagamus. ſummæ quippe eſſe ſapientiæ & potentiæ indicium, noſtri corporis ędificationẽ, his quas ſuperius attuli rationibus, ſatis demonſtratum eſt. Quæ verò de animæ, & deorũ qui nos finxerunt, ſubſtãtia proferũtur, aliiſq́; item quæ de toto noſtro corpore, à diuino Platone dicta ſunt, probabilitatem, & veriſimilitudinem non excedunt. vt ipſe in Timæo declarauit, primum naturalem diſſertationem auſpicaturus, deinde etiã in progreſſu ſermonis, de his rebus ſententiam interſerit. Inceptur⁹ enim hoc Timæus (Hũc enim propoſuit, vt de rerũ natura quæ in vniuerſo orbe ſunt, diſſereret) in hunc modum inquit: Ne mireris quæſo ò Socrates, ſi cùm multi de diis, deq́; vniuerſi generatione multa iã dixerint, nos probatiſsimas hac de re, certiſsimasq́ue rationes afferre nõ poſsimus. ſed contenti eſſe debetis, ſi nõ minus quàm quiuis alius probabiliter diſſeram: illud memoria tenentes & me qui dico, & vos qui iudices auditis, humana præditos eſſe natura, vt de his rebus veriſimilẽ orationem admittentes, nihil vlterius quærere debeamus. Ita etiã quæ de anima ſcripſit probabilitatem, veriq́ue ſimilitudinẽ

Quæ veriſimilitudinẽ in ſe habere, ſit ſatis.

in

in ſe habere tantum affirmat, cũ ſic inquit. ,, De anima igitur quam partem mortalem, ,, quam diuinam ſortita ſit, & vbi, & quibuſcum, & quamobrem ſeparatim condita fuerit, ſi deus aliquis comprobaret, vna hac demum ratione certum aliquid poſſemus cõfirmare. Quod verò à me illud quod veriſimile videtur, dictum fuerit, & nunc, & poſtea maiori etiam adhibita conſideratione, aſſerere non dubitamus. atque ita in præſentia dictum ſit. Platonem igitur eatenus de anima locutum fuiſſe, quatenus probabili, veriſimiliq́ue coniectura aſſequi potuit, ex his facile cognoſcere poſſumus. Quocirca, etiam ego temere de his pronũciare non audebo. Plura verò eſſe animæ genera, tripartitoq́ue diſtincta, partemq́ue vnam diuinam, qua ratiocinamur, reliquas duas eſſe affectibus obnoxias, alteram qua iraſcimur qua voluptates corporis concupiſcimus alteram, quam etiam in plantis eſſe manifeſtum eſt: in cerebro illam, duas has, in corde alteram, alteram in iecore collocatas eſſe, hæc inquam omnia, demonſtrare me poſſe affirmo. ſunt enim de his demonſtrationes, atque illæ quidem eiuſcemodi, quæ ſcientiam pariant. de quibus, in ſex prioribus huiuſce tractatus

Quæ de animæ facultatib⁹ demõſtretur.

commentariis,omne nostrum certamen institutum est. neq; de trium animæ generũ substantia, neq; de immortalitate eorum, quicquam sum locutus.neq; demum, vtrũ duas animę partes mortales propriè appellarit in Timæo Plato,an tale nomẽ illis imposuerit,licet sint immortales,eo quòd ratione videantur esse inferiores,atq; vt mortalia animalia tantum operentur, in præsentia requirendum iudicaui. Quia verò quæstiones illæ, tripartito ne animæ species distributæ sint,deinde totne,ac tales facultates,vnaquæque ipsarum habeat, & ad medicinam artem,& ad moralem,ciuilemque,quæ appellatur,philosophiam, vtiles sunt,idcirco ab Hippocrate,& à nobis,merito de illis fuit disputatum. vtrum autem irascibilis, & concupiscibilis immortales sint,sicut multi ex Platonicis opinãtur, an mortales propriè in Timæo dictæ fuerint illæ duæ partes,cum non admodum,neque medicinæ, neque morali, & ciuili philosophiæ conferat,merito à medicis, & à plerisque etiam philosophis prætermissum fuit. quippe cum speculatiuæ potius,quàm actiuæ philosophiæ hoc esse videatur,neque tamen certam aliquam demonstrationem habeat, vt Platonem ipsum ostendi, in his de

Timæo citatis verbis etiam fateri. Quod de illis quæ in quarto de repu. ſcriptæ ab eodem ſunt demonſtrationes, minime dicendum eſt, quòd nimirum ex probabilitate tantum progrediantur. mihi enim ſcientiam efficientibus confirmationibus planè videtur Plato, illic aliam eſſe rationalem, aliam iraſcibilem, aliam concupiſcibilem demonſtrare.

ARGVMENTVM CAP. XVII.

Longe difficillimum eſt, ſimilitudines diiudicare propter nimiam falſorum probabiliumque ſimilitudinem cum iis quæ verè demonſtrantur. Hinc dogmatum oborta multitudo, cum in medicina, tum philoſophia. Laudandus proinde Plato, qui methodos copioſe tradiderit, ac in ſingulis nos exercuerit. Exemplum Platonis exponit, idem non poſſe ſimul cõtraria facere aut pati ad idem & ſecundum idem: obiectionibus confutatis. Vnde patet, qua via idem à diuerſo, ſimile à diſſimili diſtingatur. quod niſi multo paratur exercitio.

EX quo proculdubio patet, ſimilitudines poſſe diſcernere, id quod à principio dicebam, longe eſſe difficilimum. Nã ſi cum multi ex ipſis etiam Platonicis ſint, qui contra quàm Plato ipſe pronunciarit, opinati fuerint, quo modo mirari poſtea *Similitudines poſſe diſcernere, lõge eſſe difficillimũ.*

vis,ſi aliqui alii philoſophi , probabilitatē quæ tantũ videatur,nec ſit à certo, veroq́; diſcernere neſciãt? Quod profecto minime contingeret, ſi nulla in falſis, & probabilibus,cũ iis quæ ex certa ſcientia demonſtrãtur,eſſet ſimilitudo.Hoc idem poteris euidentiſſime etiam,ex quarto reip. cognoſcere.cum enim ad demonſtrandũ plures animi partes eſſe,quodã pronunciato eſſet vſurus, animũ illi aduertere , diligenter admonet. quippe cũ fore aliquos ſciret, qui vera ea eſſe negarent:eo ꝙ à veris, ea quæ probabilia quidem ſunt, non tamen vera, ob maximam ſimilitudinem diſcernere nõ valerẽt. Hinc ſanè decretorũ,& in medicina , & in philoſophia multitudo extitit,dũ nequeũt omnes,ea quæ ſolummodo id habẽt,ꝙ eſſe poſſunt,ab iis quę ex neceſſitate rebus inſunt,vel cõſequũtur,vel repugnãt vel alia mutua habitudine inter ſe cõnectũtur,diſtĩguere. Nã & hic magna eſt in multis neceſſariis ſimilitudo,cũ his quæ cogitatione tantũ depingi, non autẽ re vera eſſe poſſunt.Quorũ dignotionẽ,etiã hic à ſolis iis qui rite fuerint exercitati, factã eſſe arbitrãtur. Quin ſola ipſa hæc diſtinctio,ad demõſtratiuæ artis peritũ reddendũ vnũquenq; , modo natura ſagax ingenioſusq́;

ſit,ſa

ſit, ſatis eſſe poterit. Quocirca maximopere admirãdus eſt Plato, qui nõ modo vias breuiter docuerit, verũ etiam in ſingulis, nos exercuerit. ſunt enim tria capita. primum de diuiſione & cõpoſitione, ſecundũ de cõſequentibus & repugnãtibus, tertium ad hæc de rerum inter ſe mutatione quantum ad magis & minus, æquale, & ſimile attinet. quibus correſpondet eiuſdẽ & diuerſi cognitio. quibus omnibus cõmunia contingunt, in quibus exercere oportet neceſſarium & cõtingens, ſimilitudo & diſſimilitudo, quæ in his eſt. Scopi igiť iuxta quos ſingula hæc, recte aliquis tractare poſſet, prorſus pauci ſunt. exercitatio verò in his, non paruo tempore videtur indigere. Hoc demonſtrat etiam in quarto de rep. Plato. vbi animam non ſimplicem etiam probat, neque vniformem ſubſtantia, ſed ex tribus partibus cõſtare aſſerit: quarum ſingulæ, propriã ſpeciem, nec vnam facultatem ſed plures habent, ad cuius rei demõſtrationẽ propoſitione quadã intellectui patente vtitur, his verbis. Soc. Idẽ proculdubio in eodem & ad idẽ contraria vel facere vel pati ſimul nequaquã valet. hoc eſt pronũciatũ illud quo demonſtrationẽ conſtruere vult. ſed quia dictũ hoc, nõ omnibus perſpicuũ

Exercitatio in his nõ paruo tempore videtur indigere.

futurum eſſe cognoſcebat, ſubiũgit. Soc. vt idem in quã & ſimul ſtet & ſimul circa idẽ moueatur, fieri nullo pacto poteſt. Sed neque hoc cõtentus, propterea quòd breuius paulo dictũ fuerat, latius hanc eandem rationem proſequitur ad hunc modum. Soc. exactius adhuc conueniamus, ne in proceſſu ſermonis aliqua ambiguitas nobis ſuboriatur. ſi enim aliquis diceret, hominem qui & ſtat & manus iactat & caput, ſtare & moueri ſimul, non ita credo cẽſeremus dicẽdum, ſed aliam eius partem moueri, aliam ſtare. nónne ita? Gla. ita ſanè. Poſt hoc exẽplum vtilius aliud ad contradictionem antedicti pronunciati infert. hoc modo. Soc. Quòd ſi adhuc magis iocetur iſte, argutius que nos vrgeat aſſerens turbines ipſos totos & ſtare & moueri, cùm in eodem loco centro infixo circũuoluuntur: vel aliud qppiam etiã quod circunfertur, hoc idem in ſua ipſius ſede ac ſtatione facere cõtendat, non aſſentiremur. quippe cũ nequaquam quantum ad eaſdem ſui partes vel moueatur vel maneat. ſed diceremus habere huiuſcemodi res in ſe, & rectitudinẽ & rotunditatem. vnde quantum ad rectitudinem ſpectat, ſtare, nunquã enim declinat. quantum ad rotunditatem in circulum & orbẽ agitari con

ri contingit.cũ verò rectitudinem vel dextrorſum vel ſiniſtrorſum,vel retro vel ante promouent & circũaguntur,nullibi conſiſtunt.His prædictis,Plato manifeſtiſſima deinceps ſubiungit,ita inquiẽs. Soc. Nulla igitur ex his obiectionibus nos perturbabit, neq; perſuadebit, quòd idem ſecundũ idem, & ad idem, ſimul contraria vel agat vel patiatur. Hic diſtinguit Plato ſimilitudines quæ in rebus inſunt,cùm oſtẽdit fieri poſſe, vt aliquis qui non diligenter eas perſpiciat, rationem quam vniuerſaliter dixerat, verã penitus in omnibus non eſſe opinetur.poſſe enim contraria eodem tempore ad idẽ & facere & pati affirmat, ſi ad partes ſpectemus,ſicut in homine qui aliis partibus mouetur,aliis quieſcit. In quibus patet non ſeruari proprie idem. ſed ſiquis oſtẽdere poſſet digitum & quieſcere & moueri ſimul, is ſanè prædictũ enunciatũ refelleret.Cùm igitur oſtẽdiſſet hic Plato, ſimilitudinẽ qua potuiſſet aliquis orationi ſupradictæ cõtradicere, ad aliam probabiliorem tranſiuit contradictionẽ. eamq́; pari modo,ab aliquo obiectum iri aſſerit, qui ſimilitudinem à ſimilitudine diſcernere nõ valeat.in turbinibus ſiquidèm dicere poſſes,contraria eodem in corpore continge

re.cũm ſcilicet vno in loco,fixum centrum habentes circumferuntur.verum in hoc etiam exemplo alteram ait eſſe turbinis partem quæ ſtet,alteram quæ circumagatur, quam circulũ ipſe, & orbem appellat.atq; in tota hac oratione ſcopũ ipſum ac ſignũ nos docet,quo intendentes diſcernere optime poſſimus,ea quæ ita diuerſo modo moueri dicuntur. quæq́; eadem & craſſa,& lata exquiſitę ſint,& quę non ita.Idem enim equus,eodem tempore ſimul & Athenas & Corinthum proficiſci nullo modo poteſt. neque eſſe ſimul,vel Athenis vel Corinthi eodem tempore.neque niger & albus , vel eſſe vel dici,ſub idem tempus.niſi videlicet dimidium corporis nigrum, alterum dimidium album fuerit.neq; item dimidium id quod album,ſimul & album & nigrum eodem tempore,poterit reperiri. In hoc ſcopo,diffuſius deinceps nos exercet, qua via idem à diuerſo,ſimili itẽ à diſſimili diſtingatur. Quod vbi peregit,ad verbum poſtea ita ſubiũgit: Ne igitur poſthac quiſpiã impremeditatos nos turbet, aſſerens neminem potum,ſed bonũ potum, neq; cibum, ſed bonum cibum appetere. Omnes enim bona appetũt. Si igitur ſitis appetitio eſt, boni vtiq; potus fuerit , aut alterius,cuius

Cõtraria non poſſe eodẽ modo ſimul eſſe aliquot exẽplis oſtendit.

eſt

est appetitio. Et de cæteris eodẽ modo. Fortassis enim inquit, qui hæc dicat, aliquid dicere videri possit. Verũtamẽ inquã ego, q̃cunq; eiusmodi sunt, vt alicuius sint, talia quædã talis cuiusdã sunt, vt arbitror. ipsã autẽ quæq; ipsius cuiusq; dũtaxat. Cũ in hac oratione, statim in principio dicat, ne igitur posthac quispiam impræmeditatos nos turbet, ꝑspicuũ est verbũ id, impræmeditatos, ab eo fuisse adiũctum, vt ostẽderet singula hæc, multo studio, multiformiq; exercitatiõe à nobis esse ꝑmeditãda. Hæc illa est phãtasia & visio, quã Academici q̃ Platoni successere, circũquaq; versatã nũcuparũt. neq; mirũ esse debet, ꝙ ex multa propositæ rei cõsideratione, exactior cognitio acquirat. cũ etiã ea quæ sensibus discernuntur, si quis frequẽtius contẽpletur, certiori cognitione percipiat. sicut in geminis vsu venire consueuit, qui nulla diuersitate prę diti vidẽtur esse iis, qui sunt insueti, à familiarib. verò vel admodũ facile internoscũt.

Ex multa proposita rei cõsideratione, exactior cognitio acquiritur. idẽ & in sensibus euenit.

ARGVMENTVM CAP. XVIII.

In rebus oboritur sæpe fallacia ab æquiuocatione, quæ duplex est: vna ex eiusdẽ linguæ, altera ex propria singularũ lingarũ proprietate. velut in exemplo Platonis patet. Explicatur inde varia diuisionis acceptio.

Quem

Deceptionē ex cognatione & æquiuocatione ſæpenumero ſuboriri.

QVemadmodum verò enunciatorum ſimilitudines & diſſimilitudines inexercitatis, & imprẹmeditatis errorem exhibent. ita in rebus, quæ in controuerſiam veniunt, deceptio ſæpenumero ex cognatione præcipue, & æquiuocatione ſuboritur. quæ quidem duplex eſt. vna ex eiuſdē linguæ. altera ex propria ſingularum linguarum conſuetudine. Verbi cauſa, de animæ partibus quæſtio inſtituta fuit. & Plato quidem, idem non poſſe contraria in eodem & ad idem facere vel pati demonſtrauit, quod in ſequētibus poſtea explicauit, manifeſte idem, in anima appellãs ſpeciē, & partem. nonnulli verò, idem de facultatibus & potentia dictum fuiſſe aſſeuerant. quaſi ita dixiſſet, eandem facultatem, vno eodemq́ue tempore ad vnam & eandē rem contraria facere vel pati non poſſe: neque id conſiderantes, quod facere quidem, de potentia intelligi poteſt, pati verò non poteſt. in agendo enim, non in patiendo ſemper eo facultatis & potentiæ nomine, vti videtur Plato. Vnaquæque enim res, facere quidem aliquid poteſt ex potentia nimirum & facultate quam habet. non tamē pati poteſt ex potētia, ſed ex imbecillitate potius, cùm id quod concurrit, fortius validius q́ue

dius q́ue

diusque extiterit. Atque ex tota Platonis oratione, quemadmodum à me demonſtratum eſt, exque his meis libris, in quibus de animæ generibus, & Platonis ſententia diſſerui, optimè patere arbitror, vnum ab eo dici, quod in quæſtione ſubiectum fuerit, ſiue ſubſtantiam, ſiue accidens propriū habeat. ſubſtantiamque item appellari, quæ contraria non poteſt circa idem, eodem tēpore ſimul & facere & pati. Quin & diuiſionis nomē, propriè quidem dicitur, cùm cōtinuum aliquod, totum in membra fuerit diſpertitum. ex cuius tranſlatione poſtea etiam nuncupatur, cum in genera, vel differentias, vel ſpecies diuiditur. confunduntur igitur aliqui in talibus ſectionibus, ita vt minime diſcerni ſubſtātiæ in partes diuiſio à generum, differentiarum, & ſpecierum diuiſione facile poſſit. Præterea etiam magis, cum in tertio ſignificato, diuiſionē ſumunt dialectici. vocum, ſcilicet in ſignificata. & item cum naturales ſubſtantias, ex materia & forma qualitatis experte compoſitas eſſe dicunt. Cùm etiam ex ſubiecta ſubſtantia, qualitatibus carente, & iis quæ ipſi accidunt, compoſitionem efficiūt. Hoc enim nonnulli philoſophi diuiſionem quoque appellant, perinde ac reſolutionem. nō

Diuiſionis nomē propriè.

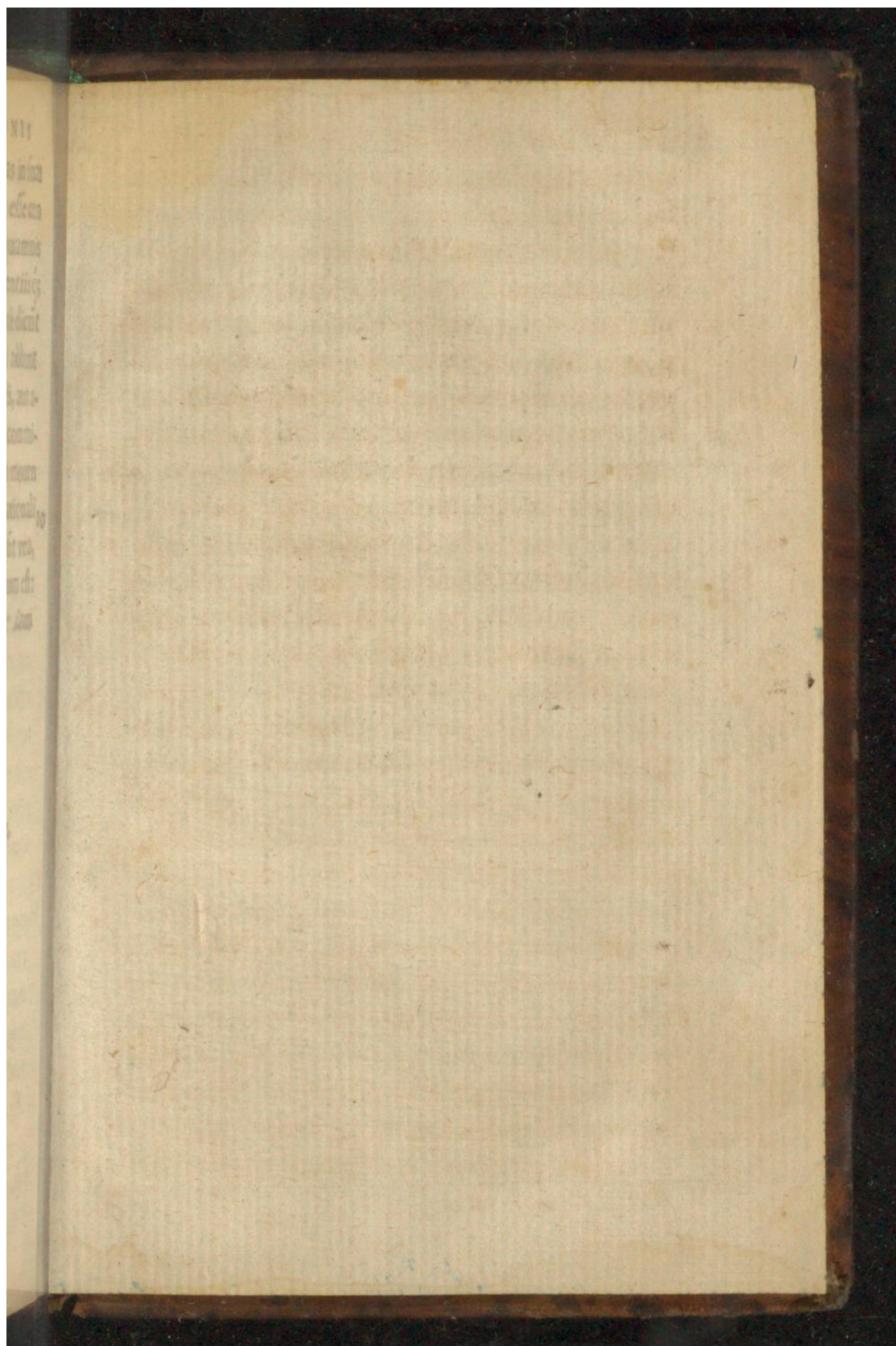
tamen

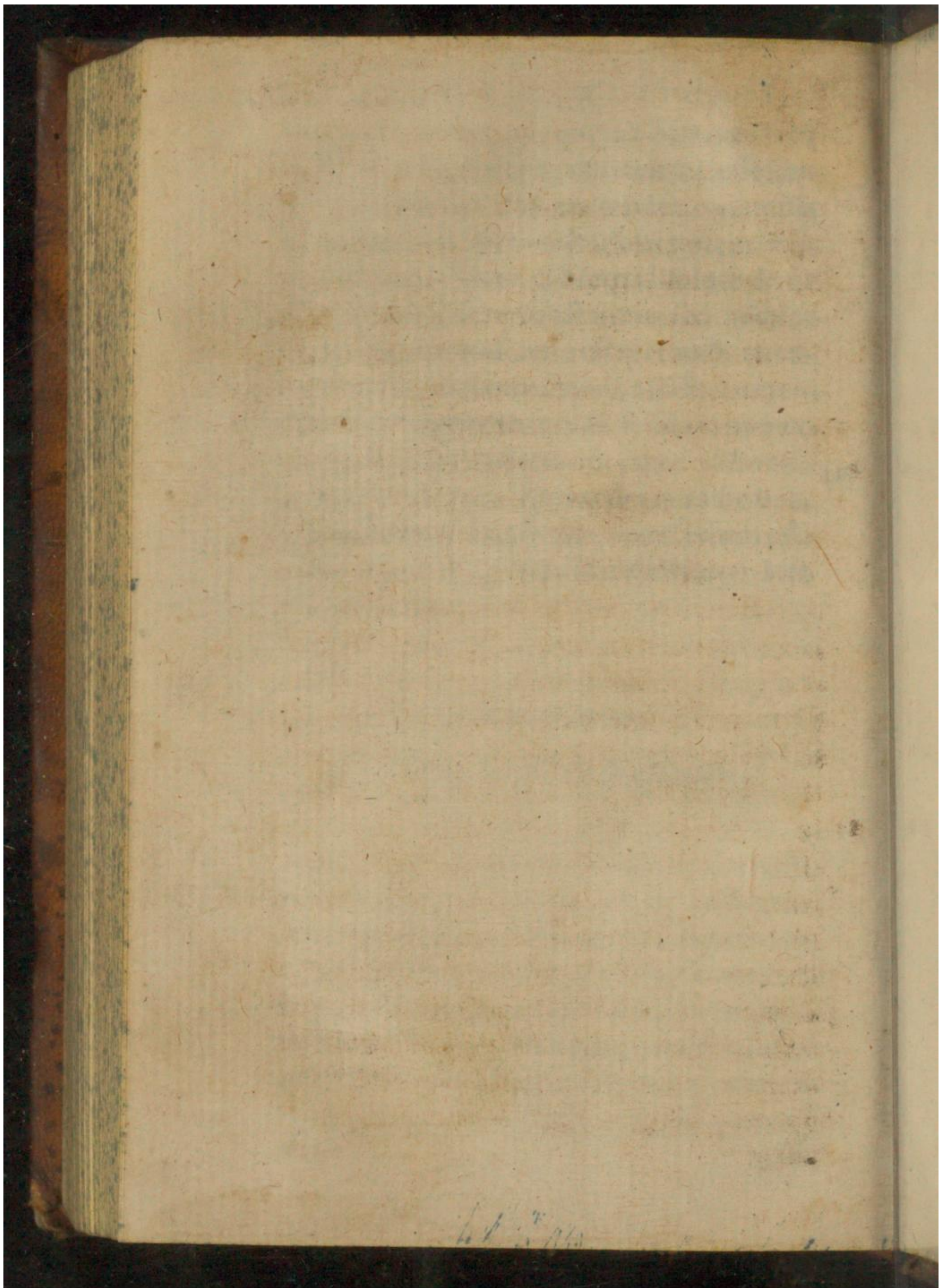
tamen eſt quiſquam, qui ſubſtãtias in ſuas facultates & potentias diuidendas eſſe cenſeat. ſed ſingulas aſſerunt omnes, quamuis indiuiduæ ſint, ex facultatibus potentiisq́; quas habent, operari. Neq; abſolutè dicũt potentiam, habere ſubſtantias. ſed addunt modo comburendi, aut refrigerandi, aut arefaciendi, aut humectandi. modo commiſcendi, & ratiocinandi, & ſeipſam mouendi. atque alia huiuſcemodi, quæ rationali anima operamur. Ipſa enim cum ſit vna, multas habere facultates manifeſtum eſt: quas omnes in prædicta diſſectione iam executi ſumus.

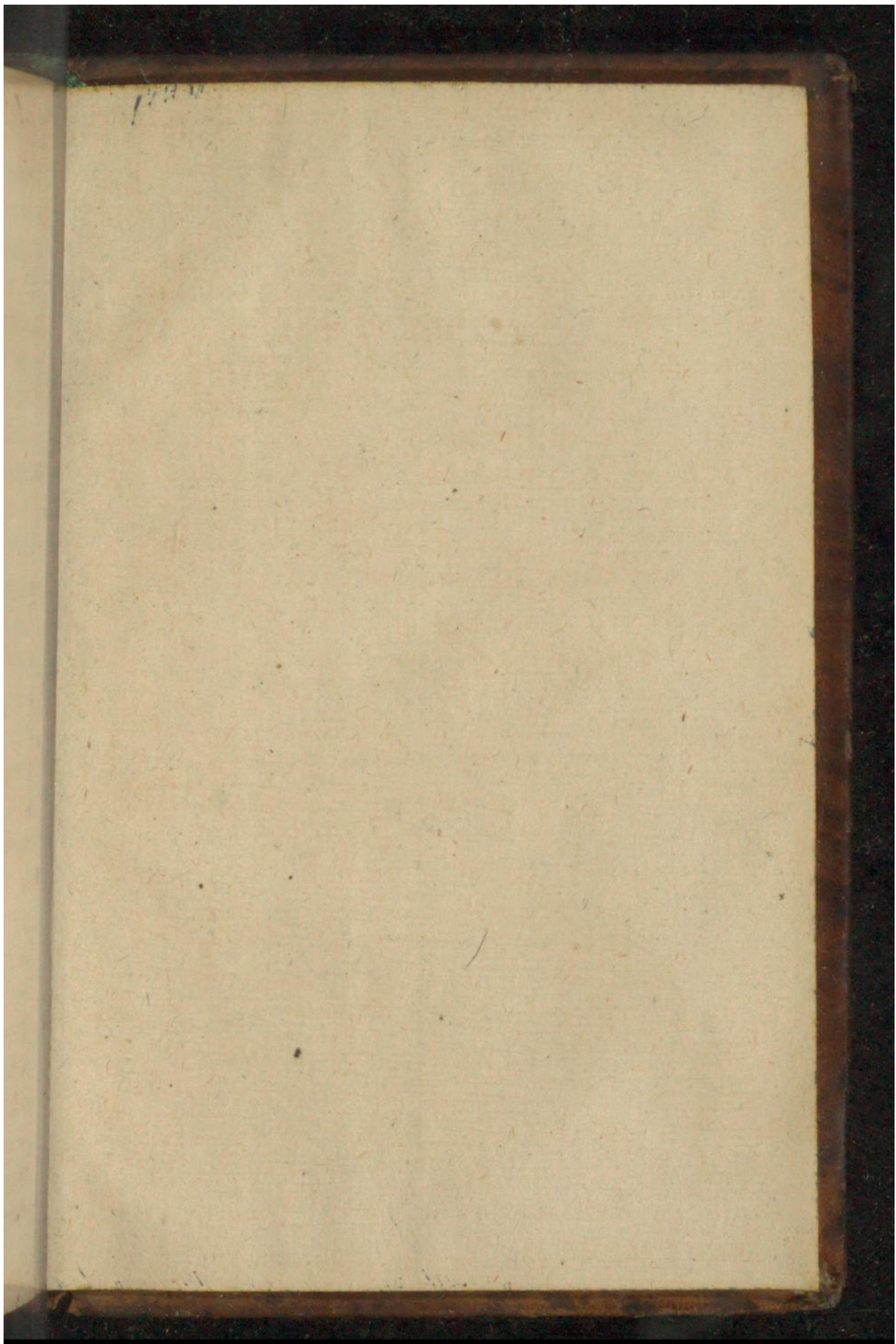
LVGDVNI,

Excudebat Nicolaus Baccaneus.

M. D. L.

3

